

ANTONI JACKOWSKI

Kalendarium

dziejów geografii polskiej

(wybór)

History

of Geography in Poland

(selected items)

Kraków 2014

Kalendarium

dziejów geografii polskiej

(wybór)

History

of Geography in Poland

(selected items)

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Jagiellonian University in Cracow
Institute of Geography and Spatial Management

Antoni Jackowski

Kalendarium

dziejów geografii polskiej

(wybór)

History

of Geography in Poland

(selected items)

Kraków 2014

Publikacja wydana ze środków Komitetu Sterującego IGU Regional Conference Kraków 2014
oraz Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Recenzent: prof. dr hab. Bronisław Kortus

Tłumaczenie: Grzegorz Zębik

Komputerowy skład tekstu i przygotowanie do druku:

Małgorzata Ciemborowicz – Pracownia Wydawnicza IGiGP UJ

Projekt okładki: Małgorzata Ciemborowicz

Zdjęcia na okładce: Globus Jagielloński z 1511 r. – zbiory Muzeum UJ,

Laurentius Corvinus, ok. 1496 r., *Cosmographia... Obraz świata* (fragment) oraz Marcin

Bielski, 1551, *Kroniki wszystkiego świata*, fragment drzeworytniczej mapy świata – zbiory

Biblioteki Jagiellońskiej

© Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Wydanie I Kraków 2014

ISBN 978-83-64089-01-5

Wydawca

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków, Polska

tel. +48 12 664 52 50, faks +48 12 664 53 85

www.geo.uj.edu.pl

Druk

Drukarnia Kolejowa Kraków

ul. Forteczna 20A, 32-086 Węgrzce

tel. +48 12 298 04 00

<http://drukpol.pl>

Spis treści

Kalendarium

Przedmowa	9
Wstęp	11
1. Starożytność, średniowiecze	19
2. Czasy Odrodzenia	21
3. Wiek XVII i XVIII	25
4. Wiek XIX	31
5. 1901–koniec I wojny światowej (1918)	48
6. Okres międzywojenny (listopad 1918–wrzesień 1939)	58
7. Lata II wojny światowej (wrzesień 1939–1945)	102
8. Lata 1945–1952	122
9. Okres po 1952 roku	141

History

Preface	163
Introduction	165
1. Antiquity. Middle Ages	173
2. The Renaissance	175
3. 17 th and 18 th Centuries	179
4. The 19 th Century	185
5. 1901–1918 – end of World War I	203
6. The interwar period (November 1918–September 1939)	213
7. The Second World War Years (September of 1939–May of 1945)	259
8. The Years 1945–1952	281
9. The period after 1952	302

Ryciny/ Figures

Ryciny/ Figures	327
Bibliografia / Bibliography	409
Indeks nazwisk / Index of Names	413

Kalendarium
dziejów geografii polskiej
(wybór)

Przedmowa

W związku z przygotowaniem do Konferencji Regionalnej Międzynarodowej Unii Geograficznej „Kraków 2014” Komitet Sterujący postanowił przygotować pewne wydawnictwa, które pozwolą uczestnikom – zwłaszcza zagranicznym – poznać lepiej polską geografę, jej tradycje, twórców, osiągnięcia, zamierzenia na przyszłość.

Tak więc do rąk Czytelnika trafia publikacja zatytułowana *Kalendarium dziejów geografii polskiej (wybór)*. Jej autorem jest profesor Antoni Jackowski z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ostatnich latach opublikował on kilka znaczących pozycji z zakresu historii geografii. Był również inicjatorem niniejszego wydawnictwa. Nasz projekt wynikał bowiem z faktu, że jak do tej pory problematyka ta tylko w minimalnym zakresie trafiała do społeczności międzynarodowej.

Kalendarium stanowi w istocie skondensowany opis dziejów geografii polskiej od jej początków do czasów współczesnych (rok 2013). Przedstawione fakty i wydarzenia dotyczą sfery merytorycznej, tj. rozwoju idei i kierunków badań geograficznych (w tym podróży i odkryć), jak i personaliów, czyli prezentację wybitnych badaczy i nauczycieli, którzy tę naukę rozwijali a swą wiedzę i ideały przekazywali następnym pokoleniom. Trzeci człon rozważań wiąże się z rozwojem instytucjonalnym, tj. powstawaniem instytucji i organizacji naukowych.

Autor dużą uwagę zwraca na cechy osobowościowe poszczególnych badaczy, szczególnie tych wybitnych, którym geografia polska zawdzięcza największe osiągnięcia.

Po raz pierwszy w naszej literaturze historyczno-geograficznej tak szeroko został zaprezentowany wątek związany z geografiami podczas II wojny światowej. Dzięki dokładnej penetracji polskich archiwów, wywiadam i dotarciu do źródeł zagranicznych Autorowi udało się ukazać heroiczną postawę polskich geografów, spośród których wielu zostało zamordowanych w katowniach niemieckich i sowieckich lub zginęło w walkach na wielu frontach świata. Ten wątek martyrologiczny został przesunięty w czasie, obejmując również ofiary w latach powojennej dominacji sowieckiej, zwłaszcza w tzw. okresie stalinowskim (do połowy 1956 r.). Takie ujęcie tematu powinno mieć duże znaczenie w procesie edukacji młodych geografów .

Autorowi udało się również uwypuklić dorobek polskiej geografii w zakresie praktycznego wykorzystania badań geograficznych, co potem określono nazwą „geografii stosowanej”. Zaczęło się to już w XIX w. (m.in. prace twórcy nowożytniej geografii polskiej Wincentego Pola), aby rozwinąć się na szeroką skalę w latach międzywojennych XX w. Dotyczyło to takich dziedzin, jak planowanie przestrzenne i regionalne, turystyka, racjonalne użytkowanie ziemi itp. W tym zakresie geografia polska przodowała w Europie. Pełny rozwój tego nurtu przypadła na okres po II wojnie światowej.

Biorąc do ręki książkę w pierwszym momencie może się wydawać, że jest to jedynie suche zestawienie faktów z bardzo syntetycznym komentarzem. Może pojawić się obawa, że przyjęta koncepcja prezentacji treści według dat a nie np. problemów badawczych będzie utrudniać swobodny odbiór tego studium. Nic bardziej mylnego! Autor prowadzi bardzo interesującą narrację, co sprawia, że już po kilku chwilach wciągamy się w lekturę książki. Jej wartość podnosi fakt, że Autor przytacza szereg wydarzeń, które przedtem nie były znane.

Mamy nadzieję, że omawiana książka przyczyni się do popularyzacji polskiej geografii na świecie, przybliży ją też polskim odbiorcom. Praca ukazuje, jak piękną dziedziną nauki jest Geografia, która potrafi tak zafascynować badacza, że ten poświęca jej całe swoje życie.

Prof. dr hab. Marek Degórski

Dyrektor Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania
im. Stanisława Leszczyckiego PAN, Warszawa
Przewodniczący Komitetu Sterującego
IGU Regional Conference

Kraków 2014

Wstęp

W przedstawianym *Kalendarium dziejów geografii polskiej* starano się uchwycić wszystkie przejawy działalności geografów, począwszy od czasów najdawniejszych aż do współczesności. Zamiarem autora było bowiem przybliżenie współczesnemu Czytelnikowi wszystkich tych wydarzeń, które na przestrzeni wieków „wypracowały” rangę polskiej geografii w nauce krajowej i światowej. Wiele z tych zdarzeń jest często mało znanych, mimo że odegrały znaczącą rolę w rozwoju naszej nauki i kultury. Przy opracowywaniu *Kalendarium* wykorzystano bogaty materiał archiwalny (Archiwa: UJ, Akt Nowych, PAN w Warszawie, PAN i PAU w Krakowie), a także najważniejsze publikacje z zakresu historii geografii: Babicz red. 1973; Babicz 1995; Buczek 1963; Bujak 1925; Gwardak 1977; Harasimiuk 2012; Izmańłow 2004; Jackowski 2010; Jackowski, Soljan 2010; Jackowski, Liszewski, Richling red. 2008; Jackowski, Michno red. 2010; Kortus 2001, 2004; Leszczycki 1962; Liszewski 2006; Nowakowski 1934; Olszewicz 1921, 1947, 1957, 1967, 1968, 1998; Olszewicz red. 1967; Słabczyńscy 1992; Sobczyński E. 2000; Staszewski 1966; Zieliński 1932. Szczegółowy wykaz bibliograficzny znajduje się na końcu opracowania. Całość materiału została podzielona na kilka części, które w zasadzie nawiązują do konkretnych okresów wydzielonych przez B. Olszewicza (1967) i A. Jackowskiego (2010).

Dzieje geografii polskiej do wybuchu II. wojny światowej potraktowano dość szczegółowo. Dotyczy to zarówno sfery merytorycznej, jak też organizacyjnej czy personalnej. Starano się prześledzić kariery naukowe uczonych, których działalność pozwoliła polskiej geografii osiągnąć znaczące

miejsce w świecie. Wykorzystując materiały archiwalne w zasadzie udało się odtworzyć tytuły i daty rozpraw doktorskich (w większości opublikowanych) czy habilitacyjnych oraz daty uzyskania tytułów profesorskich. Tylko w kilku przypadkach nie udało się niestety precyzyjnie odtworzyć tytułu doktoratu i nazwiska promotora. Ukazano działalność organizacyjną geografów, a więc pełnione funkcje w uczelniach, przynależność do towarzystw i organizacji naukowych, aktywność typu konferencyjnego czy na arenie międzynarodowej. W okresie zaborów Polacy wykazywali dużą aktywność badawczą na różnych kontynentach, chętnie przyjmowano ich do towarzystw geograficznych np. w Wielkiej Brytanii czy w Rosji. Starano się też uwzględnić wszelkiego rodzaju wyróżnienia naukowe. Prezentacja dorobku i zaangażowania społecznego geografów ukazuje ich wielką rolę, jaką odegrali w procesie zachowania poczucia państwowości w latach zaborów i wielki entuzjazm połączony z wyróżniającą się aktywnością w działaniach na rzecz Polski po odzyskaniu przez nią niepodległości. Wydaje się, że tylko takie zaprezentowanie naszych antenatów pozwoli dzisiejszemu Czytelnikowi poznać nie istniejący już świat nauki tamtych czasów. Lektura tekstu uświadamia nam, że kariera prawdziwego naukowca nie przebiegała łatwo. Badacze mieli świadomość pełnionej misji, którą uważali za wielkie wyróżnienie i zaszczyt, wobec czego podporządkowywali jej wszystko, również swoje życie prywatne. W tej części wykazano również główne prace, jakie ukazywały się do 1939 roku. Spoglądając z perspektywy dnia dzisiejszego na prezentowany dorobek naszych poprzedników możemy z dumą stwierdzić, że dokonania te były znaczące. Dzięki ich dociekaniom naukowym geografia wzbogaciła się o cenne studia teoretyczno-metodyczne, które są wykorzystywane i cytowane do dnia dzisiejszego – zarówno w Polsce, jak też zagranicą. Równocześnie studia geograficzne miały wybitny walor aplikacyjny. To właśnie geografowie współtworzyli wraz z urbanistami podwaliny pod planowanie przestrzenne i regionalne, w krakowskim ośrodku geograficznym zainicjowano badania naukowe zjawisk turystycznych. Śledząc koleje życia tych Wspaniałych Ludzi podziwiamy ich prawość, odwagę i poświęcenie zarówno dla kraju, jak też dla swojej umiłowanej dziedziny nauki - geografii.

Zupełnie inaczej zaprezentowano historię geografii w latach II. wojny światowej. Główna idea, która przyświecała autorowi wynikała z przekonania, że przede wszystkim należy oddać hołd tym wszystkim, którzy za umiłowanie Polski i geografii oddali życie. Ginęli mordowani przez faszystów niemieckich, komunistów sowieckich czy nacjonalistów z krajów

ościennych. Opracowanie tej części nie było łatwe, a dostępny materiał jest często fragmentaryczny i bardzo zróżnicowany (np. Olszewicz 1947, 1968). Stąd miejscami narracja nie jest jednolita, jedynie dotyka pewnych wątków, które z braku materiałów nie mogły być doprowadzone do końca. Tę część opracowania można traktować jako swego rodzaju wprowadzenie do planowanego przez autora obszernego studium o geografii polskiej w latach II. wojny światowej, które jest w fazie przygotowania. Przez cały okres wojny geografowie nie przerywali prac badawczych, choć oczywiście ich zakres został znacznie ograniczony, choćby poprzez zamknięcie przez Niemców dostępu Polakom do bibliotek naukowych. Ośmielam się w tym miejscu zwrócić uwagę Czytelnika na wspaniałe postawy, jakie wykazywali geografowie w warunkach ekstremalnych. Niektórzy z nich przebywając w obozach koncentracyjnych czy w innych miejscach kaźni pracowali nad nowymi książkami, inni prowadzili w obozach koncentracyjnych lub jenieckich wykłady, niekiedy dla setek współwięźniów. Przez cały okres okupacji niemieckiej funkcjonowały podziemne uniwersytety i szkoły średnie. Pisząc ten rozdział często zadawałem sobie pytanie, czy dzisiaj bylibyśmy w stanie zachować równie heroiczną postawę? Odpowiedź na to wcale nie jest prosta!

Dzięki tym wszystkim niezwykłym osobom, jak też wielu bezimiennym ofiarom wojny ukształtował się etos geografa jako osoby miłującej Prawdę. Broniąc jej składali często ofiarę życia. Przez swoją heroiczną postawę powinni stać się wzorem dla młodego pokolenia geografów.

W okresie po II. wojnie światowej wyróżniono dwa przedziały czasowe. Rozdziela je rok 1952. Jest to dość istotna data. W roku tym na uniwersytetach powstawały Wydziały Biologii i Nauk o Ziemi, na których znalazły się jednostki geograficzne. W niektórych uczelniach taka sytuacja utrzymała się do chwili obecnej. Ale przyjęcie tej daty jako cezury nie jest tylko zabiegiem formalnym. Na pierwsze lata po II. wojnie światowej przypada też szereg ważnych wydarzeń naukowych, zapoczątkowanych jeszcze pod koniec lat 30. XX w. (choćby niemal wszystkie przewody habilitacyjne i większość doktorskich zrealizowanych po wojnie). Rok 1952 przez zachodzące wtedy zmiany strukturalne i organizacyjne w sposób umowny zamyka okres międzywojenny i wojenny. Były to lata związane z odbudową zniszczeń, zmagania się z nową rzeczywistością, powolnego kształtowania się struktury organizacyjnej, tworzenia planów rozwoju badań naukowych. Szczęśliwie uniknięto rozdziału geografii fizycznej i ekonomicznej pomiędzy różne wydziały. Pozwoliło to geografii uniwersyteckiej zachować swoją jedność! W okresie tym odbudowywały swe struktury „dawne” instytuty geograficzne.

W ramach nowych uniwersytetów jednostki geograficzne powstawały zazwyczaj w pierwszej kolejności. Do tworzonych nowych ośrodków napływała kadra naukowa z uczelni, które w wyniku zmiany granic znalazły się poza Polską. I tak geografowie z Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie zgromadzili się przede wszystkim we Wrocławiu, zaś z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie – w Toruniu. „Mieszana” kadra (Lwów, Wilno) uruchamiała ośrodek geograficzny w Lublinie. Wreszcie w okresie tym nastąpiło zjednoczenie towarzystw i organizacji geograficznych. W omawianych latach zwraca uwagę wielkie zaangażowanie geografów w działalność związaną z planowaniem przestrzennym i regionalnym. Niemal bezpośrednio po zakończeniu wojny zaczęły się ukazywać podręczniki akademickie, często wydawane bardzo skromnie, niekiedy w formie maszynopisów powielanych. Nierzadko nakład był finansowany przez autorów. Pojawiało się też coraz więcej wydawnictw kartograficznych, mimo działającej już wtedy reżimowej cenzury. Przy opracowywaniu nowych podręczników czy map w tych pierwszych latach korzystano zwłaszcza z wydawnictw przedwojennych.

Równocześnie były to lata tragicznego zmagania się z szerzącą się przemocą władz komunistycznych, która nie ominęła środowiska naukowego, a więc i geografów. Pierwszy proces polityczny wytoczono geografowi w Lublinie już pod koniec 1944 r., a więc niemal natychmiast po wkroczeniu do miasta Sowieci. Po zakończeniu wojny restrykcje polityczne dotknęły innych geografów. Niekiedy kończyły się one tragicznie, tak jak w przypadku prof. Stanisława Gorzuchowskiego, który zmarł w więzieniu. Tragiczny los spotkał oficerów Wojskowego Instytutu Geograficznego. Nie dość, że trzon kadry wymordowali Sowieci w Katyniu w 1940 r., to po wojnie spreparowali oni aferę szpiegowską, doprowadzając do aresztowania szefa WIG-u Teodora Naumienkę i do rozwiązania Instytutu.

Wszystkie te wydarzenia były w dziejach naszej geografii na tyle ważne, że zdecydowano się na dość szczegółową charakterystykę tego okresu. Zaprezentowano więc rozwój organizacyjny geografii, ważniejsze publikacje, podano informacje o uzyskiwanych habilitacjach i profesurach, omówiono najważniejsze konferencje. Równocześnie przedstawiono ciemną, żeby nie powiedzieć tragiczną stronę rządów komunistycznych, czyli losy geografów których spotkały represje natury politycznej. Te wszystkie informacje oddają atmosferę tamtych lat, kiedy to w działalności geografów (ale nie tylko!) dominowała myśl o przyszłości.

Odmienne natomiast potraktowano lata po roku 1952. W tym przypadku uwzględniono jedynie wybrane fakty, mające przede wszystkim znaczenie

ogólnokrajowe i międzynarodowe. Największym takim wydarzeniem był niewątpliwie wybór Stanisława Leszczyckiego na Prezydenta Międzynarodowej Unii Geograficznej (1968–1972).

Śledząc uważnie najnowsze dzieje geografii wyraźnie widać, jak wielki wpływ na jej rozwój miały ustalenia podjęte podczas konferencji w Osiecznej (1955) i w Jabłonnej (1966). Przyniosły one polskiej geografii groźbę kryzysu, o czym mówili geografowie młodszego pokolenia w swoich wystąpieniach na II i III Kongresie Nauki Polskiej (1973, 1986). Wprawdzie podjęte decyzje dotyczyły przede wszystkim geografii ekonomicznej i regionalnej, ale pośrednio rzutowały również na geografę fizyczną. Sytuację starała się w pewnym stopniu „wyprostować” konferencja w Rydzynie (1983).

Mimo tych zagrożeń geografia polska rozwijała się dość żywiołowo, głównie dzięki kontaktom (oficjalnym i prywatnym) z ośrodkami zagranicznymi, głównie zachodnimi. Z satysfakcją można stwierdzić, że zdecydowana większość geografów nie ulegała naciskom typu politycznego, prowadząc swoje badania zgodnie z dewizą Cycerona *Liberæ sunt nostræ cogitationes* (*Myśli nasze są wolne*). W latach panowania komunizmu reakcją władz na taką postawę geografów była ciągła ingerencja cenzury w teksty oddawane do druku.

Okres po 1952 r. charakteryzował się dalszym rozwojem sieci ośrodków geograficznych, które powstawały przeważnie w północnej części kraju. Równocześnie wzrastała ranga geografii, co w przypadku kilku uniwersytetów przejawiało się tworzeniem wydziałów geograficznych lub wydziałów nauk o Ziemi. Po 1956 r. do kalendarza imprez geograficznych weszły na stałe wyprawy polarne, organizowane głównie na Spitsbergen. Kilka uczelni założyło tam własne stacje badawcze.

Począwszy od lat 80. ubiegłego wieku systematycznie polepszała się baza lokalowa placówek geograficznych. Większość ośrodków dysponuje w chwili obecnej nowymi i nowoczesnymi wyposażonymi obiektami, zlokalizowanymi głównie na uniwersyteckich kampusach.

W strukturze organizacyjnej polskiej geografii w 1953 r. pojawiło się nowe ogniwo, a mianowicie Instytut Geografii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie (obecna nazwa: Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego PAN). Bardzo prędko placówka ta zaczęła stanowić wiodący ośrodek geograficzny. Koordynował on badania krajowe, utrzymywał liczne kontakty z partnerami zagranicznymi.

Różne czynniki sprawiły, że Polskie Towarzystwo Geograficzne powoli traciło swoją wysoką rangę naukową i społeczną. Obecnie podejmowane są próby przywrócenia Towarzystwu dawnej pozycji w społeczeństwie.

Problematyka badań geograficznych stawała się coraz bardziej urozmaicona. Prowadzono studia wykorzystujące GIS-y, w wielu ośrodkach na stałe zadomowiło się gleboznawstwo, przywrócono badania z geografii turystyki, które przed wojną stanowiły istotny element osiągnięć naszej geografii. Zaczęły pojawiać się studia z geografii behawioralnej i społecznej, powstawały nowe subdyscypliny, jak np. geografia religii. Rozwojowi badań towarzyszył stały wzrost piśmiennictwa geograficznego, również teoretyczno-metodologicznego. Na rynku wydawniczym pojawiły się nowe periodyki geograficzne. Szczegółowy wykaz tych osiągnięć znajdzie Czytelnik w kolejnych tomach *Bibliografii geografii polskiej* publikowanych przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN.

Prezentując najświeższe dzieje naszej geografii zrezygnowano natomiast z wykazywania publikacji (poza periodykami oraz kilkoma wydawnictwami kartograficznymi), awansów pracowników, wyróżnień itp. Z pełnionych przez geografów funkcji wykazano jedynie te najważniejsze, pochodzące z wyboru i związane np. z uzyskaniem godności rektorów uczelni publicznych, przewodniczących renomowanych towarzystw naukowych itp. Wobec faktu, że liczba geografów stale wzrasta a ich aktywność jest dość zróżnicowana zrezygnowano z wykazywania wszystkich pełnionych funkcji, a także doktoratów, habilitacji czy profesur tytularnych. Skala tego zjawiska jest znaczna a ich dokładna rejestracja wymagałaby dotarcia do szczegółowych statystyk i źródeł archiwalnych.

Ponadto przyjęto, że ten fragment historii geografii jest już lepiej znany, choćby dzięki ukazującym się publikacjom, dotyczącym dziejów geografii polskiej w skali kraju (np. Jackowski 2010; Jackowski, Liszewski, Richling red. 2008; Olszewicz 1967; Słabczyńscy 1992; Sobczyński E. 2000) czy w poszczególnych ośrodkach (np. Jackowski, Soljan 2009; Jackowski, Liszewski, Richling red. 2008; [część III i IV dotyczące charakterystyki poszczególnych ośrodków i geograficznych organizacji naukowych]; Kortus, Jackowski, Krzemień red. 1999–2000; Kozłowska-Szczęsna 1994; 2004; Lisowski red. 2008; Łoboda, Migoń red. 2005; Marciniak red. 2012; Mikulski red. 1995; Rachwał red. 2008; Sobczyński M. 2010; *Sześćdziesiąt lat geografii w Uniwersytecie Łódzkim* 2005). Odrębne opracowania dotyczą ponadto dziejów Polskiego Towarzystwa Geograficznego (Biesiada red. 1968; Komornicki, Czapiewski red. 2008; Kozłowska-Szczęsna, Kondracki, Stankowski red. 1993).

Na zakończenie pragnę bardzo serdecznie podziękować wszystkim osobom i instytucjom, dzięki którym ta książka mogła zostać opublikowana. Dziękuję

więc Komitetowi Sterującemu Konferencji Regionalnej MUG w Krakowie, a zwłaszcza jego Przewodniczącemu Panu Profesorowi Markowi Degórskiemu, który zaszczyił mnie swoją „Przedmową”. Słowa podziękowania kieruję do recenzenta Pana Profesora Bronisława Kortusa, którego cenne uwagi pozwoliły uzupełnić istniejące braki i uniknąć pewnych niezręczności, które pojawiły się na etapie przygotowywania maszynopisu. Jestem wdzięczny Dyrektorowi Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ Panu dr hab. Markowi Drewnikowi za umożliwienie mi skorzystania z usług Instytutowej Pracowni Wydawniczej. Gorąco dziękuję Kierownikowi tej placówki Pani mgr Małgorzacie Ciemborowicz za wielki trud i wysiłek włożony w przygotowanie do druku tej pozycji. Dziękuję też Paniom mgr mgr Alicji Marciniak-Nowak oraz Jolancie Gapys. Pragnę również podziękować tłumaczowi książki Panu Grzegorzowi Zębikowi, który z powodzeniem dokonał przekładu tego niełatwego tekstu. Mojej Żonie Profesor Danucie Ptaszyckiej-Jackowskiej dziękuję za wyrozumiałość i wsparcie duchowe. W chwilach zwątpienia wspierały mnie słowami otuchy moje Współpracownice dr hab. Elżbieta Bilka-Wodecka i dr hab. Izabela Soljan, a także Doktoranci z Zespołu Geografii Religii. Wreszcie dziękuję bardzo członkom Prezydium Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz moim Przyjaciółom: Marcelowi Ofarskiemu, Profesorom Andrzejowi Lisowskiemu, Stanisławowi Liszewskiemu, Eugeniuszowi Rydzowi, Kazimierzowi Krzemieniowi i Stefanowi Skibie za nieustanne wspieranie mnie podczas prac nad książką.

Mam nadzieję, że wydawnictwo to przybliży Czytelnikom wspaniałą tradycję polskiej geografii, która za swoje najważniejsze posłannictwo zawsze uważała służbę Prawdzie, Nauce i Społeczeństwu.

**Mając to na uwadze książkę dedykuję wszystkim młodym geogra-
fom na świecie.**

Antoni Jackowski

Kraków, sierpień 2014

1. Starożytność, średniowiecze

- Starożytność** – Ziemie dzisiejszej Polski penetrowane są przez Greków i Rzymian. O terenach tych wspominają m.in. Herodot (*Dzieje*), Marek Agrypa, Pomponiusz Mela.
- II w. n. e.** – Powstaje *Geografia*, jedno z najważniejszych dzieł Ptolemeusza. Zawierało pierwszą udokumentowaną kartograficznie informację o obszarach dzisiejszej Polski (Księgi II i III).
- Połowa IX w.** – Ukazuje się rejestr znany pod nazwą *Geografa bawarskiego*. Na 56 wyróżnionych plemion – dziesięć można wiązać z ziemią polskimi. Dokument ten uważa się za najstarszą mapę polityczną ziem polskich.
- 965–966** – Szlakiem handlowym z Hiszpanii do krajów słowiańskich wędruje kupiec żydowski Ibrahim ibn Jakub. Do Polski nie dotarł, ale w swej relacji wspomina o kraju Mieszka I, wymienia i opisuje również Kraków.
- Przełom X/XI w.** – W źródłach pojawiają się nazwy *Polanie* i *Polonia* – kraj Polan jako określenie wieloplemiennego państwa i wszystkich poddanych Bolesława Chrobrego.
- 1112–1116** – Powstaje pierwszy tekst geograficzny opracowany w kraju – łaciński opis Polski sporządzony przez tzw. Galla Anonima w *Kronice Polskiej* (*Cronicae et gesta ducum sive principum Polonorum*). Pisał m.in. „kraj Polaków oddalony jest od szlaków pielgrzymich i mało komu znany poza tymi, którzy za handlem przejeżdżają [tamtędy] na Ruś”.
- 1154** – Geograf i kartograf arabski Muhammad al Idriss, znany głównie jako Al Idrisi (Al Edrisi, Edrisi) ukończył *Księgę Rogera*, dzieło geograficzne, zawierające 70 map cząstkowych, mapę świata oraz komentarz. Sam nigdy w Polsce nie był, ale praca zawiera szereg informacji o ziemiach polskich i niektórych miastach.
- 1245–1247** – Benedykt Polak (*Benedictus Polonus*), franciszkanin, jako pierwszy polski podróżnik wspólnie z posłem papieża Innocentego IV Janem da Pian del Carpine odbył podróż do wielkiego chana Mongołów w Karakorum (obecnie

Republika Mongolska). Spisana relacja jest pierwszą informacją Polaka o tym odległym regionie.

- ok. 1250** – Na szkicu kartograficznym angielskiego benedyktyna i kronikarza Mateusza z Paryża po raz pierwszy pojawia się nazwa „Polonia”.
- 1364** – W dniu 12 maja król Kazimierz Wielki funduje Akademię Krakowską – dzisiejszy Uniwersytet Jagielloński – z trzema wydziałami: prawnym, medycznym oraz sztuk wyzwolonych (*artes liberales*). Ponieważ brakowało wydziału teologicznego nie traktowano wówczas Akademii jako „pełnej” uczelni. Rzutowało to na jej dalszy rozwój.
- 1400** – Dzięki inicjatywie Królowej Jadwigi i zapisaniu przez nią swoich kosztowności na rzecz uczelni w dniu 22 lipca jej małżonek król Władysław Jagiełło doprowadził do odnowienia Uniwersytetu. Była to już „pełnoprawna” jak na tamte czasy uczelnia, albowiem obok wydziałów istniejących poprzednio powstał wydział teologiczny (bulla papieża Bonifacego IX). Geografia była wykładana na wydziale sztuk wyzwolonych. Do dyspozycji profesorów i studentów sprowadzano z zagranicy ważne rękopisy a później druki o treści geograficznej. Zdaniem Bujaka (1925) dopływ geograficznego piśmiennictwa zagranicznego do Krakowa odbywał się niemal na bieżąco.
- 1406–1415** – Tłumaczenie z języka greckiego na łacinę przez Florentczyka Jacobusa Angelusa dzieła Ptolemeusza *Geographia*. Do połowy XVI w. ukazało się na kontynencie blisko 20 wydań tego dzieła. Bardzo szybko dzieło to dotarło do Krakowa.
- 1409 i nast.** – Polacy pojawiają się w Ziemi Świętej, m. in.: biskup krakowski Piotr Wysz (1409), franciszkanin Jan Polak (*Johannes Poloner*, 1421–1422), Jan Łaski (1448 lub 1449), Jan Długosz (1450–1451).

2. Czasy Odrodzenia

- 1460–1480** – Powstały główne prace Jana Długosza, nazwanego później ojcem polskiego dziejopisarstwa i pierwszym polskim geografem: *Chorographia Regni Poloniae* (jako część wstępna jego *Historii Polski*) oraz *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, częściowo wydane dopiero w latach 1614–1615, a całość w latach 1863–1887. *Chorografia Królestwa Polskiego* jest pierwszym szczegółowym opisem geograficznym Polski. Najcenniejszą partię *Chorografii* stanowi prezentacja hydrografii Polski, a zwłaszcza opis rzek. Długosz odbywał liczne podróże po ziemiach polskich, do Włoch, Czech i na Węgry. W latach 1450–1451 odwiedził Ziemię Świętą.
- 1490–1550** – Kraków stał się ważnym ośrodkiem geograficznym w Europie. Okres ten nazwany został „złotym wiekiem” geografii krakowskiej i polskiej. Wiązało się to z następującymi wydarzeniami:
- wykształceniem się w Akademii Krakowskiej ośrodka, który przyciągnął i wykształcił wielu geografów, zarówno Polaków, jak też obcokrajowców. Prowadzone w Akademii od końca XV w. zajęcia z geografii należały do najdawniejszych znanych wykładów uniwersyteckich z tej dziedziny w Europie;
 - podważeniem autorytetu Arystotelesa oraz wyzwaniem się spod wpływów Ptolemeusza, Pliniusza Starszego i innych twórców starożytnych;
 - szybkim dopływem do Polski wiadomości o odkryciach geograficznych;
 - usamodzielnieniem się geografii;
 - pojawieniem się piśmiennictwa geograficznego w języku polskim;
 - silnym związkiem geografów polskich z uczonymi z innych krajów.
- 1494** – Na wydziale Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej w ramach przedmiotów astronomiczno-matematycznych rozpoczęto regularne wykłady z kosmografii, pod którą rozumiano późniejszą geografję. Pierwszymi wykładowcami byli m. in. Wawrzyniec Korwin, Wojciech z Brudzewa, Jan z Głogowa. Były one kontynuowane w XVI stuleciu (do ok. 1530 r.). Na uniwersytetach niemieckich i w Wiedniu zajęcia takie zaczęły się dopiero po 1500 r.
- 1496** – Ukazuje się pierwszy polski podręcznik z kosmografii (*Cosmographia dans manuductionem in tabulas Ptholomei*, Basel 1496), którego autorem był przyjaciel Kopernika Wawrzyniec Korwin (Laurentius Corvinus Novoforensis) (ok. 1465–1527). Dzieło to uważane jest za pierwszy w Polsce podręcznik z zakresu geografii.

- 1500 i nast.** „Złoty wiek pielgrzymstwa polskiego”. Do Ziemi Świętej wędruje blisko stu pielgrzymów polskich, m. in. Jan Łaski (1500–1501), Jan Dantyszek (1505), bernardyn Anzelm Polak (1507–1508), Jan Tarnowski (1517), Jan Goryński (okolo 1560), Mikołaj Krzysztof Radziwiłł zwany „Sierotką” (1583), Hieronimus Strala (Strzała) (1599), dworzanin Mikołaja Zebrzydowskiego, który przeprowadził szczegółowe pomiary jerozolimskiej drogi krzyżowej. Zebrzydowski wykorzystał je przy zakładaniu Kalwarii Zebrzydowskiej. Wielu pielgrzymów spisywało relacje ze swej podróży. Najbardziej znane wyszły spod pióra Anzelma Polaka, który został uznany za autora pierwszego opisu tego regionu opublikowanego przez Polaka oraz autorstwa Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła. Opis Radziwiłła dzięki swej rzetelności do dziś zaliczany jest do najcenniejszych dzieł polskiej literatury podróżniczej.
- 1506–1507** – Jan z Głogowa (1445–1507), filozof, astronom, geograf, przyrodnik w opracowanym komentarzu do pracy *Geographia* Ptolemeusza (1506) oraz do podręcznika Jana de Sacrobosco (Jana z Hollywood) zawarł informacje o odkryciach Portugalczyków i Hiszpanów, a zwłaszcza o podróży Vasco da Gamy. Jako pierwszy w polskiej literaturze wzmiankował o *novus mundus*, Nowym Świecie. Podważył pogląd o położeniu Jerozolimy w środku świata. Odszedł od geografii astronomicznej na rzecz geografii opisowej. Swoje wykłady z geografii objaśniał przy wykorzystaniu map, co w tamtych czasach stanowiło nowość dydaktyczną.
- 1506** – Bernard Wapowski przebywa w Rzymie, gdzie uczestniczy w opracowaniu mapy Europy Środkowej, która została zamieszczona w edycjach *Geographia* Ptolemeusza z lat 1507 i 1508.
- 1512** – Jan ze Stobnicy (ok. 1470–1519 lub 1530) w swoim dziele *Introductio in Ptholomaei „Cosmographiam”...* (*Wstęp do „Geografii Ptolemeusza”*) (1512) zamieścił pierwszą wydaną i drukowaną w Polsce mapę Ameryki jako odrębnego kontynentu oraz pierwsze tablice współrzędnych geograficznych dla zachodniej półkuli. Był to przykład podręcznika uniwersyteckiego, którego zadaniem było zarówno przekazanie studentowi wiadomości o geografii świata, jak też nauczanie go korzystania z atlasu geograficznego.
- 1512–1513** – Absolwent Akademii Krakowskiej Bartłomiej Stein (właściwie Bartholomäus Stein) opracował dzieło swego życia *Descriptio Totius Silesiae et Civitatis Regiae Vratislaviensis (Opis całego Śląska i Królewskiego miasta Wrocławia)*.
- XVI w.** – Rozrasta się uniwersytecki zbiór globusów i map, co wg Barycza (1957) jest dowodem „dokonywanej się w Krakowie rewolucji w zakresie nauk o Ziemi”. Podczas zajęć z geografii wykorzystywano m.in. tzw. Globus Jagielloński,

który przetrwał do naszych czasów. Pochodzi on z 1511 r. i jest najstarszym na świecie, na którym występuje nazwa *America noviter reperta*. Amerykę zaznaczono tu jako odrębny kontynent, nie połączony z Azją. Globusów było w Akademii więcej, m.in. od XVI w. słynny globus nieba Marcina Bylicy z Olkusza.

- 1517** – Maciej z Miechowa (Miechowita), historyk, geograf, lekarz, bibliofil, wielokrotny rektor Akademii Krakowskiej wydaje skromne objętościowo dziełko *Traktat o dwóch Sarmacjach (Tractatus de duabus Sarmatiis, Asiana et Europiana)*. Tłumaczone z łaciny w 1535 r., było pierwszą drukowaną w języku polskim książką geograficzną, a równocześnie pierwszą nowożytną pracą o Europie Wschodniej. Dzieło doczekało się ponad dwudziestu wydań w różnych krajach, m.in. w Niemczech, Włoszech, Holandii, Rosji. O rozgłosie tej pracy świadczyć może fakt, że w XVI w. trafiła ona do geograficznego piśmiennictwa chińskiego. W pracy autor prostuje fałszywe informacje podawane przez pisarzy starożytnych, ale przede wszystkim jako jeden z pierwszych ośmielił się negować ustalenia Ptolemeusza. Miechowita jest uważany za najwybitniejszego geografa polskiego aż do upadku Rzeczypospolitej w XVIII w. i to on przede wszystkim rozszławił geografję polską w okresie Odrodzenia.
- 1519** – W Poznaniu biskup Jan Lubrański otrzymuje od Zygmunta I Starego przywilej powołania akademii kształcącej młodzież na poziomie szkoły wyższej. Na Wydziale Humanistycznym szkoły wykładano m. in. geografję. Nauczanie geografii kontynuowano w Kolegium Jezuickim, które w 1611 r. zostało podniesione przez Zygmunta III Wazę do rangi uniwersytetu. W późniejszych czasach absolwentami Kolegium byli m. in. Jan Śniadecki i Stanisław Staszic.
- 1526** – Bernard Wapowski, kartograf, humanista, przyjaciel Kopernika publikuje pierwszą mapę Polski w skali 1: 1 000 000, rzadko wówczas stosowanej. Klocki drukarskie i prawie cały nakład spłonęły podczas pożaru Krakowa w 1528 r. Zachowane fragmenty zostały odnalezione w latach międzywojennych (1932 r.). W tym samym roku wydaje dwuarkuszową mapę Europy Wschodniej. Wapowski uznany został „ojcem” polskiej kartografii.
- 1543** – Ukazuje się dzieło Mikołaja Kopernika *De revolutionibus orbium coelestium (O obrotach sfer niebieskich)*. Umożliwiło ono nowe spojrzenie na geografję, szczególnie na geografję fizyczną. Udowadniając, że ląd z wodą tworzy jedną kulę (*unum globum*) obalił średniowieczną teorię o braku kulistości Ziemi. Początek zainteresowania Kopernika geografją przypada na lata jego studiów w Akademii Krakowskiej (1491–1495), a bezpośredni wpływ na to miały docierające do Krakowa wieści o odkryciach nowych lądów. Słowa dotyczące odkryć geograficznych odnajdujemy w I Księdze.

- 1551** – Marcin Bielski publikuje pracę *Kroniki wszystkiego świata*, do której dodana jest *Kosmografia*, uważana za pierwszą napisaną po polsku geografie powszechną. W pracy tej uwzględnił odkrycie Ameryki oraz wprowadził do polskiej literatury nazwisko Krzysztofa Kolumba. Był pierwszym Polakiem, który opisał podróż dookoła Ziemi Ferdynanda Magellana.
- 1561** – Marcin Helwig opracował pierwszą mapę Śląska – *Tabula geographica, sive Mappa Silesiae*.
- Ok. 1561–1562** – Wacław Grodziecki (Grodecki) kartograf i duchowny w oparciu o mapę Wapowskiego opracował mapę Polski z indeksem 724 nazw geograficznych. Zadeedykował ją królowi Zygmuntowi Augustowi. Mapę zamieścił w swym atlasie Abraham Ortelius (*Teatrum Orbis Terrarum*, 1570).
- 1575 (1578)** – Ukazuje się dzieło Marcina Kromera *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et republica regni Polonici libri duo (Polska czyli o położeniu, ludności, obyczajach, urządach i sprawach publicznych Królestwa Polskiego ksiąg dwoje)*, najlepszy opis Rzeczypospolitej aż po wiek XVIII. Praca była wielokrotnie wznawiana, tłumaczono ją na szereg języków. Jeszcze w formie rękopisu przekazano ją obejmującemu urząd królowi Henrykowi Walezemu. Dzieło miało istotny wpływ na promocję Polski na Zachodzie i bardzo długo należało do najpopularniejszych prac o Polsce.
- 1578–1580** – Marcin Broniewski jako poseł króla Stefana Batorego dwukrotnie odwiedza Krym. Zebrane w czasie podróży materiały wykorzystał w pracy *Tartariae descriptio...*, opublikowanej w 1595 r., później również w językach angielskim i rosyjskim. Do pracy załączył mapkę. Był to pierwszy w Europie opis Krymu i terenów sąsiednich.
- 1585** – Ukazuje się praca Stanisława Sarnickiego *Descriptio veteris et novae Poloniae (Opis dawnej i nowej Polski)*, zawierająca opis geograficzny kraju.
- 1596** – W Würzburgu ukazuje się pierwsza polska praca z zakresu meteorologii autorstwa Andrzeja Mirowskiego. Było to studium teoretyczne *Theoria ventorum (Teoria wiatrów)*.
- 1596** – Z Gdańska wypłynął z zamiarem dotarcia do Indii Krzysztof Pawłowski. Po roku osiągnął cel swej podróży, a jej rezultatem był m. in. pierwszy polski opis Indii.

3. Wiek XVII i XVIII

- 1609** – W Krakowie ukazuje się pierwsza w języku polskim samodzielnie wydana geografia powszechna. Było to tłumaczone z języka włoskiego dzieło Joannes Benesiusa Botera *Relatiae powszechna albo nowiny pospolite...* (późniejsze wydania ukazywały się pt. *Teatrum świata wszystkiego...*). Część 1 autor zatytułował *Cosmographia, to jest opisanie czterech części świata Europy, Azie, Afryki i Ameryki [...]*. Pozostałe części dotyczyły hydrografii, „monarchologii”, religii, Nowego Świata i chrześcijaństwa.
- 1613** – W Amsterdamie ukazuje się mapa Wielkiego Księstwa Litewskiego (1:1300 000) opracowana przez Tomasza Makowskiego. Inicjatorem prac był Krzysztof Radziwiłł „Sierotka”. Według niepotwierdzonych przekazów pierwszy raz mapa ta ukazała się w 1603 r. Dzieło uważane jest za najlepsze opracowanie kartograficzne tych ziem do połowy XVIII wieku.
- 1629–1639** – Krzysztof Arciszewski uczestniczy w holenderskiej ekspedycji wojskowej do Brazylii. Opracowywał tam materiały kartograficzne, pisał też pamiętnik, w którym zawarł wiele informacji o tym mało wówczas znanym w Polsce kraju.
- 1631** – W Akademii Krakowskiej powstaje – jako Fundacja Andrzeja Strzałki z Rudzy – Katedra Geometrii Praktycznej, będąca pierwszą w Europie katedrą geodezyjno-kartograficzną. W jej tworzeniu pomagał Jan Brożek, profesor, wielki astronom tej epoki, wybitny matematyk, pierwszy polski historyk nauki. Prowadził pomiary klimatologiczne, wykładał geografę, w planach miał opracowanie mapy Polski. Gorący wielbiciel Kopernika i Kolumba. Podarował Akademii słynny Globus Jagielloński.
- 1631–1643** – Podróż do Japonii podjął z Lizbony misjonarz jezuicki Wojciech Męciński (*Albertus de Polonia*). Różne okoliczności, m. in. warunki atmosferyczne sprawiły, że swą wędrówkę rozpoczynał kilkakrotnie. Nieoczekiwanie dla siebie znalazł się m. in. w Brazylii czy w Mozambiku, gdzie założył misję. Dotarł do Goa, skąd ruszył w dalszą drogę. Więziony na Tajwanie zbiegł do Wietnamu, Kambodży, a stamtąd poprzez Filipiny wylądował w Japonii. Zginął męczeńską śmiercią w Nagasaki w lutym 1643 r. Większość pisanych z drogi listów zaginęła. Zachowała się korespondencja z Goa z 1634 r., zawierająca krótki opis podróży do Indii.
- 1632** – W Kolonii ukazuje się *Polonia nunc denuo recognita (Polska albo opisanie Królestwa Polskiego)* autorstwa Szymona Starowolskiego. Był to swego rodzaju przewodnik dla cudzoziemców odwiedzających ziemie polskie.

- 1634** – Ukazuje się (wydana pośmiertnie) monografia *Topographia sive Masoviae descriptio* (*Topografia czyli opis Mazowsza*), napisana przez Andrzeja Świącickiego. Jest pierwszym opisem Mazowsza i najstarszą polską pracą dotyczącą konkretnego regionu.
- 1638** – W Lesznie ukazuje się pierwszy w języku polskim przewodnik *Islandia albo krótkie opisanie Wyspy Islandii*. Autorem był Daniel Vetter, czeski podróżnik, który opisywaną wyspę odwiedził prawdopodobnie w 1613 r. Należał on do wspólnoty Braci Czeskich, która w wyniku prześladowań uciekła z Czech znajdując schronienie w Lesznie. Książkę przetłumaczono później na wiele języków, m. in. również na czeski.
- 1643–1659** – Jezuita Michał Boym wypłynął w 1643 r. z Lizbony na misje do Azji. Po drodze zatrzymał się w Portugalskiej Afryce Wschodniej. Pionier badań w Mozambiku. Przygotował pierwszą w polskiej literaturze wiadomość o krajach tego regionu. Potem dotarł do Chin, w których przebywał dwukrotnie. Używał chińskiego nazwiska Pu Mi-ko Cze-jüen. Podczas podjętej w 1656 r. drugiej podróży odwiedził m. in. Goa, Birmę i Tajlandię. Napisał ponad 20 dzieł, m. in. geografię Chin (*Brevis Sinarum Imperii Descriptio*, 1656). Opracował też mapę *Mappa Imperii Sinarum* oraz swój głośny atlas Chin (*Atlante manoscritto della Cina*, 1658), którego rękopis znajduje się w Bibliotece Watykańskiej. Opublikowany został w Paryżu w 1683 r. Był on oparty na źródłach chińskich, obejmował 18 map, ponadto posiadał ryciny ukazujące chińską przyrodę i życie Chińczyków. *Atlas* odegrał znaczącą rolę w uporządkowaniu ówczesnej wiedzy geograficznej dotyczącej Dalekiego Wschodu. Boym pozostawił też jeden z pierwszych europejskich opisów dzisiejszej Tajlandii. Z jego prac korzystało wielu geografów z różnych krajów.
- 1650** – W Amsterdamie ukazuje się praca Andrzeja Rutkowskiego *Cteticae, id est de modus acquirendi, libri duo*, uznawana za pierwszy polski zarys ogólnej geografii ekonomicznej, uwzględniającej również gospodarkę kraju.
- 1660–1663** – Więziony we wschodniej Syberii jeniec polski Adam Kamiński-Dłużek pozostawia pierwszy polski opis tego regionu – *Diariusz więzienia moskiewskiego, miast i miejsc, spisany przez Adama Kamińskiego*. Była to pierwsza w tamtym czasie praca dotycząca m. in. Jakutów. Autor przebywał wśród nich jako pierwszy cudzoziemiec. *Diariusz* został opublikowany w Poznaniu dopiero w 1874 r.
- 1669** – W Krakowie ukazuje się praca Wojciecha Tylkowskiego *Meteorologia curiosa*. Był to traktat o geografii fizycznej ze szczególnym uwzględnieniem meteorologii.

- 1711–1713** – Zesłaniec polski Jan Kozyrewski poprowadził dwie pierwsze rosyjskie wyprawy morskie na Wyspy Kurylskie, jako pierwszy sporządził mapę i dokonał ich opisu. Przekazał też informacje o Japonii.
- 1721** – W Sandomierzu ukazuje się pierwszy szczegółowy opis fizjograficzny Polski zawarty w dziele Gabriela Rzączyńskiego *Historia naturalis curiosa Regni Poloniae...* Praca była chętnie wykorzystywana przez geografów europejskich.
- 1740** – We Wrocławiu ukazuje się dzieło późniejszego prymasa Polski Władysława Aleksandra Łubieńskiego *Świat we wszystkich swoich częściach większych i mniejszych*, to jest: w „Europie, Azji, Afryce i Ameryce [...] geograficznie, chronologicznie i historycznie określony”. Była to pierwsza tak obszerna polska praca z zakresu geografii regionalnej.
- Ok. 1740** – Początki prac nad kartografią Polski. Inicjatorem był J. A. ks. Jabłonowski, wykonawcą Florian Czaki (kartograf rodem z Węgier) z zespołem.
- 1766** – W Wilnie ukazuje się *Leksykon geograficzny dla gruntownego pojęcia gazet i historii* autorstwa Hilarego Karpińskiego. Był to pierwszy słownik geograficzny opublikowany w języku polskim.
- 1766** – Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego – filozof i matematyk – ks. Józef Alojzy Putanowicz publikuje studium *Institutiones geographiae methodicae*.
- 1767** – W Supraślu ukazuje się obszerna praca Teodora Wagi pt. *Krótkie zebranie historii i geografii polskiej*. Teodor Waga był polskim pijarem, nauczycielem historii i geografii. Wersja skrócona ukazała się w Poznaniu w 1856 r. pt. *Wyciąg z geografii polskiej przez Teodora Wagę w roku 1767 skreślonej i ogłoszonej*.
- 1768 i nast.** – Ukazuje się seria podręczników autorstwa Karola Wyrwicza. Wymienić należy zwłaszcza *Geografię czasów teraźniejszych* (1768), pierwszą polską geografię polityczną, a także *Geografię powszechną czasów teraźniejszych* (1770).
- 1771 i nast.** Uwięziony przez Rosjan konfederat barski Maurycy Beniowski ucieka z niewoli na Kamczatce, którą częściowo zwiedził i opisał. Poprzez Japonię, Chiny, Mauritius i Madagaskar dociera w 1772 r. do Francji. Z ramienia władz francuskich zostaje wysłany w 1773 r. na Madagaskar jako zarządca wyspy. Przebywa tam 3 lata, penetrując wnętrze wyspy. Plemiona malgaskie obrały go najwyższym wodzem, królem. To nasunęło Beniowskiemu pomysł utworzenia na wyspie niepodległego państwa, które byłoby kierowane przez niego. Francuzi prędko zdymisjonowali Polaka, który na własny koszt powrócił tam dopiero w 1785 r. Zginął 1786 r. w czasie walk z francuską kompanią karną. Pozostawił po sobie pamiątniki, które ukazały się w Londynie w 1790 r., a w Polsce w 1797 r. Obok wielkich walorów literackich zawierały one pierwszą obszerną informację geograficzną o Madagaskarze.

- 1772–1775 – W drugiej podróży Jamesa Cooka dookoła świata uczestniczy Jerzy Adam Forster. Urodzony w pobliżu Gdańska zawsze podkreślał swoją polskość. Wykładał historię naturalną na Uniwersytecie w Wilnie. Rząd pruski uznał go za zdrajcę, wyznaczając nagrodę 100 dukatów za jego głowę.
- 1773–1794 – Działa Komisja Edukacji Narodowej, która odegrała dużą rolę w rozwoju zainteresowania społecznego geografiami. M. in. zwracała uwagę na jakość i zakres nauczania geografii w szkołach, zainicjowała akcję wydawania podręczników szkolnych z geografii.
- 1777 – Karol Perthées przygotował dla króla Stanisława Augusta wielką mapę Polski, opracowaną w nowej redakcji w 1796 r. Niestety rękopisy zaginęły.
- 1779 – W Warszawie podjęto stałe obserwacje meteorologiczne, prowadzone do chwili obecnej.
- 1779 i nast. Do Afryki Północnej dotarł Jan Potocki. Podróże te kontynuował w latach 1784 (Egipt) i 1791 (Maroko). Jego relacje z tych podróży cieszyły się dużym zainteresowaniem w całej Europie.
- 1780–1804 – Na zlecenie króla Stanisława Augusta powstają szczegółowe mapy znacznej części województw (skala 1: 225 000). Większość pozostała w rękopisie.
- 1782 – Jan Jaśkiewicz prowadzi badania nad przyrodą województw krakowskiego i sandomierskiego.
- 1782 (1783)–1786 – Hugo Kołłątaj rektorem Akademii Krakowskiej. Sprzyjał rozwojowi geografii, którą uważał za ważny element wychowania ogólnego i patriotycznego. Prace z zakresu geografii pisał głównie w więzieniu austriackim w Ołomuńcu w latach 1795–1802. Ukazały się one dopiero po jego śmierci (1812).
- 1785 – W Krakowie powstaje tzw. *Plan Kołłątajowski* miasta, sporządzony w związku z reformą kołłątajowską Akademii i porządkowaniem jej spraw majątkowych. Opracowany został w rzadko wówczas spotykanej dokładnej skali 1:3000, a nadzór nad planem sprawowali profesorowie Feliks Radwański i Jan Śniadecki.
- 1785 – Karol Perthées przygotowuje mapę hydrograficzną Polski, która została opublikowana dopiero w 1809 r. W r. 1786 i nast. podobną mapę opracował Tadeusz Czacki.
- 1786 – W Przemyślu ukazuje się praca Ewarysta Andrzeja Kuropatnickiego *Geografia albo dokładne opisanie królestw Galicji i Lodomerii*. W 1858 r. ukazało się drugie wydanie.
- 1786/1787 – Jan Śniadecki przygotowuje prospekt wykładów uwzględniających wiadomości z kartografii i topografii.
- 1787 – W Krakowie ukazuje się praca Andrzeja Trzczińskiego *Opisanie przyczyn Fizycznych Trzęsienia Ziemi*.

- 1788–1829** – Franciszek Siarczyński przygotowuje *Dykcjonarz geograficzny Królestwa Polskiego, czyli opisanie województw, ziem, powiatów, miast...* Był to pierwszy słownik geograficzny Polski. Materiał był zbierany drogą ankietową. Zachowany w rękopisie.
- 1790–1794** – Powstaje *Geografia, czyli opisanie naturalne, historyczne i polityczne krajów i narodów w czterech częściach świata zawierających się z dołączeniem geografii astronomicznej* autorstwa Franciszka Siarczyńskiego. W zamierzeniu autora praca miała liczyć 7 tomów. Dzieło nie ukończone, ukazały się 3 tomy, brak geografii Polski. W dziele zawarł *Słownik wyrazów geograficznych*, tłumacząc na język polski obce nazewnictwo geograficzne. Był gorącym zwolennikiem polonizacji w tej dziedzinie. Siarczyński uważany jest za twórcę słownictwa geograficznego w Polsce.
- 1790–1796** – Karol Perthées przygotowuje *Geograficzno-statystyczne opisanie parafiów Królestwa Polskiego*, dzieło liczące 12 tomów z blisko 2300 mapami. Zachowane w rękopisie.
- 1791** – W Poznaniu ukazuje się *Geografia albo Zbiór wiadomości wielce potrzebnych o świecie i krajach od ludzi mieszkalnych, dla wygody uczących się porządknie ułożony*.
- 1792** – Jan Śniadecki założył stację meteorologiczną w Krakowie w obrębie uniwersyteckiego Obserwatorium Astronomicznego. Zlokalizowana jest w Ogrodzie Botanicznym UJ. Od 1976 r. działa w ramach Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ (jako tzw. Stacja Historyczna).
- 1795** – Na Kamczatkę został zesłany brygadier kościuszkowski Józef Kopeć. Dotarł tam przez Kazań, Tobolsk, Irkuck, Jakuck i Ochock. Odwiedził też Półwysep Czukocki. Po powrocie do kraju (daty nie znamy) napisał pamiętnik, który ukazał się drukiem już po jego śmierci w 1827 r. Nosił on tytuł *Dziennik podróży Józefa Kopcia przez całą wzdłuż Azję lotem do portu Ochocka, oceanem przez Wyspy Kurylskie do niższej Kamczatki, i stamtąd na powrót do tegoż portu na psach i jeleniach* (Wrocław 1837). Książka stała się bardzo popularna, miała wiele wydań polskich i za granicą. W edycji paryskiej (1867) przedmowę napisał Adam Mickiewicz. W pamiętniku tym Kopeć przedstawił pierwszy w języku polskim dokładny opis Kamczatki.
- 1797–1798** – Jan Potocki odbywa wyprawę do Wielkiego Kaukazu, zaś w latach 1805–1806 do Chin. Ze wszystkich podróży sporządzał staranne relacje, drukowane w Polsce i w Europie.
- 1797–1807** – Po Stanach Zjednoczonych podróżuje Julian Ursyn Niemcewicz, który pozostawia m.in. pierwszy w literaturze polskiej opis wodospadu Niagara (*Dziennik podróży do Niagary*, 1805).

- 1798** – Intensywne badania w Egipcie prowadzi Józef Sułkowski (adiutant Napoleona). Zaowocowały one odkryciem wielu starożytnych obiektów i terenów. Dokonał pierwszego w języku polskim opisu terenów położonych na wschód od Kairu.
- 1800** – W Warszawie utworzono Towarzystwo Przyjaciół Nauk (zwane później Warszawskim lub Królewskim). Członkami byli m. in. Stanisław Staszic, Joachim Lelewel, Jan Śniadecki. W 1804 r. Towarzystwo było wydawcą pracy Jana Śniadeckiego *Jeografia, czyli opisanie matematyczne i fizyczne Ziemi*. Był to pierwszy oryginalny podręcznik geografii matematycznej i fizycznej. Zdaniem Staszewskiego (1967) dziełem tym Śniadecki wyprzedził swój wiek.

4. Wiek XIX

- po 1800** – We Wrocławiu ukazuje się *Mały atlas kieszonkowy...*, pierwszy polski atlas szkolny.
- 1803** – Józef Hoene Wroński opracowuje próbę klasyfikacji problematyki geograficznej pt. *Architectonique de la géographie*, opublikowanej dopiero w 1879 r.
- 1804** – We Wrocławiu ukazała się w języku polskim i francuskim praca Józefa Wybickiego *Początki geografii teraźniejszej podług ostatnich traktatów pokoju*. Był to swego rodzaju podręcznik z geografii politycznej. Następne wydania ukazały się pt. *Początki geografii politycznej*.
- 1805** – W Wilnie ukazuje się *Jeografia elementarna podług najnowszych odkryciów i ostatnich traktatów*.
- 1805** – Podczas grudniowego posiedzenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie Stanisław Staszic prezentuje wykład *O ziemioródtwie gór dawnej Sarmacji, a później Polski*.
- 1805–1806** – Badania na San Domingo (obecnie Haiti) prowadzi Kazimierz Lux. Pozostawił opis wyspy pt. *Wyspa Saint-Domingo pod względem statystycznym opisana wg notat porobionych na miejscu 1805 i 1806 roku*, wydany częściowo w 1845 r. w roczniku „Biblioteki Warszawskiej”. Była to pierwsza w literaturze polskiej monografia geograficzna Haiti.
- 1807** – Stanisław Staszic publikuje dziełko *O statystyce Polski krótki rzut wiadomości potrzebnych tym, którzy ten kraj chcą oswobodzić i tym, którzy w nim chcą rządzić*. Jako pierwszy autor dokonał w niej podziału Polski według kryteriów geograficznych. Praca stanowiła podwalinę pod późniejszy rozwój geografii ekonomicznej.
- 1809–1812** – W Uniwersytecie Jagiellońskim działa Katedra Historii Powszechnej i Geografii, którą kierował Julian Czerwiński. Prowadził on wykład „Historia i geografia powszechna”.
- 1810** – Ukazuje się praca Wawrzyńca Surowieckiego *O upadku przemysłu i miast w Polsce*.
- 1811** – Józef Łęski podejmuje w Uniwersytecie Jagiellońskim wykłady z astronomii, których część jest poświęcona geografii matematycznej i kartografii.
- 1811** – Wawrzyniec Surowiecki publikuje dzieło *O rzekach i splotach krajów Księstwa Warszawskiego (Część I)*, uznawane za pierwszą polską pracę z geografii transportu.

- 1811 – Ukazuje się pierwszy polski opis geograficzno-etnograficzny południowej Słowiańszczyzny autorstwa Aleksandra Sapiehy – *Podróże w krajach słowiańskich odbywane w latach 1802 i 1803*.
- 1811–1812 – W warszawskiej Szkole Głównej Prawa i Administracji Wawrzyniec Surowiecki prowadzi wykłady ze statystyki, podczas których wiele miejsca poświęca geografii regionalnej i geografii ekonomicznej. Później wykładał również Stanisław Staszic (geografia regionalna i geologia).
- 1814 – Ukazują się *Pisma pomniejszych geograficzno-historyczne* Joachima Lelewela, zawierające m.in. jego *Historię geografii i odkryć*. Była to pierwsza polska praca z tego zakresu. Tłumaczona została w 1831 r. na język niemiecki, a wstęp napisał Karl Ritter. W swoich pracach cytował ją Alexander von Humboldt.
- 1815 – Ukazuje się geologiczna mapa Polski *Carta geologia totus Poloniae, Moldaviae, Transylvaniae et partis Hungariae et Valachiae* w skali 1:1 370 000, opracowana przez Stanisława Staszica. W tym samym roku Staszic wydał dzieło *O ziemiorodztwie Karpatów i innych gór i równin Polski* z mapą geologiczną. Była to najważniejsza praca w dorobku autora. Staszica uważa się za największego badacza ziem ojczystych w tamtych czasach. Głosił pogląd, że „pierwszym krokiem na drodze postępu, na drodze doskonalenia się narodu, jest poznanie ziemi własnej” (Pawłowski, Romer 1964).
- 1816–1831 – Wykłady z kartografii odbywają się w Królewskim Uniwersytecie Warszawskim na Wydziałach Filozofii oraz Nauk i Sztuk Pięknych (Juliusz Kolberg), zaś z meteorologii w Obserwatorium Astronomicznym. Ponadto na Wydziale Teologicznym wykładano geografii Palestyny, starożytnej Grecji i Rzymu (w oparciu o prace J. Lelewela).
- 1817–1820 – Po Turcji i krajach Orientu podróżuje Wacław Rzewuski, orientalista, znawca koni arabskich. W Egipcie nadano mu tytuł emira i przydomek *Tadž al-Fahr Abd El Nischaane* („wieniec sławy”). Przemierzył cały Półwysep Arabski (bez Jemenu), z karawaną pielgrzymów dotarł pod Mekkę (1818), nie przekraczając jednak świętego terytorium. Stał się bohaterem utworów Adama Mickiewicza (*Farys*), Juliusza Słowackiego (*Duma o Wacławie Rzewuskim*), Wincentego Pola (*Hetman Złotobrody*) i Tadeusza Micińskiego (*Emir Rzewuski*). Malowali go Juliusz Kossak, Piotr Michałowski oraz Janusz Suchodolski. Obecnie przygotowywane jest pierwsze pełne naukowe wydanie rękopisu Rzewuskiego *Sur les Chevaux Orientaux et provenants des Races Orientales* (*O koniach wschodnich pochodzących od ras arabskich*), które ma się ukazać dzięki współpracy Biblioteki Narodowej i Qatar Museums Authority. Jest to unikatowe w skali świata dzieło poświęcone nie tylko koniom arabskim,

ale stanowiące bogate kompendium wiedzy o geografii, kulturze i historii Bliskiego Wschodu. Rękopis dzieła jest wzbogacony setkami barwnych rysunków wykonanych przez autora (lata 1821–1831). Wydanie naukowe będzie obejmować krytyczną edycję tekstu w języku oryginału (francuskim), jego tłumaczenie na polski i angielski oraz tom poświęcony rysunkom. W odrębnym tomie znajdują się eseje naukowe, objaśnienia do tekstu oraz słownik terminów i nazw. Pracami kieruje prof. Tadeusz Majda.

- 1817–1822** – Na Wydziale Filozoficznym UJ (Oddział Matematyczno-Fizyczny) Roman Markiewicz prowadzi wykłady fizyki z ogólnymi zagadnieniami geografii fizycznej i meteorologii.
- 1819** – W Poczajowie-Krzemieńcu ukazuje się praca Józefa Uldyńskiego *Geografia starożytna stosowana do dzisiejszej z krótką wiadomością o chronologii podług przedniejszych wzorów dla pożytku uczącej się młodzieży, językiem polskim ogłoszona*.
- 1820–1821** – Powstaje 4-tomowe dzieło Fryderyka Skarbka *Gospodarstwo narodowe*.
- 1822** – Kwatermistrzostwo Generalne Wojsk przystąpiło do prac nad zdjęciem topograficznym Kongresówki w skali 1:42 000. Prace te zostały zakończone przez Rosjan w 1843 r. W 1839 r. wydano drukiem *Kartę topograficzną Królestwa Polskiego* w skali 1:126 000, nazywaną też *Mapą Kwatermistrzostwa*.
- 1823–1824** – Na Uniwersytecie Wileńskim Joachim Lelewel prowadzi wykłady ze statystyki, obejmujące również materiał z zakresu geografii politycznej.
- 1825** – We Wrocławiu ukazuje się praca Stanisława Platerra *Geografia wschodniej części Europy, czyli opis krajów przez narody Słowiańskie zamieszkanymi*. Dwa lata później (1827) wydał *Atlas statystyczny Polski i krajów okolicznych*.
- 1826** – W warszawskim Obserwatorium Astronomicznym Jan Baranowski podejmuje stałe obserwacje meteorologiczne.
- 1827** – Początki czasopiśmiennictwa geograficznego w Polsce. W Warszawie ukazał się miesięcznik „Dziennik Podróży Lądowych i Morskich”. Jego kontynuację stanowił wydawany w latach 1828–1829 „Kolumb. Pamiętnik. Opisom podróży lądowych i morskich, najnowszych odkryć geograficznych, wiadomości statystycznych oraz z tymi w styczności zostającym poświęcony” (dwutygodnik), a następnie „Nowy Kolumb. Pamiętnik Podróży i Wiadomości Statystycznych” (1838–1840).
- 1828** – Jan Kanty Steczkowski jako pierwszy na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Polsce uzyskuje stopień doktorski na podstawie rozprawy geograficznej *De longitudine geographica*. Kilka lat później wydaje *De longitudine geographica Cracovia*, 1832.

- 1828–1833 – Podróże naukowe po Azji Wschodniej odbywał Józef Kowalewski. Zebrał m.in. materiały o geograficznym rozmieszczeniu rodów buriackich, ich kulturze i gospodarce.
- 1829 – W Warszawie ukazuje się *Krótki rys jeografii dla uczącej się młodzieży*.
- 1830 – Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie podejmuje swego członka honorowego Alexandra von Humboldta.
- 1830 – Juliusz Kolberg wydaje *Mapę Królestwa Polskiego* w skali 1:400 000.
- 1830 – W Warszawie ukazuje się *Jeografia dla dzieci z dołączeniem historycznych wiadomości*.
- 1832 – Doktorat z geografii uzyskuje na UJ Teofil Żebrawski („*O sieciach do kart jeograficznych, astronomicznych i morskich*”).
- 1832 i nast. – Wędrówki karpackie Ludwika Zejsznera, które zaowocowały pracami z zakresu geologii, geografii i etnografii.
- 1832–1833 – Pod kierunkiem Teofila Żebrawskiego działa w Uniwersytecie Jagiellońskim Nadzwyczajna Katedra Geodezji i Kartografii.
- 1832–1838 – Badania geograficzne i przyrodnicze w Australii i Tasmanii prowadzi Jan Lotski. Pozostawił pierwszy opis okręgu Monaro i sąsiednich Alp. Jako pierwszy podał tubylczą nazwę Kanbarra, dzisiejszej stolicy Australii.
- 1833–1838 – Ukazał się pierwszy opublikowany słownik geograficzny ziem polskich *Polska w kształcie dykcjonarza historyczno-statystyczno-geograficznego*, przygotowany przez Andrzeja Słowaczyńskiego.
- 1834–1843 – Podróż naukową dookoła świata odbywa Paweł Edmund Strzelecki, odwiedzając m.in. Amerykę, Polinezję, Nową Zelandię, Australię, Tasmanię, Azję Południowo-Wschodnią. Zainicjował polskie badania Ameryki Południowej poprzez penetrację naukową Brazylii. Prowadził też badania na obszarze od Wielkich Jezior aż po Florydę i Zatokę Meksykańską. W Australii (1838–1843) odkrył złoża złota i źródła rzeki Murray. W 1840 r. zdobył najwyższy szczyt w Alpach Australijskich, który nazwał „Górą Kościuszki”. W 1845 r. wydał swoje główne dzieło – monografię Nowej Południowej Walii i Tasmanii *Physical Description of New South Wales and Van Diemen's Land*, odznaczoną w 1846 r. złotym medalem Królewskiego Towarzystwa Geograficznego w Londynie. Praca spotkała się z wysoką oceną współczesnych, przez dziesięciolecia była główną pozycją literatury dotyczącej Australii.
- 1835–1837 – Prace topograficzne na Florydzie prowadzi Aleksander Bielawski.
- 1838 i nast. – Badania w Ameryce Południowej, a zwłaszcza w Chile rozpoczyna Ignacy Domeyko. Rozwój nauk o Ziemi w tym rejonie jest nierozdzielnie związany z nazwiskiem Polaka. Prowadząc liczne studia terenowe opracował m. in. pierwszą mapę geologiczną Chile w skali 1:250 000 (1846), opublikował

szereg podręczników akademickich z tej dziedziny, odbywał podróże do ple-
mion indiańskich (słynna wyprawa do kraju Araukanów, którą opisał w zna-
nej monografii tej prowincji, wydanej w 1845 r.). W 1845 r. zorganizował
chilijską sieć meteorologiczną. Odkrył złoża złota, srebra, węgla i saletry.
Władze chilijskie przekazały mu katedrę na uniwersytecie w Santiago (1846).
W 1867 r. został wybrany rektorem tego uniwersytetu. Funkcję tę pełnił przez
16 lat. W 1848 r. przyznano mu honorowe obywatelstwo Chile. W 1866 r. na
Wystawie Światowej w Paryżu otrzymał złoty medal za okazy geologiczne
i przesłane płody chilijskie. W 1875 r. został członkiem Akademii Umiejętno-
ści w Krakowie. W 1884 r. odwiedził Polskę i niektóre państwa europejskie.
W 1885 r. podjął planowaną od dawna podróż na Bliski Wschód, odwiedzając
m.in. Palestynę. Do Chile wrócił pod koniec 1888 r., a kilka miesięcy póź-
niej zmarł (styczeń 1889 r.). Szereg nazw geograficznych w Chile jest zwią-
zanych z jego imieniem, np. Góry Domejki, Puerto Domeyko, dwa miasta,
szczyt, ulice w wielu miastach, kopalnia saletry. Opublikował ponad 300 prac.
Zawsze leżała mu na sercu polska geografia. Troskę tę wyjawiał m.in. we wzru-
szającym eseju *O metodzie jakoby zaprowadzić należało do uczenia się i ucze-
nia geografii fizycznej ziem polskich* (Kraków 1888).

1839–1844 – Wędrówki Wincentego Pola po Karpatach i Sudetach.

1840 – W rosyjskiej wyprawie polarnej Karola Baera uczestniczy Jan Pankiewicz.

1840–1877 – Przez ponad 30 lat nieustannie podróżuje po Europie, północnej Afryce
i na Bliskim Wschodzie Teodor Tripplin.

1841 – Józef Chełmicki publikuje historyczno-geograficzny opis Wysp Zielonego Przy-
ładka i Gwinei w zachodniej Afryce (współautorem był Fr. A. Varnhagen).

1841 – W Paryżu ukazuje się praca Ludwika Platera *Opisanie jeograficzno-histo-
ryczno-statystyczne województwa poznańskiego*.

1842 – Ukazuje się (pośmiertnie) jedno z najważniejszych dzieł Hugona Kołłątaja
Rozbiór krytyczny zasad historii o początkach rodu ludzkiego. Tytuł nadany
przez wydawcę, nie oddaje w pełni treści dzieła, które poświęcone jest w całości
naukom o Ziemi. Wacław Nałkowski porównywał je z *Kosmosem*... A. Hum-
boldta. Uważa się, że to właśnie Kołłątaj wprowadził termin *nauki o Ziemi* do
literatury polskiej.

1843–1846 – Opublikowano trzypięciową pracę Michała Balińskiego i Tymoteusza
Lipińskiego *Starożytna Polska pod względem historycznym, statystycznym
i geograficznym*.

1843–1865 – Zakrojone na dużą skalę badania w Oceanii francuskiej prowadzi Adam
Kulczycki, inżynier, astronom, kartograf, meteorolog. Opracował mapy wysp
Tahiti i Moorea. Rangę tych studiów docenił rząd francuski, odznaczając

- Kulczyckiego Legią Honorową, a jego nazwisko zajmuje poczesne miejsce w historii nauki i kultury francuskiej Oceanii.
- 1845 – Wincenty Pol prowadzi we Lwowie prywatne wykłady z geografii fizycznej.
- 1845–1853 – Badania w Ameryce Środkowej i Południowej prowadzi botanik Józef Warszewicz.
- 1846 – Ukazuje się opracowana przez Edwarda Rastawieckiego *Mappografia dawnej Polski*. Jest to spis map dokonany na podstawie katalogu J. D. Janockiego z 1775 r. Praca uważana jest za pierwszą historię kartografii polskiej.
- 1846 – W Lipsku zostaje opublikowana praca Jana Nepomucena Bobrowicza *Opisanie historyczno-statystyczne Wielkiego Księstwa Poznańskiego*.
- 1847 – Ukazuje się praca Oskara Żebrowskiego *Polska. Ogólny zarys przyczyn wzrostu i upadku dawnego państwa polskiego*. Załączona mapa jest pierwszą poziomocową mapą Polski.
- 1847 – Franciszek Marczykiewicz uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim doktorat na podstawie rozprawy *Hydrografia miasta Krakowa i jego okręgu*.
- 1847–1848 – Leon Cienkowski uczestniczy w wyprawie rosyjskiej do Sudanu.
- 1847–1853 – Jako jeden z pierwszych naukowców badania w Kaukazie prowadzi oficer armii rosyjskiej Józef Chodźko. Główną uwagę koncentrował na pomiarach geodezyjnych i topograficznych.
- 1847–1858 – W wyprawie Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego na południowy Ural i w góry Paj choj uczestniczy Marian Kowalski. Wyznaczył położenie geograficzne blisko 190 miejscowości.
- 1848 – Po Kalifornii wędruje pieszo Feliks Paweł Wierzbicki. Spod jego pióra wyszedł pierwszy książkowy opis tego regionu (*California as it is and as it may be*, 1849).
- 1848 – Ukazuje się praca Ludwika Zejsznera *Podróże po Beskidach, czyli opisanie części gór Karpackich zawartych pomiędzy źródłami Wisły i Sanu*.
- 1848 – W Lublińcu ukazuje się praca Józefa Lompy *Krótki rys jeografii Śląska, dla nauki początkowej*.
- 1849 – Utworzenie w Uniwersytecie Jagiellońskim Katedry Geografii Powszechnej, Fizycznej i Porównawczej, której kierownictwo powierzono Wincentemu Polowi (8 listopada). Była to druga – po berlińskiej (1820) – taka placówka na świecie.
- 1849 – W Polsce ukazuje się pierwszy tom *Kosmosu* Alexandra von Humboldta w tłumaczeniu J. Baranowskiego i L. Zejsznera. Dalsze dwa tomy w tłumaczeniu H. Skrzyńskiego wydano w 1851 r.
- 1849–1851 – „Biblioteka Warszawska” publikuje dwie prace Ludwika Wolskiego: *Rys hydrografii Królestwa Polskiego z wiadomością o splotach* oraz *Jeziora w Królestwie Polskim*.

- 1849–1852 – Ludwik Zejszner publikuje studium *Podhale i północna pochyłość Tatrów czyli Tatry polskie*.
- 1849–1854 – Aleksander Zakrzewski wydaje kilka własnych planów San Francisco. Są to najdawniejsze tego typu dokumenty kartograficzne związane z tym miastem, były prototypem dla dalszych opracowań.
- 1850 – Wykład inauguracyjny W. Pola (10 stycznia), w którym zawarł swój pogląd na nowoczesną geografę. W następnym roku ukazuje się tekst tego wykładu pt. *Rzut oka na umiejętność geografii ze stanowiska uniwersyteckiego wykładu*.
- 1850 – Pol wprowadza nową formę zajęć dydaktycznych z geografii – wycieczki terenowe. Pierwsza wycieczka (piesza) z Krakowa do Niepołomic odbyła się w dniach 18–20 maja. Wzięło w niej udział 80 studentów. W tym samym roku W. Pol otrzymuje godność doktora *honoris causa* UJ (19 stycznia).
- 1850 – Józef Chodźko jako pierwszy Polak zdobywa świętą górę Ararat (5156 m n.p.m.).
- Ok. 1850 – Florestan Rozwadowski wykonuje zdjęcia topograficzne w dorzeczu Amazonki.
- 1850–1854 – W Warszawie ukazuje się trzytomowa praca Józefa Mikołaja Wiślickiego *Opis Królestwa Polskiego pod względem historycznym, statystycznym, rolniczym, fabrycznym, handlowym, zwyczajowym i obyczajowym*.
- 1851 – Wincenty Pol publikuje dwie prace: *Północny wschód Europy pod względem natury* oraz *Rzut oka na północne stoki Karpat*, zawierające prawie niezmienione teksty jego wykładów uniwersyteckich.
- 1852 – W. Pol organizuje w lecie wycieczkę w Tatry, w której uczestniczyło ponad 100 osób. W Dolinie Kościeliskiej wycieczka przerodziła się w manifestację patriotyczną, zakończoną ustawieniem krzyża z napisem *I nie nad Boga*. Wydarzenia te stanowiły koronny argument dla władz austriackich przy podejmowaniu decyzji o zwolnieniu Pola z Uniwersytetu Jagiellońskiego za „działalność rewolucyjną” (30 września).
- 1852–1857 – W Brukseli ukazuje się dzieło Joachima Lelewela *Géographie de Moyen Age* wraz z atlasem zawierającym reprodukcje starych map. Była to najważniejsza jego praca z historii geografii. Uznana została za „dzieło pomnikowe” i wydawana jest do chwili obecnej.
- 1852–1899 – W Peru działał Ernest Malinowski. Autor koncepcji i projektu budowy kolei przez Andy, najwyższej położonej na świecie (1869–1879). Mimo, że cały projekt nie został zrealizowany, w opinii światowej kolej uznano za jedno z największych osiągnięć techniki. Na Politechnice w Limie był kierownikiem katedry topografii. Uznany za bohatera narodowego Peru. Sprowadził do tego kraju wielu polskich inżynierów. Jego imieniem nazwano rzekę na południu Peru (dopływ Tambopaty) oraz górę położoną w pobliżu zbudowanej przez niego kolei.

- 1853** – Z dniem 1 stycznia władze austriackie oficjalnie zlikwidowały Katedrę Geografii UJ. Było to spowodowane głównie względami politycznymi (patriotyczny charakter wykładów i wycieczek prowadzonych przez Wincentego Pola).
- 1853** – W Brukseli ukazuje się pierwszy w Europie opis Kalifornii *La Californie et les routes interocéaniques* pióra Aleksandra Jana Joachima Hołyńskiego. W pracy tej podaje m. in. projekt budowy kanału łączącego Atlantyk z Oceanem Spokojnym.
- 1854** – W Warszawie ukazuje się dwutomowy *Słownik Geografii powszechnej. Opis geograficzno statystyczny państw, krajów, okolic, miast, wysp, mórz, rzek, jezior*, którego autorami byli Roman Lisicki i Wojciech Szymanowski.
- Ok. 1855 – ok. 1879** – wykłady z meteorologii prowadzi w UJ przyjaciel W. Pola Stefan Kuczyński.
- 1856** – Na zaproszenie księcia Ludwika Napoleona w wyprawie m. in. na Islandię i Grenlandię uczestniczy Edmund Chojecki. Opracował mapę geologiczną Islandii. W drugim wydaniu relacji z podróży (1862) zawarł m. in. historię odkrycia i kolonizacji Grenlandii i Islandii.
- 1856–1861** – W Stanach Zjednoczonych przebywa Maksymilian Jatowt. Pozostawił szereg relacji ze swych podróży po tym kraju.
- 1857** – Aleksander Zakrzewski publikuje mapę stanu Arizona (USA).
- 1858** – Ukazuje się kilkakrotnie potem wznawiana *Geografia. Opisanie krajów polskich* Joachima Lelewela.
- 1860** – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Eugeniusz Arnold Janota (rozprawa *Przewodnik w wycieczkach na Babią Górę, do Tatr i Pienin*).
- 1860–1870** – Franciszek Karliński, dyrektor Obserwatorium Astronomicznego UJ, wyklada „Geografię matematyczną dla kandydatów stanu nauczycielskiego”.
- 1860–1914** – Na Uniwersytecie Jagiellońskim studiowali m.in. Antoni Rehman, Wacław Nałkowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Stanisław Lencewicz.
- 1861** – W Warszawie ukazuje się praca Wilhelma Kolberga *Wisła, jej bieg, własności i sflawność*, która stanowiła swego rodzaju pierwowzór dla późniejszych roczników hydrograficznych.
- 1862** – W Krakowie ukazuje się pierwsza polska bibliografia geograficzna – *Literatura fizjografii ziemi polskiej*, autorstwa Józefa Majera, późniejszego Prezesa Akademii Umiejętności. Akcję tę kontynuowali następnie E. Romer oraz Wilhelm Pokorny.
- 1862** – Teofil Żebrawski publikuje w Krakowie mapę zdrojowisk Galicji i Bukowiny wraz z ich wykazem.
- 1862** – W Warszawie ukazuje się obszerna *Geografia Królestwa Polskiego podług najnowszych źródeł skreślona, ze skorowidzem alfabetycznym wszystkich*

gubernii, powiatów, miast, rzek, jezior itd., której autorem jest Bolesław Kołodziński.

- 1862–1869** – W Szkole Głównej Warszawskiej w ramach zajęć z fizyki przyrodnik i matematyk Władysław Kwietniewski prowadzi wykłady m. in. z meteorologii.
- 1862–1872** – Badania geologiczne i geograficzne w Australii i Oceanii prowadzi pisarz Sygurd Wiśniowski. Jest autorem pierwszych prac w języku polskim o tym regionie. Jako jeden z pierwszych podróżników polskich podał uzyskane z autopsji informacje o Aborygenach.
- 1863** – Powstaje tygodnik „Wędrowiec”. W pewnych latach był on poświęcony niemal w całości sprawom podróżnictwa i geografii. Miało to miejsce zwłaszcza podczas kierowania pismem przez Filipa Sulimierskiego (1870–1884). Czasopismo przestało się ukazywać w 1906 r.
- 1863** – Wincenty Pol publikuje *Geografię Ziemi Świętej*, za którą został nagrodzony przez papieża Piusa IX Krzyżem Kawalerskim Orderu św. Grzegorza Wielkiego (1864).
- 1863–1864** – Badania w Afryce Północnej prowadzi Antoni Waga.
- 1864** – W Krakowie ukazuje się praca Hipolita Seredyńskiego *Metodyka nauczania geografii tokiem syntetycznym w szkołach ludowych miejskich i wiejskich w Galicji*.
- 1865** – Towarzystwo Naukowe Krakowskie (od 1872 r. Akademia Umiejętności) powołuje Komisję Fizjograficzną. W Komisji działały osoby zainteresowane geografiami, a szerzej naukami o Ziemi ze wszystkich zaborów. Komisja zainicjowała systematyczne badania naukowe w Karpatach. Utworzona w ramach Komisji w 1866 r. Sekcja Meteorologiczna miała duże zasługi dla utrwalenia stałych obserwacji pogodowych w Polsce. Od 1867 r. ukazywały się *Sprawozdania* Komisji.
- 1865–1874** – Podróże Antoniego Rehmana po Ukrainie, Krymie i Kaukazie.
- 1865–1878** – Badania w Ameryce Południowej prowadzi Konstanty Jelski. Po powrocie do kraju został kustoszem zbiorów przyrodniczych Komisji Fizjograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie.
- 1865–1883** – Badania Bajkału, dorzecza Amuru i Ussuri, Kamczatki prowadził Benedykt Dybowski (częściowo wraz z Wiktorem Godlewskim). Po powrocie do kraju objął katedrę zoologii na Uniwersytecie Lwowskim, którą kierował do 1906 r. Członek PAU od 1884 r. i Akademii Nauk ZSRR (od 1928 r.).
- 1866** – W. Pol publikuje *Dwie prelekcje o potrzebie wykładu geografii handlowej*. Praca ta stanowiła podwalinę pod późniejszą polską antropogeografię.
- 1866** – Doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim uzyskuje Feliks Berdau na podstawie rozprawy *Karpaty w ogóle a w szczególności Tatry pod względem*

geograficznym, geognostycznym i botanicznym. Promotorem był Ignacy Rafał Czerniakowski.

- 1867** – Zaczynają się ukazywać „Sprawozdania Komisji Fizjograficznej Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”.
- 1868** – Lucjan Tatomir publikuje *Geografię i statystykę ziem dawnej Polski*.
- 1869** – W Krakowie Pol wydaje pracę *Historyczny obszar Polski*, w której jako pierwszy z Polaków podjął próbę wyznaczenia zasięgu ziem Polski historycznej z geograficznego punktu widzenia. Autorowi przyświecał nadrzędny cel, jakim było udowodnienie mocarstwom zaborczym, iż „Polska istnieje jako zwarta jednostka «przyrodzona» i może stanowić niezależne terytorium polityczne”. Praca uważana jest za jedną z pierwszych polskich prac z geografii politycznej. W tym samym roku ukazały się jego *Obrazy z życia i natury*.
- 1869–1870** – Wincenty Pol oraz Wydział Filozoficzny UJ podejmują starania o reaktywację Katedry Geografii i przywrócenie profesury W. Polowi.
- 1869–1875** – Aleksander Czekanowski rozpoczyna badania w rejonie Bajkału. Pozwoliły one na przedstawienie nowego poglądu na budowę geologiczną Przybajkała, za co w 1870 r. Rosyjskie Towarzystwo Geograficzne przyznało mu złoty medal. Rozpoczyna też badania w guberni irkuckiej, które prowadził do 1872 r. W 1873 r. poprowadził wielką wyprawę Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego do nieznanych ziem północnej Syberii w celu zbadania obszarów źródłowych rzek Dolnej Tunguzki i Olenioku. Wyprawy badawcze w te rejony podejmował też w 1874 i 1875 r. Ustalił bieg rzeki Oleniok, opracował dokładną mapę dolnej Leny i Jany. W wyprawie w 1875 r. uczestniczył m. in. Zygmunt Węglowski. W 1875 r. w Paryżu na Międzynarodowej Wystawie Geograficznej Czekanowskiemu przyznano mu medal za pierwszą mapę geologiczną guberni irkuckiej. Jego imię nosi pasmo górskie w Jakucji oraz osada w pobliżu Bracka nad Angarą.
- 1869–1896** – Wytrwałym badaczem wszystkich części Oceanii jest Jan Kubary, przyrodnik i etnograf. Wyniki prac wysoko cenili uczeni różnych specjalności, również geografowie. Jego imieniem nazwano jedną z gór w północnej części Nowej Gwinei (Góra Kubarego) oraz wyspę w atolu Ailinglapalap na Wyspach Marshalla (Wyspa Kubarego).
- 1870–1915** – Działą rosyjskojęzyczny Cesarski Uniwersytet Warszawski. Na Wydziale Fizyczno-Matematycznym fizyk Nikołaj Grigoriewicz Jegorow prowadził w latach 1878–1884 zajęcia z geografii fizycznej, głównie z meteorologii. W okresie 1911–1915 powołano Gabinet Geografii Fizycznej, którego kierownikiem był estoński geograf i seismolog Elmar Rosenthal. Prowadził wykłady

z meteorologii, klimatologii, sejsmologii. Jego Gabinet stał się w 1918 r. załącznikiem Zakładu Geograficznego Uniwersytetu Warszawskiego (Mikulski red. 1995).

- 1871–1892** – Badania geologiczne i geograficzne w Górach Sajańskich prowadzi Jan Czerski. Potem kontynuował studia rozpoczęte przez A. Czekanowskiego nad Bajkałem (1873–1876). Badał też Góry Wierchojańskie, dorzecza Jany, Indygirki i Kołomy, Góry Czerskiego. Opracował pierwszy atlas geologiczny północno-wschodniej Syberii. W 1877 r. na zlecenie Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego Czerski podejmuje najważniejszą pracę swego życia – opracowanie geologii wybrzeża Bajkału i mapy geognostycznej tego terenu. Prowadzone badania upoważniły go do przedstawienia w 1879 r. teorii stopniowego rozwoju rzeźby Ziemi. Pozwoliło to uczonym uznać go za jednego z twórców geomorfologii ewolucyjnej. W 1891 r., na zaproszenie rosyjskiej Akademii Nauk kieruje wyprawą na północno-wschodnie krańce Syberii, do kraju kołymskiego, dotąd mało poznanego. W jej trakcie nagle umiera (7 lipca 1892). Jego imieniem nazwano dwa duże pasma górskie na Syberii: w Jakucji oraz na Zabajkału, oraz dwie góry w rejonie jeziora. W dolnym biegu Kołomy, w pobliżu miejsca śmierci leży miasto Czerski.
- 1872** – Wincenty Pol jako jeden z pierwszych ośmiu „profesorów uniwersytetu i literatów” zostaje członkiem czynnym Akademii Umiejętności w Krakowie.
- 1872** – W dniu 2 grudnia umiera W. Pol. Pochowany został na Cmentarzu Rakowickim. W dniu 13 października 1881 r. prochy Wincentego Pola przeniesiono do Panteonu Narodowego w krypcie kościoła OO. Paulinów na Skałce .
- 1873** – Powstaje Towarzystwo Tatrzańskie, zrzeszające licznych geografów. Od 1876 r. zaczyna ukazywać się „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego” (od 1923 r. jako „Wierchy”).
- 1873** – W Wyższej Szkole Rolniczej im. Haliny [Cieszkowskiej] w Żabikowie koło Poznania geografę fizyczną wyklada Józef Rivoli, późniejszy profesor Uniwersytetu Poznańskiego.
- 1874** – Odezwa Rady Szkolnej Krajowej do władz UJ o uruchomienie Katedry Geografii. W lecie tego roku Senat UJ występuje do Namiestnika cesarskiego w Galicji o utworzenie Katedry Geografii.
- 1874** – Ukazuje się *Geografia Galicji* Lucjana Tatomira.
- 1874–1876** – W Uniwersytecie Jagiellońskim prowadzone są wykłady z geografii matematycznej i kartografii (Obserwatorium Astronomiczne).
- 1874–1880** – Badania w Peru prowadzi Władysław Kluger. Wykonał też szereg prac technicznych (budowa mostów, linii kolejowych). Podejmował wyprawy geograficzne w Kordyliery.

- Ok. 1875** – Ukazuje się mapa Peru (1:400 000) autorstwa Aleksandra Babińskiego
- 1875–1877 i 1879–1880** – Antoni Rehman, profesor geografii roślin Uniwersytetu Jagiellońskiego organizuje dwie wyprawy do południowej Afryki. Po powrocie z drugiej ekspedycji otrzymał propozycję objęcia Katedry Geografii na Uniwersytecie Lwowskim (1882).
- 1875–1880** – Badania Sahary prowadzi Kalasanty Motyliński.
- 1875–1884** – Badania w Ameryce Południowej (głównie Peru i Chile) prowadzi Jan Sztolcman.
- 1876** – Na Uniwersytecie Jagiellońskim zatwierdzenie habilitacji F. Czerny-Schwarzenberga, zakres: geografia powszechna (na podstawie dwóch prac opublikowanych w niemieckich czasopismach geograficznych). Jako docent prywatny, jesienią rozpoczyna wykłady z geografii.
- 1876** – Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika we Lwowie zaczyna wydawać miesięcznik „Kosmos” (ukazujący się do dziś w Warszawie), w którym opublikowano wiele ważnych prac geograficznych.
- 1876** – Docent Uniwersytetu Lwowskiego Maksymilian Kawczyński publikuje cenną pracę *Przyczynek do geografii ogólnej i geografii okolicy Lwowa*, właściwie zapomnianą przez następne pokolenia geografów. Autor był z wykształcenia językoznawcą, psychologiem, pedagogiem i geografem, absolwentem uniwersytetów w Lipsku i ZÜRICHU, docentem Uniwersytetu we Lwowie i profesorem UJ.
- 1876–1897** – W oddziale topograficznym garnizonu w Samarkandzie (Turkiestan) pełni służbę Leon Barszczewski. Podejmował liczne wyprawy na terenie Azji Środkowej, dotarł do podnóży Pamiru. Badał lodowce Gór Hisarskich. Podczas podróży wykonywał zdjęcia topograficzne, kompletował dokumentację geograficzną, badał źródła wód mineralnych itp. Wszystko starał się dokumentować fotografiami, za które otrzymał w 1895 r. złoty medal na paryskiej wystawie fotograficznej.
- 1877** – F. Czerny-Schwarzenberg mianowany profesorem nadzwyczajnym UJ, objął kierownictwo reaktywowanej Katedry Geografii. Profesorem zwyczajnym UJ został w 1886 r.
- 1878** – Badania Syberii prowadzi Bronisław Rejchman.
- 1878–1892** – Fryderyk Schwatka organizuje kilka wypraw polarnych do północno-zachodniej Kanady i na Alaskę. M.in. wyjaśnił losy zaginionej w latach 40. XIX w. wyprawy J. Franklina.
- 1879** – W miasteczku Polonia, hrabstwie Portage w Wisconsin ukazuje się *Geografia dla szkół polskich w Ameryce*, opublikowana przez drukarnię ks. J. Dąbrowskiego.
- 1879–1880** – Stefan Szolc-Rogoziński bada wraz z wyprawą rosyjską zachodnie wybrzeże Afryki.

- 1874–1894 – Badania w Jakucji prowadzi Adam Szymański. Opracował m.in. geografę tej krainy.
- 1880–1902 – Ukazuje się pierwszy obszerny słownik geograficzny obejmujący wszystkie ziemie Polski przedrozbiorowej *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. Było to dzieło F. Sulimierskiego, J. Krzywickiego i B. Chlebowskiego. Łącznie wydano 15 tomów.
- 1881 – Powstaje Koło Geografów Młodzieży Uniwersytetu Jagiellońskiego, pierwsze na ziemiach polskich. Dało ono początek naukowemu ruchowi studentów geografii, który tak wspaniale rozwinął się już w okresie międzywojennym. Na kuratora Senat UJ wyznaczył F. Czernego-Schwarzenberga. Zawieszono w 1885, reaktywowano w 1886 pod nazwą Koło Geografów Uczniów UJ, działało do 1890. Za przyczyną L. Sawickiego (mianowanego kuratorem) w 1916 r. nastąpiła reaktywacja Koła. Koło zawsze aktywnie uczestniczyło w pracach Katedry, a następnie Instytutu Geograficznego.
- 1881 – W Warszawie ukazuje się pierwszy tom „Pamiętnika Fizjograficznego” (ukazywał się do 1922 r.).
- 1881–1900 – Wacław Nałkowski publikuje w różnych czasopismach kroniki i przeglądy geograficzne („Tygodnik Powszechny”, „Biblioteka Warszawska”, „Przegląd Tygodniowy”, „Wisła”).
- 1882 – Bronisław Gustawicz publikuje w Krakowie studium *Zarys historyczny sposobów kreślenia kart geograficznych*.
- 1882 – F. Czerny-Schwarzenberg publikuje pracę *Dzisiejszy stan geografii, jej badań i wiadomości*.
- 1882 – Ukazuje się (wraz z tekstem) *Mapa hydrograficzna dawnej Słowiańszczyzny części zachodnio-północnej* (1:2 000 000) autorstwa Walerego Kuropatnickiego.
- 1882–1883 – Pierwszy Międzynarodowy Rok Polarny. W związku z tym wydarzeniem Rosjanie zorganizowali wyprawę na Nową Ziemię, w której uczestniczył Leon Hryniewiecki, lekarz i przyrodnik. Jako pierwszy Europejczyk przeszedł z zachodu na wschód południową wyspę. Za tę wyprawę otrzymał srebrny medal Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego i order Włodzimierza IV klasy.
- 1882–1884 – Na statku „Łucja Małgorzata” Stefan Szolc-Rogosiński dociera do Kamerunu. Towarzyszą mu Leopold Janikowski i Klemens Tomczek. Odkrywa tam wiele nieznanych do tej pory terenów, jezior i źródeł. Opracował mapy tego obszaru.
- 1882–1896 – Badania w Ameryce Południowej prowadzi Józef Siemiradzki. Dotyczyły one Małych Antyli, dorzecza Amazonki i Brazylii (1891, 1896). Odkrył tam dwa pasma Andów i zbadał dorzecze Rio Negro.

- 1883 – Utworzenie drugiej na ziemiach polskich Katedry Geografii w Uniwersytecie Lwowskim. Jej kierownictwo powierzono Antoniemu Rehmanowi, podróżnikowi, dotychczasowemu profesorowi geografii roślin na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1883 r. uzyskał on nominację na nadzwyczajnego profesora geografii.
- 1883–1898 – Wszechstronne badania geologiczne i geograficzne prowadzi na Syberii Leonard Jaczewski. Najwięcej uwagi poświęcił Sajanom. Poszukiwał złóż węgla kamiennego na Syberii Zachodniej i złota na Uralu. Badał wieczną zmarzłość w Turkiestanie. Kierował badaniami geologicznymi związanymi z budową kolejowej linii transsyberyjskiej. W 1898 r. Rosyjskie Towarzystwo Geograficzne uhonorowało go medalem Przewalskiego.
- 1884 – We Lwowie ukazuje się praca A. Rehmana *Obecny system geografii wysnuty z jej dziejowego rozwoju*.
- 1885 – Na terenie Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie z inicjatywy E.K. Dziewulskiego utworzono stację meteorologiczną. Niebawem przekształciła się ona w Biuro Meteorologiczne Królestwa Polskiego i Terenów Wschodnich. Podlegały mu liczne stacje meteorologiczne powstające w różnych regionach. Dało to początek sieci meteorologicznej w Królestwie Polskim.
- 1885–1896 – Wyprawy do Azji Centralnej organizuje Bronisław Grąbczewski, odwiedzając m.in. Kaszgarję, Pamir i Tybet. Wynikiem tych podróży były szczegółowe opisy oraz mapy tych mało znanych obszarów. W formie drukowanej materiały z wyprawy zostały opublikowane dopiero w latach 1924–1925.
- 1885–1905 – Nauczanie geografii prowadzone jest w tajnej szkole wyższej „Uniwersytet Latający” w Warszawie. Jednym z wykładowców był Wacław Nałkowski.
- 1886 – F. Czerny-Schwarzenberg publikuje studium *O wpływie wielkich odkryć geograficznych na Polskę i jej oświatę w XVI wieku*.
- 1886 – Wacław Nałkowski jako pierwszy w Polsce postuluje utworzenie Towarzystwa Geograficznego.
- 1886–1896 – S. Szolc-Rogoziński przebywał na wyspie Fernando Po (obecnie Bioko) w Zatoce Gwinejskiej.
- 1887 – Ukazuje się praca Wacława Nałkowskiego *Zarys geografii powszechnej rozumowej*. W następnych latach zostają wydane inne prace tego autora: *Zarys geografii powszechnej pogłądowej* (1895) i *Geografia malownicza. Z wrażeń podróżników*, cz. 1–5 (1902–1911). Miały one istotne znaczenie dla reformy nauczania geografii w szkołach polskich.
- 1887 – W 8. tomie Słownika *geograficznego Królestwa Polskiego...* ukazuje się obszerny tekst W. Nałkowskiego *Obraz geograficzny Polski historycznej*.
- 1887 – Powstaje kwartalnik etnograficzno-geograficzny „Wisła”. Ukazywał się do 1905 r.

- 1887–1898 i 1903–1905** – Badania etnograficzne i geograficzne na Sachalinie prowadzi Bronisław Piłsudski.
- 1887–1914** – Komisja Fizjograficzna Akademii Umiejętności wydaje *Atlas geologiczny Galicji*. Prace podjęto z inicjatywy Alojzego Altha. Opublikowano 25 zeszytów – 101 arkuszy w skali 1:75 000.
- 1888** – Ukazuje się praca Wacława Nałkowskiego *Geograficzny rzut oka na dawną Polskę*.
- 1888–1890** – Naukową podróż dookoła świata podejmuje Hugo Zapałowicz, przyrodnik z zamiłowania. Podczas podróży prowadził m.in. badania u podnóży Andów, na archipelagu Juan Fernandez i w Patagonii. Opracował też geografę Argentyny i Patagonii. W 1894 r. został wybrany członkiem-korespondentem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Akademii Umiejętności w Krakowie.
- 1889** – F. Czerny-Schwarzenberg wprowadza jako stałą formę zajęć dydaktycznych w UJ konwersatoria geograficzne i ćwiczenia. W tym samym roku ukazuje się jego *Ogólna geografia handlowa*, uznana za pierwszy polski podręcznik z zakresu antropogeografii.
- 1889–1890** – Karol Bohdanowicz uczestniczy w rosyjskiej wyprawie do Azji Środkowej (Turkiestan, Tybet, Pamir). Wykonał pierwsze szczegółowe zdjęcia geologiczne wschodniego Tien-szanu, gór Kunlun i Ałtyn-tag w chińskim Turkiestanie.
- 1889–1893** – Jan Dybowski odbywa 3 podróże do Afryki: do Kamerunu, w rejon jez. Czad i w dorzecze Konga.
- Ok. 1890** – W Uniwersytecie Lwowskim powstaje Kółko Geograficzne, Krajoznawcze i Etnograficzne.
- 1891–1893** – F. Czerny-Schwarzenberg pełni funkcję dziekana Wydziału Filozoficznego UJ.
- 1891–1904** – Badania geograficzno-etnograficzne Jakucji i południowej Syberii prowadzi Feliks Kon.
- 1891–1906** – Podczas kilkakrotnych wizyt w Ameryce Północnej Emil Dunikowski, profesor geologii na Uniwersytecie Lwowskim, prowadzi szczegółowe badania w wielu regionach.
- 1891–1905** – Na ziemiach polskich ukazało się ponad 500 prac geograficznych, z tego 236 w języku polskim, 165 po niemiecku oraz 70 w języku rosyjskim. Większość opracowań (blisko 200) odnosiło się do całej Polski oraz do Królestwa Polskiego (Pawłowski, Romer 1964).
- 1892** – W Poznaniu Franciszek Chłapowski publikuje *Spis i streszczenie prac dotyczących fizjografii W. Ks. Poznańskiego*.

- 1893 – W Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Puławach powstaje pierwsza na świecie Katedra Gleboznawstwa, utworzona przez Wasyla Dokuczajewa, twórcę gleboznawstwa genetycznego i geografii gleb.
- 1894 – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Lwowskim Eugeniusz Romer. Temat *Studia nad rozkładem ciepła na kuli ziemskiej*, promotor Antoni Rehman.
- 1894–1897 – We Lwowie działa Polskie Towarzystwo Handlowo-Geograficzne, publikujące „Gazetę Handlowo-Geograficzną” i „Przegląd Emigracyjny”. Działalność organizacji była skierowana w stronę polskich kół emigracyjnych w Brazylii i Stanach Zjednoczonych. Głównym celem Towarzystwa było zbadanie środowiska geograficznego południowych stanów Brazylii, co miało ułatwić wybór terenów do osiedlania się Polaków.
- 1894 – Stanisław Majerski publikuje hipsometryczną *Mapę ścienną Królestwa Galicji i Lodomerii* w skali 1:350 000. Zapoczątkowała ona nowoczesną kartografię szkolną.
- 1895 – A. Rehman publikuje pracę *Tatry pod względem fizyczno-geograficznym*.
- 1895 – Maurycy Pius Rudzki tworzy w Uniwersytecie Jagiellońskim Katedrę Geofizyki Matematycznej i Meteorologii, pierwszą taką placówkę uniwersytecką na świecie.
- 1895 – W rosyjskiej wyprawie na Nową Ziemię uczestniczy Józef Morozewicz, późniejszy profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Powtórzył wyczyn L. Hryniwieckiego z 1882 r. Pozostawił m. in. pracę dotyczącą odkrycia i poznania tej części Morza Arktycznego.
- 1895–1898 – Karol Bohdanowicz prowadzi ekspedycję rosyjską, której celem są badania wybrzeża Morza Ochockiego i Zatoki Anadyrskiej oraz Kamczatki, głównie pod kątem odkrycia nowych złóż złota. Na Kamczatce szczególną uwagę skierował na wulkany. Jako pierwszy w historii tego regionu przedstawił szczegółowe informacje o czynnych wulkanach. Sporządził opis geograficzny Kamczatki, a wspólnie z Rosjaninem N. Lelakinem przygotował mapę geologiczną i topograficzną półwyspu w skali 1:840 000. Za mapę tę Bohdanowicz otrzymał w 1900 r. złoty medal na Wystawie Światowej w Paryżu.
- 1895–1904 – Antoni Rehman wydaje dzieło *Ziemie dawnej Polski i sąsiednich krajów słowiańskich*. T. 1 dotyczy Karpat, T. 2 niżowej Polski.
- 1895–1898 – Do Ameryki Południowej przybywa Stanisław Kłobukowski. Głównym celem podróży są osady polskie. Prowadził też obserwacje geograficzne i etnograficzne. Poszukiwał terenów najkorzystniejszych dla osiedlania się Polaków. Zlokalizował je między rzekami Parana i Paragwaj.
- 1895–1906 – Ukazuje się *Wielki atlas geograficzny* pod redakcją W. Nałkowskiego i Aleksandra Świętochowskiego.

- 1897–1899** – Henryk Arctowski (jako kierownik naukowy) oraz Antoni Bolesław Dobrowolski uczestniczą w belgijskiej wyprawie antarktycznej na statku „Belgica”. Wyprawa wiązała się z pierwszym w dziejach zimowaniem w lodach Antarktydy. Przejawem pamięci o dokonaniach Arctowskiego jest nazwanie jego imieniem różnych obiektów fizjograficznych w świecie polarnym.
- 1898** – Ukazuje się praca Stanisława Koszutkiego *Rozwój przemysłu wielkiego w Królestwie Polskim*.
- 1899** – Eugeniusz Romer przeprowadza habilitację na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie rozprawy *Studia nad asymetrią dolin*.
- 1899** – Stopień doktora filozofii z zakresu geografii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Franciszek Bujak na podstawie rozprawy *Geografia w Polsce do początków XVI wieku*. Promotorem był Bolesław Ulanowski.
- 1899** – Karol Bohdanowicz prowadzi badania w Mandżurii.
- 1899–1904** – Ukazuje się *Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej. Dział II-gi. Ziemie Ruskie Rzeczypospolitej*, opracowany przez Aleksandra Jabłonowskiego. Uznawany jest za największe osiągnięcie polskiej kartografii historycznej tego okresu.
- 1900** – Karol Bohdanowicz prowadzi wyprawę na Półwysep Czukocki. Poszukując terenów złotonośnych opracował orografię półwyspu oraz prowadził systematyczne obserwacje meteorologiczne w Cieśninie Beringa i na Morzu Arktycznym. Podczas wyprawy dwukrotnie odwiedził pobliską Alaskę.
- 1900** – Ukazuje się *Geografia historyczna ziem dawnej Polski* Zygmunta Glogera.

5. 1901–koniec I wojny światowej (1918)

- 1900–1903** – Praca *Wycieczki po kraju* Aleksandra Janowskiego początkuje nowoczesną popularyzację geograficzną i krajoznawczą. Z powodów cenzuralnych wydawnictwo było ograniczone do terenu Królestwa Polskiego. Do dzisiaj *Wycieczki...* stanowią przykład podporządkowania opisu krajoznawczego nadrzędnym celom patriotycznym.
- 1900–1903** – Franciszek Bujak prowadzi badania nad historią polskiej geografii i kartografii (m.in. *Geografia na Uniwersytecie Jagiellońskim do połowy XVI wieku, O średniowiecznych mapach żeglarskich*).
- 1901** – Stanisław Majerski wydaje *Mapę dawnej Polski*, jak również hipsometryczną mapę *Europa Środkowo-Wschodnia. Mapa fizyczna ziem polskich w skali 1:2 550 000*.
- 1901** – Wacław Nałkowski publikuje pracę *Ziemia i człowiek. Szkice i studia geograficzne*.
- 1901** – Eugeniusz Romer publikuje pracę *Rola rzek w historii i geografii narodów*. Jest to tekst odczytu wygłoszonego w Tarnopolu w ramach Kursów Powszechnych Uniwersytetu Lwowskiego.
- 1901–1904** – Na zlecenie rosyjskiego Komitetu Geologicznego Karol Bohdanowicz prowadził badania w południowo-wschodniej części Wielkiego Kaukazu oraz w Dagestanie. Sporządził mapę geologiczną tego terenu.
- 1902** – Doktorat z geografii na Uniwersytecie Lwowskim uzyskuje Walery Łoziński. Temat: *Limany i delty*. Promotorem był Antoni Rehman.
- 1902** – Eugeniusz Romer publikuje próbę monografii Wisły pt. *Wisła i jej dorzecza i sieć wodna*.
- 1902–1904** – Na zlecenie Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego Wacław Sieroszewski odbywa podróż na Daleki Wschód. Polak odwiedza Mongolię, Mandżurię, Chiny, Japonię, Sachalin i Koreę. Przez Indie, Cejlon i Egipt wrócił do Europy.
- 1902–1905** – W Warszawie ukazuje się tygodnik „Naokoło Świata”, poświęcony opisom ziem, ludów i podróży.
- 1903** – Józef Morozewicz podjął samodzielną wyprawę na Wyspy Komandorskie. Już po powrocie do kraju (1904) opublikował dzieło *Komandory. Studium geograficzno-przyrodnicze* (1925).
- 1903** – W Poznaniu powstaje Akademia Królewska (Königliche Akademie zu Posen), powołana przez cesarza Wilhelma II. Działała do 1919 r. Jej powstanie było jednym z elementów germanizacji Wielkopolski. Przez cały czas jej istnienia

były prowadzone w języku niemieckim zajęcia z geografii. Do podstawowych należał wykład „Landeskunde der Provinz Posen”. Zajęcia prowadzili nauczyciele gimnazjów niemieckich.

- 1903** – Ukazuje się praca Anny Nałkowskiej *Zarys geografii Królestwa Polskiego z ogólnym rzutem oka na geografję Europy*.
- 1903** – Wacław Nałkowski publikuje *Podręcznik do nauki geografii powszechnej*.
- 1903** – Mieczysław Limanowski publikuje pracę *Perm i trias lądowy w Tatrach*.
- 1903–1905** – W Warszawie ukazuje się periodyk „Przyroda. Pismo ilustrowane, poświęcone uprzystępnianiu wiedzy przyrodniczej z szerokim uwzględnieniem geografii”.
- 1903–1906** – Podróż po Stanach Zjednoczonych, Ameryce Środkowej i Południowej odbywa Jerzy Loth. W trakcie wędrówki przeszedł pieszo trasę budowanego Kanału Panamskiego.
- 1904** – Władysław Gorczyński uzyskuje na Uniwersytecie w Montpellier stopień doktora nauk fizycznych na podstawie rozprawy *Sur la marche annuelle de l'intensité du rayonnement solaire à Varsovie et sur la teorie des appareils employés*.
- 1904** – Ukazuje się *Geografia fizyczna* W. Nałkowskiego, wydana jeszcze dwukrotnie już po śmierci autora (1911) przez L. Sawickiego (1919, 1922), a także jego *Materiały do geografii ziem dawnej Polski*.
- 1904** – Eugeniusz Romer wydaje podręcznik szkolny *Geografia dla klasy pierwszej szkół średnich*. W tym samym roku nakładem Macierzy Polskiej ukazała się jego praca *Ziemia. Geografia fizyczna ziem polskich*.
- 1905** – Adam Piwowar organizuje krótką wyprawę na Nową Ziemię. Celem ekspedycji było wyjaśnienie genezy powstania tam cieśniny Matoczkin Szar, łączącej Morze Barentsa z Morzem Karskim. Stwierdził tektoniczne pochodzenie cieśniny. Stanowiło to nowość w stosunku do poprzednich hipotez o jej powstaniu w wyniku erozji.
- 1905** – Ukazuje się praca Franciszka Bujaka *Studia nad osadnictwem Małopolski*.
- 1905** – Stanisław Koszutski wydaje pracę *Rozwój ekonomiczny Królestwa Polskiego w ostatnim trzydziestoleciu: (1870–1900)*.
- 1905** – Antoni Łomnicki wydaje pracę *Podstawy matematyczne kartografii*.
- 1905–1907** – Eugeniusz Romer wykłada na tajnych kursach prowadzonych przez Macierz Szkolną w Warszawie, prezentując dla nauczycieli geografii zagadnienia dotyczące Polski i jej praw do narodowego bytu.
- 1905–1918** – „Uniwersytet Latający” w Warszawie przekształca się w szkołę wyższą znaną pod nazwą Towarzystwa Kursów Naukowych. Wśród prowadzonych wykładów obecna jest geografia (m.in. Wacław Nałkowski, Stanisław Lencewicz, Władysław Smosarski, Bronisław Rydzewski).

- 1906** – W Szkole Głównej Handlowej w Warszawie rozpoczęcie wykładów z geografii handlowo-ekonomicznej i geografii politycznej Europy. Jednostkami prowadzącymi były: Katedra Geografii Ekonomicznej Ogólnej (działająca do 1939 r.) i Katedra Geografii Gospodarczej Polski (1910–1939). Do 1918 r. kierownikami pierwszej placówki byli: Julian Makowski, Edward Milewski, Zygmunt Grabowski, Tadeusz Tymowski, natomiast drugiej: Stanisław Koszutski, Tadeusz Tymowski.
- 1906** – W Warszawie powstało Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, które odegrało ważną rolę w rozwoju świadomości geograficznej i patriotycznej, zwłaszcza młodzieży. W tworzeniu Towarzystwa aktywnie uczestniczyli W. Nałkowski oraz L. Sawicki. W następnych dziesięcioleciach w działalność Towarzystwa włączyli się aktywnie geografowie z różnych części Polski, m.in.: Regina Danysz-Fleszarowa, Stanisław Lencewicz, Stanisław Leszczycki, Mieczysław Limanowski, Stanisława Niemcówna, Bolesław Olszewicz, Wiktor Ormicki, Aleksander Patkowski, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Stanisław Srokowski, Antoni Wrzosek
- 1906** – Antoni Sujkowski przedstawia syntezę geograficzną Polski w pracy *Rys geograficzny ziem Europy Środkowej*.
- 1906** – Doktorat z geologii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Jerzy Smoleński, temat *Dolny senon w Bonarce. I. Głównogi i inoceram*; Doktorat z geografii na Uniwersytecie Lwowskim uzyskuje Ludwik Krzywicki. Temat: *Kurpie*, promotorem był A. Rehman.
- 1907** – W Warszawie odbył się pierwszy w Kongresówce zjazd nauczycieli geografii i nauk przyrodniczych.
- 1907** – Maurycy Komorowicz prowadzi badania wulkanologiczne na Islandii w grupie kraterów Raudholar, zakończone opracowaniem mapy tych terenów. Rok później analogiczne badania prowadził na Maderze i Teneryfie.
- 1907** – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Wiedeńskim Ludomir Sawicki. Temat: *Physiographische Studien aus den Westkarpathen*, promotor Edward Brückner.
- 1907** – Wacław Nałkowski wydaje *Historię ogólną nauki o Ziemi...*, pod którą rozumiał zwłaszcza geografę.
- 1907** – Ukazuje się praca E. Romera *Mała geografia handlowa*.
- 1907–1908** – Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego Michał Siedlecki prowadzi badania przyrodnicze w Azji Południowo-Wschodniej.
- 1907–1908** – W Warszawie ukazuje się seria wydawnicza „Biblioteka Geograficzna. Opisy malownicze i podróże”. Opublikowano 6 tomów, m.in. *Wycieczki po kraju* A. Janowskiego.

- 1907–1909** – Nakładem Wyższych Kursów Handlowych w Warszawie ukazał się dwutomowy podręcznik akademicki Antoniego Sujkowskiego *Geografia ekonomiczna*, w którym autor wprowadził do literatury polskiej termin „geografia gospodarcza (ekonomiczna)”.
- 1907–1909** – W niemieckiej wyprawie do Afryki Równikowej uczestniczy Jan Czekanowski. Sprawozdanie z ekspedycji zawarł w pięciu obszernych tomach, wydanych w Lipsku w latach 1911–1927.
- 1908** – L. Sawicki towarzyszy Wiliamowi Morrisowi Davisowi w jego wędrówce geomorfologicznej we Włoszech. Opisał to w pracy *Podróż morfologiczna przez północne Włochy* (1909).
- 1908** – Eugeniusz Romer otrzymuje tytuł profesora nadzwyczajnego.
- 1908** – Na Uniwersytecie Lwowskim habilitację przeprowadza Stefan Rudnicki na podstawie dwóch prac dotyczących doliny Dniestru.
- 1908** – Ludomir Sawicki publikuje cytowaną do dziś pracę *Szkic Krasu Słowackiego z poglądem na cykl geograficzny w ogóle*.
- 1908** – Eugeniusz Romer wydaje *Atlas geograficzny*, który przez dziesięciolecia jako *Mały atlas geograficzny* był podstawowym źródłem wiedzy geograficznej w szkołach polskich. Do 1955 r. ukazało się 16 wydań *Atlasu*. Wydawnictwo to dało początek długiego panowania w polskiej kartografii tzw. Szkoły romerowskiej.
- 1908** – Zygmunt Światopełk Słupski publikuje w Poznaniu *Mapę W. Ks. Poznańskiego z oznaczeniem posiadłości Pruskiej komisji kolonizacyjnej nabytych po koniec 1906 r.*
- 1908** – Wacław Nałkowski publikuje *Zarys metodyki geografii*. Kolejne wydania ukazały się w latach międzywojennych.
- 1908** – Ukazuje się praca Anny Nałkowskiej *Geografia ziem dawnej Polski*.
- Ok. 1908** – Na Uniwersytecie Lwowskim powstaje Akademickie Koło Geografów. Wznowiło działalność w 1921 r. i funkcjonowało do 1926 r., czyli do utworzenia we Lwowie Towarzystwa Geograficznego.
- 1908–1910** – Franciszek Bujak publikuje we Lwowie i w Warszawie dwutomową monografię *Galicja*. T. 1 nosił podtytuł *Kraj, ludność, społeczeństwo, rolnictwo*; T. 2. *Leśnictwo, górnictwo, przemysł*.
- 1908–1910** – Podróż dookoła świata odbywa Witold Szyszło.
- 1908–1912** – Eugeniusz Romer wygłasza w Warszawie i w lubelskim szereg patriotycznych odczytów dotyczących ziem polskich.
- 1908–1914** – Badania w zachodniej Syberii, Turkiestanie i na Zabajkalu prowadzi geograf i geobotanik Mieczysław Ptaszycki.
- 1908–1918** – Ukazują się debiutanckie prace z zakresu geografii fizycznej Stanisława Lencewicza, Stanisława Pawłowskiego, Ludomira Sawickiego,

Jerzego Smoleńskiego. Apogeum ich twórczości naukowej przypada na lata międzywojenne.

- 1909** – Konstanty Wołosowicz kieruje rosyjską ekspedycją naukową związaną z badaniami wybrzeża Morza Arktycznego między ujściem Leny i Kołomy.
- 1909** – W pracy *O mechanicznym wietrzeniu piaskowców w umiarkowanym klimacie* Walery Łoziński wprowadza termin „peryglacja”, przyjęty potem powszechnie w nauce światowej.
- 1909** – Ukazuje się *Fizyka ziemi* krakowskiego uczonego Maurycego Piusa Rudzkiego.
- 1909** – L. Sawicki publikuje studium *Z fizjografii zachodnich Karpat*, a także esej *Geografia a krajoznawstwo*. Ogłasza też *Program badań jezior w Polsce*, inicjując planowe badania limnologiczne w naszym kraju. W tym samym roku ukazuje się jeszcze *Tymczasowe sprawozdanie z badań jezior tatrzańskich* (wspólnie ze Stanisławem Minkiewiczem). Rok później ogłosi pracę *Jak głębokie są nasze stawy tatrzańskie?* Problematykę tę będzie kontynuować w latach 20. XX w., później uczynią to jego uczniowie (zwłaszcza Józef Szaflarski).
- 1909** – Doktorat z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Herkulan Weigt, temat *Wpływ zachmurzenia na dzienny bieg temperatury w Krakowie*, promotor Józef Morozewicz; Uniwersytet w Lozannie: Mieczysław Limanowski na podstawie rozprawy dotyczącej tektoniki Gór Pelorytańskich w okolicy Taorminy na Sycylii. Promotor: Maurice Lugeon;
- 1909–1910** – Samodzielną wyprawę naukową do Afryki Równikowej organizuje zoogeograf Antoni Jakubski. Jako pierwszy Polak podjął próbę wspięcia się na masyw Kilimandżaro. Niestety nie dotarł na najwyższy szczyt masywu.
- 1910** – Zostają zatwierdzone przeprowadzone na Uniwersytecie Jagiellońskim habilitacje Ludomira Sawickiego (rozprawa: *Rozmieszczenie ludności w Karpatach Zachodnich*) i Jerzego Smoleńskiego (rozprawa: *O powstaniu północnej krawędzi podolskiej i o roli morfologicznej młodszych ruchów Podola*). Sawicki podejmuje pracę w Uniwersytecie.
- 1910** – Doktorat z zakresu geografii uzyskuje na Uniwersytecie Lwowskim Stanisław Pawłowski. Temat: *Temperatura wód płynących w Galicji*, promotor Eugeniusz Romer.
- 1910** – Z inicjatywy Władysława Gorczyńskiego w Towarzystwie Naukowym Warszawskim powstaje Pracownia Meteorologiczna. Działała ona – jako Gabinet Aktynometryczny – do 1939 r. Mieściła się w Pałacu Staszica.
- 1910** – Polskie Towarzystwo Krajoznawcze powołuje do życia swój organ pt. „Ziemia”. W czasopiśmie publikowało prace wielu geografów.

- 1910 – Emil Dunikowski kieruje wyprawą Uniwersytetu Lwowskiego na rosyjski Daleki Wschód. Uczestniczą w niej m. in. geolodzy Jan Nowak, Julian Tokarski oraz – jako topograf–geograf Eugeniusz Romer.
- 1910 – Eugeniusz Romer jako pierwszy opracował klimat Polski w granicach przed-rozbiorowych (*Esquisse climatique de l'ancienne Pologne*, Lausanne). W tym samym roku opublikował mapkę hipsometryczną *Ziemie dawnej Polski* w skali 1:5 000 000.
- 1910 – Ukazuje się *Geografia Europy* F. Czernego-Schwarzenberga.
- 1910 – W Warszawie ukazuje się broszura autorstwa Józefa Piłsudskiego pt. *Geografia militarna Królestwa Polskiego. Szkic*. Autor ukrył się pod pseudonimem Z. Mieczysławski.
- 1910 – Bolesław Olszewicz publikuje pracę *Pierwsze wiadomości o odkryciu Ameryki w literaturze polskiej*.
- 1910 – Ukazuje się praca Wacława Nałkowskiego *Krajoznawstwo i jego stosunek do geografii*.
- 1910 i nast. – Władysław Gorczyński prowadzi badania dotyczące klimatu Polski.
- 1910–1919 – Ludomir Sawicki publikuje pracę o rozmieszczeniu ludności w Karpatach zachodnich (1910). Wraz z późniejszymi studiami o Abisynii (1913) oraz o szałasnictwie i wędrówkach pasterskich w Karpatach (1919) były to „pierwsze prace z antropogeografii szczegółowej ziem polskich” (Pawłowski 1928).
- 1911 – W dniu 29 stycznia umiera Wacław Nałkowski.
- 1911 – Eugeniusz Romer otrzymuje profesurę zwyczajną i obejmuje kierownictwo Katedry Geografii na Uniwersytecie Lwowskim. W tym samym roku publikuje esej *O potrzebie pracowni geograficznej na naszych Uniwersytetach*.
- 1911 – Ukazuje się praca Wacława Nałkowskiego *Co to jest geografia*.
- 1911 – We Lwowie ukazuje się praca doktorska Stanisława Pawłowskiego *Temperatura wód płynących w Galicji* oraz studium *Niektóre kanały splayne na ziemiach polskich*.
- 1911 – Mieczysław Limanowski publikuje *Geologiczne przekroje przez Wielki fałd Czerwonych Wierchów między doliną Suchej Wody a Chochołowską w Tatrach*.
- 1911 – Józef Frejlich publikuje pracę *Królestwo Polskie jako teren strategiczny: studium wojskowo-geograficzne*.
- 1912 – W Akademii Królewskiej w Poznaniu utworzono obserwatorium meteorologiczne, przejęte po I. wojnie światowej przez Instytut Geograficzny Uniwersytetu Poznańskiego.
- 1912 – Władysław Smosarski podejmuje wykłady z meteorologii w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

- 1912 – Ukazuje się ważna praca Nałkowskiego *Terytorium Polski historycznej jako indywidualność geograficzna*. Autor lansował pogląd o przejściowym charakterze ziem dawnej Polski podkreślając równocześnie „indywidualność geograficzną” tego obszaru. Z tezą Nałkowskiego polemizowali przede wszystkim E. Romer i A. Rehman.
- 1912 – Wydawnictwo J. Mortkowicza w Warszawie wydaje pracę Jerzego Smoleńskiego *Krajobraz Polski*.
- 1912 – Akademia Umiejętności w Krakowie publikuje pracę zbiorową *Geografia fizyczna ziem polskich*, która ukazała się w ramach *Encyklopedii Polskiej*.
- 1912 – Ukazuje się ceniona do dziś praca ks. Władysława Szczepańskiego *Geographia historia Palaestinae antiquae (Geografia historyczna starożytnej Palestyny)*.
- 1912 – W Krakowie ukazuje się praca Henryka Pachonńskiego *Historia geografii*.
- 1912 – Ukazuje się praca Eugeniusza Romera *Przyrodnicze podstawy Polski historycznej*. Jest to krytyczna odpowiedź na koncepcję Wacława Nałkowskiego o przejściowym charakterze ziem dawnej Polski.
- 1912 – Centralne Towarzystwo Rolnicze w Warszawie wydaje *Mapę gleboznawczą Królestwa Polskiego (1:1500 000)* autorstwa Sławomira Miklaszewskiego.
- 1913 – Uczestnicząc w Międzynarodowym Kongresie Geologicznym w Toronto Eugeniusz Romer odwiedza Góry Skaliste oraz Alaskę. W 1914 r. Urząd Nazw Geograficznych USA nazwał jego imieniem lodowiec w południowo-wschodniej Alasce („Romer Glacier”).
- 1913 – We Lwowie habilituje się Stanisław Pawłowski na podstawie rozprawy *Złodzenie górnej Wisły, górnego Dniestru oraz ich dopływów*.
- 1913 – Doktorat z zakresu nauk o Ziemi uzyskuje w Paryżu na Sorbonie Regina Fleszarowa. Temat: *Etude critique d'une carte ancienne de Pologne, dressée par Stanislaus Staszic en 1806*.
- 1913 – Warszawskie Towarzystwo Naukowe publikuje obszerną monografię Ludomira Sawickiego *Studia nad Abisynią*. Miała ona stanowić materiał naukowy do planowanej przez autora wyprawy do tego kraju, która nie mogła być zrealizowana ze względu na wybuch I. wojny światowej.
- 1913 – W Petersburgu ukazuje się obszerna monografia geograficzna Turkiestanu (*Turkiestanski kraj*), której autorem był Władysław Massalski. Przygotował ją w oparciu o materiały zebrane w trakcie wypraw, począwszy od 1904 r. Przez dziesięciolecia uznawana była za najlepsze tego typu opracowanie dotyczące Turkiestanu.
- 1913 – Ukazuje się praca Stanisława Pawłowskiego pt. *Kilka słów o metodach badania form powierzchni ziemi*.

- 1914 – Staraniem utworzonego przez Polskie Towarzystwo Krajoznawcze Komitetu Wydawniczego dzieł W. Nalkowskiego ukazały się *Materiały do geografii ziem dawnej Polski*, T. 1. W zamierzeniu inicjatorów miało to być kilkutomowe wydanie pośmiertne dzieł Nalkowskiego. Niestety wybuch I. wojny światowej sprawił, że kolejne tomy już się nie ukazały.
- 1914 – Jan Nagórski, ówczesny pilot lotnictwa wojskowego Rosji dokonuje pierwszego lotu nad Arktyką. Było to związane z poszukiwaniem zaginionych rosyjskich wypraw polarnych.
- 1914 – Kijowski Instytut Handlowy wydaje napisaną w języku rosyjskim pracę Stanisława Nowakowskiego *Panamskij kanał i jego mirowoje znaczenie*, która spotkała się z wielkim zainteresowaniem zwłaszcza ze strony środowisk gospodarczych i politycznych. Świadczy o tym m.in. fakt, że w latach 1914–1915 ukazały się trzy wydania tej pracy.
- 1914 – Antoni Bolesław Dobrowolski publikuje *Wyprawy polarne*. Praca miała kilka wydań. Była chętnie czytana przez kolejne pokolenia geografów.
- 1914–1918 – Bronisław Malinowski prowadzi badania na Nowej Gwinei i innych wyspach Melanezji.
- 1914–1938 – Wieloletnie badania przyrodnicze w Indonezji prowadzi Józef Zwierzycki. Był autorem większości map geologicznych tego regionu. W 1938 r. powrócił do kraju, aby objąć stanowisko wicedyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego.
- 1915 – Stanisław Pawłowski publikuje pracę *Ze studiów nad zlodowaceniem Czarnohory*.
- 1915 – Ukazuje się praca Stanisława Koszutskiego *Wojna europejska a życie ekonomiczne ziem polskich*.
- 1916 – Eugeniusz Romer zostaje członkiem korespondentem Akademii Umiejętności, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy. W 1929 r. otrzymał godność członka czynnego PAU.
- 1916 – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie w Neuchâtel w Szwajcarii Stanisław Lencewicz. Temat dotyczył czwartorzędu Wyżyny Małopolskiej, promotorem był Emil Argand.
- 1916 – L. Sawicki mianowany profesorem nadzwyczajnym UJ. Uzyskuje zgodę władz Uniwersytetu Jagiellońskiego na utworzenie nowoczesnego Instytutu Geograficznego. Katedrę Geografii obejmie w 1917 r. Publikuje zapomniane dziś studium *Przestrzeń życiowa na ziemiach polskich. Szkic antropogeograficzny*.
- 1916 – Eugeniusz Romer wydaje w Wiedniu *Geograficzno-statystyczny atlas Polski*. Odgrywał on istotną rolę w dyskusjach nad delimitacją granic państwa polskiego po 1918 r. *Atlas* przedstawiał zjawiska w przestrzeni obejmującej

- granice Polski z 1772 r. Budził silny sprzeciw zwłaszcza Niemców i Rosjan. Skonfiskowano większą część nakładu. Niemcy oskarżyli autora o zdradę stanu, a wniosek ten poparł nawet słynny geomorfolog Albrecht Penck, u którego Romer studiował w Wiedniu. *Atlas* został włączony do oficjalnych materiałów amerykańskich na Kongresie Pokojowym w Paryżu (1918/1919).
- 1916** – E. Romer publikuje pracę *Wojenno-polityczna mapa Polski (z powodu Manifestu z 5 listopada 1916 r.)*. W tym samym roku opublikował wykład *Polska i Polacy*, jaki wygłosił w Klubie Naukowym w Wiedniu w dniu 11 lutego.
- 1916** – Ukazuje się praca Stanisława Pawłowskiego *Próba morfologicznej analizy okolic Lwowa*.
- 1916 i nast.** – Polskie Towarzystwo Krajoznawcze podjęło inicjatywę opublikowania *Monografii Wisły*. Praca nie została ukończona, wydano jedynie 8 zeszytów.
- 1917** – W Zakładzie Geologicznym Uniwersytetu Warszawskiego odbyło się w listopadzie zebranie pomysłodawców utworzenia Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Powołano Zarząd Tymczasowy, na jego czele stanął Jan Lewiński. Zarząd przygotował projekt statutu (uwzględniający poprawki naniesione przez niemieckie władze okupacyjne), przygotował też do druku pierwszy tom „Przeglądu Geograficznego”.
- 1917** – Nakładem Książnicy Polskiej i Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych ukazują się we Lwowie dwa kolejne wydania pracy Stanisława Pawłowskiego *Geografia Polski*. Był to pierwszy podręcznik szkolny o kraju ojczystym.
- 1917** – Ukazuje się praca Maurycego Piusa Rudzkiego *Zasady meteorologii*.
- 1917** – Nakładem „Gazety Olsztyńskiej” ukazuje się w Olsztynie praca *Geografia polskiej Warmii*, której autorem jest wybitny działacz polski Walenty Barczewski.
- 1917** – Ludomir Sawicki wydaje w Krakowie pracę *Osuwisko ziemne w Szymbarku i inne zsuwy powstałe w 1913 r. w Galicji Zachodniej*. Jest to jedna z pierwszych w literaturze polskiej prac na temat osuwisk.
- 1917** – Nakładem Gebethnera ukazała się praca Eugeniusza Romera *Polska. Ziemia i państwo*. Publikacja stanowi tekst wykładu wygłoszonego przez autora w Wiedniu i Zakopanem w lecie 1915 r.
- 1917–1918** – Ze Szwajcarii powraca Stanisław Lencewicz (1917), rozpoczynając w Warszawie wykłady z geografii. Wykłada w Wolnej Wszechnicy Polskiej, Politechnice Warszawskiej, Państwowym Instytucie Pedagogicznym oraz w Wojskowej Szkole Mierniczej, przemianowanej w 1919 r. na Oficerską Szkołę Topografów.
- 1918** – W dniu 27 stycznia w Sali Stowarzyszenia Kupców Polskich przy ul. Szkolnej 10 w Warszawie odbyło się zebranie organizacyjne Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Wśród 47 współzałożycieli byli m.in.: A.B. Dobrowolski,

R. Fleszarowa, W. Gorczyński, S. Koszutski, S. Lencewicz, J. Loth, E. Maliszewski, A. Nalkowska, B. Olszewicz, S. Poniatowski, L. Sawicki, W. Smosarski, A. Sujkowski. Periodykiem PTG stał się ukazujący się do dzisiaj „Przegląd Geograficzny”, którego pierwszym redaktorem został L. Sawicki. Na prezesa Towarzystwa wybrano J. Lewińskiego (Uniwersytet Warszawski). Do 1939 r. kolejnymi prezesami byli: W. Gorczyński, K. Bohdanowicz, E. Romer, W. Massalski, A. Sujkowski.

- 1918** – W styczniu dowództwo Polskiej Siły Zbrojnej w porozumieniu z niemieckim urzędem pomiarowym tworzy w Warszawie Wojskową Szkołę Mierniczą. Jej zadaniem było przygotowanie oficerów wojskowej służby geograficznej do pomiarów topograficznych ziem polskich. Kierownictwo Szkoły było niemieckie, natomiast słuchaczami byli wyłącznie Polacy. W listopadzie Szkoła rozpoczęła działalność już pod polskim dowództwem. Dyrektorem został major Józef Kreutzinger. Od początku istnienia Szkoły zajęcia prowadził Stanisław Lencewicz.
- 1918** – W dniu 1 kwietnia 1918 r. na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego powstaje Zakład Geograficzny. Kierownikiem miał zostać Ludomir Sawicki. Jako poddany austriacki nie został jednak zatwierdzony przez władze niemieckie. Powołano kuratora Zakładu, którym został prof. Jan Lewiński, kierownik Zakładu Geologicznego. Później kierownikami byli Stanisław Thugutt i Stanisław Lencewicz (1922–1939). Wykłady rozpoczęły się prawdopodobnie w semestrze letnim. Pierwszymi wykładowcami byli: Władysław Gumpłowicz (meteorologia), Stanisław Lencewicz (morfologia ziemna), Jan Lewiński (geologia), Antoni Sujkowski (antropogeografia).
- 1918** W Kijowie ukazuje się praca Stanisława Srokowskiego *Zarys geografii fizycznej ziem polsko-litewsko-ruskich*.

6. Okres międzywojenny (listopad 1918–wrzesień 1939)

- 1918** – Towarzystwo Kursów Naukowych w Warszawie przekształca się w Wolną Wszechnicę Polską, niepubliczną uczelnię wyższą, która prawa akademickie otrzymała dopiero w 1929 r. Działały tu m. in. dwie jednostki geograficzne: Katedra Geografii Fizycznej (1922–1939, do 1928 r. kier. Stanisław Lenczewicz) oraz Katedra Geografii Gospodarczej (1924–1939, kier. Władysław Gumpłowicz). Okresowo funkcjonowała też Pracownia Geograficzna. Z Wolną Wszechnicą Polską współpracowali chętnie geografowie, m.in. Jan Dylík, Mieczysław Ptaszycki, Jadwiga Kobendzina, Romuald Gumiński, Bogdan Zaborski, Władysław Smosarski.
- 1918** – Henryk Arctowski opracowuje obszerny *Raport o Polsce*, przygotowany na konferencję pokojową w Wersalu dla delegacji amerykańskiej.
- 1918** – Stanisława Niemcówna uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim doktorat z geografii. Tytuł rozprawy: *Poglądy geograficzne Wincentego Pola*, promotor W. Szajnocha.
- 1918** – Władysław Gorczyński przedkłada władzom państwowym projekt scalenia i ujednoczenia służb meteorologicznych z trzech zaborów. Memoriał ten stanowił jeden z argumentów przemawiających za utworzeniem w dniu 1 stycznia 1919 r. Państwowego Instytutu Meteorologicznego. Pierwszym dyrektorem został W. Gorczyński, funkcję tę pełnił do 1926 r.
- 1918** – Ukazuje się publikacja Antoniego Sujkowskiego *Krajoznawstwo-wykład na kursie dla urzędników na Wydziale Nauk Politycznych i Społecznych Wolnej Wsz[echnicy] Polskiej*. W tym samym roku publikuje on prace: *Geografia ziem dawnej Polski* oraz *Potrzeby nauki polskiej w zakresie geografii*.
- 1918** – E. Romer zakłada we Lwowie wydawnictwo seryjne „Prace Geograficzne Eugenia Romera”. Ukazywało się nieregularnie do 1938 r., łącznie opublikowano 19 zeszytów. Edytorem było lwowskie wydawnictwo „Książnica Atlas”.
- 1918** – Stanisław Pawłowski publikuje rozprawę teoretyczną pt. *Antropogeografia*. Była to jedna z pierwszych w Polsce praca z tego zakresu.
- 1918** – Stanisław Koszutski, wykładowca Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, wydaje obszerny podręcznik akademicki *Geografia gospodarcza Polski (historycznej i etnograficznej). Bogactwo i wytwórczość*.

- 1918 – Ukazuje się przeglądowa praca S. Pawłowskiego i E. Romera *Geografia i podróżnictwo*.
- 1918–1919 – Eugeniusz Romer przebywa w Paryżu biorąc udział w konferencji pokojowej. Jest ekspertem polskiej delegacji do spraw granic. Został powołany na kierownika Biura Kongresowego, w którym miały być opracowywane materiały kartograficzne. Pracował też w Komisji Geograficzno-Etnograficznej do spraw Galicji.
- 1918–1939 – Pracownicy Instytutu Geograficznego UJ aktywnie włączali się w działalność Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich. W zajęciach brali udział m.in. L. Sawicki, J. Smoleński, W. Ormicki, S. Leszczycki. Wykłady prowadzono zarówno w Krakowie, jak też w miejscowościach położonych na terenie województwa krakowskiego i obszarów sąsiednich. Największym powodzeniem cieszyły się wykłady z zakresu geografii Polski, geografii regionalnej świata oraz historii podróżnictwa. W 1926 r. wykładami objęto Śląsk Opolski, znajdujący się wówczas poza granicami RP. Wykłady poza granicami Polski zostały przerwane po brutalnym pobiciu Ormickiego przez bojówkę niemiecką podczas jego odczytu w Bytomiu w dniu 25 marca 1928 r.
- 1919 – Stanisław Srokowski pełni funkcję sekretarza generalnego Wydziału Geograficzno-Historycznego Biura Prac Kongresowych przy MSZ (przejściowo kierował całym Biurem).
- 1919 – L. Sawicki mianowany profesorem zwyczajnym UJ. W tym samym roku zostaje członkiem-korespondentem PAU (Wydz. Mat.-Przyr.) i sekretarzem Komisji Fizjograficznej PAU (do 1921).
- 1919 – W dniu 7 maja otwarta została w Poznaniu Wszechnica Piastowska, późniejszy Uniwersytet Poznański. Na Wydziale Filozoficznym uruchomiono kierunek geografia. Jej założycielem i organizatorem był Stanisław Pawłowski, który przeniósł się tutaj ze Lwowa. Powołany został na stanowisko profesora nadzwyczajnego i objął początkowo Katedrę Geografii, którą jeszcze w tym samym roku przekształcił w Instytut Geograficzny. W 1921 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego.
- 1919 – W Warszawie powstaje Państwowy Instytut Meteorologiczny, Państwowy Instytut Geologiczny oraz Instytut Wojskowo-Geograficzny (IWG).
- 1919 – Zaczyna ukazywać się „Przegląd Geograficzny”. W 1. tomie Ludomir Sawicki publikuje wspaniały manifest pt. *Zakłady państwowe a geografia ojczyzna*. Autor zawarł w nim wizję koniecznych działań niezbędnych dla rozwoju geografii polskiej po długim okresie zniewolenia narodowego i państwowego. Praca stanowi swoisty pomost pomiędzy czasami niewoli narodowej a odradzającą się państwowością polską.

- 1919** – J. Smoleński jako członek Komitetu Obrony Lwowa pracuje w Sekcji Opieki nad Uchodźcami, prowadząc dla nich trzy schroniska.
- 1919** – L. Sawicki zakłada w swoim domu na krakowskich Dębnikach przy ul. Barskiej 41 nowoczesną księgarnię i drukarnię pod nazwą „Nakładowa Księgarnia Geograficzna Orbis”. Oficjalnie firmę prowadziła Maria Sawicka, żona Ludomira. Jak mówił sam Sawicki, motywem utworzenia oficyny wydawniczej była chęć *dźwignięcia nauk geografii w Polsce i rozwijanie ich wszelkimi sposobami*. W księgarni można było zakupić książki z zakresu geografii, a także mapy, atlasy, globusy i inne pomoce naukowe. Oficyna pracowała bardzo efektywnie. W ciągu pierwszych trzech lat wydano wiele publikacji przeznaczonych dla szkolnictwa (głównie podręczniki), a także znaczące prace naukowe z różnych dziedzin. Wydawnictwo publikowało nieodpłatnie wszystkie materiały Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Instytutu Geograficznego UJ. „Orbis” wydawał więc „Prace Geograficzne Instytutu Geograficznego UJ” i inne publikacje Instytutu, Biblioteczkę Geograficzną «Orbis», „Wiadomości Geograficzne” (1923–1939), „Orli Lot” (od 1924), „Wierchy” (od 1926). Większość ukazujących się w tym wydawnictwie publikacji z zakresu geografii nie posiadało żadnej dotacji państwowej czy uniwersyteckiej. W 1925 r. Sawicki rozbudował drukarnię geograficzną *dla jeszcze wydatniejszego poparcia tych gałęzi nauki, dotąd niedostatecznie w Polsce rozwiniętych*. Na potrzeby drukarni sprowadzono z Wiednia najnowszy typ aparatury poligraficznej. Sawicki nigdy nie traktował dochodów z akcji wydawniczej jako podstawowego źródła utrzymania rodziny. Natomiast dochody z wydawnictwa umożliwiały mu finansowanie wypraw naukowych. Oficyna miała umowy na kolportaż swoich publikacji z wielkimi firmami księgarskimi w Austrii, Niemczech, Francji i Anglii. Wydawnictwo „Orbis” rozwijało się i funkcjonowało do II. wojny światowej. Placówkę tę dość radykalnie zwalczała oficyna wydawnicza Książnica-Atlas, zarządzana przez Eugeniusza Romera. Po śmierci Sawickiego „Orbis” prowadziła żona Maria, która w lipcu 1939 r. wyjechała do Anglii, pozostając już na stałe na emigracji. Omawianą placówkę edytorską należy uznać za jedną z najbardziej zasłużonych dla polskiej geografii oficyn wydawniczych.
- 1919** – Na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie habilituje się Stanisław Lenczewicz na podstawie rozprawy *Morfologia doliny Réchy w Alpach Penińskich*.
- 1919** – Na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie zostaje utworzona Katedra Geografii Fizycznej. Dopiero pod koniec 1925 r. na jej kierownika zatrudniono Mieczysława Limanowskiego, który w 1926 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego.

- 1919 – Juliusz Jurczyński zakłada Sekcję Geograficzną przy Łódzkim Oddziale Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych.
- 1919 – Pod koniec roku dawna Wojskowa Szkoła Miernicza przyjęła nazwę „Oficerska Szkoła Topografów” przy Instytucie Wojskowo-Geograficznym. W 1924 r. otrzymała status wyższej uczelni. Działała do września 1939 r., przechodząc kilka reorganizacji i kilkakrotnie zmieniając nazwę. Ze Szkołą współpracowali geografowie z różnych placówek uniwersyteckich.
- 1919 – Stanisław Lencewicz publikuje raport *Stan i potrzeby polskiej kartografii oraz Geograficzne i strategiczne położenie Polski. Indywidualność geograficzna*.
- 1919 – E. Romer publikuje ważne prace *Polacy na kresach pomorskich i pojeziernych* oraz *Struktura społeczna i kultura materialna Polaków i Rusinów w Galicji Wschodniej*.
- 1919 – E. Romer organizuje w paryskim Kole Literackim i Artystycznym wystawę pt. *Granice Polski*.
- 1919 – S. Pawłowski publikuje ważną pracę *Ludność rzymsko-katolicka w polsko-ruskiej części Galicji*.
- 1919 – Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności ukazują się *Wędrówki pasterskie w Karpatach* autorstwa L. Sawickiego. Praca ta zapoczątkowała zakrojone potem na szeroką skalę badania nad pasterstwem karpackim. W tym samym roku ukazuje się jego praca *Zarys ogólnej geografii ziem polskich. Wykłady wygłoszone na kursie nauczycielskim w Cieszynie 1919*. Ta ostatnia praca została wznowiona przez J. Smoleńskiego w 1932 r.
- 1919 – Władysław Gorczyński publikuje *Meteorologię aeronautyczną*.
- 1919 – Ukazuje się ważna praca E. Romera, S. Zakrzewskiego i S. Pawłowskiego *W obronie Galicji Wschodniej*.
- 1919 – Jerzy Smoleński publikuje pracę *O potrzebach nauki polskiej w zakresie geografii fizycznej*.
- 1919 – Ukazuje się praca Bolesława Olszewicza *Najbliższe zadania kartografii polskiej*.
- 1919 – Ukazuje się publikacja Antoniego Sujkowskiego *Co Śląsk zyska na przyłączeniu do Polski*.
- 1919 – Edward Maliszewski publikuje pracę *Granice Polski*.
- 1919 – Nakładem Polskiej Agencji Wydawniczej ukazuje się praca Jerzego Lotha *Wykład geografii ekonomicznej ziem Polski przedrozbiorowej, na podłożu geografii ekonomicznej i antropogeografii, z uwzględnieniem historii i towaroznawstwa*.
- 1919–1921 – IWG podjął prace nad mapą szczegółową Polski w skali 1:25 000. Według różnych źródeł do września 1939 r. ukazało się 1260 lub około 1700 arkuszy.

- 1919–1929** – Wyprawy do Azji Południowej i Środkowej odbywa Jadwiga Toeplitz-Mrozowska. Mają one charakter etnograficzno-geograficzny.
- 1920** – W Krakowie zaczyna się ukazywać „Orli Lot”, organ Kół Krajoznawczych Młodzieży PTK (czasopismo ukazywało się do 1950 r.).
- 1920** – Do ochotniczej służby w armii polskiej (wojna polsko-bolszewicka) zgłaszają się m.in. L. Sawicki, J. Smoleński, B. Zaborski, J. Czekalski, B. Olszewicz, S. Gorzuchowski. Na froncie jako żołnierz w czynnej służbie walczył też W. Ormicki.
- 1920** – Na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego powstaje pierwsza Katedra Meteorologii. Funkcję kierownika (do 1960 r.) pełnił Władysław Smosarski. Na tym samym wydziale utworzono Zakład Geografii Leśnictwa i Ogólnej Hodowli Lasu, którego kierownikiem zostaje Józef Rivoli.
- 1920** – Geografia krakowska uzyskuje powojkowy budynek (dawny arsenał Władysława IV) przy ul. Grodzkiej 64, zwany powszechnie „Starym Arsenalem”. Do pełnego dysponowania obiektem pozostanie jeszcze kilka lat. Obiekt był użytkowany przez geografów do 2005 r.
- 1920** – Henryk Arctowski zostaje profesorem Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Organizuje tam Instytut Geofizyki i Meteorologii, którym kieruje do 1939 r.
- 1920** – Eugeniusz Romer otrzymał jako pierwszy tytuł honorowego członka Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Do chwili obecnej godność tę uzyskało 153 wybitnych geografów polskich i zagranicznych.
- 1920** – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Jerzy Loth. Temat rozprawy: *Geografia ekonomiczna ziem Polski porozbiorowej*. Promotorem był. L. Sawicki.
- 1920** – W Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk utworzono Komisję Matematyczno-Przyrodniczą, która od 1921 r. zaczęła wydawać „Prace Komisji Matematyczno-Przyrodniczej”. W ramach tej serii ukazało się około 10 prac geograficznych.
- 1920** – Główna Księgarnia Wojskowa w Warszawie publikuje pracę L. Sawickiego *Przyczynki do bibliografii kartograficznej ziem polskich*. T. 1. *Spis map Archiwum Wojennego w Wiedniu, odnoszących się do ziem polskich*.
- 1920** – Ministerstwo Spraw Wojskowych wydaje pracę Jerzego Lewakowskiego *Terenoznawstwo i kartografia wojskowa*.
- 1920** – Tom II. (1920–1921) „Przeglądu Geograficznego” został zadedykowany Francuskiemu Towarzystwu Geograficznemu w Paryżu z okazji 100-lecia powstania.
- 1920–1921** – Stanisław Srokowski pierwszym konsulem RP w Królewcu.

- 1920–1922** – Stanisław Pietkiewicz bierze czynny udział w wytyczaniu granicy państwowej Polski w Wielkopolsce, na Pomorzu i Mazurach.
- 1920–1939** – Instytut Wojskowo-Geograficzny, a potem Wojskowy Instytut Geograficzny wydaje opisy wojskowo-geograficzne obszaru Polski i terenów przyległych. Prace te miały klauzulę tajności.
- 1921** – We Lwowie zostaje założony Instytut Kartograficzny im. Eugeniusza Romera. Był to pierwszy w Polsce zakład kartograficzny dorównujący swą produkcją placówkom europejskim. Głównym celem było uniezależnienie się od kartografii zagranicznej. Eugeniusz Romer zakłada też spółkę wydawniczą „Atlas”.
- 1921** – Tadeusz Chrostowski i Państwowe Muzeum Przyrodnicze organizują pierwszą w niepodległej Polsce ekspedycję naukową, która udała się do Parany. Chrostowskiemu towarzyszyli Tadeusz Jaczewski i Stanisław Borecki.
- 1921** – Jerzy Smoleński mianowany profesorem nadzwyczajnym UJ.
- 1921** – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Maria Mrazkówna [Dobrowolska]. Temat: *Gęstość zaludnienia Księstwa Krakowskiego w związku z przyrodzonymi warunkami życia*, promotor: Ludomir Sawicki.
- 1921** – Instytut Wojskowo-Geograficzny przyjmuje nazwę Wojskowy Instytut Geograficzny (WIG), pod którą funkcjonował do 1949 r. W latach 30. XX w. WIG stał się jedną z najlepszych w Europie wojskowych placówek geograficznych. Zatrudnieni w nim oficerowie tworzyli Korpus Oficerów Geografów. Z Instytutem stale współpracował S. Lencewicz, przez jakiś czas E. Romer, a ponadto również Karol Buczek, Władysław Deszczka, Jerzy Kondracki, Stanisław Leszczycki, Jerzy Młodziejowski, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Stanisław Pietkiewicz, Ludomir Sawicki, Jerzy Smoleński, Józef Wąsowicz, Bogdan Zaborski, Apoloniusz Zarychta. Pracownicy WIG-u uczestniczyli w wyprawach geograficznych na Grenlandię czy na Spitsbergen, podczas których przygotowywali mapy topograficzne tych obszarów (np. Antoni Zawadzki, Sylwester Zagajski).
- 1921** – Uniwersytet Jagielloński uruchamia Studium Pedagogiczne. Zajęcia z metodyki nauczania geografii i dydaktyki geografii prowadzą od początku Jerzy Smoleński oraz Stanisława Niemcówna.
- 1921** – W Państwowym Instytucie Pedagogicznym w Warszawie zajęcia prowadzą m. in.: Stanisław Lencewicz (kartografia), Jerzy Loth (geografia ekonomiczna), Paweł Sosnowski (seminarium z dydaktyki geografii).
- 1921** – W Krakowie powstaje Polskie Towarzystwo Geologiczne.
- 1921** – Ludomir Sawicki uruchamia serię wydawniczą „Biblioteka Orlego Lotu”. Ukazywała się do 1937 r., obejmując 14 zeszytów. Od nr 9, 1926 seria zmieniła nazwę na „Biblioteczka Orlego Lotu”.

- 1921 – Ukazuje się *Polski atlas kongresowy* autorstwa E. Romera.
- 1921 – Bolesław Olszewicz publikuje źródłową pracę *Polska kartografia wojskowa. (Zarys historyczny)*.
- 1921 – W Warszawie ukazuje się praca Janusza Domaniewskiego *Zarys geografii zwierząt*.
- 1921 – Nakładem Ministerstwa Robót Publicznych ukazuje się obszerna monografia Romana Ingardena *Rzeki i kanały żeglugowe w b. trzech zaborach i ich znaczenie gospodarcze dla Polski*.
- 1921 – Antoni Sujkowski wydaje *Geografię ziem dawnej Polski*.
- 1921 – Jerzy Loth publikuje pracę *Wykład geografii ekonomicznej ziem Polski w granicach przedrozbiorowych*.
- 1921 – Kazimierz Szulc publikuje pracę *Klimat i czynniki pogody. Charakterystyka, przewidywanie i znaczenie dla rolnictwa*.
- 1921 – Stanisław Srokowski opracowuje memoriał *Problem polski w Prusiech Wschodnich, jego przyszłość i aktualność*, opublikowany dopiero w 1978 r. przez Wojciecha Wrzesińskiego.
- 1921–1928 – W Łodzi działa Instytut Nauczycielski, w którym zajęcia z geografii prowadzą: Konstanty Bzowski, Celestyn Dobrzański, Julian Jurczyński, Stanisława Konicówna.
- 1922 – Na Uniwersytecie Jagiellońskim powstaje Seminarium Geografii Fizycznej (późniejsza nazwa Seminarium Geografii Fizycznej i Kartografii), które objął J. Smoleński.
- 1922 – Wojskowy Instytut Geograficzny zaczął publikować mapę Polski w skali 1:100 000 (mapa taktyczna). Na obszar kraju przypadło około 480 arkuszy, z których niektóre były wydawane kilkakrotnie. Ostatnia wersja tej mapy, czterobarwna (lata 1931–1939) została uznana za jedną z najlepszych i najpiękniejszych ilustracji topograficznych na świecie.
- 1922 – Stanisław Lencewicz otrzymuje tytuł profesora nadzwyczajnego i obejmuje kierownictwo Zakładu Geografii na Uniwersytecie Warszawskim. Funkcję tę będzie pełnił do wybuchu II. wojny światowej.
- 1922 – Powstaje Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Pierwszym prezesem zostaje M. Siedlecki, sekretarzem L. Sawicki, skarbnikiem J. Smoleński. W 1924 r. funkcję przewodniczącego Oddziału przejął L. Sawicki, a po jego śmierci w 1928 r. – Jerzy Smoleński (pełnił tę funkcję do 1939 r.).
- 1922 – W Krakowie odbywa się Zjazd Geograficzny organizowany przez Krakowskie Towarzystwo Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych. Główna problematyka była związana z podziałem ziem polskich na naturalne krainy geograficzne i ich nazewnictwem w zakresie szkolnym (ref. S. Pawłowski) oraz

- ujednoceniem słownictwa geograficznego w zakresie szkolnym (ref. J. Smoleński). Materiały zjazdu zostały wykorzystane przez L. Sawickiego i J. Smoleńskiego w dwutomowej pracy *Polskie słownictwo geograficzne* (1922).
- 1922** – Na Uniwersytecie Warszawskim formalnie zostaje utworzone Koło Naukowe Studentów Geografii. Faktycznie działało ono już od 1920 r.
- 1922** – Koło Geografów Uczniów UJ organizuje ogólnopolski Zjazd w 50. rocznicę śmierci Wincentego Pola.
- 1922** – Z inicjatywy Juliusza Jurczyńskiego w Łodzi odbył się I Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii oraz powołano do życia Zrzeszenie Polskich Nauczycieli Geografii. Miało ono charakter nauczycielskiej organizacji zawodowej. Przewodniczącym Zrzeszenia został Eugeniusz Romer.
- 1922** – Doktorat z geografii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie uzyskuje August Zierhoffer. Temat: *Przyczynek do znajomości powierzchni podyluwialnej i utworów dyluwialnych ziem polskich*, promotor E. Romer.
- 1922** – Zaczynają ukazywać się „Prace Instytutu Geograficznego UJ” (do 1939 – 21 tomów), które wychodzą do chwili obecnej.
- 1922** – Zaczyna się ukazywać seria „Prace wykonane w Zakładzie Geograficznym Uniwersytetu Warszawskiego”. Do 1939 r. opublikowano 25 zeszytów.
- 1922** – Ukazuje się jedno z podstawowych dzieł S. Lencewicza *Kurs geografii Polski*. Był to jedyny wówczas podręcznik akademicki z tego zakresu. Edycja była wznowiona w 1937 r. (pt. *Polska w ramach Wielkiej Geografii Powszechnej*). W tym samym 1922 roku Lencewicz wydaje dwie ważne pozycje *Wydmy śródlądowe Polski*, a także *W sprawie udziału Polski w opracowaniu milionowej mapy Ziemi*.
- 1922** – Maria Mrazkówna [Dobrowolska] publikuje studium *Z antropogeografii Ziemi Krakowskiej*.
- 1922** – J. Smoleński publikuje pracę *Ochrona przyrody w Polsce*, jedną z pierwszych z tego zakresu w Polsce międzywojennej.
- 1922** – S. Pawłowski publikuje pracę *Charakterystyka morfologiczna wybrzeża polskiego*.
- 1922/1923** – W Poznaniu powstaje Koło Naukowe Geografów.
- 1923** – Przy Wydziale Prawa UJ powstaje Polska Szkoła Nauk Politycznych, w której od początku zajęcia prowadzili (w różnych okresach) geografowie, m.in. J. Smoleński, W. Ormicki, S. Korbel, W. Kubijowicz, S. Leszczycki, S. Niemcówna, W. Łoziński, S. Srokowski, B. Zaborski.
- 1923** – Staraniem Wiktora Ormickiego i Towarzystwa Szkoły Ludowej zorganizowano w Krakowie wykłady z geografii na kursach dla podoficerów Wojska Polskiego. Łącznie odbyło się 19 kursów.

- 1923** – Władysław Gorczyński organizuje wyprawę aktynometryczną na Ocean Indyjski, do Syjamu (obecnie Tajlandia) i na Cejlon (Sri Lanka), w której uczestniczył L. Sawicki. W. Gorczyński kontynuuje badania klimatologiczne w Kongo, Zatoce Biała, Afryce Północnej, Meksyku, Peru i Stanach Zjednoczonych.
- 1923** – Na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie utworzono Katedrę Geodezji i Meteorologii, kierowaną przez Kazimierza Jantzena.
- 1923** – Aleksander Patkowski organizuje w Sandomierzu Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stanisława Konarskiego. Kurs odbył się w sierpniu. Zajęcia z geografii prowadziła Regina Danysz-Fleszarowa.
- 1923** – Zaczyna ukazywać się „Czasopismo Geograficzne”, wydawane do dnia dzisiejszego. Periodyk był organem Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii. Pierwsze roczniki wychodziły w Łodzi pod red. Juliusza Jurczyńskiego (1923–1926, 13 zeszytów). Potem redakcja znajdowała się we Lwowie i w Poznaniu (redaktorzy: E. Romer, S. Pawłowski). Od 1946 r. jest organem Polskiego Towarzystwa Geograficznego.
- 1923** – Powstaje Towarzystwo Urbanistów Polskich.
- 1923** – W Krakowie zaczęły się ukazywać „Wiadomości Geograficzne”, wydawane do 1939 r. Redaktorzy: L. Sawicki, a następnie W. Ormicki i M. Klimaszewski. W okresie kierowania pisma przez L. Sawickiego całość prac redakcyjnych i korektorskich wykonywał Wiktor Ormicki.
- 1923** – E. Romer zaczyna wydawać „Polski Przegląd Kartograficzny”. Współredaktorem jest Józef Wąsowicz. Czasopismo ukazywało się do 1934 r. W tamtym okresie było to jedyne na świecie czasopismo z tego zakresu. Zostało reaktywowane w 1969 r. i ukazuje się do chwili obecnej. Kolejnymi redaktorami byli F. Uhorzak, J. Rzędowski i J. Ostrowski. Wydawcą jest Oddział Kartograficzny Polskiego Towarzystwa Geograficznego.
- 1923** – W tomie 1. „Polskiego Przeglądu Kartograficznego” Stanisław Pawłowski polemizuje z Albrechtem Penckiem w związku z opublikowanym przez niego artykułem *Die Deutschen im „Polnischen Korridor”* (1921). Na załączonej do swej pracy mapie Penck przedstawił nieprawdziwy obraz narodowości zamieszkującej północną Polskę. Kilka lat później polemikę z antypolskimi poglądami Pencka podejmie również Jerzy Smoleński.
- 1923** – Pod kierunkiem E. Romera rozpoczęła się edycja serii atlasów posiadających wspólny tytuł *Atlas Krajoznawczy*. Dotyczyły one województw: warszawskiego (1923, E. Romer, R. Danysz-Fleszarowa), łódzkiego (1923, E. Romer, J. Jurczyński), lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego (1924, E. Romer, T. Szumański), poznańskiego i pomorskiego (1924, E. Romer, S. Pawłowski),

- krakowskiego (1925, E. Romer, S. Niemcówna). W 1925 r. Maria Polaczkówna opublikowała *Przewodnik metodyczny* do poszczególnych tomów.
- 1923** – Stanisław Nowakowski urządza w Clark University (Worcester, Massachusetts, USA) Polską Wystawę Geograficzną, pierwszą tego typu ekspozycję na kontynencie amerykańskim.
- 1923** – Doktoraty geograficzne uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Adam Gadomski. Temat: *Złodowacenie doliny Białki w Tatrach*, promotor L. Sawicki; Włodzimirz Kubijowicz. Temat *Osadnictwo w Gorganach*, promotor W. Szajnocha; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Jan Rogowski, temat *Przyczynki do problemu granic politycznych*, promotor Franciszek Bujak.
- 1923** – Stanisław Pawłowski publikuje *Geografię polityczną Polski*.
- 1923** – Stanisława Niemcówna publikuje swoją rozprawę doktorską *Wincenty Pol jako geograf*. Jest to pierwsza w literaturze biografia geograficzna Pola.
- 1923/1924** – Instytut Geograficzny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie uruchomił trzyletnie studium geograficzne dla nauczycieli seminariów państwowych. Odbyły się dwa turnusy tego studium.
- 1923–1939** – Funkcję redaktora „Przeglądu Geograficznego” sprawuje Stanisław Lencewicz.
- 1923–1939** – Stanisław Pawłowski pełni funkcję wiceprezesa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- 1924** – W Krakowie odbywa się Pierwszy Zjazd Fizjografów Polskich. Zgromadzenie to przedstawiło PAU wniosek o utworzenie Międzywydziałowej Komisji Geograficznej, który w imieniu Zjazdu podpisali E. Romer, L. Sawicki i M. Siedlecki.
- 1924** – Powstaje Międzywydziałowa Komisja Geograficzna PAU. Pierwsze walne zebranie odbyło się 14 listopada. Przewodniczącym wybrano E. Romera, sekretarzem L. Sawickiego. Komisja postanowiła przejąć uprawnienia Komitetu Narodowego Geograficznego.
- 1924** – Stanisław Nowakowski obejmuje Seminarium Geografii Gospodarczej na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Równocześnie zostaje mianowany profesorem zwyczajnym geografii gospodarczej.
- 1924** – Aleksander Patkowski organizuje w lipcu w Sandomierzu kolejną edycję zajęć w ramach Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. S. Konarskiego. Problematykę geograficzną prezentowali Jerzy Smoleński oraz Stanisław Pawłowski. Ponadto S. Pawłowski prowadził wycieczkę do Puszczy Białgorajskiej.
- 1924** – We Lwowie powstaje Książnica-Atlas, Zjednoczone Zakłady Kartograficzne i Wydawnicze Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych Spółka Akcyjna. Prezesem Rady Nadzorczej został E. Romer. W Książnicy pracowało ponad 300 osób, posiadała dwa sklepy firmowe we Lwowie i w Warszawie.

- 1924 – WIG włączył się w opracowanie Międzynarodowej Mapy Świata (1:1000 000), zainicjowanej w 1891 r. przez niemieckiego geografa Albrechta Pencka, a koordynowanej przez Międzynarodową Unię Geograficzną. Zadanie przyznane Polsce polegało na opracowaniu czterech arkuszy: Warszawa, Wilno, Kraków i Lwów. Dodatkowo wydano piąty arkusz: Berlin. Decyzję taką podjęto wobec tendencyjnego przedstawienia nazewnictwa na arkuszu przygotowanym przez Niemców. Redaktorem był Stanisław Lencewicz. Prace polskie zostały zakończone w 1937 r. Na podstawie Międzynarodowej Mapy Świata opublikowano: Mapę Rzeczypospolitej Polskiej 1:1000 000 (1934, 1935, 1936) oraz Międzynarodową mapę lotniczą 1:1000 000 (1934) (E. Sobczyński 2000).
- 1924 – Oddział PTG w Krakowie zaczyna wydawać serię „Krakowskie Odczyty Geograficzne” pod red. L. Sawickiego, a następnie J. Smoleńskiego. Do 1931 r. ukazało się 14 zeszytów.
- 1924 – Doktoraty z geografii uzyskują na Uniwersytecie Jagiellońskim: Tadeusz Betleja, temat *Ludność Krakowa w XVIII wieku*, promotor L. Sawicki; Rodion Mochnacki, *Zasięg pralasu na średniogórzu polskim*, promotor L. Sawicki.
- 1924 – S. Pawłowski i M. Mścisz publikują podręcznik *Geografia ogólna dla seminarium nauczycielskich*.
- 1924 – W Krakowie ukazuje się *Atlas geograficzny* L. Sawickiego i S. Korbla.
- 1924 – Henryk J. Bagiński wraz z Alfredem Krajewskim publikują obszerną pracę *Prusy Wschodnie: opis wojskowo-geograficzny*, wydaną przez Sztab Generalny Ministerstwa Spraw Wojskowych. W tym samym roku H.J. Bagiński wydaje pracę *Studia terenu i metoda opisu kraju*, opublikowaną przez Towarzystwo Wiedzy Wojskowej.
- 1924 – S. Pawłowski publikuje pracę *W sprawie polskiej terminologii wybrzeża morskiego*.
- 1924 – M. Mrząkówna [Dobrowolska] publikuje *Antropogeografię Krakowa*. Wraz ze studium z 1922 r. dotyczącym Ziemi Krakowskiej są to prace stanowiące do dziś wzór dla badań z tej dziedziny.
- 1924 – Włodzimierz Kubijowicz publikuje *Rozmieszczenie kultur i ludności we wschodnich Karpatach*.
- 1924 – W Warszawie ukazuje się praca Jerzego Lotha *Państwo Polskie w oświetleniu geografii politycznej*.
- 1924 – Roman Umiastowski publikuje pracę *Geografia wojenna Rzeczypospolitej Polskiej i ziem ościennych*. W następnym roku ukazuje się studium jego autorstwa *Granice polityczne naturalne i obronne w czasie pokoju i wojny*.
- 1924 – W Poznaniu ukazuje się podręcznik pt. *Meteorologia*, przygotowany przez Władysława Smosarskiego. Praca miała kilka wydań, również po wojnie.

- 1924–1928** – W Łodzi działa Wyższa Szkoła Nauk Społecznych i Ekonomicznych. Zajęcia z geografii prowadzą: J. Jurczyński oraz Stanisław Poniatowski.
- 1924–1933** – Ludomir Sawicki uruchomił serię wydawniczą „Biblioteczka Geograficzna „Orbisu”. Poszczególne tomy ukazywały się nieregularnie w działach: geografia ogólna, geografia regionalna, Polska, Ziemia i Człowiek, historia geografii. Śmierć L. Sawickiego w 1928 r. sprawiła, że projekt nie został w całości zrealizowany.
- 1925** – Na podstawie ustawy o szkołach wyższych i rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wprowadzono obowiązkowe magisterium, m.in. również z geografii. Stopień magistra był konieczny do rozpoczęcia kariery naukowej i otwarcia przewodu doktorskiego.
- 1925** – W Krakowie powstaje prywatne Wyższe Studium Handlowe, późniejsza Akademia Handlowa, z Zakładem Geografii Gospodarczej. Istnieje do chwili obecnej jako jednostka Uniwersytetu Ekonomicznego. Kierownikiem Zakładu był L. Sawicki (1925–1928), potem (do 1937) J. Smoleński, po nim Walenty Winid. Zajęcia prowadzili też W. Ormicki, S. Leszczycki, J. Szaflarski, W. Milata.
- 1925** – L. Sawicki organizuje pięcioletnią wyprawę do północno-wschodniej Afryki.
- 1925** – We Lwowie powstaje pierwsze w Polsce laboratorium naukowo-badawcze mające na celu udoskonalanie metod reprodukcji graficznej map.
- 1925** – W Kairze odbywa się pierwszy po I wojnie światowej Kongres Międzynarodowej Unii Geograficznej. Po raz pierwszy uczestniczy w nim oficjalna delegacja geografów polskich (H. Arctowski, L. Sawicki). Ponadto w Kongresie brało udział kilkudziesięciu uczonych z Polski, którzy przybyli do Kairu na własny koszt.
- 1925** – Uniwersytet Ludowy im. A. Mickiewicza w Krakowie zorganizował pod kierunkiem W. Ormickiego cykl wykładów z zakresu geografii.
- 1925** – Z inicjatywy Związku Obrony Kresów Zachodnich oraz S. Srokowskiego utworzono Instytut Bałtycki, który formalnie zaczął funkcjonować w 1927 r. Głównym zadaniem Instytutu miała być naukowa obrona polskich racji geopolitycznych na Pomorzu i nad Bałtykiem wobec niemieckiej kampanii antypolskiej, kwestionującej nasze granice zachodnie. Pierwszą siedzibą był Toruń, w 1931 r. utworzono oddział w Gdyni, dokąd w 1937 r. przeniesiono siedzibę Instytutu. Głównym obszarem zainteresowań Instytutu było początkowo Pomorze, a później także Prusy Wschodnie i kraje nadbałtyckie. Dyrektorem został Józef Borowik, ichtiolog i geograf. Z placówką tą współpracowało wielu geografów. Członkami Komisji Geopolitycznej (przemianowanej następnie na Komisję Geograficzną) byli m.in.: Władysław Gumplowicz, Mieczysław Limanowski, Jerzy Loth, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Stanisław Srokowski, Antoni Sujkowski,

- Józef Wąsowicz, Bogdan Zaborski, August Zierhoffer. Stałymi współpracownikami byli ponadto: Rajmund Galon, Maria Kielczewska, Juliusz Mikołajski, Stanisław Nowakowski, Walenty Winid, Antoni Wrzosek.
- 1925** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Julian Czyżewski, temat *Gęstość sieci rzecznej na Podolu*, promotor E. Romer; Małgorzata Zierhofferowa, temat *Drogi komunikacyjne w Polsce w świetle historiografii*, promotor E. Romer; Anna d'Abancourt, temat *Profile Dniestru i jego dopływów*, promotor E. Romer; Jadwiga Włodkówna, temat *Fiordy Alaski*, promotor E. Romer; Wiktor Nechay, temat *Dyluwium ziemi Dobrzyńskiej*, promotor E. Romer; Uniwersytet Warszawski: Bogdan Zaborski, temat *O kształtach wsi w Polsce i ich rozmieszczeniu*, promotor S. Lencewicz; Uniwersytet Poznański: Walenty Winid na podstawie rozprawy *Kanał Bydgoski*. Promotorem był S. Pawłowski.
- 1925** – Ukazują się *Studia geograficzno-historyczne* Franciszka Bujaka.
- 1925** – Ukazuje się *Metodyka geografii dla I–III stopnia siedmioklasowej szkoły powszechnej* autorstwa Piotra Hrubyka i Ludomira Sawickiego. Zmienione wydanie ukazało się w 1929 r.
- 1925** – Ukazuje się *Pokłosie Geograficzne*, zbiór prac dedykowanych Eugeniuszowi Romerowi z okazji 30-lecia jego pracy.
- 1925** – Stanisław Srokowski publikuje głośną pracę *Z krainy czarnego krzyża. Uwagi o Prusiech wschodnich*.
- 1925** – W „Tygodniku Ilustrowanym” (nr 29) Stanisław Pawłowski publikuje ważny artykuł *O znaczeniu geografii i jej stanowisku w rządzie nauk*. Praca ta jest stale obecna w polskim piśmiennictwie geograficznym.
- 1925** – Jerzy Loth publikuje pracę *Zarys geografii politycznej*.
- 1925** – Jakub Stefan Cezak, nauczyciel ze Zgierza i działacz PTG ogłasza głośną pracę *Geografia gospodarcza wraz ze statystyką życia współczesnego*. Następne wydania ukazały się w latach 1927 i 1929. Książka została wyróżniona srebrnym medalem na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929 r.
- 1925** – Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy w Warszawie publikuje pracę Wacława Jamiołkowskiego i Aleksandra Stockiego *Topografia wojskowa*.
- 1925** – Szkoła Nauk Politycznych w Warszawie publikuje podręcznik Józefa Czekalskiego *Geografia ekonomiczna*.
- 1925** – Maria Polaczkówna publikuje pracę *Wahania klimatyczne w Polsce w wiekach średnich*.
- 1925** – Stanisław Lencewicz publikuje *Badania jeziorne w Polsce*.
- 1925–1927** – Ukazuje się dwutomowy *Podręczny słownik geograficzny* Edwarda Maliszewskiego i Bolesława Olszewicza..

- 1926 – Pierwsza wyprawa „Orbisu” pod kierunkiem L. Sawickiego na Polesie (20 marca–początek maja). Stanowiła ona swoisty „trening” przed następnymi ekspedycjami. Jednym z uczestników był W. Ormicki. Samochód, który wykorzystywano podczas każdej wyprawy, nazwano „Orbisem”. Był on specjalnie skonstruowany według pomysłu Sawickiego przez firmę Renault.
- 1926 – We Lwowie odbył się II Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii. W „Czasopiśmie Geograficznym” (T. 4) opublikowano przemówienie powitalne E. Romera *Rola geografii w wychowaniu narodowym*.
- 1926 – Powstaje Towarzystwo Geograficzne we Lwowie, któremu przewodniczy Eugeniusz Romer.
- 1926 – W Poznaniu powstaje Wyższa Szkoła Handlowa (potem Akademia Handlowa, obecnie Uniwersytet Ekonomiczny). Do II. wojny światowej zajęcia z geografii gospodarczej prowadzili m.in. Stanisław Nowakowski, Józef Czekalski, Florian Barciński.
- 1926 – Przez kilka miesięcy funkcję Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pełni Antoni Sujkowski, geograf, profesor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.
- 1926 – Stanisław Pawłowski tworzy serię wydawniczą „Badania Geograficzne nad Polską Północno-Zachodnią”. Od T. 8, 1934 zmiana tytułu na „Badania Geograficzne. Prace Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego”. Do wybuchu wojny opublikowano 20 zeszytów.
- 1926 – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Irena Ormicka, temat *Aparat komunikacyjny województwa krakowskiego*, promotor L. Sawicki; Wiktor Ormicki, *Eksport drewna w górnym polskim dorzeczu Dunajca i Popradu*, promotor L. Sawicki; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Henryk Teisseyre, temat *Powierzchnia szczytowa Karpat*, promotor E. Romer; Maria Chelińska, temat *Krajobraz lessowy Wyżyny Sandomierskiej*, promotor E. Romer; Aniela Chałubińska, temat *O spękaniach skał na Podolu*, promotor E. Romer; Józef Wąsowicz, temat *Granica wiecznego śniegu w Kordylierach Alaski i Kanady*, promotor E. Romer; Stefania Peiper, temat *Drogi komunikacyjne Polski w świetle historiografii*, promotor E. Romer; Uniwersytet Poznański: Juliusz Mikołajski, temat *O powstaniu tzw. pradoliny Warszawsko-berlińskiej w granicach Polski*, promotor S. Pawłowski.
- 1926 – Jerzy Smoleński publikuje studium *Względne przewyżki i niedobory ludności polskiej na obszarze Rzeczypospolitej*. W pracy autor zaprezentował nowatorską metodę opracowywania zagadnień demograficznych. Metoda ta, nazwana w literaturze jego imieniem, przyjęta została z uznaniem przez uczestników Kongresu Międzynarodowej Unii Geograficznej w Kairze (1925).

- Opublikowana rok później, była dość powszechnie wykorzystywana. Mogła być stosowana do wszystkich obszarów zamieszkałych przez mieszane grupy etniczne. Pewną jej modyfikację wprowadził Smoleński w swoim studium dotyczącym *Gęstości przyrostu naturalnego ludności i jej znaczeniem międzynarodowym* (1938). Praca ta przyniosła mu w 1939 r. nominację na przewodniczącego Komitetu Demograficznego Ligi Narodów w Genewie.
- 1926** – Antoni Sujkowski publikuje dwie ważne prace: *Geografia ekonomiczna ogólna* oraz *Polska Niepodległa*.
- 1926** – Ukazuje się praca Bogdana Zaborskiego *O kształtach wsi w Polsce i ich rozmieszczeniu*, tłumaczona następnie na język niemiecki (Breslau 1930). W tym samym roku publikuje mapę *Szkic morfologii Podlasia* (1:750 000).
- 1926** – Ukazał się podręcznik Teofila Szumańskiego (Lwów) *Zasady kartografii (siatki geograficzne)*.
- 1926** – Włodzimierz Kolankowski wydaje podręcznik akademicki *Rzuty kartograficzne*.
- 1926** – Jadwiga Kobendzina publikuje *Studium geograficzne Puszczy Kampinoskiej*.
- 1926** – Czesław Kuźniar publikuje przeglądową *Mapę geologiczną Rzeczypospolitej Polskiej* w skali 1:750 000.
- 1926** – Ukazuje się *Ogólny zarys geografii leśnictwa* autorstwa Józefa Rivoli.
- 1926** – W. Kubijowicz publikuje *Życie pasterskie w Beskidach Wschodnich*.
- 1926** – Ukazuje się praca B. Olszewicza *Polskie zbiory kartograficzne*.
- 1926** – Ukazuje się esej Eugeniusza Romera *Geografia na usługach państwa*.
- 1927** – Instytut Geograficzny UJ organizuje II Zjazd Słowiańskich Geografów i Etnografów (1–11 czerwca). Inicjatorem zaproszenia Zjazdu do Polski był L. Sawicki. Zjazd został zainaugurowany w Warszawie, a zakończenie nastąpiło w Krakowie. Komitet Organizacyjny mieścił się w Instytucie Geograficznym UJ. Na jego czele stanął E. Romer, sekretarzem generalnym został L. Sawicki (zastępcą był Jerzy Smoleński), skarbnikiem zaś Walery Goetel. Cały ciężar organizacji Zjazdu spadł na barki Ludomira Sawickiego. Potwierdził on swój niebywały i nieprzeciętny talent menedżera. Rozmach Zjazdu, zasięg przestrzenny przemieszczeń uczestników, stosowane środki transportu sprawiają, że do dzisiaj nie można porównać z nim żadnej innej organizowanej w Polsce imprezy geograficznej. Przypomnijmy bowiem, że Zjazd miał formę kolejowej okrężnej podróży naukowej po Polsce. Obrady odbywały się w pociągu lub w wybranych miastach, pociąg pełnił także funkcję hotelu.
- 1927** - Druga wyprawa „Orbisu” pod kier. L. Sawickiego (Bałkany, 13 VI–1 XI).
- 1927** - Komisja Geograficzna PAU oficjalnie przejęła zadania Polskiego Narodowego Komitetu Geograficznego. Przewodniczącym zostaje E. Romer, sekretarzem generalnym L. Sawicki.

- 1927 - W Krakowie odbywa się I Zjazd Ogólny Kół Geografów Studentów R.P.
- 1927 – August Zierhoffer przeprowadza habilitację na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie na podstawie rozprawy *Północna krawędź Podola w świetle rzeźby powierzchni kredowej*.
- 1927 – Doktoraty z zakresu geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Zofia Hołub-Pacewiczowa. Temat *Szalaśnictwo w Tatrach Polskich*, promotor L. Sawicki; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Henryk Orkisz, temat *O drobnych zmianach ciśnienia barometrycznego*, promotor Henryk Arctowski;
- 1927 – Zaczynają się ukazywać „Wiadomości Służby Geograficznej”, organ Wojskowego Instytutu Geograficznego. Do 1939 r. opublikowano 13 tomów, w 1948 r. na krótko wznowiono pismo – ukazały się 2 zeszyty. Od 1928 r. do „Wiadomości” zostały dołączane „Wiadomości Żeglarskie”, wydawane przez Biuro Hydrograficzne Marynarki Wojennej.
- 1927 – Zaczyna się ukazywać nieregularna seria wydawnicza „Komunikaty Instytutu Geograficznego UJ”, którą kierował J. Smoleński, Do 1939 r. ukazało się 9 zeszytów, ponadto 2 kolejne w 1946 r.
- 1927 – Ukazuje się *Kartografia matematyczna* Antoniego Łomnickiego.
- 1927 – Ukazuje się praca S. Lencewicza *Dyluwium i morfologia Środkowego Powiśla*.
- 1927 – W. Kubijowicz opublikował *Życie pasterskie w Beskidach Magórkich*.
- 1927 – Ukazuje się mapa *Narodowości Rzeczypospolitej Polskiej* (1:850 000) Józefa Wąsowicza.
- 1927 – Ukazuje się *Kurs kartografii* Stanisława Korbla.
- 1927 – S. Pawłowski publikuje *Rzut oka na stan i rozwój geografii w Polsce (1875–1925)* a także *Geograficzny krajobraz terytorium Wolnego Miasta Gdańska*.
- 1927 – J. Smoleński publikuje *Rzut oka na stan ogólnej geografii fizycznej w Polsce w ostatnim pięćdziesięcioleciu (1875–1925)*. Ukazuje się również jego skrypt *Zagadnienia geopolityczne w odniesieniu do państwa polskiego*, wydany przez Polską Szkołę Nauk Politycznych UJ.
- 1927 – Władysław Szafer publikuje studium *Zarys rozwoju geografii roślin w Polsce w ostatnim 50-leciu*.
- 1927 – Sławomir Miklaszewski wydaje *Mapę gleb Polski* (1:1500 000, 1. wyd.).
- 1927 – Warszawska Szkoła Nauk Politycznych wydaje prace Jerzego Lotha *Geografia ekonomiczna ogólna i szczegółowa* oraz *Geografia ekonomiczna Polski*.
- 1927 – Stanisław Nowakowski publikuje pracę *Antropogeografia ogólna w Polsce (1875–1925)*.
- 1927 – Ukazuje się praca W. Gumpłowicza *Geografia gospodarcza*.

- 1927** – Józef Wąsowicz oraz August Zierhoffer publikują rocznik *Polska w cyfrach*. Został on przygotowany dla uczestników II. Zjazdu Słowiańskich Geografów i Etnografów. Potem powtórzyli takie wydawnictwo w 1929 r.
- 1927–1928** – Stanisław Pawłowski wybrany dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Poznańskiego.
- 1927/1928** – WIG rozpoczął wydawanie map Polski w skali 1:300 000 (mapy operacyjne). Obszar kraju pokrywały 43 arkusze. Była to pierwsza w latach międzywojennych mapa przedstawiająca podział państwa na województwa i powiaty.
- 1927–1929** – Stefan Jarosz odbywa podróż po Ameryce Północnej (Góry Skaliste, Alaska, wyspy przybrzeżne). Druga wyprawa ma miejsce w 1935 r. (Wyspa Kościuszki, Góry Skaliste), natomiast trzecia w 1937 r. (Wyspa Kościuszki, Góry Nadbrzeżne i Skaliste).
- 1928** – I Zjazd Koleżeński Geografów Krakowskich (2-4 lutego). Zjazd został połączony z jubileuszowym posiedzeniem PTG (2 lutego). W całości było ono transmitowane przez Radio Kraków, co było wówczas rzadkością.
- 1928** – Wykładem *Idea i organizacja krajoznawstwa w Polsce* Ludomir Sawicki inauguruje cykl odczytów geograficznych i krajoznawczych w krakowskiej rozgłośni Polskiego Radia transmitowanych na Śląsk. Tradycję tę będzie podtrzymywać Wiktor Ormicki, którego audycje w rozgłośniach Polskiego Radia w Krakowie, Katowicach czy Warszawie często miały zasięg ogólnopolski. W Poznaniu taką akcję podejmował Stanisław Pawłowski.
- 1928** – We Lwowie odbywa się III Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii.
- 1928** – Polska Akademia Umiejętności tworzy Komitet do Badań nad Nazwami Miejscowymi w Polsce, do którego zostali zaproszeni m. in. E. Romer, S. Pawłowski, L. Sawicki, J. Smoleński.
- 1928** - Trzecia wyprawa „Orbisu” pod kier. L. Sawickiego (Bałkany, 1 lipca–30 września). Podczas wyprawy L. Sawicki nabawił się ciężkiej choroby, w wyniku której zmarł (3 X, pogrzeb odbył się 5 X). Jeszcze przed wyprawą przedstawił swoją wizję wypraw naukowych pt. *Polska akcja ekspedycyjna*. Wraz ze śmiercią Sawickiego nauka polska utraciła wielkiego geografa, jednego z najwybitniejszych geomorfologów Europy i świata, prekursora badań z zakresu geografii człowieka. Był organizatorem nowoczesnego Instytutu Geograficznego UJ. Inicjator zjazdów słowiańskich geografów i etnografów, główny organizator II Zjazdu w Polsce (1927). Członek PAU, sekretarz generalny Komitetu Narodowego Geograficznego w Polsce. Twórca periodyku „Wiadomości Geograficzne”. Założyciel wydawnictwa „Orbis” drukującego podręczniki, mapy i atlasy przeznaczone głównie dla studentów i nauczycieli geografii. Twórca

akcji ekspedycyjnej. W dorobku znajduje się wiele znaczących prac dotyczących krasu, rzeźby górskiej, glacialnej, osuwisk, źródeł, jezior, rozmieszczenia ludności, związków komunikacji z rzeźbą, pasterstwa w Karpatach.

- 1928 - Z inicjatywy Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie powstaje Komisja dla Spraw Regionalnych Podhala i Beskidu Zachodniego, w pracach której uczestniczą J. Smoleński i S. Leszczycki.
- 1928 - Z inicjatywy Instytutu Geograficznego UJ i Oddziału Krakowskiego PTG pod kierunkiem J. Smoleńskiego odbywa się w Krakowie kurs geograficzny dla nauczycieli szkół średnich (12–17 listopada).
- 1928 - Sekretarzem generalnym Polskiego Komitetu Narodowego Geografii zostaje J. Smoleński. Funkcję tę pełni do 1938 r.
- 1928 - W Poznaniu utworzone zostaje Towarzystwo Geograficzne. Pierwszym przewodniczącym został Stanisław Pawłowski.
- 1928 - W ramach Wileńskiej Sekcji Komisji Fizjograficznej PAU utworzono Komitet Badań Trockich. Członkiem Komitetu był m. in. Mieczysław Limanowski. Napisał on kilka publikacji o pracach prowadzonych w Trokach, które dotyczyły unikatowego zespołu jezior.
- 1928 - W Łodzi powstaje oddział Wolnej Wszechnicy Polskiej. Przedmioty geograficzne są wykładane przez Jana Dylika, Władysława Gumplowicza i J. Jurczyńskiego. Ponadto Stanisław Arnold prowadzi zajęcia z geografii historycznej.
- 1928 - W Katowicach powstaje Instytut Pedagogiczny. Znaczący wkład w powstanie tej placówki wnieśli Jerzy Smoleński, Stanisława Niemcówna oraz Wiktor Ormicki, który utworzył tam Pracownię Geograficzną.
- 1928 - W ramach Uniwersyteckich Wykładów Powszechnych UJ do Bytomia, leżącego wówczas poza granicami RP, 25 marca przybywa z prelekcją Wiktor Ormicki. Organizatorem spotkania było Polsko-Katolickie Towarzystwo Szkolne na Śląsk Opolski, a uczestnikami około 600 osób, w tym 200 polskich dzieci. Ormicki wygłaszał odczyt pt. *Jerozolima*. Do pomieszczenia wtargnęła grupa nacjonalistów niemieckich z organizacji wojskowej *Traditionskompanie des Selbstschutzes*. Byli uzbrojeni w gumowe pałki, kije, a nawet pistolety. Zaatakowali uczestników, doprowadzając do zerwania spotkania. Zupełnie biernie przyglądali się temu funkcjonariusze niemieckiej policji państwowej. Wśród osób poszkodowanych znalazł się Ormicki. Miał ranę w głowie, pobitą twarz, sińce na plecach i rękach. W sprawę pobicia W. Ormickiego zaangażowane były władze polskie, głównie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, a także przewodniczący Górnośląskiej Komisji Mieszanej Felix Calonder. Polskie MSZ złożyło ostry protest władzom w Berlinie, a sprawę pobicia polskiego naukowca nagłośniło na forum Ligi Narodów. Zajście w Bytomiu było szeroko komentowane

- w prasie, tym bardziej, że nie była to pierwsza taka akcja nacjonalistów niemieckich na Śląsku. Jak można się było spodziewać, sąd niemiecki skazał zaledwie kilku z dużej grupy bandytów, wymierzając im symboliczne kary.
- 1928** – W Warszawie odbywa się II Zjazd Delegatów Studenckich Kół Geografii.
- 1928** – Podczas Kongresu Geologicznego w Kopenhadze Mieczysław Limanowski zgłasza projekt utworzenia międzynarodowej asocjacji badań czwartorzędu, która obecnie funkcjonuje jako INQUA – International Union for Quaternary Research.
- 1928** – Zatwierdzenie habilitacji W. Kubijowicza (rozprawa: *Życie pasterskie w Beskidach Wysokich. Życie pasterskie w Beskidach Magórkich*, Uniwersytet Jagielloński).
- 1928** – Doktorat z geografii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie uzyskuje Stanisław Zych. Temat: *O wahaniach temperatury na obszarze Japonii, Chin, Indochin*, promotor E. Romer.
- 1928** – W. Ormicki zaczyna wydawać *Bibliografię geografii polskiej*, która ukazuje się jako dodatek do „Wiadomości Geograficznych”. W tym samym roku publikuje pracę *Współczesne flisactwo na Dunajcu i Popradzie*, jak dotąd jedyne takie opracowanie w literaturze polskiej.
- 1928** – Ukazuje się praca Stanisława Pietkiewicza *Pojezierze Suwalszczyzny Zachodniej. (Zarys morfologii lodowcowej)*.
- 1928** – Ukazuje się *Zarys metodyki geografii* Michała Mściszka. W następnych latach publikowane są kolejne wydania.
- 1928** – Ukazuje się praca Jerzego Lotha pt. *Zarys dziejów horyzontu geograficznego na tle historii odkryć*.
- 1928** – Stanisław Nowakowski publikuje pracę *Antropogeografia ogólna w Polsce (1875–1925)*, w której użył po raz pierwszy w Polsce pojęć „socjografia” i „geografia społeczna”. W tym samym roku publikuje esej *Marksizm a geografia gospodarcza*.
- 1928** – Bogdan Zaborski wydaje *Mapę typów ukształtowania powierzchni Nizy Polski*. W tym samym roku ukazuje się jego praca *Uwagi metodyczne o mapach wyznaniowych z mapą części województwa łwowskiego*.
- 1928** – Walenty Winid publikuje pracę *Kanał Bydgoski*. Za publikację tę został wyróżniony Medalem Uniwersytetu Poznańskiego. Ciągłe jest to najlepsze studium dotyczące tej arterii wodnej.
- 1928** – Zofia Cichocka-Petrażycka publikuje opracowanie *Kolonie czeskie na Wołyniu*.
- 1928** – Ukazuje się praca Franciszka Dziedzica *Stan gospodarstw włościańskich w powiecie wadowickim*.
- 1928** – Do wschodniego Peru wędruje polska ekspedycja badawcza w składzie: A. Freyd, F. Gadoński, M. Lepecki, M. Pankiewicz, K. Warchałowski, A. Zarychta.

- 1928 – Ukazuje się obszerna praca Józefa Kreutzingera *Topografia: pomiar i zdjęcie kraju, kartografia i wojskowe znaczenie terenu* jako 1 tom serii „Biblioteka Służby Geograficznej”.
- 1928 – W Ossolineum we Lwowie Marian Helm-Pirgo publikuje pracę *Kartoznawstwo i wojskowe wyzyskanie terenu*.
- 1928 – Wojskowy Instytut Geograficzny wraz z Sekcją geograficzną Towarzystwa Wiedzy Wojskowej wydają polskie tłumaczenie znanej pracy francuskiego autora Arthura Lévy *Z za kulis wojny. Służba geograficzna armii 1914–1918*.
- 1928/1929 – Pierwsza zimowa ekspedycja klimatologiczna w Tatry (S. Leszczycki, W. Midowicz, W. Pawlik).
- 1928-1938 – WIG publikuje serię wydawniczą „Biblioteka Służby Geograficznej”, na którą składały się głównie pozycje o charakterze metodycznym. Do 1939 r. ukazało się 17 tomów.
- 1928-1939 – Wydawnictwo Polskie Rudolfa Wegnera w Poznaniu wydaje serię „Cuda Polski». Piękno Przyrody, Pomniki Pracy – Zabytki Dziejów”. Patronat sprawowały Polskie Towarzystwo Krajoznawcze oraz Liga Morska i Kolonialna. Łącznie ukazało się 14 tomów, dotyczących różnych regionów kraju. Wybuch wojny nie pozwolił na realizację całego zamierzenia. Do opracowania zostały tomy dotyczące Krakowa i ziemi krakowskiej, Mazowsza, Podola, Wołynia oraz Podlasia. Zainteresowanie serią było tak duże, że jeszcze przed wojną niektóre z tomów doczekały się wznowień. Autorami byli naukowcy, krajoznawcy, dziennikarze, pisarze. Wszystkie tomy charakteryzował wysoki poziom merytoryczny oraz wspaniały język polski. Jerzy Smoleński po opublikowaniu swoich monografii o morzu i Pomorzu oraz Wielkopolsce otrzymał przydomek „Geograf-literat”. Do dzisiaj oba jego opracowania uznawane są za wzór geograficznych opracowań regionalnych. Po 1989 r. rozpoczęto reedycję serii.
- 1928–1939 – Wykłady z geografii gospodarczej prowadzone są w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. Wykładowcą był Józef Poniatowski, asystent w SGH w Warszawie.
- 1929 – Z inicjatywy J. Smoleńskiego i Krakowskiego Oddziału PTG w Krakowie w Instytucie Geograficznym UJ odbyły się „Konferencje Tatrzańskie” (4–5 maja), poświęcone dyskusji nad potrzebami badań naukowych w Tatrach i na Podtatrzu.
- 1929 - Prezydent RP mianuje J. Smoleńskiego profesorem zwyczajnym geografii fizycznej i kartografii na Wydziale Filozoficznym UJ.
- 1929 - J. Smoleński organizuje Komitet Badań Wysokogórskich i zimową stację badawczą Instytutu Geograficznego UJ w Dolinie Pięciu Stawów.
- 1929 - J. Smoleński obejmuje po L. Sawickim Katedrę Geografii w Instytucie Geograficznym UJ.

- 1929** – W Warszawie odbywa się XVIII Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystyki. Bardzo aktywnie uczestniczył w niej Wiktor Ormicki.
- 1929** – Podróż Walerego Goetla i Jerzego Lotha przez Afrykę – od Przylądka Dobrej Nadziei po Morze Śródziemne.
- 1929** – W Poznaniu odbywa się IV Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii. Nowym przewodniczącym Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii został Stanisław Pawłowski.
- 1929** – W lipcu odbywa się w Poznaniu Pierwszy Ogólnopolski Kongres Krajoznawczy. Spotkał się on z dużym zainteresowaniem ze strony środowiska geografów. W różny sposób zaangażowani byli m.in.: Regina Danysz-Fleszarowa, Franciszek Dziedzic, Mieczysław Limanowski, Aleksander Maciesza, Władysław Massalski, Stanisława Niemcówna, Stanisław Nowakowski, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Paweł Sosnowski, Stanisław Srokowski, Józef Staśko, Antoni Sujkowski, Gustaw Wuttke. Naczelnym postulatem Kongresu było wydanie *Słownika Geograficznego Ziem Polskich*. Pierwsze zeszyty ukazały się dopiero w 1936 r.
- 1929** – Studenckie Koło Naukowe Geografów w Poznaniu jest organizatorem III Zjazdu Studenckich Kół Naukowych Geografów. Okazją jest 10-lecie Instytutu Geograficznego.
- 1929** – Jerzy Loth habilituje się w SGH w Warszawie na podstawie rozprawy *Geografia ekonomiczna Polski w granicach przedrozbiorowych*.
- 1929** – Julian Czyżewski habilituje się na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie rozprawy *Z historii doliny Dniestru*.
- 1929** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Jan Kornaus, temat *Jan Długosz, geograf polski XV wieku*, promotor E. Romer; Jan Moniak, temat *Wahania temperatury na obszarze północnego Atlantyku w latach 1910–1919*, promotor H. Arctowski; Uniwersytet Warszawski: Stanisław Pietkiewicz, temat *Pojezierze Suwalszczyzny Zachodniej. (Zarys morfologii lodowcowej)*, promotor S. Lencewicz; Romuald Gumiński, *Wilgotność powietrza w Polsce*, promotor S. Lencewicz; Uniwersytet Poznański: Józef Bajerlein na podstawie rozprawy *Geneza jezior sierakowskich*, promotor S. Pawłowski; Władysław Deszczka, temat *Rozmieszczenie domów i osiedli w Polsce*, promotor S. Pawłowski (?); Rajmund Galon, temat *Kujawy „Czarne” i „Białe”*, promotor S. Pawłowski;
- 1929** – W czasopiśmie „Nauka Polska” pośmiertnie ukazuje się praca L. Sawickiego *Potrzeby nauki geografii w Polsce*.
- 1929** – Ukazuje się *Tatrzańska epoka lodowa* E. Romera (wersja angielska w 1930 r.). W tym samym roku ukazuje się jego praca *Stan i potrzeby geografii*.

- 1929 – Pośmiertna edycja *Atlasu jezior tatrzańskich* (bez tekstu) L. Sawickiego.
- 1929 – Ukazuje się podręcznik akademicki Stanisławy Niemcówny *Dydaktyka geografii*. Autorka uznawana jest za prekursorkę idei dydaktyki geografii jako nauki.
- 1929 – S. Srokowski wydaje pracę *Prusy Wschodnie. Kraj i ludzie*.
- 1929 – Kazimiera Jezowa publikuje artykuł *Agitacja antypolska w geografii niemieckiej*. Autorka była uczennicą S. Pawłowskiego i nauczycielką geografii w polskim gimnazjum w Gdańsku.
- 1929–1930 – Ukazuje się dwutomowe dzieło S. Nowakowskiego *Geografia gospodarcza Polski Zachodniej*.
- 1929–1931 – Pod redakcją J. Borowika ukazuje się w dwóch tomach monografia *Polskie Pomorze*, wydana przez Instytut Bałtycki.
- 1929–1931 – Antoni Sujkowski pełni funkcję rektora Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.
- 1929–1934 – Pod kierunkiem Stanisława Pawłowskiego przeprowadzono kartowanie geologiczne na Polesiu – w ramach przygotowań do melioracji bagien poleskich.
- 1929-1934 – W Katowicach działał Śląski Oddział Polskiego Towarzystwa Geograficznego, wchłonięty potem przez Oddział Krakowski.
- 1929-1933 – Działa Oddział PTG w Łodzi, potem włączony do Oddziału Warszawskiego.
- 1929-1938 – Stanisław Pawłowski tworzy i redaguje serię wydawniczą „Biblioteka geograficzno-dydaktyczna”, na którą składają się prace przeznaczone przede wszystkim dla nauczycieli. Ukazało się 14 tomów. Autorami byli m.in.: M. Czekańska, M. Kielczewska, S. Niemcówna, T. Szumański, J. Wąsowicz.
- 1929-1938 – Instytut Kartograficzny im. E. Romera we Lwowie wydaje pięć roczników pt. *Świat w cyfrach*”, opracowanych przez J. Wąsowicza i A. Zierhoffera.
- 1929-1938 – Ukazują się „Prace Zakładów Geologicznego i Geograficznego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych” (10 tomów).
- 1929-1938 – Ukazuje się „Rocznik Instytutu Kartograficznego im. E. Romera”.
- 1930 – W dniach 14–18 maja w Warszawie odbywa się III konferencja hydrologiczna państw bałtyckich.
- 1930 – W Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie powstaje Zakład Meteorologii i Klimatologii, którym kieruje Kazimierz Szulc. Po jego śmierci w 1938 r. kierownictwo objął Romuald Gumiński. Placówka istnieje do chwili obecnej.
- 1930 – Dyrektorem Instytutu Geograficznego UJ zostaje J. Smoleński.
- 1930 – Bogdan Zaborski zostaje kierownikiem Seminarium Geografii Fizycznej w Instytucie Geograficznym UJ.

- 1930** – J. Smoleński zostaje powołany przez Ministra WRiOP na członka Komisji dla spraw związanych z udziałem Polski w Stałej Międzynarodowej Radzie Badań Morza.
- 1930** – Powołanie Polskiego Komitetu Roku Polarnego.
- 1930** – Stanisław Pawłowski tworzy w Poznaniu Uniwersyteckie Studium Dydaktyki Geografii – pierwszą tego typu placówkę w Polsce.
- 1930** – W Poznaniu zostaje zorganizowana Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki, na której wyeksponowano znaczenie naukowe polskiej geografii. Urządzono tzw. „Pałac Geografii”, który był dziełem specjalnego komitetu. Przewodniczącym został Eugeniusz Romer, jego zastępcami płk. Józef Kreutzinger, szef Wojskowego Instytutu Geograficznego oraz Stanisław Pawłowski, natomiast sekretarzem Bolesław Olszewicz. „Pałac Geografii” uzyskał na Wystawie odrębne pomieszczenie, w którym zorganizowano dział współczesny (wydawnictwa, przewodniki, mapy, atlasy, instrumentarium pomiarowe, kolekcje zdjęć), oraz dział zabytkowy (dawne opisy podróży, ekspozycja dotycząca rozwoju polskiej kartografii, wydawnictwa kartograficzne z różnych krajów).
- 1930** – Zatwierdzenie habilitacji W. Ormickiego (rozprawa: *Życie gospodarcze Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej*, Uniwersytet Jagielloński). Najlepsza przed wojną praca z zakresu geografii regionalnej.
- 1930** – Zatwierdzenie habilitacji B. Zaborskiego (rozprawa: *Studia nad dyluwium i morfologią Podlasia i terenów sąsiednich*, Uniwersytet Jagielloński). Pracę tę uznaje się za pionierską w zakresie geomorfologii.
- 1930** – Zaczęły się ukazywać „Prace Komisji Geograficznej PAU” (ukazywały się do 1934 r., 4 tomy).
- 1930** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Kazimierz Łomniewski, temat *Zjawiska i okres lodowy w prawym dorzeczu górnej Wisły*, promotor J. Smoleński; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Adam Schmuck, *Wahania temperatury w Europie, w północnej Afryce w latach 1910–1919*, promotor H. Arctowski; Uniwersytet Poznański: Jan Dylík, temat *Osadnictwo epoki wczesnokamiennej w przełomowej dolinie Warty pod Poznaniem*, promotor S. Pawłowski;
- 1930** – Zofia Hołub-Pacewiczowa publikuje pracę *Z badań nad pasterstwem karpaczkim i alpejskim*.
- 1930** – Główny Urząd Statystyczny publikuje *Atlas Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, zredagowany przez E. Szturm de Sztrema.
- 1930** – Ukazuje się praca Stanisława Pietkiewicza *O sposobach przedstawiania terenu na mapach*. Ze względu na wartość metodyczną publikacja ta jest wykorzystywana do chwili obecnej. W 1998 r. ukazał się jej reprint.

- 1930** – W Tarnowie ukazuje się praca Zdzisława Simchego *Tarnów i jego okolica*, która do chwili obecnej stanowi wzór dla opracowań monograficznych miast.
- 1930** – Władysław Semkowicz publikuje szczegółową mapę *Województwo krakowskie w dobie Sejmu Czteroletniego* w skali 1:200 000. Zaliczana jest do pomnikowych dzieł polskiej geografii historycznej.
- 1930** – Ukazuje się praca Juliana Czyżewskiego *Z fizjografii Pokucia*.
- 1930** – Opublikowano pracę Walentego Winida *Chicago, amerykańskie miasto-olbrzym*.
- 1930** – Mieczysław Limanowski publikuje wartościowe studium *Najstarsze Wilno*, które stało się wzorem dla opracowań monograficznych miast Wileńszczyzny. W pracy tej wprowadził pojęcie „kaptazu antropogeograficznego: gospodarczego i kulturalnego”.
- 1930–1933** – Ukazują się *Wykłady geografii ekonomicznej szczegółowej* Jerzego Lotha.
- 1930–1939** – W Wyższej Szkole Wojennej funkcjonuje Katedra Geografii Gospodarczej, którą kierował Stanisław Srokowski.
- 1930–1939** – Przy Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie działa Instytut Naukowo-Badawczy Europy Wschodniej. Sekcją Fizjograficzną kieruje Mieczysław Limanowski.
- 1930–1939** – Początek lat trzydziestych przyniósł wyraźne ożywienie działalności zmierzającej do wypracowania pewnych struktur organizacyjnych, ułatwiających prowadzenie odpowiedniej polityki związanej z planowaniem przestrzennym i regionalnym. Zaczęły powstawać pierwsze w Polsce placówki, których celem było opracowanie planów regionalnych Warszawy (1930), Łodzi (1931), Wybrzeża Morskiego (1931), Poznania (1932), Zagłębia Górniczo-Hutniczego (1933), Podhala i Beskidu Zachodniego (1934), Huculszczyzny (1934). Poczęły pojawiać się próby stworzenia teoretycznych i praktycznych podstaw tej działalności. Ustawa o prawie budowlanym z dnia 14 lipca 1936 roku wprowadziła po raz pierwszy pojęcie „regionalnego planu zabudowania”. Powołano do życia 11 placówek planowania regionalnego, obejmujących swym zasięgiem 51% powierzchni kraju. Podjęto prace nad opracowaniem regionalnych planów zabudowania dla okręgów: warszawskiego (1938), łódzkiego, poznańskiego, terenów górskich woj. stanisławowskiego, północnej części województwa pomorskiego (1937), krakowskiego, zagłębia górniczo-hutniczego, białostockiego, Wołynia (1938), lwowskiego, kielecko-radomskiego (1937). Niestety żaden projekt planu regionalnego nie został zrealizowany. Za najwybitniejsze osiągnięcia z tego okresu uważa się opracowania planistyczne dotyczące Warszawy Funkcjonalnej, Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz Podhala.
- Dodajmy też, że w 1936 r. w Warszawie powstał Związek Ziem Górskich, przy którym utworzono Biuro Planowania Regionalnego Ziem Górskich.

Od początku z placówkami planowania byli związani geografowie, którzy wspólnie z urbanistami i architektami byli głównymi realizatorami poszczególnych projektów. Autorami opracowań planistycznych, konsultantami lub ekspertami byli m. in.: Stanisław Berezowski, Anna Bogucka, Karol Bromek, Tadeusz Dohnalik, Jan Flis, Bonifacy Gajdzik, Rajmund Galon, Jadwiga Kobendzina, Wanda Leszczycka, Stanisław Leszczycki, Władysław Milata, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Jerzy Smoleński, Zbigniew Tokarski, Franciszek Uhorzak, Tadeusz Wilgat, Antoni Wrzosek, Bogdan Zaboriski, Józef Zaremba, Helena Zadworna, Bolesław Malisz, Kazimierz Dzienowski (dwaj ostatni byli architektami, którzy już przed II wojną światową współpracowali z geografami, a po wojnie na stałe związali się z placówkami geograficznymi).

- 1930–1939** – Geografowie polscy uczestniczą w pracach Stałej Międzynarodowej Rady Badań Morza w Kopenhadze – Komisji Bałtyckiej.
- 1931** – Z dniem 1 stycznia na własną prośbę w stan spoczynku przechodzi we Lwowie Eugeniusz Romer. Równocześnie decyzją Prezydenta R.P. został on Honorowym Profesorem Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Miał wtedy zaledwie 59 lat. Nie zaprzestał jednak działalności naukowej, nie wycofał się też z życia publicznego.
- 1931** – J. Smoleński prowadzi w Nowym Sączu Wakacyjny Kurs Geograficzny dla nauczycieli szkół średnich (6–31 lipca).
- 1931** – Stanisław Lencewicz uzyskuje tytuł profesora zwyczajnego.
- 1931** - „Wiadomości Geograficzne” zostają polecone przez Ministerstwo WRiOP do bibliotek szkolnych.
- 1931** – W Gdyni powstaje placówka badawcza – Stacja Morska.
- 1931** – W Gdyni odbywa się V Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii. Pierwotnie Zjazd miał się odbyć w Wilnie. Okazało się, że geografowie niemieccy organizują swój doroczny zjazd (*24. Deutscher Geographentag*) w dniach 25–28 maja w Gdańsku i to w ramach obchodzonego w Niemczech *Ostseejahr 1931*. Na zjeździe geografów niemieckich dominowała problematyka „niemieckiego północnego wschodu”, w tym również Gdańska. W wydawnictwie przygotowanym na ten zjazd stwierdzono, że Pomorze i Poznań leżące w Polsce nie przestaną być częścią niemieckiego północnego wschodu. W tej sytuacji władze Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii na wniosek prof. S. Pawłowskiego postanowiły przenieść planowane spotkanie z Wilna do Gdyni. Odbyło się ono w dniach 24-26 maja, czyli w terminie przewidzianym w Wilnie. Zjazd obradował w Szkole Morskiej w Gdyni, uczestniczyło w nim 680 osób (w zjeździe geografów niemieckich 700 osób). Problematyka spotkania dotyczyła geografii

i historii Pomorza, Gdyni i Gdańska oraz polskiego handlu morskiego. Referaty wygłosili m. in.: S. Pawłowski, E. Romer, M. Limanowski, A. Zierhoffer, F. Bujak. Zjazd zakończył się podjęciem uchwały dotyczącej praw Polski do Bałtyku (Kortus 2004).

- 1931** – Na Kongresie MUG w Paryżu Eugeniusz Romer zostaje wybrany wiceprezydentem Międzynarodowej Unii Geograficznej. Jego kadencję przedłużono podczas Kongresu MUG w Warszawie (1934). Na tym samym Kongresie Stanisław Pawłowski został wybrany wiceprzewodniczącym Sekcji Antropogeografii. Z okazji Kongresu Eugeniusz Romer organizuje w Paryżu w Bibliotece Polskiej kolejną wystawę polskiej kartografii i literatury geograficznej.
- 1931** – Józef Wąsowicz przeprowadza habilitację na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie rozprawy *Niektóre problemy rozmieszczenia ruchu naturalnego ludności w Polsce*.
- 1931** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Marian Gotkiewicz *Dyluwialne i predyluwialne poziomy rzeczne na Orawie*, promotor J. Smoleński; Józef Szaflarski *Z morfologii dorzecza Skawy i górnej Raby*, promotor J. Smoleński; Uniwersytet Warszawski: Stefan Zbigniew Różycki, pisał na temat interglacjału żoliborskiego; Uniwersytet Poznański: Florian Barciński, temat *Geografia gospodarcza woj. kieleckiego*, promotor S. Nowakowski; Józef Czekalski, temat *Problemy antropogeograficzne w grupie oaz Uargla na Saharze Algierskiej*, promotor S. Pawłowski;
- 1931** – Ukazują się dwie ważne prace J. Smoleńskiego: *W sprawie ewolucji geografii politycznej*.
- 1931** – Ukazuje się podręcznik S. Srokowskiego *Geografia gospodarcza Polski*.
- 1931** – Stanisław Czarnocki wydaje *Mapę bogactw kopalnych Rzeczypospolitej Polskiej* w skali 1:750 000.
- 1931** – Bogdan Zaborski publikuje pracę *Przegląd szczegółowych map narodowościowych Pomorza oraz uwagi dotyczące metod ich sporządzania*.
- 1931** – Maria Kielczewska publikuje pracę pt. *Osadnictwo wiejskie Wielkopolski*.
- 1931 i nast.** – Karol Buczek prowadzi studia nad dawną kartografią polską.
- 1931-1936** – Staraniem Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii ukazuje się seria wydawnicza „Dookoła Ziemi. Biblioteka Geograficzno-Podróżnicza”. W ramach serii opublikowano 17 tomów. Zrzeszenie było też inicjatorem serii wydawniczej „Dookoła Polski. Biblioteczka Geograficzno-Krajoznawcza”, która ukazywała się w latach 1934–1936 (4 tomy).
- 1931–1939** – Polskie Towarzystwo Przyrodnicze im. Kopernika oraz Książnica-Atlas we Lwowie wydaje miesięcznik „Przyroda i Technika”. Funkcję redaktora pełni lwowska geografka Anna d’Abancourt-Koczwarowa.

- 1932 – J. Smoleński prowadzi w Nowym Targu Wakacyjny Kurs Geograficzny dla nauczycieli szkół średnich (lipiec).
- 1932 – Kazimierz Piekarski odkrywa w jednym z archiwów polskich fragmenty map Polski i Europy Wschodniej Bernarda Wapowskiego z 1526 r. Klocki drukarskie z mapami i prawie cały nakład spłonęły podczas pożaru Krakowa w 1528 r. Po przeprowadzonej konserwacji odnalezione fragmenty zostały wydrukowane. Druk ukończono tuż przed wybuchem II. wojny światowej. Niemcy odnaleźli i spalili cały nakład.
- 1932 – WIG rozpoczął wydawanie w skali 1:100 000 map o charakterze turystycznym, w tym również poświęconych ochronie przyrody.
- 1932 – W Warszawie powstaje Towarzystwo Muzeum Ziemi. Jego celem było utworzenie Muzeum, dla którego członkowie mieli zbierać eksponaty, prowadzić badania naukowe itp. Muzeum powstało dopiero w 1948 r. i w kolejnych latach było rozbudowywane.
- 1932 – R. Gumiński przeprowadza w Wolnej Wszechnicy Polskiej habilitację z zakresu klimatologii.
- 1932 – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Roman Gajda *Geograficzne badania nad termiką wód w Tatrach (Dolina Pięciu Stawów Polskich)*, promotor J. Smoleński; Stefan Jarosz *Badania geograficzno-leśne w Gorcach*, promotor J. Smoleński; Eugeniusz Oskar Kossman *Geografia miasta Łodzi*, promotor J. Smoleński; Zdzisław Simche *Tarnów i jego okolica*, promotor J. Smoleński; Apoloniusz Zarychta *Emigracja polska w okresie 1918–1931 i jej znaczenie dla państwa*, promotor J. Smoleński; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Aleksander Kosiba, temat *Izochrony Polski z Warszawą jako ośrodkiem*, promotor E. Romer; Adam Malicki, temat *Deniwelacje globu ziemskiego*, promotor E. Romer; Michał Orlicz, temat *Morfologia Azji w świetle krzywej hipsometrycznej*, promotor E. Romer; Franciszek Uhorzak, *Z metodyki badań nad osadnictwem*, promotor E. Romer; Uniwersytet Warszawski: Zofia Kaczorowska, temat *Przyczyny meteorologiczne letnich wezbrań Wisły*; Uniwersytet Poznański: Bogumił Krygowski, temat *Iły warstwowe okolic Poznania*, promotor S. Pawłowski; Maria Kielczewska, temat *Osadnictwo wiejskie Wielkopolski*, promotor S. Pawłowski.
- 1932 – Stanisław Korytko publikuje *Mapę rozmieszczenia przemysłu w Polsce (1:2000 000)*.
- 1932 – Wiktor Ormicki publikuje pracę pt. *Rozwój polskiej myśli geograficzno-gospodarczej (1866–1929)*, w której ocenił wkład geografów polskich w rozwój geografii handlowej, a potem geografii gospodarczej. W tym samym roku ukazało się kilka innych ważących prac tego autora: *Miasto jako przedmiot badań*

geografii, Badania sfery wpływu w geografii miast, Regionalizm demogeograficzny, Antropogeograficzne podstawy procesu urbanizacji na tle genezy środowiska geograficznego.

- 1932** – Stanisław Leszczycki publikuje dwie ważne prace: *Badania geograficzne nad osadnictwem w Beskidzie Wyspowym* oraz *Geografia turystyczna jako naukowe ujęcie zagadnień turystycznych.*
- 1932** – J. Smoleński publikuje *Ochronę krajobrazu.* W tym samym roku ukazało się jego studium *Zadania i metody geografii gospodarczej.* Obie pozycje są cytowane w literaturze do chwili obecnej.
- 1932** – Ukazuje się *Mały słownik pionierów polskich kolonialnych i morskich. Podróżnicy, odkrywcy, zdobywcy, badacze, eksploratorzy, emigranci-pamiętnikarze, działacze i pisarze migracyjni* autorstwa Stanisława Zielińskiego.
- 1932** – Ukazuje się praca Augusta Zierhoffera *Problem przeludnienia w świetle geografii.* W tym samym roku publikuje też studium *Wybrzeże polskie w świetle geografii politycznej i gospodarczej.*
- 1932** – Józef Wąsowicz publikuje studium metodyczne *Jak powstaje geograficzna mapa szkolna.*
- 1932–1933** – Stanisław Pawłowski piastuje godność rektora Uniwersytetu Poznańskiego.
- 1932–1933** – W ramach II. Międzynarodowego Roku Polarnego Polska zorganizowała pierwszą wyprawę polarną, która udała się na Wyspę Niedźwiedzią. Prowadzono badania geofizyczne i meteorologiczne. Organizatorem był Państwowy Instytut Meteorologiczny. Uczestniczyli w niej: Czesław Centkiewicz, Władysław Łysakowski, Stanisław Siedlecki.
- 1932–1939** – Warszawska firma edytorska Trzaska, Evert, Michalski przystąpiła do wydawania *Wielkiej Geografii Powszechnej*, pierwszej tego typu publikacji w Polsce. Ogółem w latach 1932–1939 ukazało się 16 tomów numerowanych, przy czym numeracja nie zawsze odpowiadała dacie publikacji. Przykładowo jako pierwszą opublikowano pracę J. Lewińskiego *Życie Ziemi*, która w całej serii miała numer drugi. Z kolei tom 1. pt. *Geografia jako nauka i dzieje odkryć geograficznych* S. Nowakowskiego ukazał się dopiero w 1934 r. W 1939 r. ukazały się prace dotyczące antropogeografii (B. Zaborski, A. Wrzosek, T. 3), Szwajcarii (R. Galon, T. 6), Półwyspu Bałkańskiego (S. Gorzuchowski, T. 8) i Ameryki Środkowej (S. Nowakowski, T. 13).
- 1933** – Decyzją Ministra WRiOP likwidacji ulega Seminarium Geografii Fizycznej i Kartografii w Instytucie Geograficznym UJ. Konsekwencją tej decyzji jest powrót B. Zaborskiego do Warszawy.
- 1933** – Przy Urzędzie Wojewódzkim Krakowskim powstaje Komisja dla Spraw Regionalnych Podhala z udziałem J. Smoleńskiego i S. Leszczyckiego.

- 1933** – W. Ormicki zostaje stałym współpracownikiem Instytutu Badań Spraw Narodowościowych, usytuowanym przy Prezydium Rady Ministrów w Warszawie. W Instytucie objął kierownictwo Wydziału Migracyjno-Populacyjnego.
- 1933** – W Warszawie odbywa się VI Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii.
- 1933** – August Zierhoffer otrzymuje nominację na profesora nadzwyczajnego geografii i obejmuje kierownictwo Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.
- 1933** – Eugeniusz Romer otrzymuje godność doktora *honoris causa* Uniwersytetu Poznańskiego.
- 1933** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Mieczysław Klimaszewski *Utwory dyluwialne i rzeźba północnej części karpackiego dorzecza Dunajca*, promotor J. Smoleński; Stanisław Leszczycki *Badania geograficzne nad osadnictwem w Beskidzie Wyspowym*, promotor J. Smoleński; Antoni Wrzosek *Z badań nad zjawiskami krasowymi Tatr Polskich*, promotor J. Smoleński; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Aleksander Żaruk, temat *Regionalizm Polski w świetle zawodów ludności*, promotor E. Romer; Józefa Mękarska, temat *Rozwój miast na kuli ziemskiej 1875–1925*, promotor E. Romer; Uniwersytet Warszawski: Stanisław Gorzuchowski, promotor S. Lencewicz; Uniwersytet Poznański: Maria Czekańska, temat *Złodzenie Bałtyku*, promotor S. Pawłowski; Bolesław Olszewicz, temat *Kartografia polska XV i XVI wieku*, promotor S. Pawłowski.
- 1933** – Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w specjalnym piśmie z dnia 30 czerwca skierowanym do dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli oraz szkół zawodowych zachęca do prenumeraty „Czasopisma Geograficznego”.
- 1933** – We Lwowie powstaje popularny miesięcznik geograficzny „Zbliża i Zdaleka”. Redaktorami byli Adam Malicki i Franciszek Uhorczak. Do 1939 r. ukazało się 7 tomów.
- 1933** – WIG przystąpił do wydawania map turystycznych i narciarskich w skali 1:25 000.
- 1933** – Ukazuje się praca Jerzego Kondrackiego *Tarasy dolnego Bugu*.
- 1933** – Ukazuje się praca Rajmunda Galona *Krajobraz geograficzny Torunia*.
- 1933** – Ukazuje się praca Antoniego Wrzoska *Z badań nad zjawiskami krasowymi Tatr Polskich*, która jest wykorzystywana do chwili obecnej.
- 1933** – Ukazuje się praca Jana Ernsta *Regiony geograficzno-rolnicze Polski*. Jest to jedna z pierwszych prób regionalizacji geograficzno-gospodarczej Polski.
- 1933** – Julian Czyżewski publikuje *Atlas geograficzny w pozaszkolnym życiu młodzieży*.
- 1933** – Jerzy Smoleński publikuje studium *Ludność o języku polskim na obszarze Rzeczypospolitej*.

- 1933 – Bogdan Zaborski wydaje *Atlas powiatu morskiego i Gdyni*. Ukazały się dwa zeszyty, zawierające przede wszystkim mapy. W tym samym roku publikuje też *Zarys morfologii północnych Kaszub (powiat morski)*.
- 1933 – Józef Haliczzer [Staszewski] publikuje w Tarnopolu *Słownik geograficzny. Pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych*. Kolejne wydanie, znacznie rozszerzone ukazało się w 1935 r.
- 1933 – Eugeniusz Romer publikuje interesujący również dzisiaj esej *Ameryka i Amerykanie. Próba syntezy geograficznej*.
- 1933 – Polska Akademia Umiejętności publikuje pracę Walerego Łozińskiego *Mapa gleb województwa tarnopolskiego*.
- 1933 – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie wydaje pracę Zofii Cichockiej-Petrażyckiej *Żywiot niemiecki na Wołyniu*.
- 1933–1934 – Konstanty Narkiewicz-Jodko prowadzi pierwszą polską wyprawę wysokogórską w Andy. Zdobyto m. in. szczyt Aconcagua (6 990 m np.m.). Druga polska wyprawa wędruje tu w latach 1936–1937.
- 1933–1936 – Ukazuje się seria wydawnicza „Zbiorowe Prace Naukowe Koła Geografów Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego”.
- 1934 – W dniach 21–31 sierpnia odbywa się w Warszawie XIV. Kongres Międzynarodowej Unii Geograficznej. Patronat objęli Prezydent R.P. Ignacy Mościcki oraz Marszałek Polski Józef Piłsudski. Imprezie towarzyszyły międzynarodowa wystawa kartografii współczesnej, a także retrospektywna wystawa kartografii polskiej, zorganizowana przez Bibliotekę Narodową. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego był E. Romer, jego zastępcą A. Sujkowski, sekretarzem generalnym S. Pawłowski, skarbnikami J. Loth i S. Lencewicz. Do ścisłego grona Komitetu Organizacyjnego wchodziło ponadto: J. Smoleński, M. Limanowski, August Zierhoffer, J. Lewakowski (WIG). Obrady oraz wystawy otwierał Prezydent R. P. Ignacy Mościcki. W Kongresie uczestniczyły 693 osoby z 44 krajów. Z Polski wzięło udział około 350 osób.
- 1934 – We Lwowie odbywają się uroczystości związane z 40-leciem pracy naukowej Eugeniusza Romera. Towarzystwo Geograficzne we Lwowie przygotowało z tej okazji specjalne wydawnictwo z dedykacją: *Towarzystwo Geograficzne we Lwowie księgę tę składa w hołdzie swemu założycielowi i prezesowi profesorowi Eugeniuszowi Romerowi pionierowi polskiej myśli geograficznej*. Księgę tę wręczono Jubilatowi na specjalnej sesji podczas XIV Kongresu MUG w Warszawie.
- 1934 – Z okazji Kongresu MUG w Warszawie Wydawnictwo Sekcji Regionalistyczno-Krajoznawczej Związku Nauczycielstwa Polskiego opublikowało pod red. A. Patkowskiego dwutomową pracę *Ruch regionalistyczny w Europie*. Zawiera

- ona m.in. opracowania S. Pawłowskiego *Regionalizm geograficzny i jego rozwój w Polsce* oraz W. Ormickiego *Regionalizm gospodarczy w Polsce*.
- 1934** – Powstaje Instytut Śląski w Katowicach. Ważną rolę w jego działalności odgrywają badania geograficzne. Wicedyrektorem Instytutu i kierownikiem działu geograficznego był Antoni Wrzosek. Od 1935 r. pracował tam Stanisław Berezowski.
- 1934** – W Warszawie powstaje Biuro Planu Regionalnego Podhala i Beskidu Zachodniego z ekspozyturą studiów naukowych w Instytucie Geograficznym UJ (J. Smoleński, S. Leszczycki). W 1936 r. siedzibę Biura przeniesiono z Warszawy do Krakowa.
- 1934** – Powstaje Komisja Naukowych Badań Ziem Wschodnich. Znaczący udział w jej pracach mają geografowie (głównie z ośrodków w Krakowie, Lwowie i Wilnie, a także z Warszawy).
- 1934** – Z inicjatywy Towarzystwa Ziem Wschodnich w Instytucie Geograficznym UJ powołano – pod kierownictwem J. Smoleńskiego – Grupę Łemkowską Komisji Naukowej Badań Ziem Wschodnich.
- 1934** – Marian Sokołowski prowadzi polską wyprawę wysokogórską w Wysoki Atlas.
- 1934** – Stefan Bernadzikiewicz kieruje pierwszą polską wyprawą na Spitsbergen. Prowadziła ona badania lodowców, geologiczne, sporządziła też pierwszą mapę Ziemi Torella. Uczestniczyli w niej Witold Bierawski, Henryk Mogilnicki, Stefan Zbigniew Różycki, Stanisław Siedlecki, Sylwester Zagajski, Antoni Zawadzki.
- 1934** – Aleksander Kosiba uczestniczy w duńskiej wyprawie do Grenlandii Zachodniej.
- 1934** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Warszawski: Marek Prószyński. Temat *Pochodzenie poleskiego odcinka Bugu*, promotor S. Lencewicz; Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie: Wanda Rewieńska, temat *Bereza Kartuska. Wybrane materiały z antropogeografii miasteczka*, promotor M. Limanowski (?).
- 1934** – Bogdan Zaborski publikuje apel *O potrzebie opracowania antropogeograficznego atlasu Polski*. Równocześnie przedstawia projekt takiego wydawnictwa na przykładzie arkusza Bydgoszcz–Gdynia.
- 1934** – WIG publikuje *Fotogrametryczną mapę Parku Narodowego – Tatry* w skali 1:20 000. Była ona prezentowana na wielu międzynarodowych wystawach kartograficznych i fotogrametrycznych, osiągając bardzo wysokie oceny. Do tego cyklu należała też wydana w 1938 r. *Mapa fotogrametryczna Tatr* (1:20 000), *Fotogrametryczna mapa Rabki i okolic* (1:10 000, 1937), *Pieniny, mapa fotogrametryczna* (1:20 000, 1937).

- 1934 – Działająca w Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie Komisja dla Spraw Regionalnych Podhala i Beskidów Zachodnich wydaje pracę *Plany regulacyjne i ochrona krajobrazu w uzdrowiskach oraz gminach posiadających walory krajobrazowe*. Autorami byli Bogdan Treter (architekt) i Stanisław Leszczycki (geograf).
- 1934 – Ukazuje się podręcznik S. Srokowskiego *Geografia gospodarcza ogólna*.
- 1934 – J. Smoleński publikuje ważną pracę *Geopolityczne bariery nadmorskie*, a także studium *Ziemia jako podłoże dziejów ludzkości*.
- 1934 – Ukazuje się obszerne studium *Osadnictwo pasterskie i wędrówki w Tatrach i na Podtatrzu* autorstwa Zofii Hołub-Pacewiczowej.
- 1934 – Wiktor Ormicki publikuje studium teoretyczne *Zakład przemysłowy przedmiotem badań geograficznych*. Wiele zawartych tu myśli rozwija w późniejszych pracach *Z geografii przemysłu Krakowa* (1935) oraz *Rzemiosło w okręgu Izby Rzemieślniczej w Krakowie. (Rozmieszczenie i uwarunkowanie)* (1936).
- 1934 – Maria Kielczewska publikuje pracę *Osadnictwo wiejskie Pomorza*.
- 1934 – Julian Czyżewski wraz z A. Wacińskim publikują pracę pt. *Obrót roczny przedsiębiorstw jako podstawa geograficzno-gospodarczej charakterystyki kraju*.
- 1934 – Ukazuje się praca Franciszka Dziedzica *Rolnictwo pomorskie w zarysie geograficzno-gospodarczym*.
- 1934 i nast. – Stanisław Kozierowski publikuje *Atlas nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zachodniej* (do 1939 r. wydrukowano 3 zeszyty, 2 pozostały w rękopisie). Wydawnictwo ukazało się w serii „Badania Geograficzne. Prace Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego”, kierowanej przez S. Pawłowskiego.
- 1934–1935 – W ramach „Wielkiej Geografii Powszechnej” ukazuje się praca Stanisława Nowakowskiego *Geografia jako nauka i dzieje odkryć geograficznych*.
- 1934–1939 – Bogdan Zaborski kieruje Pracownią Kartograficzną w Instytucie Badań Spraw Narodowościowych. W latach 1937–1939 jego najbliższym współpracownikiem był Józef Zaremba.
- 1935 – W Wilnie powstaje Oddział Polskiego Towarzystwa Geograficznego, działający do 17 września 1939 r.
- 1935 – J. Smoleński zostaje członkiem-korespondentem PAU (Wydz. Mat.-Przyr).
- 1935 – Marian Sokołowski prowadzi wyprawę wysokogórską na Kaukaz. Jej celem jest badanie morfologii lodowców. Uczestniczy w niej m. in. Edward Rühle.
- 1935 – Zatwierdzenie habilitacji S. Srokowskiego, którą przeprowadził na Uniwersytecie Jagiellońskim z zakresu geografii regionalnej (rozprawa: *Jezióra i moczary Prus Wschodnich*).

- 1935 – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Poznańskim Jerzy Młodziejowski, temat *Morfologia glacjalna „Siwych Sadów” w Dolinie Kościeliskiej*, promotor S. Pawłowski;
- 1935 – Bolesław Olszewicz otrzymuje na Uniwersytecie Poznańskim docenturę w zakresie geografii politycznej i historii geografii, Walenty Winid z antropogeografii, Rajmund Galon z geografii fizycznej (na podstawie rozprawy *Dolina dolnej Wisły, jej kształt i rozwój na tle dolnego Powiśla*).
- 1935 – Florian Barciński publikuje *Wstęp do nauki geografii gospodarczej*.
- 1935 – Dużym uznaniem środowisk polskich i międzynarodowych cieszyła się praca W. Ormickiego *Kapitał pieniężny jako przedmiot badań geografii gospodarczej*. Bardzo szybko przetłumaczyli ją i wydali Niemcy.
- 1935 – Ukazuje się wielka ścienna mapa fizyczna Polski w skali 1:500 000 autorstwa Michała Janiszewskiego. Posiadała oryginalne 60. metrowe cięcie poziomic na nizinach i wyżynach.
- 1935 – Ukazuje się praca S. Pawłowskiego *Osiedla wiejskie na Pomorzu pod względem geograficzno-osadniczym i narodowościowym*.
- 1935 – Ukazują się trzy ważne prace Antoniego Wrzoska dotyczące Pomorza: *Własność ziemską na Pomorzu według narodowości*, *Z geografii komunikacyjnej Pomorza* oraz *Kolonie niemieckie na Pomorzu i w Poznańskiem w pierwszych dwunastu latach polskiego panowania*.
- 1935 – B. Zaborski publikuje *Atlas gospodarczo-komunikacyjny Zachodniego Pomorza*, a także *Osiedla wiejskie Pomorza*.
- 1935 – Towarzystwo Naukowe Warszawskie publikuje pracę S. Lencewicza *Rubież antropogeograficzna w Polsce*.
- 1935 – Wiktor Nechay publikuje monografię *Śląsk jako region geograficzny*. Autor prezentuje Śląsk w jego granicach historyczno-geograficznych.
- 1935 – Wojskowy Instytut Geograficzny, którego pracownicy uczestniczą w polskich wyprawach polarnych, publikuje mapę *Spitsbergen* (1: 50 000). Dwa lata później, w 1937 r., wydaje mapę *Grenlandia Zachodnia* (1:50 000).
- ok. 1935 – W Warszawskiej Szkole Nauk Politycznych zajęcia prowadzą m. in. Jerzy Loth (geografia polityczna) oraz Stanisław Srokowski (geografia gospodarcza ogólna, geografia Polski).
- 1935–1938 – Ukazują się 4 tomy *Comptes Rendus du Congrès International de Géographie*, zawierające materiały prezentowane podczas XIV Kongresu MUG w Warszawie w 1934 r.
- 1935–1939 – Dział Macierzysty Oddział Warszawski PTG, którego przewodniczącym został Stanisław Lencewicz.

- 1935–1939** – Przy Polskim Towarzystwie Przyrodników im. Kopernika we Lwowie powstaje Komisja dla Badań Północnej Krawędzi Podola. Przewodniczącym został A. Zierhoffer.
- 1935–1943** – W Berlinie-Dahlem Pruskie Tajne Archiwum Państwowe zaczyna wydawać w języku niemieckim polskie prace naukowe związane przede wszystkim z terenami Śląska, Pomorza oraz Warmii i Mazur. Ukazywały się one w formie maszynopisów powielanych w ramach serii „Publikationsstelle”, która swą nazwę wzięła od nazwy specjalnej placówki działającej w berlińskim Archiwum. W 1938 r. placówka została podporządkowana bezpośrednio Ministerstwu Spraw Wewnętrznych Rzeszy, na czele którego stał Heinrich Himmler. Do zadań tej jednostki należało sporządzanie – na podstawie publikacji naukowych, odczytów, wypowiedzi i artykułów prasowych – kartoteki uczonych polskich zajmujących się terenami, którymi w sposób szczególny interesowali się Niemcy. Przetłumaczono prace kilkudziesięciu autorów polskich, głównie historyków. Były również tłumaczone prace geografów: Kazimierza Jeż (3 pozycje), Bolesława Olszewicza (3), Stanisława Srokowskiego (3), Karola Buczka (2), Wiktora Nechaya (2), Antoniego Wrzoska (2), Bogdana Zaborskiego (2), Franciszka Dziedzica (1), Stanisława Lencewicza (1), Jerzego Smoleńskiego (1), Józefa Wąsowicza (1), Walentego Winida (1). Ponadto sporządzane były również opinie i ekspertyzy. Wśród autorów takich opracowań znalazł się m. in. Eugeniusz Oskar Kossman, łódzianin pochodzenia niemieckiego, doktor geografii wypromowany przez J. Smoleńskiego. Jego opinie dotyczyły głównie spraw demograficznych i Polaków zamieszkujących za granicą. Drugim geografem ekspertem był Włodzimierz Kubijowicz.
- 1936** – Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego tworzy w Instytucie Geograficznym UJ Studium Turyzmu UJ (23 kwietnia), działające do września 1939 roku. Kierownikiem został Stanisław Leszczycki. Studium posiadało własne wydawnictwa: „Prace Studium Turyzmu UJ” (6 tomów), „Komunikaty Studium Turyzmu UJ” (22 zeszyty) oraz czasopismo „Turyzm Polski” (roczniki 1938–1939). Była to jedna z pierwszych takich placówek badawczych na świecie. Studium odegrało istotną rolę w rozwoju polskiej i światowej geografii turystyki, planowania przestrzennego i regionalnego oraz w zakresie przygotowania wyspecjalizowanej kadry. Wydawnictwa Studium Turyzmu są do dzisiaj cytowane w światowej literaturze przedmiotu.
- 1936** – S. Leszczycki prowadzi w Anatolii badania naukowe nad stosunkami antropogeograficznymi.
- 1936** – W Katowicach odbywa się VII Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii.

- 1936** – Zrzeszenie Polskich Nauczycieli Geografii przesyła do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia publicznego memoriał w „*sprawie upośledzenia nauki geografii w programach liceów ogólnokształcących*”.
- 1936** – Polska Akademia Umiejętności, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Towarzystwo Naukowe we Lwowie oraz Akademia Nauk Technicznych utworzyły Radę Nauk Ścisłych i Stosowanych z 15 Komitetami Naukowymi, m.in. Geograficznym. W skład Komitetu Geograficznego weszli m.in.: z ramienia PAU E. Romer i J. Smoleński, Towarzystwo Naukowe Warszawskie reprezentowali W. Gorczyński i S. Lencewicz natomiast Towarzystwo Naukowe we Lwowie S. Pawłowski. Wojskowy Instytut Geograficzny wydelegował J. Lewakowskiego. Zadaniem Komitetów było sporządzanie dla Rady opinii i sporządzanie ekspertyz we wszystkich sprawach związanych z daną dziedziną nauki, służyć pomocą władzom państwowym w tym samym zakresie, a także należyście reprezentować naukę polską za granicą. PAU przekazała Komitetom Naukowym funkcję Komitetów Narodowych (również Narodowego Komitetu Geograficznego). Rada Nauk Ścisłych i Komitety funkcjonowały do wybuchu II wojny światowej.
- 1936** – Powstaje Związek Ziemi Górskich. Jako stowarzyszenie, któremu prezesował minister obrony narodowej gen. Tadeusz Kasprzycki, dysponował odpowiednimi funduszami, z których część przeznaczano na studia naukowe. Wykorzystując to źródło finansowania geografowie podjęli zakrojone na dość szeroką skalę badania związane z rozwojem gospodarczym ziem górskich, zwłaszcza w zakresie turystyki i turystycznej sieci osadniczej (letniska, uzdrowiska). W strukturze organizacyjnej Związku funkcjonowało Biuro Planowania Regionalnego, w którym w latach 1936–1939 pracował krakowski geograf Jan Flis. Funkcję rzeczoznawcy naukowego w tym Biurze sprawował Bogdan Zaborski.
- 1936** – W Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk utworzono Komisję Geograficzną. Stanisław Pawłowski tworzy i redaguje serię wydawniczą „Prace Komisji Geograficznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”. Do 1939 r. ukazało się 6 zeszytów.
- 1936** – W Poznaniu odbywa się II międzynarodowy Zjazd Dyluwalny.
- 1936** – W Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie August Zierhoffer inauguruje serię wydawniczą „Prace Seminarium Geografii Gospodarczej”.
- 1936–1938** – August Zierhoffer uruchamia serię wydawniczą „Prace Komisji dla Badań Krawędzi Podola”.
- 1936** – Stanisław Pietkiewicz przeprowadza habilitację na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie rozprawy *O sposobach przedstawiania terenu na mapach*.

- 1936 – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Józef Borowik: *Kilka przyczynków stwierdzających oddziaływanie Wisły na stosunki w Zatoce Gdańskiej*, promotor J. Smoleński.
- 1936 – W Moskwie ukazuje się rosyjskie tłumaczenie dzieła Miechowity *Traktat o dwóch Sarmacjach* (1517).
- 1936 – Wiktor Ormicki publikuje pracę *W sprawie naukowych podstaw polskiej polityki ludnościowej*, w której jako pierwszy sformułował program polskich badań w zakresie geografii ludności.
- 1936 – Instytut Śląski wydaje pracę Jana Moniaka i Edwarda Stenza *Zarys klimatologii Śląska*.
- 1936 – Nakładem Instytutu Śląskiego ukazuje się praca Bolesława Olszewicza *Najdawniejsze opisy geograficzne Śląska*.
- 1936 – Centrum Wyszkozenia Lotnictwa w Dęblinie wydaje skrypt Tadeusza Bogdaniaka *Geografia wojskowa*.
- 1936 – Antoni Wrzosek, zaangażowany w działalność Instytutu Śląskiego, publikuje pracę *Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie geografii*.
- 1936 – W Poznaniu ukazuje się praca Jana Dylika *Analiza geograficznego położenia grodzisk i uwagi o osadnictwie wczesnohistorycznym Wielkopolski*.
- 1936 – Ukazuje się praca Karola Buczka *Geograficzno-historyczne podstawy Prus Wschodnich*.
- 1936 – Bogdan Zaborski publikuje pracę *Polskie pogranicze północne i zachodnie*.
- 1936 – Ukazuje się praca Antoniego Żabko-Potopowicza *Wstęp do nauki geografii rolniczej*.
- 1936 – Stanisław Leszczycki publikuje pracę *Typy fizjonomiczne miast polskich*.
- 1936 – Nakładem „Przeglądu Współczesnego” ukazuje się w Warszawie praca Eugeniusza Romera pt. *Wewnętrzna i zewnętrzna sytuacja gospodarcza Polski*.
- 1936 – Maria Czekańska publikuje pracę *O geografii Polski w podręcznikach obcych*, w której omawia sposoby prezentowania Polski w niemieckich podręcznikach geografii. Był to jej referat wygłoszony na VII Zjeździe Polskich Nauczycieli Geografii w Katowicach w 1936 r.
- 1936 – Edward Stenz publikuje pracę *Ziemia. Fizyka globu, mórz i atmosfery*, która doczeka się kilku wydań po wojnie.
- 1936–1937 – „Książnica Atlas” we Lwowie wydaje serię pt. „Lektura Geograficzna” z materiałami dydaktycznymi dla nauczycieli. Opublikowano 4 tomy.
- 1936–1938 – W Warszawie ukazuje się seria wydawnicza pt. „Monografie Geograficzno-Handlowe Informatora Eksportowego”. Opublikowano 7 tomów zawierających monografie różnych krajów.

- 1936–1938** – Ukazują się „Prace wykonane w Zakładzie Geograficznym Uniwersytetu Wileńskiego” (4 tomy).
- 1936–1939** – We Lwowie ukazują się „Prace Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Jana Kazimierza” (16 tomów).
- 1936** – Z inicjatywy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego powstają pierwsze zeszyty planowanego dzieła *Słownik Geograficzny Państwa Polskiego*. Redaktorem został Stanisław Arnold. Realizację projektu przerwał wybuch II. wojny światowej. Do 1939 r. ukazała się tylko niekompletna wersja t. 1 o Pomorzu.
- 1937** – Powstaje Komisja Regionalnego Planu Zabudowania Okręgu Krakowskiego. Przewodniczącym zostaje J. Smoleński (nominacja Ministra Spraw Wewnętrznych), a aktywnie współpracują z Komisją S. Leszczycki i Kazimierz Dziewoński. Komisja wchłonęła Biuro Planu Regionalnego Podhala i Beskidu Zachodniego.
- 1937** – Polska Akademia Umiejętności tworzy Komitet Badań Naukowych Ziem Górskich. Jednym ze współzałożycieli był J. Smoleński.
- 1937** – J. Smoleński zostaje wybrany na rok akad. 1937–1938 dziekanem Wydziału Filozoficznego UJ.
- 1937** – Stanisław Gorzuchowski przeprowadza na Uniwersytecie Warszawskim przewód habilitacyjny z zakresu antropogeografii.
- 1937** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Władysław Milata *Klimat miesięcy zimowych w Karpatach*, promotor J. Smoleński; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Józef Haliczek [Staszewski], temat *Mapy ilościowe i środek zaludnienia Europy około 1720, 1820, 1930 roku*, promotor A. Zierhoffer; Jan Ernst, temat *Regionalizm Podola w świetle niektórych zjawisk geograficzno-rolniczych*, promotor A. Zierhoffer.
- 1937** – Kierownikiem Zakładu Geografii Gospodarczej w Akademii Handlowej w Krakowie zostaje W. Winid, który przenosi swoją habilitację z zakresu antropogeografii oraz *veniam legendi* z Uniwersytetu Poznańskiego na Uniwersytet Jagielloński.
- 1937** – Związek Ziem Górskich, w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, organizuje w Warszawie zjazd w sprawie planowania regionalnego obszarów górskich. Bardzo znaczące były wystąpienia geografów: Jerzego Smoleńskiego *O ziemiach górskich w zespole ziem Rzeczypospolitej*, Stanisława Leszczyckiego *Badania geograficzne w planowaniu regionalnym obszarów górskich* oraz Bogdana Zaborskiego *Studia naukowe w planowaniu regionalnym*. Teksty wystąpień opublikowano w 1938 r.
- 1937** – J. Smoleński zostaje członkiem Centralnego Komitetu Polskich Instytucji Nauk Politycznych.

- 1937 – Na zachodnie wybrzeże Grenlandii udaje się polska wyprawa glaciologiczna i geomorfologiczna, którą kieruje Aleksander Kosiba. Uczestnikami są: Stefan Bernadzikiewicz, Antoni Gawęł, Alfred Jahn, Stanisław Siedlecki, Rudolf Wilczek, Antoni Zawadzki.
- 1937 – W Warszawie powstaje Polskie Towarzystwo Wypraw Badawczych. Członkami założycielami było 13 stowarzyszeń, placówek naukowych i instytucji publicznych, m.in. Polskie Towarzystwo Geograficzne i Państwowy Instytut Meteorologiczny. Prezesem był gen. Tadeusz Kasprzycki, a w Zarządzie zasiadali m.in. Walery Goetel, Stanisław Lencewicz, Jerzy Smoleński. Towarzystwo finansowało m. in. wyprawy na Spitsbergen, do Ugandy i w Himalaje. Po wojnie nie zostało reaktywowane.
- 1937 – W Katowicach powstaje Wyższe Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych, mające charakter prywatnej szkoły wyższej. Od początku wykłady z geografii gospodarczej prowadzi Antoni Wrzosek. Kontynuował je po II wojnie światowej. W 1950 r. Studium zostało upaństwowione i przekształcone w Wyższą Szkołę Ekonomiczną (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach).
- 1937 – Powstaje Polskie Towarzystwo Gleboznawcze.
- 1937 – S. Leszczycki publikuje teoretyczne rozważania związane z geografiami turystyki: *Współczesne zagadnienia turystyki oraz Zagadnienia geografii turystyki*. Są one wykorzystywane do chwili obecnej. W tym samym roku wydaje też monografię *Znaczenie gospodarcze ruchu uzdrowiskowo-turystycznego na Śląsku*.
- 1937 – Ukazuje się praca Stanisława Kończaka *Zarys hydrografii i klimatologii Bałtyku*.
- 1937 – Władysław Milata publikuje studium *Pokrywa śnieżna w Karpatach*, pierwsze szczegółowe opracowanie z tego zakresu dla Karpat.
- 1937 – Ukazuje się ostatnia praca Stanisława Nowakowskiego *Metodyka badań surowcowych*.
- 1937 – Ukazuje się praca W. Ormickiego *Rola geografii rolniczej w planowaniu obrony państwa*, która spotkała się z dużym zainteresowaniem władz administracyjnych i gospodarczych. W tym samym roku publikuje *Granice współczesnej pojemności ludnościowej w województwie krakowskim*.
- 1937 – Ukazuje się praca J. Smoleńskiego *Zagadnienia demograficzne i ich znaczenie dla państwa*. Publikuje również studium *Geopolityczne bariery nadbałtyckie*. W tym samym roku na Kursie Naukowym dla urzędników służby zagranicznej prowadził wykład *Zagadnienia i zadania demograficzne Polski*, który ukazał się też drukiem.
- 1937 – Ukazuje się opracowanie Jerzego Kondrackiego *Studia nad morfologią i hydrografią Pojezierza Brzławskiego*.

- 1937 – Opublikowano pracę F. Uhorzaka pt. *Miasta w Polsce – ilość, wielkość i rozmieszczenie*.
- 1937 – Alfred Jahn publikuje pracę *Zdjęcie morfologiczne północnej krawędzi Podola i jej przedpola między potokami Kocurowskim i Pohoryleckim*.
- 1937 – Eugeniusz Romer publikuje pracę *Polski stan posiadania na południowym wschodzie Rzeczypospolitej*. W tym samym roku ukazuje się jego studium *Z biosocjologii Rzeczypospolitej Polskiej*. Pierwszy nakład został skonfiskowany, „Zarzewie Lwowskie” opublikowało 2. wydanie tej pracy.
- 1937 – Ukazuje się praca Mieczysława Klimaszewskiego *Morfologia i dyluwium doliny Dunajca od Pienin po ujście*.
- 1937 – Walenty Winid publikuje studium *Stosunki gospodarcze ziem nadbałtyckich od Niemna po zlewisko Zalewu Odrzańskiego*.
- 1937 – Rajmund Galon publikuje studium *Geologia i morfologia Prus Wschodnich*.
- 1937 – W Warszawie ukazuje się praca Stanisława Pawłowskiego *Budowa geologiczna i krajobrazy morfologiczne Pomorza*.
- 1937 – Aleksander Kosiba publikuje geograficzną monografię Grenlandii.
- 1937 – Józef Wąsowicz publikuje *Materiały do geografii politycznej Polski*.
- 1937–1938 – J. Smoleński pełni obowiązki Przewodniczącego Państwowej Rady Ochrony Przyrody.
- 1937–1938 – Lwowski Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego zaczyna wydawać periodyk „Przegląd Krajoznawczy”, którego redaktorem został Franciszek Uhorzak. W czasopiśmie publikowało swe prace wielu geografów lwowskich.
- 1937–1939 – Wiktor Ormicki zakłada w Instytucie Badań Spraw Narodowościowych serię wydawniczą pt. „Prace Wydziału Populacyjno-Migracyjnego”. Do wybuchu wojny ukazało się 7 tomów. Głównymi autorami byli W. Ormicki i J. Smoleński.
- 1937–1939 – Julian Czyżewski przenosi się z Uniwersytetu Jana Kazimierza do Akademii Handlu Zagranicznego we Lwowie, w której otrzymał stanowisko profesora geografii gospodarczej. Do jego zadań należało m.in. zorganizowanie w tej uczelni Instytutu Geograficznego.
- 1937–1939 – Bogdan Zaborski zostaje powołany do Komisji Regionalnego Planu Zabudowy Regionu Warszawskiego.
- 1938 – Podczas Kongresu MUG w Amsterdamie wiceprezydentem Unii wybrano Stanisława Pawłowskiego.
- 1938 – Instytut Geograficzny UJ oraz Komisja Naukowa Badań Ziem Wschodnich organizują II Zjazd Naukowy poświęcony środkowym i wschodnim Karpatom Polskim.
- 1938 – Na zjeździe Komitetu Badań Naukowych Ziem Wschodnich Polskiej Akademii Umiejętności utworzono w Krakowie Oddział Łemkowski Komitetu z siedzibą w Instytucie Geograficznym UJ. Na czele Oddziału stanął Jerzy Smoleński.

Kierował on pracami z zakresu demografii Łemkowszczyzny. Z innych geografów W. Ormicki zajął się problematyką geograficzno-gospodarczą, M. Klimaszewski fizjografią, S. Leszczycki osadnictwem. Wiele zagadnień opracowali studenci geografii, głównie jako prace magisterskie lub seminaryjne. Niestety wybuch wojny przerwał prowadzone badania.

- 1938 – J. Smoleński zostaje powołany do Komitetu Demograficznego Ligi Narodów, a w 1939 r. wybrany jego przewodniczącym.
- 1938 – Henryk Arctowski zostaje przewodniczącym Międzynarodowej Komisji Wahań Klimatycznych.
- 1938 – Doktorat z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Zofia Figlewicz, *Rzeczywisty ruch ludności w woj. krakowskim w latach 1880–1931 na tle rozwoju sieci komunikacji kolejowej*, promotor J. Smoleński; Uniwersytet Warszawski: Jerzy Kondracki, temat *Studia nad morfologią i hydrografią Pojezierza Braśławskiego*, promotor S. Lencewicz; Uniwersytet Wileński: Mikołaj Taranowski, *Zarys stosunków opadowych w Wilnie 1918–1937* (promotor K. Jantzen?).
- 1938 – W polskiej ekspedycji glaciologicznej na Spitsbergen (Ziemia Oskara II) uczestniczą: S. Bernadzikiewicz, B. Halicki, M. Klimaszewski, Ludwik Sawicki. Organizatorem było Polskie Koło Polarne, założone przez A.B. Dobrowolskiego.
- 1938 – Na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego zostaje utworzony Zakład Antropogeografii, którego kierownictwo otrzymał Bogdan Zaborski. Równocześnie uzyskuje on nominację na profesora nadzwyczajnego.
- 1938 – W dniu 7 czerwca Zarząd Polskiej Akademii Umiejętności podejmuje decyzję o likwidacji Komisji Geograficznej. Przyczyną był brak aktywności. W tym samym roku pojawił się projekt reaktywowania Komisji, czemu sprzeciwił się E. Romer. Wybuch wojny przerwał działania w tym zakresie.
- 1938 – W dniu 11 marca umiera Stanisław Nowakowski. Po jego śmierci Seminarium – przekształcone teraz w Katedrę Geografii Gospodarczej Uniwersytetu Poznańskiego – przejął Józef Czekalski.
- 1938 – Bogdan Zaborski współprzewodniczącym mieszanej komisji polsko-słowackiej przy wytyczaniu nowej granicy Polski ze Słowacją.
- 1938 – Ukazuje się praca S. Pawłowskiego *Geografia jako nauka i przedmiot nauczania*. Książka zawiera najważniejsze publikacje tego autora. W tym samym roku autor publikuje esej *O renesansie geografii politycznej*.
- 1938 – Ukazuje się praca Józefa Wąsowicza *Ocena geograficznego położenia Polski z punktu widzenia obronności kraju*.
- 1938 – Jan Ernst publikuje pracę pt. *Niektóre zagadnienia z geografii rolniczej Podola*.
- 1938 – Mieczysław Klimaszewski publikuje *Kwestionariusz do badań nad krajobrazem*, do którego często nawiązują badacze okresu powojennego.

- 1938 – W Krakowie ukazuje się studium S. Leszczyckiego *Region Podhala. Podstawy geograficzne planu regionalnego*. Zaprezentowana została mapa *Plan regionalny Podhala*. Było to pierwsze w polskiej literaturze przedmiotu opracowanie o charakterze metodycznym, ukazującym kolejność postępowania i zakres merytoryczny studiów geograficznych, niezbędnych dla regionalnych opracowań planistycznych. Do dzisiaj jest wykorzystywana jako ważne źródło zarówno w pracach naukowych, jak i w planowaniu przestrzennym, tak ze względu na bardzo precyzyjnie określony warsztat badawczy geografa, dużą różnorodność stosowanych metod, jak też bogactwo zawartego materiału i wykorzystanej literatury (650 pozycji w układzie przedmiotowym). W tym samym roku ukazuje się inna jego praca *Studia do planu regionalnego w okręgach uzdrowiskowo-turystycznych*.
- 1938 – Zeszyt 2. „Czasopisma Geograficznego” poświęcony został Gdańskowi. Artykuł programowy *Znaczenie Gdańska dla Polski* napisał S. Pawłowski. Autorami innych opracowań byli m. in.: M. Czekańska, R. Galon, F. Barciński, W. Winid, M. Kielczewska.
- 1938 – Bonifacy Gajdzik publikuje studium pt. *Systematyka badań fizjograficznych w Biurze Regionalnego Planu Zabudowania Okręgu Warszawskiego*.
- 1938 – Michał Janiszewski publikuje ceniony *Geograficzny atlas Polski dla I i IV klasy gimnazjalnej*.
- 1938 – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie publikuje pracę Jerzego Lotha *Geneza nauki geografii ekonomicznej, jej istota, cele i zadania*.
- 1938 – Ukazuje się praca Eugeniusza Romera *Pogląd na klimat Polski*.
- 1938 – Hanna Szarzyńska-Rewska prezentuje starannie przygotowany szkic *Stan badań antropogeograficznych Wołynia*.
- 1938 – W Zakładzie Geograficznym UW zakończono opracowanie katalogu jezior Polesia. Wyniki zaprezentowano w tomie 24 „Prac wykonanych w Zakładzie...”, który zawiera publikację S. Lencewicza *Kilka większych jezior północnego Polesia* oraz pracę Jerzego Kondrackiego *Katalog jezior poleskich*.
- 1938 – Teofil Bissaga publikuje *Geografię kolejową Polski*.
- 1938 – Ukazuje się praca A. Zierhofferera *Rola ziem południowo-wschodnich w państwie polskim*. W tym samym roku autor opublikował inną pracę pt. *Ogólna charakterystyka państwa polskiego ze stanowiska geograficznego i gospodarczego*.
- 1938 – Bogumił Krygowski opublikował obszerną pracę *Metodyka szkolnych wycieczek geograficznych. Poradnik dla nauczycieli i kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych, gimnazjów, liceów, pedagogów oraz dla krajoznawców*.
- 1938 – Ukazuje się praca Wiktora Ormickiego *Naturalny obrót ludności*. Niektórzy współcześni polscy geografowie (Adam Jelonek) zwracają uwagę na duże

podobieństwo idei klasyfikacji obszarów pod względem składników ruchu ludności zawartej w opracowaniu Ormickiego i w studium J. W. Webba *The natural and migrational components of population changes in England and Wales, 1921–1931*, które ukazało się w 1963 r., a więc w 25 lat po pracy geografa krakowskiego.

- 1938 – Ukazuje się praca Adama Malickiego *Typy wsi w Polsce*.
- 1938 – „Zarzewie Lwowskie” wydaje pracę E. Romera pt. *Rady i przestrogi (1918–1938)*. Jest to wybór jego artykułów i wystąpień, również poświęconych geografii.
- 1938 – Bolesław Olszewicz publikuje pracę *Obraz Polski dzisiejszej. Fakty, cyfry, tablice*.
- 1938 – Ukazuje się praca Waleriana Łozińskiego *Gleby Górnego Śląska*, cz. 1.
- 1938 – Instytut Śląski podejmuje próbę opublikowania *Atlasu Śląska*. Zapowiedź wydawnicza stanowią mapy B. Zaborskiego ilustrujące zagadnienia ludnościowe i wyznaniowe województwa śląskiego.
- 1938–1939 – Pod kierunkiem S. Bernadzikiewicza wyruszyła polska wyprawa do Ugandy (masyw Ruwenzori). Uczestniczyli w niej E. Loth, S. Gorzuchowski, T. Wiśniewski.
- 1939 – J. Smoleński i S. Leszczycki zostają mianowani przez Ministra Spraw Wewnętrznych członkami Komisji Regionalnego Planu Zabudowania Okręgu Sandomierskiego.
- 1939 – II Zjazd Koleżeński Geografów Krakowskich (3–4 lutego). Poświęcony był pamięci Ludomira Sawickiego.
- 1939 – Pod kierunkiem A. Karpińskiego wyrusza pierwsza polska wyprawa w Himalaje. Osiągnięto szczyt Nanda Dewi Wschodnia (7 436 m n.p.m.). Uczestnikami byli S. Bernadzikiewicz, J. Bujak, J. Klarner.
- 1939 – Towarzystwo Urbanistów Polskich organizuje w Warszawie Kurs Planowania Miast, na którym zajęcia prowadzili m.in. S. Leszczycki, K. Dziewoński, B. Zaborski i B. Malisz.
- 1939 – W Krakowie odbywa się VIII Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografii. Było to ostatnie przed II wojną światową spotkanie geografów polskich. Organizatorami byli J. Smoleński, W. Ormicki i J. Stanoch, główny referat pt. *Geografia a obronność Państwa* wygłosił S. Pawłowski. Wszyscy zostali później zamordowani w katowniach niemieckich.
- 1939 – August Zierhoffer zostaje wybranym dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Jan Kazimierza we Lwowie na rok. akad. 1939/1940.
- 1939 – Wołyńskie Towarzystwo Naukowe organizuje wielką konferencję poświęconą problemom lessu. Uczestniczyli w niej niemal wszyscy polscy geografowie i geolodzy zajmujący się problemami czwartorzędu.

- 1939** – Minister WRiOP cofa Włodzimierzowi Kubijowiczowi prawo wykładania na Wydziale Filozoficznym UJ (16 czerwca) oraz nauczania w szkołach. Podstawą decyzji była działalność nacjonalistyczna Kubijowicza związana z ideą „Wielkiej Ukrainy”. W swoich pracach i wypowiedziach niejednokrotnie negował granice II. Rzeczypospolitej. Tego typu działalność o charakterze nacjonalistycznym była obca wypracowanemu przez stulecia etosowi pracownika Uniwersytetu Jagiellońskiego. Musiała więc pociągnąć za sobą określone konsekwencje. Być może to wydarzenie spowodowało, że kilka miesięcy później Kubijowicz nie podjął żadnej próby interwencji u władz niemieckich w sprawie uwolnienia swoich kolegów geografów, aresztowanych w ramach *Sonderaktion Krakau*.
- 1939** – We Lwowie wszczęto procedurę habilitacyjną Adama Malickiego. Sprawa została zakończona dopiero po wojnie.
- 1939** – Na Wydziale Filozoficznym UJ rozpoczyna się postępowanie związane z przezwodem habilitacyjnym z zakresu antropogeografii Wandy Rewieńskiej z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Podstawą habilitacji miała być rozprawa *Miasta i miasteczka w północno-wschodniej Polsce. Położenie topograficzne, rozplanowanie, fizjonomia. Studium antropogeograficzne* (Wilno 1938).
- 1939** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie: Alfred Jahn, temat *Badania nad strukturą i temperaturą gleb Zachodniej Grenlandii*, promotor A. Zierhoffer; Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie: Wincenty Sokołowicz, temat *Zmiany klimatu w Europie*, promotor K. Jantzen (?).
- 1939** – Komisja Rady Wydziału Filozoficznego UJ postanowiła przedłożyć Radzie na posiedzeniu wrześnieowym wnioski o mianowanie W. Ormickiego profesorem tytularnym (15 czerwca).
- 1939** – Ukazuje się zbiór rozpraw i artykułów E. Romera pod wspólnym tytułem *Ziemia i Państwo. Kilka zagadnień geopolitycznych*.
- 1939** – W ramach „Wielkiej Geografii Powszechnej” ukazuje się (jako tom 3.) praca Bogdana Zaborskiego i Antoniego Wrzoska *Antropogeografia*. Jest to jedna z najważniejszych publikacji w polskiej geografii społeczno-ekonomicznej. Do dziś nie powstało tego typu studium.
- 1939** – S. Leszczycki publikuje syntezę turystycznych badań karpaccich *Podstawy gospodarki uzdrowiskowo-letniskowej w Karpatach*.
- 1939** – Zatwierdzenie przez Ministerstwo habilitacji J. Szaflarskiego (rozprawa: *Ze studiów nad morfologią i dyluwium południowych stoków Tatr*, Uniwersytet Jagielloński).
- 1939** – Ukazuje się mapa *Klimat Polski* Eugeniusza Romera. Równocześnie publikuje on tekst pt. *O klimacie Polski. Wyjaśnienia dydaktyczne*.
- 1939** – Ukazuje się praca W. Ormickiego *O polski program ludnościowy*.

- 1939 – Stanisław Pawłowski publikuje trzy prace: *Polskie zamierzenia kolonialne, Rola geografii w życiu narodów* oraz *Strona polityczna w zagadnieniu kolonialnym*.
- 1939 – Ukazują się dwie ważne prace J. Smoleńskiego *Geograficzne podstawy rzeczywistości polskiej* oraz *Gęstość przyrostu naturalnego ludności i jej znaczenie międzynarodowe*.
- 1939 – Ukazuje się praca J. Czyżewskiego *Ziemie Polski Południowo-Wschodniej – szkic geograficzny*.
- 1939 – Florian Barciński publikuje studium *Surowcowe możliwości uprzemysłowienia Polski*.
- 1939 – Józef Haliczzer [Staszewski] publikuje studium *Liczebność Polaków na przestrzeni wieków w nawiązaniu do problemu przeludnienia i do zagadnienia emigracyjnego w Polsce*.
- 1939 – Zarząd Miejski w Łodzi wydaje pracę Jana Dylika *Łódź i okolice. Przewodnik geograficzny*.
- 1939 – Staraniem Polskiej Akademii Umiejętności ukazuje się pod red. K. Buczka pierwszy zeszyt zbioru reprodukcji dawnych map Polski. Seria nosi nazwę *Monumenta Poloniae Cartographica*. Cały nakład został zniszczony przez Niemców. Zachowało się zaledwie kilka egzemplarzy w Bibliotece Jagiellońskiej i Bibliotece Narodowej.
- 1939 – Ukazuje się praca Jana Flisa *Sądecczyzna i jej granice*.
- 1939 – Zofia Cichocka-Petrażycka publikuje pracę *Kolonie niemieckie i czeskie na Wołyniu*.
- 1939 – Tadeusz Brzeski publikuje pracę *Geografia i ekonomia*.
- 1939 – Niemal bezpośrednio przed wybuchem wojny Bolesław Olszewicz wydał pod pseudonimem Henryk Werniński broszurę polityczną *Adolf Hitler o Polsce i Polakach*, w której ujawnił hitlerowskie koncepcje geopolityczne.
- 1939 – Tuż przed wybuchem wojny do drukarni trafia praca Franciszka Dziedzica *Okręgi rolnicze Polski*. Niestety praca nigdy się nie ukazała, zachowało się jedynie kilka egzemplarzy wydruku próbnego fragmentów części pierwszej podręcznika.
- 1939 – W sierpniu 1939 r. w Berlinie ukazała się broszura propagandowa *Politische Wissenschaft in Polen und ihre Organisation*, dotycząca polskich badań naukowych z zakresu politologii. Wydawcą była nazistowska Organizacja *Bund Deutscher Osten (Związek Niemiecki Wschód)*. Urządzała wiece i zebrań antypolskie. Wśród polskich naukowców uznanych za największych wrogów III Rzeszy znaleźli się geografowie: Jerzy Smoleński, Antoni Wrzosek, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Stanisław Srokowski.

7. *Lata II wojny światowej* (*wrzesień 1939–1945*)

1939 (wrzesień) – 1 września wojska niemieckie wkraczają do Polski. Rozpoczyna się II. wojna światowa, która miała trwać sześć długich lat. W dniu 17 września granicę wschodnią Rzeczypospolitej przekroczyły wojska sowieckie. Tym samym do zbrodniczego planu Hitlera wyniszczenia Polski przyłączył się Stalin. Wojska polskie rozpoczęły walkę z drugim najeźdźcą. Większe miasta były zajmowane stopniowo, m.in.: Katowice 4 IX, Kraków 6 IX, Łódź 9 IX, Poznań 12 IX, Wilno 19 IX (Sowieci), Lwów 22 IX (Sowieci), Warszawa 28 IX.

W październiku 1939 r. na części zajętych obszarów kraju Niemcy utworzyli protektorat „Generalne Gubernatorstwo” z siedzibą w Krakowie. Na jego czele stanął Hans Frank. Siedzibą rządu GG stał się budynek Akademii Górniczej, siedzibą gubernatora Zamek na Wawelu.

1939–1945 – W momencie wybuchu wojny Wojskowy Instytut Geograficzny ewakuował się do Lwowa. Części kadry udało się przedostać do Francji, gdzie reaktywowano WIG. Po jej upadku Instytut przeniósł się do Wielkiej Brytanii. Początkowo siedziba mieściła się w Londynie, ale niebawem przeniesiono ją do Edynburga w Szkocji, gdzie Instytut przetrwał do 1946 r. Pracownicy sporządzali mapy dla wojska polskiego i wywiadu brytyjskiego. Ponadto WIG zaopatrywał w mapy Armię Krajową. Nie wszystkim geografom WIG-u udało się dostać na Zachód. Po 17 września 1939 r. wielu zostało aresztowanych przez nacierające wojska sowieckie i skierowanych do obozów. Następnie byli przewiezieni do Katynia, gdzie w kwietniu 1940 r. zostali zamordowani.

1939–1945 – Spora grupa geografów polskich została uwięziona w niemieckich obozach jenieckich (oflagach i stalagach), m.in.: Mieczysław Dorywalski, Rajmund Galon, Juliusz Jurczyński, Jerzy Kondracki, Władysław Kowalski, Kazimierz Łomniewski, Jerzy Młodziejowski, Michał Więckowski, Józef Zaremba, Tadeusz Żebrowski, oficerowie Wojskowego Instytutu Geograficznego. Natomiast Sowieci uwięzionych geografów kierowali do obozów jenieckich (gdzie na ogół byli mordowani), ale przede wszystkim zsyłali w głąb kraju.

1939 (wrzesień–grudzień) – Okupanci niemieccy zaczynają ujawniać swoje zamiary wobec Polaków. Szczególny atak przypuścili na polską inteligencję, zwłaszcza na przedstawicieli kultury, nauki i oświaty. Represjom podlegali

przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych, w tym również geografowie. Geografia znalazła się w grupie tych nauk, które uznano za szczególnie niebezpieczne dla III Rzeszy. Świadczyć o tym może m. in. fragment dokumentu Urzędu do Spraw Rasowo-Politycznych NSDAP z 25 listopada 1939 r. dotyczący szkolnictwa na terenie Generalnej Guberni:

„Uniwersytety i inne szkoły wyższe, szkoły zawodowe, jak i szkoły średnie były zawsze ośrodkiem polskiego szowinistycznego wychowania i dlatego powinny być w ogóle zamknięte. Należy zezwolić jedynie na szkoły podstawowe, które powinny nauczać jedynie najbardziej prostych rzeczy: rachunków, czytania i pisania. **Nauka w ważnych narodowo dziedzinach, jak geografia, historia, historia literatury oraz gimnastyka, musi być zakazana**” [podkr. AJ].

1939 – Już we wrześniu Niemcy poszukiwali Stanisława Pawłowskiego. W dniu 14 października gestapo aresztowało go w Poznaniu. Postawiono mu zarzut rzekomych antyniemieckich treści zawartych w jednym z jego publicznych wystąpień w czerwcu tego roku na Placu Wolności w Poznaniu. Przemówienie dotyczyło m. in. mniejszości niemieckiej w Polsce. Ponadto Niemcy zarzucali Pawłowskiemu opublikowanie przez Instytut Geograficzny UP *Atlasu nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zachodniej* Stanisława Kozierowskiego, a także jego referat *Geografia a obronność Państwa*, który wygłosił w Krakowie w dniu 28 maja 1939 r. podczas VIII Zjazdu Nauczycieli Geografii. Stanisław Pawłowski został umieszczony w więzieniu na ul. Młyńskiej, skąd w grudniu przewieziono go na teren Fortu VII w Poznaniu, pierwszego na ziemiach polskich niemieckiego obozu koncentracyjnego. Codziennie prowadził wykłady, w których opowiadał współwięźniom o swoich licznych podróżach.

1939 (listopad) – Pierwszym przejawem zorganizowanej walki z polską inteligencją była osławiona *Sonderaktion Krakau*, przeprowadzona w dniu 6 listopada 1939 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim. Na polecenie gestapo rektor UJ Tadeusz Lehr-Splawiński zaprosił profesorów na wykład, dotyczący stosunku III Rzeszy i narodowego socjalizmu do zagadnień nauki i szkolnictwa wyższego. Miał go wygłosić *SS-Sturmbannführer* Bruno Müller. Rektor był przekonany, że wykład Niemca oznacza ostateczną zgodę władz okupacyjnych na otwarcie uczelni. Do Collegium Novum przybyli niemal wszyscy profesorowie UJ, wielu innych pracowników naukowych, również z Akademii Górniczej i Akademii Handlowej. Wykład okazał się pułapką, perfidnie przygotowaną przez Niemców. W krótkim wystąpieniu Müller powiedział m.in.:

„Moi panowie, zwołałem was, aby wam powiedzieć, że uniwersytet krakowski był zawsze ogniskiem antyniemieckich nastrojów, w tym duchu niezycliwym wychowywał młodzież [...]. Dlatego zostaniecie aresztowani i posłani do obozu”.

W międzyczasie Collegium Novum zostało otoczone przez oddziały SS, które brutalnie potraktowały aresztowanych profesorów.

Dzień 6 listopada 1939 r. stał się najtragiczniejszą datą w dziejach krakowskiej i polskiej geografii. Wśród 183 uwięzionych profesorów byli również geografowie: Jerzy Smoleński, Wiktor Ormicki, Stanisław Leszczycki, Stanisław Korbel oraz Walenty Winid (Akademia Handlowa).

1939–1940 – Krakowskich profesorów przewieziono do więzienia we Wrocławiu. Uczni szukali różnych sposobów na zabicie czasu i zajęcie swoich myśli czymś niezwiązanym z ich aktualną sytuacją. Zainicjowano cykl pogadarek naukowych. Odbywały się one wieczorami, już po wygaszeniu świateł (godz. 19.00). Wygłaszali je również geografowie: Wiktor Ormicki (*Kolonizacja włoska w Libii, Problem kolonizacji wewnętrznej w Polsce*), Stanisław Leszczycki (*Planowanie regionalne*). Każdy z więźniów otrzymał „swój” numer identyfikacyjny (np. Smoleński nr 5280, Ormicki 5298, Leszczycki 5322).

Również po przewiezieniu do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen, mimo nieludzkich warunków życia codziennego, nie zapominano o podtrzymywaniu swojego morale. Temu celowi miało służyć kontynuowanie akcji pogadarek naukowych, a także nauka języków obcych. Akcję pogadarek więźniowie nazwali „Powszechnym Uniwersytetem Obozowym”. Do lutego 1940 r. wygłoszono w sumie blisko 300 prelekcji. Spośród geografów prowadzili je Wiktor Ormicki, Stanisław Leszczycki, Walenty Winid oraz Jerzy Smoleński. Duże zainteresowanie wzbudziła prelekcja Ormickiego dotycząca programu gospodarczego rozwoju Polski. Wielką popularnością cieszyła się nauka stenografii, prowadzona przez Stanisława Korbla. Smoleński po raz ostatni wykladał podczas Świąt Bożego Narodzenia.

W dniu 5 stycznia 1940 r. zmarł Jerzy Smoleński. Z Sachsenhausen zwolnieni zostali S. Korbel oraz W. Winid. Natomiast S. Leszczycki i W. Ormicki zostali przewiezieni do obozu koncentracyjnego Dachau. W sprawie Leszczyckiego interweniował m. in. prof. Angelo Mariotti, związany z rzymskim Uniwersyteciem „La Sapienza”. Obaj znali się od połowy lat 30. XX w., w „Komunikatach Studium Turyzmu UJ” (nr 17, 1939) Mariotti opublikował pracę o turystyce włoskiej. Leszczycki został zwolniony z Dachau w dniu 14 stycznia 1941 r.

1939/1940 – Pierwszą podziemną komórką służby geograficznej była składnica map w Warszawie, kierowana przez Edwarda Rühlego („Gozdawa”).

1939–1945 – W okresie II. wojny światowej śmierć poniosło co najmniej kilkuset geografów, z których około 100 pochodziło z Warszawy.

Geografowie zamordowani w niemieckich obozach koncentracyjnych

(kolejność wg daty śmierci):

Jerzy Smoleński (1881–1940), dyrektor Instytutu Geograficznego UJ – Sachsenhausen; **Jakub Stefan Cezak** (1887–1940), nauczyciel, Zgierz – Mauthausen-Gusen; **Zdzisław Simche** (1905–1940), b. asystent Instytutu Geograficznego UJ, współpracownik W. Ormickiego – Auschwitz; **Wiktor Fajkosz** (1902–1940), nauczyciel na Śląsku – Mauthausen-Gusen; **Wiktor Ormicki** (1898–1941), docent Inst. Geograficznego UJ – Gusen; **Karol Pietsch** (1901–1941), nauczyciel w Lublinie – Auschwitz; **Wincenty Burakiewicz** (1883–1942), nauczyciel, Suwałki – Buchenwald; **Adam Gadomski** (1894–1942), b. asystent Instytutu Geograficznego UJ, współpracownik J. Smoleńskiego i L. Sawickiego – Auschwitz; **Władysław Kania** (1885–1942), nauczyciel, Mielec – Sachsenhausen; **Jakub Scholl** (+1942), nauczyciel we Lwowie – Lwów–KZ Janowska; **Julian Stanoch** (1902–1942), b. asystent w Instytucie Geograficznym UJ – Auschwitz; **Władysław Breitmeier** (1915–1943), asystent Instytutu Geograficznego UJ – Auschwitz; **Adam Wisłocki** (1888–1943), nauczyciel, krajoznawca, pionier turystyki wodnej, cenzor filmowy, Warszawa – Mauthausen; **Idalia Sujkowska** (1894–1943), nauczyciel w Warszawie – Auschwitz; **Halina Żółtowska** (1897–1944), nauczycielka w Warszawie – Auschwitz; **Jan Janiczek** (1898–1944) – Gross-Rosen; **Stanisław Poniatowski** (1884–1945), Zakład Geograficzny UW – Flossenburg-Litomierzyce; **Maria Rylke** (+1945), nauczycielka, Warszawa – Ravensbrück; **Walenty Winid** (1894–1945), kierownik Katedry Geografii Gospodarczej, Akademia Handlowa w Krakowie – Auschwitz.

1940 – W dniu 5 stycznia o czwartej nad ranem w wyniku wycieńczenia i choroby zmarł Jerzy Smoleński. O zgonie geografa komenda obozu powiadomiła żonę telegramem, podając jako przyczynę śmierci zwapnienie naczyń wieńcowych. Jego śmierć odbiła się głośnym echem w świecie. W dniu 26 stycznia 1940 r. rozgłośnia radiowa BBC w Londynie nadała komunikat:

„Znany polski geolog i geograf Jerzy Smoleński (Georg Smoleński) zmarł w niemieckim obozie koncentracyjnym. Padł ofiarą bestialskiego okrucieństwa Niemców. Profesor Smoleński [...], autor wielu dzieł naukowych, miał 60 lat”.

W prasie brytyjskiej, kanadyjskiej i amerykańskiej ukazały się mniej lub bardziej obszerne wspomnienia o zmarłym, w których podkreślano jego zasługi dla rozwoju polskiej i światowej geografii. W paryskim Kościele Polskim w dniu 22 lutego 1940 r. odprawiono mszę św. żałobną w intencji Jerzego Smoleńskiego, a także pozostałych profesorów zmarłych w Sachsenhausen.

Na drugi dzień po śmierci Smoleńskiego w obozie urządzono tajną akademię dla uczczenia Jego pamięci. Mówili: W. Ormicki o zasługach naukowych Zmarłego, a S. Leszczycki o Jego zasługach jako kierownika Instytutu Geograficznego UJ. Potem zabrał głos Michał Siedlecki, który jakkolwiek sam z powodu zapalenia płuc ledwo mógł mówić, we wzruszających słowach nakreślił sylwetkę Smoleńskiego, jako człowieka i kolegi. Po Siedleckim przemówił Ignacy Chrzanowski. Podkreślił zrównoważenie, spokój i pogodę Smoleńskiego. Przyczyny tej postawy duchowej Zmarłego dopatrywał się Chrzanowski w Jego głębokiej, a równocześnie cichej religijności. Wreszcie na zakończenie akademii zabrał głos Tadeusz Banachiewicz, który zwrócił uwagę na prace naukowe Smoleńskiego, stojące w pewnym związku z astronomią. Należy dodać, że profesorowie Siedlecki i Chrzanowski zmarli w obozie kilka dni później.

Na wieść o zgonie profesora żona Helena wystarała się o przepustkę, na którą w dniu 6 stycznia 1940 r., wraz z synem ks. Stanisławem, dojechała do Berlina. Tam skorzystała z pomocy zaprzyjaźnionego ze Smoleńskim wybitnego niemieckiego geologa i geomorfologa, profesora Paula Woldstedta. Dzięki niemu profesorowa z synem uzyskali możliwość zobaczenia zwłok męża i ojca w obozie w Sachsenhausen. Było to wydarzenie wyjątkowe. Z pewnością był to również jeden z nielicznych przypadków, gdy Niemiec odważył się interweniować w gestapo w sprawie Polaka. Potem ciało Smoleńskiego zostało skremowane, a berliński uczyony dopilnował, aby w urnie przesłanej do wdowy rzeczywiście znalazły się prochy profesora. Urna z prochami dotarła do Krakowa i została umieszczona w grobowcu na Cmentarzu Rakowickim. Po wojnie prof. Woldstedt utrzymywał kontakt z uczniem prof. Smoleńskiego – Mieczysławem Klimaszewskim.

Polska straciła wybitnego geografa, jednego z najwybitniejszych geomorfologów na świecie, wybitnego znawcę problemów demograficznych Europy, współtwórcę polskiej szkoły z zakresu geografii politycznej. Był długoletnim Dyrektorem Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, członkiem Polskiej Akademii Umiejętności, sekretarzem generalnym Narodowego Polskiego Komitetu Geografii, Przewodniczącym Komisji Demograficznej Ligi Narodów. Całe życie cechowała go prawdomówność i niezwykły hart ducha. Gdy po uwięzieniu otrzymał od Niemców propozycję zwolnienia za cenę

podpisania deklaracji o nie prowadzeniu działalności politycznej i wyrażenia zgody na podjęcie pracy w Ostinstitut – kategorycznie odmówił.

1941 – Wiktor Ormicki z obozu Sachsenhausen poprzez Dachau trafił do obozu Mauthausen Gusen. Stało się tak w wyniku przyznania się Ormickiego do pochodzenia żydowskiego (do 1924 r. nosił nazwisko Nussbaum, ale rodzina od dawna była chrześcijanami). Współwięźniowie pisali:

„Pewnego dnia ujrzeliśmy Ormickiego z żółtą gwiazdą na piersiach. Wiedzieliśmy, co to znaczy. Równało się to wyrokowi śmierci, równało się to skazaniu na śmierć, na śmierć męczeńską w najbardziej dosłownym tego słowa znaczeniu”.

Do ostatnich chwil życia nie zaniechał pracy naukowej i działań zmierzających do szerzenia wiedzy geograficznej. W soboty i niedziele prowadził wykłady dla audytorium liczącego niekiedy 200 osób. W czasie pobytu w obozie okazywał niezłomny charakter i męstwo, mimo świadomości gotowanej mu śmierci. Perfidia Niemców przejawiała się m.in. w tym, że dano mu „do wyboru” rodzaj śmierci: przez utopienie lub powieszenie. Wybrał to drugie.

Idąc na śmierć w dniu 17 września wypowiedział wspaniałe słowa:

„Wiem po co mnie wołają [...]. Idę jednak ze spokojem. Idę w tym głębokim przeświadczeniu, że nie ginę na marne, że to wszystko dla Polski.”

Został powieszony o godzinie 7.30, ginąc śmiercią męczeńską. O dokonanym mordzie było głośno w obozie przez długi czas. Datę zgonu Ormickiego historycy uznają za koniec okresu *Sonderaktion Krakau*.

Zamordowany został wybitny geograf, jeden z twórców polskiego regionalizmu i polskiej antropogeografii, najwybitniejszy w tamtych czasach geograf polski młodego pokolenia. Pracował też w Instytucie Badań Spraw Narodowościowych w Warszawie, gdzie kierował Wydziałem Populacyjno-Migracyjnym. Pod koniec czerwca 1939 r. zostało wszczęte postępowanie o nadanie mu profesury tytularnej.

1945 – W dniu 19 stycznia w obozie koncentracyjnym Auschwitz zginął prof. Walenty Winid, kierownik Katedry Geografii Gospodarczej Akademii Handlowej w Krakowie i docent Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przez wiele lat był związany z geografiami poznańskimi. Prekursor wdrażania metod ilościowych w geografii i kartografii, badacz stosunków amerykańskich. Uwięziony pierwszy raz 6 listopada 1939 r. w ramach *Sonderaktion Krakau*, powrócił z Sachsenhausen w 1940 r. Powtórnie aresztowany przez Niemców w 1943 r.

Geografowie rozstrzelani przez Niemców bądź kolaborantów ukraińskich i litewskich:

Stanisław Pawłowski (1882–1940), dyrektor Instytutu Geografii Uniwersytetu Poznańskiego, Fort VII – Poznań; **Franciszek Mączak** (1898–1941), nauczyciel w Krzemieńcu – Krzemieniec; **Zdzisław Opolski** (1884–1941), nauczyciel geografii w Krzemieńcu, prac. Państwowego Instytutu Geologicznego we Lwowie – Krzemieniec; **Helena Paliwodzianka** (1894–1941), nauczycielka geografii w Krzemieńcu, działaczka harcerska – Krzemieniec; **Antoni Łomnicki** (1881–1941), prof. Politechniki Lwowskiej – Lwów; **Roman Jacyk** (+1941), nauczyciel – Stanisławów; **Franciszek Sawicki** (+1941), nauczyciel w Stanisławowie – Stanisławów; **Wanda Rewieńska-Pawelkowa** (1897–1942), Zakład Geografii Fizycznej USB, Wilno – Ponary k/Wilna; **Mikołaj Taranowski** (1906–1942), Zakład Geografii Fizycznej USB, Wilno – Ponary k/Wilna; **Czesław Jaksza Bykowski** (1893–1943), nauczyciel w Warszawie – Warszawa-Pawiać; **Stanisław Wołosowicz** (1889–1943), docent w Wolnej Wszechnicy Polskiej – Warszawa; **Józef Migacz** (+1944), nauczyciel – Nowy Sącz; **Zdzisław Krasnorada Wójcik** (1915–1944), student geografii UJ – Kraków.

1940 – W dniu 6 stycznia około 15,00 został rozstrzelany przez Niemców Stanisław Pawłowski. Jeden ze współwięźniów pisał: „Do ostatniej chwili był bardzo zrównoważony, opanowany, spokojny, podtrzymywał nas na duchu, był bardzo koleżeński”. Dokument o zgonie Profesora niemiecki Urząd Stanu Cywilnego wydał żonie dopiero pod koniec października. Jako przyczynę śmierci podano: *Zastrzelony w czasie ucieczki*. Był wybitnym geografem, prowadzącym badania w zakresie geomorfologii, antropogeografii, geografii politycznej oraz dydaktyki geografii. Cieszył się wielkim szacunkiem międzynarodowej społeczności geograficznej. Był twórcą poznańskiego ośrodka geograficznego i jego wieloletnim dyrektorem, członkiem Polskiej Akademii Umiejętności, rektorem Uniwersytetu Poznańskiego, Przewodniczącym Towarzystwa Geograficznego w Poznaniu, a od 1938 r. Wiceprezydentem Międzynarodowej Unii Geograficznej.

Należy dodać, że w niemieckim obozie koncentracyjnym Auschwitz zginęły jego dzieci Przemysław (1942) i Wanda (1943).

1942 – W dniu 21 listopada na wileńskich Ponarach została rozstrzelana przez współpracujących z Niemcami nacjonalistów litewskich znana geografka młodego pokolenia i działaczka harcerska, pracownik Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie Wanda Rewieńska-Pawelkowa. Do ostatnich chwil przekazywała

towarzyszkom niedoli słowa otuchy i pociechy. Była świadoma, że czeka ją rozstrzelanie. Przed wyjściem z celi powiedziała: „Jadę na Ponary. Na śmierć...” Była wybitnym antropogeografem. Tuż przed wybuchem wojny rozpoczęła na Uniwersytecie Jagiellońskim procedurę związaną z uzyskaniem habilitacji.

Geografowie, którzy zginęli w Powstaniu Warszawskim (sierpień–wrzesień 1944):

Anna d'Abancourt-Koczwarowa (1897–1944), b. asystent Instytutu Geograficznego UJK we Lwowie, redaktorka czasopisma „Przyroda i Technika”; **Tadeusz Dybczyński** (1886–1944), asystent UW; **Stanisław Lencewicz** (1889–1944), kierownik Zakładu Geograficznego UW; **Maria Polackówna** (1878–1944), b. asystent Instytutu Geograficznego UJK, nauczycielka geografii we Lwowie.

1944 – W dniu 1 września w tłumie mieszkańców wypędzanych z Warszawy znalazł się prof. Stanisław Lencewicz wraz z żoną Marią. Kolumnę eskortowali Ukraińcy z formacji wschodniej SS. Byli pijani i okrutni. Prawdopodobnie Lencewicz stanął w obronie młodej kobiety, którą żołnierze usiłovali zgwałcić. W odwecie rozwścieczeni żołdacy zapędzili małżeństwo Lencewiczów do najbliższej bramy, gdzie ich rozstrzelano. Zginął jeden z najwybitniejszych polskich geografów, twórca warszawskiego ośrodka geograficznego i jego wieloletni kierownik, członek Warszawskiego Towarzystwa Naukowego, ceniony geograf fizyczny, cieszący się dużym autorytetem wśród geografów świata.

Geografowie zamordowani w Katyniu i w innych miejscach kaźni sowieckiej:

Bronisław Leopold Buniakowski (1903–1940), absolwent geografii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, nauczyciel geografii; **Tadeusz Czort** (1904–1940), b. prezes Koła Naukowego Geografów w UJ, stały współpracownik Instytutu Geograficznego UJ, Kraków; **Władysław Deszczka** (1892–1940), b. asystent Instytutu Geograficznego UP, pracownik WIG, Warszawa; **Stanisław Kołodziejczyk** (1903–1940), meteorolog, prac. PIM, Warszawa; **Edward Kazimierz Kremky** (1909–1940), absolwent geografii UJ, prac. Instytutu Kultury Wsi w Warszawie; Płk geograf WP **Jerzy**

Lewakowski (1891–1940), komendant Wojskowego Instytutu Geograficznego, Warszawa; **Piotr Jan Smarzyński** (1904–1940), absolwent geografii UJ, nauczyciel; **Wiktor Paweł Nechay de Felseis** (1895–1940), b. asystent Zakładu Geograficznego UW, pracownik Katedry Geologii i Paleontologii Politechniki Lwowskiej, b. prac. Muzeum Śląskiego w Katowicach, więzienie NKWD w Kijowie. **Ponadto w Katyniu, Charkowie i Miednoje Sowieci zamordowali 70 oficerów korpusu geografów WIG.**

Geografowie – żołnierze, którzy zginęli lub zmarli w służbie:

Tadeusz Betleja (1901–1939), nauczyciel, absolwent geografii UJ, kampania wrześniowa (Ciepielów); **Antoni Kudławiec** (1904–1939), nauczyciel, absolwent geografii UW, Warszawa, kampania wrześniowa (pod Kałuszynem); **Jan Jasiński** (1901–1939), nauczyciel, absolwent geografii UP, Poznań, kampania wrześniowa (ranny pod Kutnem, zmarł w Łodzi); **Jan Kornaus** (1890–1943), ppłk, współpracownik Inst. Geogr. UJK Lwów, geograf w Dowództwie Jednostek Wojsk. na Środkowym Wschodzie, zm. w Ramleli (obecnie Izrael); **Krzysztof Beres** (1915–1944), współpracownik Instytutu Geograficznego i Zakładu Geologii UJ, żołnierz Armii Krajowej, zginął w bitwie pod Kajetanowicami.

Geografowie zmarli w Polsce w katowniach niemieckich lub na choroby, które warunkach wojennych często były nieuleczalne:

Kazimierz Jantzen (1885–1940), meteorolog, profesor USB Wilno; **Antoni Sujkowski** (1867–1941), kierownik Katedry Geografii Gospodarczej Polski, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa; **Władysław Gumplowicz** (1869–1942), kierownik Katedry Geografii Gospodarczej w Wolnej Wszechnicy Polskiej, Warszawa; **Anna Nałkowska** (1862–1942), wdowa po Wacławie Nałkowskim, Warszawa; **Anna Ponikowska** (+1942), bibliotekarska w Bibliotece UW, Warszawa; **Mieczysław Lewiński** (1905–1942), pedagog i publicysta – więzienie w Krakowie; **Maria Jasińska** (+1943), nauczycielka, Warszawa; **Walery Łoziński** (1880–1944), geograf i gleboznawca, kierownik Zakładu Gleboznawstwa UJ – Kraków; **Paweł Sosnowski** (1865–1944),

metodyk geografii, Warszawa; **Teofil Szumański** (1875–1944), kartograf UJK, Lwów; **Maria Zdobnicka** (+1943), geograf, nauczyciel w Krzemieńcu – więzienie w Krzemieńcu; **Adam Niedźwiecki** (+1944), geograf, nauczyciel w Krzemieńcu – Sokółów Podlaski.

Geografowie – żołnierze:

Armia Polska na Zachodzie: Zdzisław Czeppe, Kazimierz Dziewoński, Mieczysław Fleszar, Jan Flis, Władysław Henoch, Stefan Legeżyński, Władysław Midowicz, Władysław Milata, Bogdan Zaborski, Apoloniusz Zarychta.

Polska Podziemna:

Armia Krajowa: Warszawa: Janusz Paszyński, Jerzy Kostrowicki, Maria Irena Mileska, Anna Dylkowa, Stefan Zbigniew Różycki, Edward Rühle, Halina Radlicz-Rühlowa, Wiesława Richling-Kondracka, Halina Tagowska-Klatkowa, Stanisław Berezowski, Leszek Kosiński, Wojciech Lipnicki, Lech Ratajski, Jerzy Kamiński, Jan Janiczek, Jadwiga Włodek-Sanojczowa; **Lwów:** August Zierhoffer, Julian Czyżewski, Józef Wąsowicz, Jan Rogowski; Włodzimierz Zinkiewicz (potem Puławy); **Wilno:** Lucjan Koc, Wanda Rewieńska-Pawełkowa, Mikołaj Taranowski; **Kraków:** Krzysztof Beres, Adam Gadowski, Mieczysław Kłapa, Stanisław Leszczycki, Andrzej Lorentski, Andrzej Łaszczyński, Jerzy Pokorny, Julian Stanoch, Zdzisław Krasnorada Wójcik; **Lublin:** Tadeusz Wilgat, Stanisława Zajchowska; **Inne:** Zbigniew Mossoczy, Elfryda Trybowska, Czesław Trybowski, Jerzy Zaleski; **Bataliony Chłopskie:** Karol Buczek (Kraków), Jan Gruszka (kieleckie).

Geografowie zesłani w głąb Związku Sowieckiego:

Bogdan Zaborski (UW) – Uwięziony przez Sowieców w 1940 r. we Lwowie i wywieziony do Norylska. Zwolniony w 1941 r. (układ Sikorski-Majski) odbył długą podróż do Londynu. Rząd polski polecił mu zorganizowanie i kierownictwo Biura Geograficznego i Zakładu Reprodukcyjnego Kartograficznego. Nie wrócił do Polski; **Michał Janiszewski** (Lwów–Warszawa) – Syberia, obwód Gorkowski, potem obwód Kemerowski, kopalnia węgla. Do Polski wrócił w 1946 r.;

Władysław Wojtowicz (Lwów) – Syberia, do Polski wrócił w 1954 r.;
Kazimierz Kulwiec, pedagog, krajoznawca, b. red. „Ziemi”, zmarł pod
Archangielskiem (1943).

1939–1945 – Ośrodki tajnego nauczania geografii na poziomie uniwersyteckim – wykładowcy (w różnych okresach):

KRAKÓW

Uniwersytet Jagielloński – Józef Szaflarski (koordynator), Mieczysław
Klimaszewski, Stanisław Leszczycki, Julian Tokarski,
Akademia Handlowa – Walenty Winid, Józef Szaflarski, Stanisław Korbel.

LWÓW

Uniwersytet Lwowski – August Zierhoffer, Aleksander Kosiba,
Akademia Handlu Zagranicznego – August Zierhoffer, Julian Czyżewski,
Aleksander Kosiba.

WARSZAWA

Uniwersytet Warszawski – Stanisław Lencewicz, Stanisław Srokowski, Sta-
nisław Pietkiewicz, Romuald Gumiński, Jan Samsonowicz, Zbigniew Sujkowski,
Stanisław Poniatowski, Maria Polackówna, Anna d'Abancourt-Koczwarowa.
Szkoła Główna Handlowa – Józef Czekalski, Jerzy Loth, Antoni Sujkowski.
Wolna Wszechnica Polska – Władysław Gumpłowicz, Jan Dylík, Józef
Czekalski.
Uniwersytet Ziemi Zachodnich – Józef Czekalski, Jerzy Kamiński.
Szkoła Nauk Politycznych – Jerzy Loth, Stanisław Srokowski, Józef
Czekalski.
Instytut Kolonialny – Jerzy Loth, Stanisław Gorzuchowski, Stanisław
Pietkiewicz, Józef Czekalski, Stanisław Poniatowski, Jan Czekanowski, Jan
S. Bystroń.

DOBIEGNIEWO (OFLAG WOLDENBERG II-C)

Koło Geografów; Wyższe Kursy Nauczycielskie i Studium Nauk Społecznych
(wykłady z geografii); Kurs uniwersytecki w zakresie I roku studiów (zakres
zajęć ustalano korespondencyjnie ze Stanisławem Lencewiczem):
Jerzy Kondracki, Juliusz Jurczyński, Michał Więckowski, Jerzy Młodziejowski,
Tadeusz Żebrowski, Tadeusz Ptaszycki, Józef Zaremba, Władysław Kowalski.

PRENZLAU (OFLAG II-A), NEUBRANDENBURG (OFLAG II-E), GROSS BORN

Wyższy Kurs Nauczycielski, Studium Pedagogiczno-Społeczne, Koło Geografów, Koło Wiedzy Ogólnej, Instytut Pedagogiczny:

Rajmund Galon, Mieczysław Dorywalski.

MURNAU (OFLAG NR VII A)

Oficerska Szkoła Topografów (dla zmylenia Niemców szkolenie zgłoszono jako Kurs Mierniczy).

Komendantem był mjr Stanisław Grzębski.

1939–1945 – Wybrane ośrodki tajnego nauczania geografii na poziomie szkoły średniej:

KRAKÓW

Maria Dobrowolska, Adam Gadomski, Marian Gotkiewicz, Stanisław Korbel, Rodion Mochnacki, Michał Mścisz, Stanisława Niemcówna, Irena Ormicka, Józef Premik, Wiesława Richling-Kondracka, Julian Stanoch, Maria Stanochowa, Józef Staśko, Józef Szafarski, Wojciech Walczak, Walenty Winid, Bogumił Krygowski.

WARSZAWA

Anna d'Abancourt-Koczwarowa, Irena Chmielewska-Gieysztorowa, Maria Czekańska, Anna Dylikowa, Maria Jasińska, Franciszek Leszek Klima, Maria Irena Mileska, Maria Płońska-Zaborska, Maria Polaczkówna, Wiesława Różycka, Halina Radlicz-Rühlowa, Wiesława Richling-Kondracka, Idalia Sujkowska, Gustaw Wuttke, Zofia Kaczorowska, Jerzy Brinken.

LWÓW

Maria Chelińska, Aleksander Kosiba, Bogdan Zaborski, August Zierhoffer.

WILNO

Wanda Rewieńska-Pawełkowa, Ludmiła Roszko, Wiktor Taranowski.

LUBLIN

Aniela Chałubińska, Roman Konstankiewicz, Tadeusz Wilgat, Stanisława Zajchowska.

ŁÓDŹ:

Teofil Katra, Maria Katrowa.

OFLAGI JENIECKIE

Osoby wymienione przy nauczaniu geografii na poziomie uniwersyteckim.

1939–1945 – Funkcje pełnione przez geografów w Polsce Podziemnej, Armii Polskiej oraz w agendach Rządu RP w Londynie:

August Zierhoffer – członek komórki tajnego szkolnictwa wyższego, Komenda Główna AK; Kierownik komórki kontrpropagandy i dezinformacji w armii niemieckiej AK; rektor konspiracyjnej Akademii Handlu Zagranicznego we Lwowie; dziekan tajnego Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Lwowskiego.

Julian Czyżewski – delegat Rządu Polskiego w Londynie na dystrykt galicyjski.

Stanisław Pietkiewicz – przedstawiciel pracowników nauki Delegatury Rządu na Kraj.

Edward Rühle – pierwszy zastępca kierownika Szefostwa Służby Kartograficznej „Schronisko” Komendy Głównej AK i kierownik Referatu Ogólnego.

Stefan Zbigniew Różycki – szef Referatu Geologicznego Szefostwa Służby Kartograficznej „Schronisko” Komendy Głównej AK.

Płk Stefan Gąsiewicz – szef Służby Geograficznej Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Bogdan Zaborski – szef Biura Geograficznego i Zakładu Reprodukcyjnego Kartograficznej w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji Rządu RP w Londynie.

Stanisław Leszczycki – oficjalny emisariusz Biura Informacji i Propagandy AK na teren Podhala, a zwłaszcza Spisza i Orawy.

Maria Irena Mileska – od 1941 r. kierownik referatu Służby Łączności Komendy Pogotowia Harcerek, od 1943 r. zastępca referentki i szefa łączności Wojskowej Służby Kobiet Okręgu Warszawskiego AK, w okresie Powstania Warszawskiego referentka łączności w pionie Szefa Łączności Komendy Okręgu V AK. Potem Komenda Główna Armii Krajowej mianowała ją kometantką obozu dla uczestniczek Powstania Warszawskiego w Oberlangen.

Jan Rogowski – Szef Biura Informacji i Propagandy Okręgu AK Lwów.

1939–1945 – Wybrane prace naukowe geografów:

Wiktor Ormicki, *Die Bevölkerung von Polen* (obszerny konspekt, zniszczony przez Niemców, zaś autor brutalnie pobity) (**Dachau, obóz koncentracyjny, 1940**),

Wiktor Ormicki – *Problemy zaludnienia kuli ziemskiej* (**Gusen, obóz koncentracyjny, 1941**),

Wiktor Ormicki – *Problemy zaludnienia terenów pustynnych oraz zaopatrzenia ludności w wodę* (**Gusen, obóz koncentracyjny, 1941**).

O istnieniu obu obszernych prac wiemy na podstawie przekazów współwięźniów. Obie pozycje były czytane przez wielu więźniów, aby otrzymać rękopis zapisywano się w kolejce. Manuskrypty zostały zniszczone w przeddzień wyzwolenia obozu.

Juliusz Jurczyński – *Geografia gospodarcza Polski* (**Oflag Dobiegniewo 1944**).

Stanisław Lencewicz – *Geografia fizyczna ogólna*, Warszawa.

Stanisław Lencewicz – *Geografia fizyczna Europy*, Warszawa.

Stanisław Pietkiewicz – *Mapa ścienna klimatów świata*, Warszawa.

Stanisław Pietkiewicz – *Klimatologia (skrypt)*, Warszawa.

Stanisław Pietkiewicz – *Studium pogranicza wielkopolsko-pomorskiego, Ziemi Lubuskiej i Złotowskiej*, Warszawa.

Karol Bohdanowicz – *Surowce mineralne świata* (wydane w 1952 r.).

Antoni Wrzosek – *Przyszła zachodnia granica Polski* (wg nie potwierdzonych informacji wydana w 1942 r. przez Tajne Wojskowe Zakłady Wydawnicze AK).

Antoni Wrzosek – *Skorowidz gmin Śląska Dolnego i Opolskiego z niemieckimi i polskimi nazwami miejscowości według stanu z 1 I 1941* (praca przygotowana do druku, ukazała się w Katowicach na początku 1945 r. Była to pierwsza powojenna publikacja podająca polskie nazwy miejscowości dla tej części ziem zachodnich).

Romuald Gumiński – *Praca o pokrywie śnieżnej Polski*.

Józef Szaflarski – *Zarys geografii fizycznej*.

Józef Szaflarski – *Geografia matematyczna*.

Józef Szaflarski – *Antropogeografia*.

Józef Szaflarski – *Zagadnienia gospodarcze Śląska*.

Walenty Winid – *Nauka o mapie i ruchach Ziemi*.

Walenty Winid – *Wprowadzenie do nauki o klimacie*.

Eugeniusz Romer – *Struktura duchowa narodu polskiego*.

Stanisław Leszczycki – *Badania geograficzne nad osadnictwem Południowej Anatolii* (**habilitacja 1945, druk. Wrocław 1987**).

- Stanisław Leszczycki** – *W sprawie wprowadzenia gospodarki planowej w Polsce.*
- Rajmund Galon** – *Siatki geograficzne (wyd. 1951).*
- Edward Rühle** – *Znaczenie Ziemi Wschodnich dla gospodarki Polski* (oprac. pod koniec 1944 r. na konferencję pokojową – na zlecenie Delegata Rządu Polskiego w Londynie).
- Stefan Zbigniew Różycki** – *Zespół map fizjograficznych do planu odbudowy Warszawskiego Zespołu Miejskiego (hipsometria, geologia, hydrogeologia, geomorfologia)* (1941, Konspiracyjne Biuro Planowania Okręgu Warszawskiego).
- Stefan Zbigniew Różycki** – *Opracowanie fizjograficzne rejonu Otwocka dla jego rejonizacji urbanistycznej* (1942, Konspiracyjne Biuro Planowania Okręgu Warszawskiego).
- Zofia Kaczorowska** – *Szkice klimatu Pomorza Zachodniego, Śląska i Prus Wschodnich* (1943–1944, tajne Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie).
- Stanisław Srokowski** – *Polska geografia i stosunki gospodarcze (wyd. Glasgow 1944),*
- Stanisław Srokowski** – *Prusy Wschodnie. Studium geograficzne, gospodarcze i społeczne (wyd. Gdańsk 1945),*
- Bogdan Zaborski** – *German menace to Europe through the Ages (Londyn 1944, współaut. z profesorem prawa Uniwersytetu Poznańskiego Marianem Zygmuntem Jedlickim, który pisywał wówczas pod pseudonimem S.M. Marvey).*
- 1939–1948** – Badania geograficzne i geofizyczne w Afganistanie prowadził Edward Stenz. Zorganizował w tym kraju służbę meteorologiczną, którą kierował. Był profesorem Uniwersytetu w Kabulu.
- 1940** – Szefostwo Służby Geograficznej Armii Polskiej wydaje *Instrukcję o czytaniu map angielskich.*
- 1940–1943** – Władysław Gorczyński jako *visiting profesor* prowadził wykłady w ośrodkach geograficznych w Kalifornii, na Florydzie oraz w Meksyku. W Stanach Zjednoczonych publikował szereg prac z zakresu klimatologii i meteorologii.
- 1940–1945** – Za zgodą Rektora UJ oraz Armii Krajowej pracę w Institut für Deutsche Ostarbeit podjęła Stanisława Milatowa, której zadaniem było informowanie władz podziemnych o pracach i zamierzeniach Instytutu. Ponadto – wspólnie z pracującymi tam słuchaczami geografii: Zofią Cieślanką, Mieczysławem Kłapą oraz Andrzejem Lorentskim – miała czuwać nad zrabowanym przez Niemców mieniem Instytutu Geograficznego UJ, przede wszystkim zaś nad umieszczonymi tam zbiorami bibliotecznymi.

- 1941 – Bolesław Olszewicz przystępuje do prac nad rejestrem strat osobowych poniesionych przez Polskę w wyniku II wojny światowej. Zebrany materiał szczęśliwie ocalał z Powstania Warszawskiego, a praca pt. *Lista strat kultury polskiej (1 IX 1939–1 III 1946)* ukazała się w 1947 r. Niestety panująca wówczas komunistyczna cenzura usunęła nazwiska osób, które zostały zamordowane przez Sowietów.
- 1941 – Sekcja Wojskowego Instytutu Geograficznego w Edynburgu wydaje skrypt *Zasadnicze wiadomości z topografii*.
- 1941 – Wojskowy Instytut Geograficzny publikuje skrypt Henryka Lacha-Łockiego *Postępowanie się mapą angielską*.
- 1941 – W październiku w Pałacu Sztuki w Krakowie Gubernator Hans Frank otwiera wystawę *Deutscher Kampf in Osten*, zorganizowaną z okazji drugiej rocznicy utworzenia Generalnego Gubernatorstwa. Centralne miejsce na wystawie przeznaczono dla dużej makiety Krakowa, która została zrabowana przez Niemców ze zbiorów Instytutu Geograficznego UJ. Po wojnie makieta powróciła do Instytutu.
- 1941–1945 – W Wielkiej Brytanii ukazują się polskie prace geograficzne, m.in. K. Dziewońskiego o planie rozwoju Krakowa, mapy Ludwika Grodzickiego ilustrujące ziemie polskie pod okupacją niemiecką, mapy B. Zaborskiego dotyczące zachodniej części pogranicza polsko-czechosłowackiego oraz stosunki narodowościowe, językowe i wyznaniowe w Polsce oraz po angielsku Atlas statystyczny Polski Edwarda Szturm de Sztrema. Ponadto ukazują się wydawnictwa kartograficzne sygnowane przez Wojskowe Biuro Propagandy i Oświaty Rzeczypospolitej Polskiej.
- 1942 – Nakładem Komisji Wyszukaniowo-Wydawniczej Dowództwa Wojsk Polskich na Środkowym Wschodzie ukazuje się w Palestynie pozycja *Zasadnicze wiadomości z topografii: z dodatkiem: Krótki opis map angielskich Palestyny i Egiptu*.
- 1942 – Internowany w Szwajcarii lwowski nauczyciel gimnazjalny Eugeniusz Kmicikiewicz opublikował w Genewie podręczniki geografii ogólnej oraz geografii regionalnej. Przeznaczone były dla Żołnierskich Szkół Powszechnych, a wydawcą był Wszechświatowy Komitet Związków Młodzieży Chrześcijańskiej.
- 1942 – Prof. Zygmunt Wojciechowski na zlecenie Delegatury Rządu RP na Kraj prosi Antoniego Wrzoska o skompletowanie zespołu celem opracowania zasad zasiedlania przyszłych terenów zachodnich. Oprócz Wrzoska do zespołu weszli Rajmund Buławski (statystyk i demograf) oraz Józef Kokot (prawnik). Został opracowany *Memoriał dotyczący zasad zasiedlania terenów na zachodzie*.

Dokument przekazano do Delegatury Rządu i był rozpowszechniany w kraju i za granicą.

1942–1943 – Tajne Wojskowe Zakłady Wydawnicze AK publikują serię prac geograficznych dotyczących Pomorza i Śląska:

Jan Dylík – *Ziemie Powracające. Obraz geograficzno-gospodarczy*. T. 1. *Pomorze Wschodnie (Prusy Wschodnie)*. Gdańsk, Warszawa 1942,

Maria Czekańska – *Ziemie Powracające. Obraz geograficzno-gospodarczy*. T. 2. *Pomorze Zachodnie. Przyodrze, Pogranicze*, Warszawa 1942,

Antoni Wrzosek – *Ziemie Powracające. Obraz geograficzno-gospodarczy*. T. 3. *Śląsk*, Warszawa 1943.

1942–1943 – Działające w Jerozolimie Urząd Oświaty Rzeczypospolitej Polskiej, Komisja Regulaminowo-Wydawnicza oraz Sekcja Wydawnicza Dowództwa Armii Polskiej na Wschodzie podejmują trud zaopatrzenia polskich dzieci, junaków czy młodych żołnierzy w pomoce szkolne z dziedziny geografii, niezbędne dla kontynuowania nauki z tego przedmiotu w zakresie szkoły podstawowej i średniej. Przedrukowywano przede wszystkim pozycje wydane przed wojną w Polsce. W ramach tej akcji ukazały się podręczniki szkolne m.in. S. Pawłowskiego (najwięcej), a także D. Gayówny, J. Łysakiewiczówny, Jadwigi Michałowskiej, Waławy Domaniewskiej, Tadeusza Radlińskiego, Gustawa Wuttke oraz mapy Eugeniusza Romera.

1942–1944 – Nakładem różnych instytucji w Wielkiej Brytanii ukazują się polskie pomoce szkolne z zakresu geografii. M. in. przedrukowano przedwojenne podręczniki S. Pawłowskiego, Anny Nałkowskiej, T. Radlińskiego, G. Wuttke, mapy E. Romera.

1942–1944 – W Warszawie odbywają się zebrania Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Referentami są m. in. S. Lencewicz, S. Pietkiewicz (oba wygłosili najwięcej odczytów), W. Richling-Kondracka, S. Gorzuchowski. Prelekcje odbywały się w mieszkaniach prywatnych. Na jednym ze spotkań Stanisław Lencewicz mówił o dorobku polskiej geografii. Wystąpienie oceniono bardzo wysoko, rękopis niestety zaginął. Podobnego typu spotkania miały miejsce w Krakowie. Po 1943 r. przystąpiono tam do prac nad rekonstrukcją studiów geograficznych, przygotowano propozycję uproszczonych i przyspieszonych studiów, przewidując duże zapotrzebowanie po wojnie na kadre nauczycielską. Omawiano konieczność zreformowania działalności Polskiego Towarzystwa Geograficznego, przystąpiono do prac nad księgą pamiątkową poświęconą pamięci Jerzego Smoleńskiego (niestety do realizacji tego zamierzenia nigdy nie doszło!). We wszystkich tych pracach uczestniczyli m.in.: Władysław Szafer, Jan Dąbrowski, Kazimierz Dobrowolski,

Władysław Semkowicz, Józef Fudakowski, Karol Buczek, Maria Dobrowolska, Józef Szaflarski, Mieczysław Klimaszewski, Antoni Wrzosek, Marian Gotkiewicz, Stanisław Leszczycki.

- 1943** – Powstaje Szefostwo Służby Geograficznej Komendy Głównej Armii Krajowej (IV Oddział), przyjmujące kryptonim „Schronisko”. Szefem był ppłk. Mieczysław Szumański, I zastępcą Edward Rühle, który kieruje też Referatem Ogólnym (odpowiedzialnym za koordynację prac wykonywanych przez wszystkie komórki „Schroniska”). Szefem Referatu Geologicznego był Stefan Zbigniew Różycki. Opublikowano kilkaset nakładów map. Podjęto działania zmierzające do skompletowania materiałów kartograficznych niezbędnych w planowanej akcji „Burza”, operacji Armii Krajowej skierowanej przeciwko wojskom niemieckim. Rozpoczęła się ona w styczniu 1944 r. Zaczęto reprodukcować przedwojenne mapy w skali 1:25 000. Pierwsza mapa konspiracyjna została wydrukowana w Warszawie 12 maja 1943 r. przez Mariana Dutkiewicza, pracownika Wojskowego Instytutu Geograficznego. Był to arkusz *Lublin Południe*. Szczególnym opracowaniem były cztery sekcje mapy Warszawy (1:25 000), na których naniesiono obiekty zajęte przez Niemców, zniszczone budynki, urządzenia kolejowe. Mapa ta była przewidziana do prac operacyjnych przy planowaniu Powstania Warszawskiego. Nakład wynosił 500 egzemplarzy. Ponadto wydano kilkanaście map szczegółowych terenów miejskich i przemysłowych (1:25 000), ponad 80 sekcji map w skali 1:100 000 oraz mapę operacyjną 1:300 000. Publikowano też mapy z terenów na których położone były obozy jenieckie (np. Murnau) i obozy koncentracyjne. Miały one ułatwić ucieczki osobom więzionym. Ponadto w „Schronisku” działały: sekcja zdjęć specjalnych i dział reprodukcji map. Armia Krajowa była jedynym ruchem partyzanckim w Europie, który w warunkach panującego terroru uruchomił własną produkcję kartograficzną. „Schronisko” utrzymywało ścisłą współpracę z Wojskowym Instytutem Geograficznym w Edynburgu.
- 1943** – W Quizil Ribat w Iraku w ramach Armii Polskiej na Wschodzie zostaje utworzona 12 Kompania Geograficzna. Wchodziła ona w skład 2 Korpusu Polskiego. Kadre stanowili oficerowie WIG-u. Był to zmotoryzowany pododdział służby geograficznej Polskich Sił Zbrojnych przeznaczony do wykonywania polowych prac pomiarowych (geodezyjnych), kartograficzno-fotograficznych, reprodukcyjnych oraz przygotowywania makiet plastycznych terenów walk. Wykonała m.in. stół plastyczny Monte Cassino w dużej skali, który wykorzystano przy planowaniu natarcia poszczególnych jednostek w tym regionie. Istniała do 1946 r.

- ok. 1943** – Szefostwo Służby Geograficznej 2. Korpusu Armii Polskiej i Oficerska Szkoła Topografów wydają skrypt Feliksa Kopczyńskiego *Organizacja i zadania Służby Geograficznej*.
- 1943–1945** – Na polecenie Rządu Polskiego w Londynie Stanisław Leszczycki zorganizował około 1943 r. w Krakowie placówkę studialną, zadaniem której były prace nad ustaleniem przebiegu przyszłych granic Polski (w 1945 r. została ona przekształcona w ekspozyturę biura kongresowego MSZ). W pracach tych uczestniczyli m. in. Eugeniusz Romer, Stanisław Pietkiewicz, Edward Rühle, Józef Szaflarski, Antoni Wrzosek, a także polscy pracownicy Biblioteki Jagiellońskiej (wówczas *Deutsche Staatsbibliothek*).
- 1944** – Po Powstaniu Warszawskim do Krakowa dotarł Eugeniusz Romer. Od momentu wybuchu wojny przez długi czas ukrywał się we Lwowie w klasztorze zmartwychwstańców. Pod koniec kwietnia 1944 r. rząd polski w Londynie zalecił przerzut uczonego drogą lotniczą do Anglii. W tym celu odbył zakonspirowaną podróż do Warszawy, gdzie miał oczekiwać na odlot do Londynu. Otrzymał wówczas fałszywe dokumenty wystawione na nazwisko Edmunda Piotrowskiego, którego to nazwiska używał do początków 1945 roku. Czeka-
jąc na przerzut opracował dla rządu polskiego obszerny memoriał *Struktura duchowa narodu polskiego*, który zaczął pisać jeszcze we Lwowie. W wyniku przeprowadzonych badań lekarskich okazało się, że stan zdrowia Romera jest na tyle zły, że odbycie podróży do Londynu jest niemożliwe. Pozostał więc w Warszawie, gdzie zastało go Powstanie. Po jego upadku przeszedł wraz z warszawiakami „szlak męki”, prowadzący do słynnego obozu w Pruszkowie. Zwolniony dzięki interwencji Czerwonego Krzyża, dojechał do Krakowa.
- 1944** – W wyzwolonym przez Sowieców Lublinie władze komunistyczne aresztują Stanisławę Zajchowską. Została osadzona na Zamku Lubelskim, a Sąd Wojskowy Garnizonu Lubelskiego skazał ją na pięć lat więzienia za przynależność do Armii Krajowej. W 1945 r. przewieziono ją do więzienia we Wronkach. Została zwolniona w październiku 1945 r. w wyniku interwencji ówczesnego ministra oświaty Czesława Wycecha.
- 1939–1945** – W latach wojny niesławą okrył się dawny geograf Uniwersytetu Jagiellońskiego Włodzimierz Kubijowicz. Był przewodniczącym Centralnego Ukraińskiego Komitetu Narodowego w Krakowie. Głównym jego celem była działalność socjalna. Równocześnie Komitet był uznawany za ukraińskie przedstawicielstwo wobec władz Generalnego Gubernatorstwa. Z tej racji dość często Kubijowicz odwiedzał na Wawelu Generalnego Gubernatora Hansa Franka. Ale jego działalność znacznie wykraczała poza podstawowe

cele Komitetu. W 1941 r. wystosował odezwę do ludności ukraińskiej, w której m.in. stwierdzał:

„Dzień 22 czerwca 1941 roku [napad Niemiec na Związek Sowiecki] przejdzie do historii jako data o wyjątkowym znaczeniu. W tej radosnej chwili uczucia nasze kierują się ku niezwykłonym żołnierzom niemieckim. [...] Będziemy modlić się za Führera”.

W latach 1940–1943 występował do Hansa Franka z propozycjami wydzielenia w strukturze terytorialno-administracyjnej Generalnej Guberni kantónów polskich i ukraińskich i dokonania przesiedleń ludności polskiej z ziem „etnicznie ukraińskich”, za które uważał Chełmszczyznę, Podlasie, Galicję.

Miał znaczący udział w utworzeniu w 1943 r. formacji wojskowej, działającej u boku armii hitlerowskiej – 14 Dywizję Grenadierów SS (1 ukraińską) czyli 14. Waffen-Grenadier-Division SS (galizische Nr. 1), potocznie nazywaną Dywizją SS-Galizien. Po uzyskaniu zgody na jej utworzenie, w dniu 28 kwietnia 1943 r. dziękował Frankowi, mówiąc m.in.:

„Sformowanie galicyjsko-ukraińskiej dywizji w ramach formacji SS – to dla nas nie tylko wyróżnienie, ale i zobowiązanie do aktywnej współpracy z niemieckimi państwowymi organami i dotrwanie w tej postawie do zwycięskiego końca wojny. [...] Jednocześnie należy się nasza podzięką wielkiemu Führerowi zjednoczonej Europy za to, że on zgodził się na nasz udział w wojnie, zgodził się na naszą inicjatywę i dał zezwolenie na stworzenie galicyjskiej dywizji”.

W przeddzień wkroczenia oddziałów radzieckich Kubijowicz uciekł z Krakowa do Niemiec. Na Ukrainie nazywany jest „godnym przywódcą ukraińskiej geografii”.

8. Lata 1945–1952

1945 – W styczniu zaczyna funkcjonować Instytut Geograficzny UJ. Pierwszym dyrektorem zostaje J. Szaflarski, później E. Romer, zaś w grudniu S. Leszczycki. Do 1952 r. funkcję dyrektora sprawowali jeszcze J. Szaflarski i M. Klimaszewski. W kwietniu 1945 r. rozpoczęto normalne zajęcia dydaktyczne, wznowiło też działalność Koło Geografów Uczniów UJ. Eugeniuszowi Romerowi przypadł zaszczyt wygłoszenia pierwszego w Polsce po II. wojnie światowej wykładu z geografii (16 kwietnia 1945 r.), który nosił tytuł *Geografia i geografowie*. Miało to miejsce w Instytucie Geograficznym UJ. Syn Romera Edmund w swych pamiętnikach pisał:

„Wolno i w milczeniu wszedł [Romer] na podium katedry, bystro spoglądając po zebranych. Po chwili ochryplym z przejęcia głosem rzekł: «Może byście wstali, to jest chwila godna uczczenia, pierwszy w Polsce po wojnie wykład z nauki o Ziemi»”.

1945 – W marcu Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie aresztuje Stanisława Leszczyckiego za rzekome posiadanie bez zezwolenia broni oraz za kontakty z dawnymi kolegami z Armii Krajowej. Przez kilka tygodni był więziony, przebywając w celi m. in. z Henrykiem Mianowskim. Przed wojną był on dyrektorem Krakowskiej Izby Przemysłowo-Handlowej i wraz z Leszczyckim inicjowali badania naukowe z zakresu turystyki. Dzięki bardzo zdecydowanej interwencji władz uczelni a także Polskiej Partii Socjalistycznej Leszczycki został zwolniony z aresztu i powrócił do normalnej pracy.

1945 – Działalność wznawia Katedra Geografii Gospodarczej w Akademii Handlowej (obecnym Uniwersytecie Ekonomicznym) w Krakowie. Pierwszym kierownikiem został Józef Szaflarski, w latach 1947–1950 Katedrą kierował Władysław Milata.

1945 – W styczniu Jan Dylik podejmuje starania o utworzenie Zakładu Geografii na tworzoną Uniwersytecie Łódzkim. W pierwszym okresie Zakład otrzymał 4 pokoje mieszkalne w kamienicy przy ul. Piotrkowskiej 37. Geografia znalazła się na Wydziale Nauk Przyrodniczych. Natomiast na Wydziale Humanistycznym funkcjonował Zakład Antropogeografii. Za twórców geografii łódzkiej uważa się Jana Dylika, Ludwika Straszewicza, Stanisława Zycha oraz Annę Dylikową.

- 1945 – W lutym podjęto prace nad reaktywacją Instytutu Geograficznego w Poznaniu (asystent Stefan Majdanowski). W sierpniu kierownictwo obejmuje A. Zierhoffer, który w marcu opuścił Lwów. W 1947 r. został mianowany profesorem zwyczajnym. Do 2004 r. geografia poznańska mieściła się w Collegium Maius przy ul. Fredry, potem przeszła na kampus uniwersytecki.
- 1945 – W Akademii Handlowej (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny) w Poznaniu Florian Barciński reaktywuje i kieruje Katedrą Geografii Ekonomicznej (od 1992 r. Katedra Ekonomiki Przestrzennej i Środowiskowej).
- 1945 – W kwietniu Jerzy Kondracki podjął działalność w kierunku reaktywacji Zakładu Geograficznego Uniwersytetu Warszawskiego. Pierwszym pomieszczeniem (do 1947 r.) było mieszkanie Państwa Kondrackich przy ul. Wilczej 22. W grudniu kierownikiem zostaje Stefan Zbigniew Różycki. W 1951 r. Zakład Geograficzny zostaje przemianowany na Katedrę Geografii Fizycznej. W 1947 r. powstaje Zakład Antropogeografii, który objął S. Leszczycki. W organizacji tego Zakładu uczestniczyła jako asystent-wolontariusz Maria Irena Mileska. W 1950 r. utworzono Katedrę Kartografii (kierownik S. Pietkiewicz).
- 1945 – W sierpniu rozpoczynają się zajęcia dydaktyczne z geografii na utworzonym w październiku 1944 r. Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Geografia działała w ramach Wydziału Przyrodniczego, a od 1948 – Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. Organizatorem ośrodka lubelskiego był Adam Malicki. Kadra pochodziła przede wszystkim ze Lwowa: A. Malicki, Aniela Chałubińska, Alfred Jahn, Zofia Duszyńska. Z Wilna przywędrował Abraham Melezin. Od początku pracował Tadeusz Wilgat.
- 1945 – W Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w październiku powstaje Katedra Geografii, której kierownikiem zostaje Mieczysław Limanowski. Kadre naukową stanowią przede wszystkim pracownicy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (M. Limanowski, Wincenty Okołowicz, Ludmiła Roszko). Później Katedra przekształciła się w Katedrę Geografii Fizycznej, którą od kwietnia 1946 r. kierował Rajmund Galon. W tym samym roku powstaje Katedra Antropogeografii (Maria Kielczewska-Zaleska), zaś w 1947 r. Katedra Meteorologii i Klimatologii (Władysław Gorczyński).
- 1945 – W listopadzie podejmuje działalność Instytut Geograficzny Uniwersytetu Wrocławskiego. Większość kadry naukowej stanowili dawni pracownicy Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Twórcą Instytutu był Julian Czyżewski. Ściągnął do Wrocławia Józefa Wąsowicza, Aleksandra Kosibę, Bolesława Olszewicza, Mieczysława Klimaszewskiego, w 1949 r. do tego grona dołączył Alfred Jahn. Instytut otrzymał siedzibę w głównym gmachu Uniwersytetu, w którym większość jego jednostek ma swoją siedzibę do chwili obecnej.

- W 2003 r. Instytut Geograficzny zmienił nazwę na „Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego”. Do 2006 r. działał w ramach Wydziału Nauk Przyrodniczych, od tego roku wraz z Instytutem Nauk Geologicznych tworzą Wydział Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska.
- 1945** – W marcu Stanisław Leszczycki przygotowuje opracowanie *Geopolityczne podstawy naszych żądań Ziemi Zachodnich*. Pracując nad tym elaboratem wiedział już o decyzji Wielkiej Trójki, pozbawiającej Polskę Ziemi Wschodnich i jej zgodzie na przesunięcie terytorium naszego kraju w kierunku zachodnim. Studium to stało się podstawą ostatecznej wersji dokumentu *Postulaty Polski w sprawie granicy zachodniej*, który po poprawkach wniesionych przez MSZ został przedstawiony przez rząd polski Stanom Zjednoczonym AP, Wielkiej Brytanii i Związkowi Sowieckiemu. Leszczycki jako autor koncepcji został włączony do polskiej delegacji na Konferencję Poczdamską (lipiec). Oprócz niego w gronie doradców polskiej delegacji było jeszcze dwóch innych geografów: Tadeusz Żebrowski oraz Regina Danysz-Fleszarowa.
- 1945** – Powstaje Główny Urząd Pomiarów Kraju (od 1955 r. Główny Urząd Geodezji i Kartografii) oraz Geodezyjny Instytut Badawczy (późniejszy Instytut Geodezji i Kartografii).
- 1945** – Powstaje Główny Urząd Planowania Przestrzennego umiejscowiony przy Ministerstwie Odbudowy. Do 1949 r. pracowała tam duża grupa geografów, m.in.: K. Dziewoński, J. Ernst, R. Galon, J. Głodek, S. Golachowski, J. Kostrowicki, M. Litterer, M. I. Mileska, M. Więckowski, B. Winid. Współpracowali z GUPP m.in.: S. Berezowski, A. Bogucka, K. Bromek, R. Gumiński, A. Jahn, Z. Kaczorowska, J. Kobendzina, J. Kondracki, A. Malicki, B. Malisz, W. Milata, M. Orlicz, J. Paszyński, M. Prószyński, E. Romer, S.Z. Różycki, E. Rühle, F. Uhorczak, H. Więckowska, T. Wilgat, A. Wrzosek, J. Zaremba, W. Zinkiewicz.
- 1945** – Wznawiają działalność: Państwowy Instytut Meteorologiczny (jako Państwowy Instytut Hydrologiczny i Meteorologiczny), Instytut Geologiczny oraz Wojskowy Instytut Geograficzny (potem Zarząd Topograficzny Sztabu Generalnego WP, obecnie Szefostwo Geografii Wojskowej).
- 1945** – W Krakowie zostaje utworzone Biuro Studiów Osadniczo-Przesiedleńczych. Przy placówce tej działała Rada Naukowa dla Zagadnień Ziemi Zachodnich. Liczyła ponad 60 osób, wśród nich byli również geografowie, m. in.: R. Fleszarowa, M. Kielczewska, S. Leszczycki, B. Olszewicz, M. Orlicz, S. Pietkiewicz, E. Romer, S. Srokowski, J. Szafarski, F. Uhorczak, A. Wrzosek, A. Zierhoffer.
- 1945** – W listopadzie odbywa się konferencja w sprawie wydania *Atlasu Polski*. Uczestniczyli w niej m. in. S. Srokowski, J. Kondracki, T. Naumienko.

- 1945 – Reaktywowane zostają: Instytut Bałtycki w Gdyni, Instytut Śląski w Katowicach, powstaje Instytut Śląski we Wrocławiu (potem przeniesiony do Opola). W Instytucie Śląskim w Katowicach działem geograficznym kieruje A. Wrzosek, współpracuje z nim Maria Suboczowa. Z inicjatywy A. Wrzoska w Instytucie zostaje utworzona Komisja Fizjograficzna, która skupiała geografów interesujących się problematyką śląską.
- 1945 – W Poznaniu powstaje Instytut Zachodni. Pierwszym wicedyrektorem została Maria Kielczewska.
- 1945 – W Biurze Odbudowy Stolicy powstaje Pracownia Fizjograficzna, którą początkowo kieruje S.Z. Różycki, a następnie (do 1956 r.) Marek Prószyński. Pracują tu m.in. J. Kobendzina, J. Kostrowicki i H. Więckowska.
- 1945 – W maju odbyło się pierwsze po wojnie zebranie Polskiego Towarzystwa Geograficznego, zwołane przez Stanisława Srokowskiego, który do 1939 r. pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego. Powołano władze Towarzystwa i Oddział Warszawski. W tym samym roku powstały oddziały w Lublinie (przewodniczy Adam Malicki) i Krakowie (Stanisław Leszczycki).
- 1945 – Na Uniwersytecie Poznańskim przeprowadzone zostały dwa geograficzne przewody habilitacyjne, przygotowane jeszcze przed wybuchem wojny: Florian Barciński (*Wstęp do nauki geografii gospodarczej*, wyd. 1935) oraz Józef Czekalski (temat: *Rzeczywistość geograficzna-kartogram-mapa izarytmiczna. Analiza metody* – na podstawie dwóch publikacji z lat 1933 i 1934).
- 1945 – Doktoraty z geografii uzyskują na Uniwersytecie Jagiellońskim: Edward Rühle, *Utwory lodowcowe zachodniej części Polesia Wołyńskiego*, promotor E. Romer; Wojciech Walczak, *Z morfologii i dyluwium południowej części Jury Krakowskiej*, promotor E. Romer.
- 1945 – Największym przedsięwzięciem Uniwersytetu Jagiellońskiego i geografów krakowskich skierowanym w stronę nauczycieli był zorganizowany na początku 1945 r. (kwiecień) „Kurs Naukowo-Informacyjny o Ziemiach Zachodnich”. Przygotowany był wspólnie z Akademią Górniczą. W pracach związanych z jego utworzeniem uczestniczyli m.in. S. Leszczycki, E. Romer, A. Wrzosek, a zastępcą kierownika Kursu został J. Szaflarski. Na kurs przyjęto 413 osób, z których większość stanowili nauczyciele i studenci. Na potrzeby słuchaczy opublikowano w tym samym roku specjalne wydawnictwa, m. in. autorstwa geografów: A. Wrzoska, *Zarys geografii fizycznej Śląska*; J. Szaflarskiego, *Zarys geografii fizycznej Pomorza Zachodniego*; E. Romera, *Duch Polski Zachodniej*. Tygodniowy objazd Dolnego Śląsku prowadził A. Wrzosek. Na przełomie lat 1946/1947 zorganizowano kolejny Kurs. Redaktorem wydawnictw został E. Romer, a wykłady prowadzili m.in.: S. Leszczycki, *Geograficzne podstawy Polski*

- współczesnej; A. Wrzosek, *Krajobraz Ziemi Śląskiej oraz Zniszczenia wojenne na Ziemiach Zachodnich*. Zajęcia dotyczące tych obszarów odbywały się jeszcze w 1948 roku. Wśród wykładowców byli m.in. F. Uhorzak i S. Leszczycki.
- 1945** – Geografowie powoływani są jako eksperci do spraw ustalanie przebiegu granic – m.in. S. Leszczycki uczestniczył w pracach związanych z delimitacją granic na konferencję międzynarodową w Poczdamie (lipiec). Jako rzeczoznawca brał też udział w konferencjach w Moskwie, Pradze i Paryżu. Ekspertem do spraw granicy z Czechosłowacją był A. Wrzosek, do granicy polsko-niemieckiej Teofil Bissaga. W 1946 r. przy wytyczaniu naszej granicy w Białostockiem pracował Stanisław Pietkiewicz, który współpracował też z polsko-sowiecką komisją delimitacyjną (1947–1950).
- 1945** – Kazimierz Dziewoński zostaje szefem Biura Studiów w Głównym Urzędzie Planowania Przestrzennego w Warszawie.
- 1945** – W Krakowie powstaje Regionalny Urząd Planowania Przestrzennego. Pierwszym dyrektorem zostaje S. Leszczycki (funkcję tę pełni do listopada 1946 r.). Do 1949 r. w podobnych placówkach funkcje kierownicze sprawowali m.in.: A. Wrzosek (Wrocław), F. Uhorzak (Katowice), R. Galon (Bydgoszcz).
- 1945** – W Warszawie zorganizowano Ogólnopolski Zjazd Geografów, Geodetów i Geologów poświęcony opracowywaniu i produkcji map na potrzeby wojska i obronności kraju. Inicjatorem był Teodor Naumienko, a obrady odbywały się w gmachu Wojskowego Instytutu Geograficznego. Przewodniczył im Eugeniusz Romer. Oprócz niego i oficerów WIG-u w obradach uczestniczyli m.in.: Jerzy Loth, Bolesław Olszewicz, Stanisław Pietkiewicz.
- 1945** – Na Wydziale Humanistycznym UJ powstaje Katedra Antropogeografii, której kierownictwo powierzono S. Leszczyckiemu. Funkcjonowała do końca 1948 r., t.j. do przejścia Leszczyckiego do Warszawy. Natomiast Katedra Geografii Fizycznej działała na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, a jej kierownikiem był J. Szafarski.
- 1945** – Zatwierdzenie habilitacji S. Leszczyckiego (rozprawa: *Badania geograficzne nad osadnictwem w południowej Anatolii*, Uniwersytet Jagielloński). Niemal równocześnie S. Leszczycki otrzymuje nominację na profesora nadzwyczajnego.
- 1945** – Stanisław Pietkiewicz uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim „rozszerzenie habilitacji” na geografę ogólną.
- 1945** – Ukazują się prace Antoniego Wrzoska: *Zarys geografii fizycznej Śląska oraz Nad Odrą i Nysą*.
- 1945** – Stanisław Pietkiewicz wspólnie z Michałem Orliczem publikują opracowanie *Plan regionalny przesiedlenia osadników rolnych na Ziemię Odzyskaną*. Wydawcą było Biuro Studiów Osadniczo-Przesiedleńczych w Krakowie.

- 1945 – Maria Kielczewska wspólnie z Andrzejem Grodkiem wydają pracę *Odra-Nisa. Najlepsza granica Polski*.
- 1945 – Maria Czekańska publikuje skrypt *Ziemie Nadodrzańskie i Pomorze Wschodnie*.
- 1945 – Ukazuje się praca Stanisława Srokowskiego *Prusy Wschodnie: studium geograficzne, gospodarcze i społeczne*.
- 1945 – W grudniu Służba Topograficzna Wojska Polskiego wydaje mapę Polski w skali 1:1 000 000. Była to pierwsza mapa prezentująca kraj w nowych granicach, z polskimi nazwami Ziemi Zachodnich i Północnych. Przedstawiała też podział na województwa i powiaty. Uznawano ją za mapę tymczasową, stąd jej niski nakład (zaledwie 1 000 egz.).
- 1945 – Zaczynają się prześladowania Jerzego Zaleskiego, późniejszego profesora Uniwersytetu Gdańskiego. Za kontakty z tzw. antykomunistycznym podziemiem, za przynależność do nielegalnej organizacji „Wolność i Niezawisłość” oraz za organizowanie akcji konspiracyjnych (1945–1948) był trzykrotnie aresztowany (1945, 1946, 1947), w latach 1950–1956 represjonowany, jako członek grupy ekspertów i doradców Komisji Krajowej „Solidarności” (1980–1981) był inwigilowany i szykanowany. Po skończeniu studiów w 1950 r. nie mógł znaleźć posady, pracował wtedy m. in. jako robotnik. Do pracy na uczelni został przyjęty dopiero w 1960 r.
- 1945/1946 – Reaktywowany zostaje organ Polskiego Towarzystwa Geograficznego – „Przegląd Geograficzny”. Ukazał się jako T. 19, 1939/1945 i był poświęcony geografom, którzy odeszli w latach II. wojny światowej. Redaktorami byli E. Romer i J. Loth. Sekretarzem redakcji był J. Kondracki, a jako adres redakcji podano jego prywatne mieszkanie przy ul. Wilczej 22 m. 6. Kolejny rocznik ukazał się w 1946 r. Samodzielnym redaktorem był E. Romer, który kierował periodykiem do 1949 r. W następnych latach redaktorami byli: S. Leszczycki (1950–1979), J. Kostrowicki (1979–1993), J. Szupryczyński (1993–2000), Z. Taylor (od 2000 r.).
- 1945–1946 – Jerzy Loth pełni funkcję rektora Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.
- 1945–1946 – Zakładem Antropogeografii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego kieruje Stanisław Gorzuchowski. Pod koniec 1946 r. zostaje aresztowany przez władze komunistyczne i skazany za rzekomą działalność w nielegalnej organizacji „Wolność i Niezawisłość”. Zmarł w więzieniu we Wronkach w dniu 22 marca 1948 r.
- 1945–1953 – Olaf Rogalewski opracowuje plany odbudowy i zagospodarowania Wrocławia i miast Dolnego Śląska. W latach 1947–1949 kieruje Pracownią Studiów w Biurze Planu Wrocławia, zaś w okresie 1950–1953 jest kierownikiem Działu lokalizacji w Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego we Wrocławiu.

- 1945–1954** – W Instytucie Zachodnim w Poznaniu działa Sekcja Geograficzna, którą kieruje Stanisława Zajchowska.
- 1946** – W Gdańsku utworzono dwuletnie Pedagogium z sekcją studiów geograficzno-przyrodniczych i Zakładem Geografii, kierowanym przez Józefa Staszewskiego. Później Pedagogium zostało przekształcone w Wyższą Szkołę Pedagogiczną z Wydziałem Przyrodniczym i sekcją biologiczno-geograficzną.
- 1946** – W Gdyni zaczyna działać Państwowa Wyższa Szkoła Handlu Morskiego, której siedzibę przeniesiono w 1947 r. do Sopotu. W ramach uczelni funkcjonowała Katedra Geografii Ekonomicznej, kierowana przez Jana Moniaka (do 1966 r.) i Jerzego Zaleskiego (1966–1970). W 1952 r. uczelnia przyjęła nazwę Wyższa Szkoła Ekonomiczna, zaś w 1970 r. została włączona do powstającego Uniwersytetu Gdańskiego.
- 1946** – W dniach 9–12 czerwca we Wrocławiu odbywa się zjazd zjednoczeniowy towarzystw i organizacji geograficznych: Polskiego Towarzystwa Geograficznego, regionalnego Towarzystwa w Poznaniu oraz Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii. Wolę zjednoczenia z PTG wykazywało przez pewien czas również Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, które następnie wycofało się z rozmów w tej sprawie. W Zjeździe uczestniczyło około 400 osób. Było to pierwsze po wojnie zgromadzenie naukowe w gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego. Wykład inauguracyjny *Duchowa struktura Polski* wygłosił Eugeniusz Romer. W trakcie Zjazdu uczestnicy odwiedzili Regionalny Urząd Planowania Przestrzennego, wysłuchali wykładu architekta Tadeusza Ptaszyckiego na temat ówczesnych problemów urbanistycznych Wrocławia i wzięli udział w wycieczce po mieście. Przewodniczącym PTG został Stanisław Srokowski. Przyjęto nowy statut i powołano dwa samodzielnie działające wydziały specjalne: Wydział dla Spraw Nauki – przewodniczący S. Leszczycki, Wydział dla Spraw Geografii Szkolnej – przewodniczący A. Zierhoffer. Kolejnymi prezesami Towarzystwa byli: S. Leszczycki, R. Galon, J. Kondracki, A. Jahn, S. Berezowski, B. Winid, A. Dylikowa, W. Stankowski, J. Szupryczyński, A. Bonasewicz, F. Plit, A. T. Jankowski, J. Bański, A. Jackowski (od 2012 r.).
- Zjazd dał impuls do tworzenia nowych oddziałów PTG, które zaczęły powstawać jeszcze w tym samym roku: Łódź, Poznań, Toruń, Wrocław. W 1947 r. założono oddziały w takich ośrodkach, jak Częstochowa, Gdańsk, Katowice, Opole, Szczecin, w 1949 r. w Rzeszowie, zaś w 1950 r. w Radomiu. W niektórych przypadkach najpierw powstawało Koło Geograficzne, które następnie przekształcano w oddział. Kolejne oddziały powstały później – większość w połowie lat 50. i w latach 60. XX wieku.

- 1946 – We Wrocławiu wznowiono wydawanie „Czasopisma Geograficznego” jako kwartalnika PTG. Pierwszym redaktorem został Julian Czyżewski (1946–1968). W następnych latach funkcję tę pełnili: Alfred Jahn (1968–1992), Jan Łoboda (1992–2010) i Piotr Migoń (od 2011 r.).
- 1946 – Józef Wąsowicz reaktywuje we Wrocławiu (w pomieszczeniach Instytutu Geograficznego) lwowski Instytut Kartograficzny im. Eugeniusza Romera przy „Książnicy Atlas” pod zarządem państwowym. W 1954 r. jednostka ta stała się oddziałem wrocławskim Państwowego Przedsiębiorstwa Wydawnictw Kartograficznych (obecnie Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych) w Warszawie.
- 1946 – Zostają zatwierdzone dalsze habilitacje przeprowadzone na Uniwersytecie Jagiellońskim: Aleksandra Kosiby (rozprawa: *Grenlandia*), Adama Malickiego (rozprawa: *Kras gipsowy Podola Pokuckiego*), Jana Dylika (rozprawa: *Analiza geograficznego położenia grodzisk i uwagi o osadnictwie wczesnohistorycznym Wielkopolski*), Marii Kielczewskiej-Zaleskiej (rozprawa: *Osadnictwo wiejskie i miejskie Pomorza i Prus Wschodnich*).
- 1946 – Na Uniwersytecie Poznańskim przeprowadzono dwie habilitacje geograficzne: Alfred Jahn (*Utwory czwartorzędowe i morfologia doliny Bugu pod Sokalem*, wyd. 1948) oraz Bogumił Krygowski (*Zarys geologiczno-morfologiczny południowego Polesia*, wyd. 1947).
- 1946 – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Stanisław Berezowski, *Porty Dunaju środkowego*, promotor S. Leszczycki.
- 1946 – W Krakowie powstaje Wyższa Szkoła Pedagogiczna, m. in. z trzyletnimi nauczycielskimi studiami geograficznymi, uprawniającymi do nauczania geografii w szkole. W następnym roku utworzono w niej Pracownię Geograficzną.
- 1946 – Zostaje aresztowany Karol Buczek, wybitny historyk geografii i kartografii. Był jednym z głównych oskarżonych w spreparowanym przez komunistów tzw. „procesie krakowskim” (11 VIII–10 IX 1947), wytoczonym działaczom Polskiego Stronnictwa Ludowego i organizacji „Wolność i Niezawisłość”. Prokurator żądał dla niego kary śmierci, sąd skazał go na 15 lat więzienia. Ze względu na gruźlicę został zwolniony z więzienia w 1954 r. W 1956 r. zawieszono mu karę na 2 lata. W tym samym roku został zastępcą profesora, zaś na początku 1957 r. profesorem nadzwyczajnym w Instytucie Historii PAN. W 1962 r. nominację profesorską zablokował I sekretarz Komitetu Centralnego PZPR Władysław Gomółka. Uzyskał ją dopiero w 1972 r. Rehabilitowany wyrokiem Sądu Najwyższego w 1989 r., w sześć lat po śmierci. Po wyjściu z więzienia opublikował wiele znaczących studiów. Do końca pracował nad *Słownikiem Historyczno-Geograficznym Ziemi Polskich w średniowieczu*.

- 1946 – W „Sprawozdaniach PAU” ukazuje się streszczenie „dzieła życia” E. Romera *Struktura duchowa narodu polskiego*. Całość nigdy nie została opublikowana.
- 1946 – Józef Czekalski otrzymuje tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego geografii gospodarczej na Uniwersytecie Poznańskim.
- 1946 – Ukazuje się praca Stanisława Leszczyckiego *Geograficzne podstawy Polski współczesnej*.
- 1946 – Maria Kielczewska-Zaleska opublikowała pracę *O podstawy geograficzne Polski*.
- 1946 – Ukazuje się praca Marii Czekańskiej *Z biegiem Odry*.
- 1946 – Jan Dylík publikuje *Geografię Ziemi Odzyskanych w zarysie*.
- 1946 – Stanisław Pietkiewicz publikuje prace: *Zarys geografii gospodarczej, Klimaty kuli ziemskiej oraz Pomorze Zachodnie w granicach przyznanych Polsce*.
- 1946 – Ukazuje się skrypt Jerzego Kondrackiego pt. *Geografia fizyczna*.
- 1946 – Stanisław Srokowski publikuje monografię *Miasta i ludzie Prus Wschodnich*.
- 1946 – Józef Szaflarski opublikował podręcznik *Zarys geografii gospodarczej ogólnej*.
- 1946 – Florian Barciński publikuje *Geografię gospodarczą ogólną*.
- 1946 – Ukazuje się *Antropogeografia* autorstwa Marii Dobrowolskiej. Wydawcą była Bratnia Pomoc Studentów Wyższej Szkoły Nauk Społecznych Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych w Krakowie.
- ok. 1946 – W Łodzi działa filia warszawskiej Szkoły Głównej Handlowej, której prowadzone są zajęcia z geografii gospodarczej. W 1950 r. została ona przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, która w 1961 r. jako Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny została włączona do Uniwersytetu Łódzkiego. W 1962 r. powstała tam Katedra Geografii Ekonomicznej, której pierwszym kierownikiem był Tadeusz Olszewski.
- 1946–1949 – Przy Ministerstwie Administracji Publicznej działa Komisja Ustalania Nazw Miejscowych, której przewodniczy Stanisław Srokowski. W pracach uczestniczyli m.in.: M. Klimaszewski, S. Leszczycki, J. Szaflarski, A. Wrzosek. Z Komisją ściśle współpracował Bolesław Olszewicz. Ustaliła ona polskie brzmienie ponad 32 tys. nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w Polsce Zachodniej i Północnej. Wyniki prac Komisji zostały wykorzystane w *Słowniku nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej* (cz. 1–2) autorstwa Stanisława Rosponda, który w 1951 r. wydało Polskie Towarzystwo Geograficzne.
- 1946–1950 – S. Leszczycki pełni funkcję wiceministra spraw zagranicznych.
- 1946–1956 – W Łodzi działa Wyższa Szkoła Pedagogiczna z Wydziałem Geograficzno-Biologicznym.
- 1947 – Uniwersytet Jagielloński nadał Eugeniuszowi Romerowi tytuł doktora *honoris causa*.

- 1947 – Stanisław Leszczycki zostaje wybrany przewodniczącym Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Funkcję tę pełnił do grudnia 1950 r. (połączenie PTK z PTT).
- 1947 – W Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk utworzono Komitet Fizjograficzny, którego przewodniczącym został Bogumił Krygowski. W ramach Komitetu działała sekcja geograficzna. Przewodniczył jej A. Zierhoffer. Główne cele badawcze wiązały się z rozpoznaniem fizjografii Ziem Odzyskanych. W 1948 r. Komitet zaczął publikować „Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią”. Redaktorem pierwszego tomu był B. Krygowski. W latach 1969–2009 ukazywały się one pt. „Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią. Geografia Fizyczna”, a od 2010 r. jako „Badania Fizjograficzne. Seria A. Geografia Fizyczna” oraz „Seria D. Gospodarka Przestrzenna”. W 2000 r. współwydawcą został Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM.
- 1947 – W utworzonej we Wrocławiu Wyższej Szkole Handlowej prowadzone są zajęcia z geografii gospodarczej. W 1950 r. Szkołę upaństwowiono i przekształcono w Wyższą Szkołę Ekonomiczną (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu). W 1952 r. Antoni Wrzosek tworzy tam Katedrę Geografii Gospodarczej i zostaje jej pierwszym kierownikiem. Po jego odejściu w 1955 r. Katedrą kierowała Jadwiga Pilawska. Później jednostka zmieniła nazwę na Zakład Geografii Ekonomicznej.
- 1947 – W Warszawie odbywa się pierwsza po wojnie konferencja dotycząca roli i miejsca geografów oraz prac geograficznych w planowaniu regionalnym zorganizowana przez Główny Urząd Planowania i Polskie Towarzystwo Geograficzne. Uczestniczyli w niej m.in. P. Zaremba, S. Srokowski, J. Czyżewski, S. Pietkiewicz.
- 1947 – Powstaje Polskie Towarzystwo Geofizyczne (przez pewien czas istniało jako Polskie Towarzystwo Meteorologiczne i Hydrologiczne). Członkami-założycielami Towarzystwa było wielu przedstawicieli profesury geograficznej.
- 1947 – Z inspiracji Polskiego Towarzystwa Geograficznego rozpoczynają się prace nad mapą użytkowania ziemi w Polsce. Po 1953 r. opiekę merytoryczną przejmie Instytut Geografii PAN.
- 1947 – Zatwierdzono przeprowadzoną w Uniwersytecie Jagiellońskim habilitację M. Klimaszewskiego (rozprawa: *Rzeźba polskich Karpat Zachodnich. II. Okres dyluwialny*).
- 1947 – Jerzy Loth wraz z Zofią Cichocką-Petrażycką publikują *Geografię gospodarczą Polski* (T. 1–2). W tym samym roku ukazuje się praca J. Lotha *Wykład geografii ekonomicznej ogólnej*.
- 1947 – Główny Urząd Planowania Przestrzennego wydaje atlas *Studium Planu Krajowego*.

- 1947 – Państwowy Instytut Geologiczny zaczyna publikować dwie serie 28-arkuszowej *Przeglądowej mapy geologicznej Polski* w skali 1:300 000 (A – utwory powierzchniowe, B – bez utworów czwartorzędowych). Prace zostały ukończone w 1955 roku.
- 1947 – Stanisław Srokowski publikuje pracę *Prusy Wschodnie (Mazury, Warmia i Powiśle)*. Niemal równocześnie ukazuje się inna jego praca pt. *Pomorze Zachodnie. Studium geograficzne, gospodarcze i społeczne*.
- 1947 – Ukazuje się *Atlas Ziem Odzyskanych* (red. Józef Zaremba), wydany przez Główny Urząd Planowania Przestrzennego.
- 1947 – Jerzy Kondracki wspólnie z Wandą Richling-Kondracką publikują *Geografię Polski*. Ponadto Kondracki wydaje *Mały Atlas Polski*.
- 1947 – Alfred Jahn publikuje pracę *Geografia w urzędach planowania w Polsce*.
- 1947 – Antoni Wrzosek przedstawia raport pt. *Geografia w pracy Instytutu Śląskiego*.
- 1947 – Ukazuje się studium Karola Bromka *Rola geografii w planowaniu przestrzennym*.
- 1947 – Julian Czyżewski publikuje *Kilka uwag w związku z zagadnieniem regionów antropogeograficznych Polski*.
- 1947 – Wojskowy Instytut Geograficzny wydaje pierwszą mapę samochodową Polski (1:1 000 000). W tym samym roku WIG zaczął publikować mapę topograficzną Polski (1:100 000). W dużym stopniu wykorzystywano mapy przedwojenne.
- 1947–1948 – WIG wydaje 12 arkuszową mapę Polski w skali 1:500 000.
- 1947–1950 – Kazimierz Dziewoński zakłada na Uniwersytecie Wrocławskim Studium Planowania Przestrzennego, którego został kierownikiem. Była to pierwsza po wojnie placówka kształcąca planistów. Jego najbliższym współpracownikiem był Antoni Wrzosek.
- 1947–1955 – Bolesław Olszewicz pełni funkcję sekretarza generalnego Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego.
- 1948 – Eugeniusz Romer otrzymuje tytuł profesora honorowego UJ.
- 1948 – Na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Wrocławskiego Antoni Wrzosek przeprowadza habilitację z zakresu antropogeografii. Tytuł profesora uzyskał w 1954 r.
- 1948 – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Jagielloński: Jan Jańczyk, *Znaczenie przebiegu pór roku dla podziałów klimatycznych na przykładzie Europy wschodniej*, promotor J. Szaflarski; Uniwersytet Poznański: Stefan Majdanowski, temat *Zagadnienie rynien jeziornych na Niżu Europejskim*; Bolesław Świdorski, temat *Położenie osiedli wiejskich w Polsce w zależności od rzeźby terenu*; Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie: Tadeusz Wilgat, temat *Okresowość opadów na kuli ziemskiej*;

- 1948 – Władysław Milata zakłada w Krakowie geograficzne czasopismo popularno-naukowe „Poznaj Świat” i zostaje jego pierwszym redaktorem. Wydawcą jest Polskie Towarzystwo Geograficzne. W Krakowie pismo ukazywało się do 1950 r., a po przerwie do 1956 r. redakcja została przeniesiona do Warszawy. Wieloletnim redaktorem był Stanisław Berezowski. W 2002 r. PTG zrezygnowało z wydawania czasopisma (względy finansowe), które przejęło Wyd. Bernardinum w Pelplinie. Obecnie ukazuje się w Gdańsku (firma Probiel).
- 1948 – Zaczyna się ukazywać czasopismo dla nauczycieli „Geografia w Szkole”. Pierwszym redaktorem był Stanisław Srokowski, następnie funkcję tę pełnili m.in. Józef Barbag i Zdzisław Batorowicz.
- 1948 – Jan Dylík tworzy periodyk „Acta Geographica Lodzensia”, wydawane przez Łódzkie Towarzystwo Naukowe.
- 1948 – W lutym ukazuje się pierwszy numer „Biuletynu Geograficznego Krakowskiego Oddziału PTG”.
- 1948 – W połowie roku w Wojskowym Instytucie Geograficznym aresztowano dużą grupę oficerów i pracowników cywilnych w związku z rzekomym sprzyjaniem przez nich tzw. odchyleniu nacjonalistyczno-prawicowemu. Wśród zatrzymanych był m.in.: szef Instytutu płk Teodor Naumienko, którego powiązano również z tzw. sprawą gen. Mariana Spychalskiego. O aresztowaniu Naumienki zdecydowało Biuro Polityczne Polskiej Partii Robotniczej. Ponadto prowadzono przesłuchania innych pracowników (głównie oficerów). Zaczęto zwalniać ze służby przedwojennych oficerów, część z nich przeniesiono na niższe stanowiska. Akcję tę przeprowadzono przede wszystkim w celu likwidacji Wojskowego Instytutu Geograficznego. Rozkazem ministra obrony narodowej z 29 kwietnia 1949 r. WIG został rozwiązany, podobnie jak Oficerska Szkoła Służby Geograficznej. Ich miejsce zajął Oddział Topograficzny Sztabu Generalnego. Szefami Oddziału, a potem Zarządu Topograficznego zostali oficerowie sowieccy (Sobczyński E. 2000).
- 1948 – Eugeniusz Romer publikuje *Rozmyślenia na tematy regionalne*, które m.in. zawierają jego przemyślenia dotyczące rangi społecznej polskiej geografii. W tym samym roku wydaje interesujące studium dydaktyczne *Lekcja geomorfologii na tle krajobrazu Rabki*.
- 1948 – We Wrocławiu ukazuje się dwutomowe dzieło pt. *Oblicze Ziemi Odzyskanych. Dolny Śląsk*. Jednym z redaktorów całości był Bolesław Olszewicz. T. 1. nosił tytuł *Przyroda i gospodarka* (red. J. Czyżewski), T. 2. *Dzieje. Kultura* (red. R. Jamka). W przygotowaniu tomu pierwszego uczestniczyli głównie geografowie: J. Czyżewski, M. Klimaszewski, A. Wrzosek, E. Romer.

- 1948 – Instytut Zachodni w Poznaniu wydaje pod red. Zygmunta Wojciechowskiego serię *Ziemie Staropolski*, która objęła 4 tomy: *Dolny Śląsk* (cz. 1–2), *Pomorze Zachodnie* (cz. 1–2), *Ziemia Lubuska*, *Warmia i Mazury* (cz. 1–2). W przygotowaniu wszystkich tomów znaczący udział mieli geografowie. Ten sam wydawca publikuje w tym roku *Monografię Odry* (red. A. Grodek, M. Kiełczewska-Zaleska, A. Zierhoffer).
- 1948 – Instytut Śląski wydaje monografię Aleksandra Kosiby *Klimat ziem śląskich*.
- 1948 – Mieczysław Klimaszewski publikuje pracę *Polskie Karpaty Zachodnie w okresie dyluwialnym*.
- 1948 – Ukazują się prace Antoniego Wrzoska: *Charakterystyka geograficzna rzeki Odry i jej dorzecza oraz Kraj. Położenie i granice*.
- 1948 – Instytut Śląski wydaje pracę zbiorową *Śląsk. Ziemia i ludzie*.
- 1948 – Opublikowano pracę Romualda Gumińskiego *Zarys meteorologii i klimatologii*.
- 1948 – Stanisław Berezowski publikuje *Zarys dwu zagadnień geografii ekonomicznej: lokalizacji i regionalizacji*. W tym samym roku wydaje *Skrypt do wykładów geografii ekonomicznej Polski* (cz. 1–2).
- 1948 – Stanisława Zajchowska publikuje monografię *Ziemia Lubuska*.
- 1948 – Maria Dobrowolska publikuje pracę *Dynamika krajobrazu kulturalnego*.
- 1948 – Ukazuje się podręcznik Antoniego Opolskiego *Astronomiczne podstawy geografii*.
- 1948 – Józef Barbag wydaje *Geografię gospodarczą Polski w zarysie*.
- 1948 – Józef Zaremba publikuje pracę *Rola geografii w planowaniu*.
- 1948 – Ukazuje się praca Jerzego Kondrackiego *Karpaty i Sudety*.
- 1948 – Maria Suboczowa i Antoni Wrzosek wydają monografię *Śląsk. Obraz geograficzno-gospodarczy*.
- 1948 – W Wojskowym Instytucie Geograficznym kończą się prace redakcyjne nad *Mapą polityczną Europy* (1:6 000 000). W roku 1949 była gotowa do druku, lecz ze względów natury politycznej zrezygnowano z jej wydania.
- 1949 – W dniu 19 listopada 1949 r. w Instytucie Geograficznym UJ odbyły się uroczystości związane z 100. rocznicą utworzenia pierwszej w Polsce Katedry Geografii. W tym dniu w hallu Instytutu (ul. Grodzka 64) odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą męczeństwu J. Smoleńskiego i W. Ormickiego. Replika tablicy znajduje się w obecnej siedzibie Instytutu na Kampusie 600. lecia Odnowienia UJ.
- 1949 – W dniach 5–8 czerwca w Gdańsku odbywa się IV Ogólnopolski Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Uczestniczyło w nim około 500 osób. Głównym punktem obrad było wystąpienie S. Leszczyckiego zawierające ocenę dotychczasowego dorobku i nakreślenie zadań współczesnej geografii polskiej. Prezentowane tezy przez długi czas obowiązywały w naszej geografii.

- 1949 – W ramach tzw. czystki ideologicznej władze komunistyczne usuwają z uczelni geografa profesora Jerzego Lotha (Szkoła Główna Handlowa w Warszawie). Wrócił do swoich zajęć dopiero po „Polskim Październiku” w 1956 r. i związanej z nim „odwilży” politycznej.
- 1949 – Urząd Planowania zostaje przekształcony w Państwową Komisję Planowania Gospodarczego. W 1950 r. utworzono wojewódzkie komisje planowania gospodarczego. W placówkach tych było zatrudnionych wielu geografów.
- 1949 – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Warszawski: Mieczysław Fle-szar, temat *Środowisko geograficzne a rozwój społeczny*; Uniwersytet Poznań-ski: Stanisława Zajchowska. Temat *Z zagadnień antropogeograficznych Ziemi Lubuskiej*. Promotor A. Zierhoffer; Uniwersytet Wrocławski: Ludwik Stra-szewicz, temat *Równina Wroclawska i jej znaczenie dla Polskiej Gospodarki Narodowej*, promotor J. Wąsowicz.
- 1949 – Jerzy Loth publikuje *Geografię ekonomiczną ogólną*.
- 1949 – Bohdan Dobrzański i Adam Malicki publikują *Gleby województw krakow-skiego i rzeszowskiego*.
- 1949 – Wrocławskie Towarzystwo Naukowe wydaje prace Eugeniusza Romera *Okresy gospodarcze w Polsce* oraz *Regiony klimatyczne Polski*.
- 1949 – Ukazuje się praca Stanisława Leszczyckiego *Współczesne zadania geografii w Polsce*.
- 1949 – Józef Borowik publikuje studium *Renesans badań fizjograficznych w Polsce*.
- 1949 – Stanisław Pietkiewicz publikuje *Klimaty kuli ziemskiej*.
- 1949 – Ukazuje się praca Władysława Milaty *Pogoda i jak ją przewidywać*.
- 1949 – Władysław Szafer publikuje *Zarys ogólnej geografii roślin*.
- 1949 – Teofil Bissaga publikuje skrypt *Geografia komunikacyjna Polski*.
- 1949/1950 – W WSP w Krakowie powstaje Wydział Przyrodniczo-Geograficzny.
- 1949–1951 – Florian Barciński rektorem Akademii Handlowej w Poznaniu.
- 1950 – Geografia warszawska przenosi się do pałacu Uruskich-Czetwertyńskich (ul. Krakowskie Przedmieście 30), gdzie ma siedzibę do chwili obecnej.
- 1950 – W Opolu powstaje Wyższa Szkoła Pedagogiczna, w której funkcjonują jed-nostki geograficzne.
- 1950 – W WSE w Szczecinie powstaje Katedra Geografii Gospodarczej z kierowni-kiem Juliuszem Mikołajskim. W 1955 r. jako Zakład Geografii Transportu została ulokowana na Politechnice Szczecińskiej. Po utworzeniu w 1985 r. w Szczecinie Uniwersytetu znalazła się na Wydziale Ekonomicznym, a od 1990 r. na Wydziale Transportu i Łączności.
- 1950 – W Warszawie powstaje Szkoła Główna Służby Zagranicznej, w ramach której działa Katedra Geografii Gospodarczej. Szkoła funkcjonowała do 1961 r.

- 1950** – Doktorat z geografii uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim Jan Flis, *Krajobraz gipsowy Niecki Nidziańskiej*, promotor M. Klimaszewski.
- 1950** – Represje spotykają geografa Józefa Zarembę, w tamtym czasie dyrektora Departamentu Planów Terenowych i Lokalizacji w Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Był inwigilowany przez władze bezpieczeństwa w związku z aresztowaniami przyjaciół z ołagu Woldenberg II, którzy byli objęci wielkimi procesami politycznymi. W rezultacie tych działań został zwolniony z PKPG. Do Komisji Planowania przy Radzie Ministrów powrócił dopiero w 1959 r., ale nigdy już nie piastował wysokich stanowisk. W 1969 r. został wicedyrektorem Instytutu Planowania i otrzymał status samodzielnego pracownika naukowego – docenta.
- 1950** – Z połączenia Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego powstaje Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze.
- 1950** – Jerzy Loth wraz z Zofią Cichocką-Petrażycką publikują *Zarys problemów geograficzno-ekonomicznych metali kolorowych w świecie*.
- 1950** – Romuald Gumiński wydaje podręcznik *Kurs meteorologii i klimatologii*.
- 1950** – Mieczysław Dorywalski publikuje *Geografię matematyczną*.
- 1950** – Ukazuje się praca Stanisława Srokowskiego *Geografia gospodarcza ogólna*.
- 1950** – Tadeusz Wilgat opublikował *Kartografię w zarysie*.
- 1950** – Stefan Golachowski publikuje *Materiały do statystyki narodowościowej Śląska Opolskiego z lat 1910–1939*.
- 1950/1951** – Ukazuje się praca Eugeniusza Romera *Mapa jako dokument dziejów rzeźby powierzchni ziemi*.
- 1950/1951** – Ukazuje się *Mapa geomorfologiczna Polski* Jerzego Kondrackiego.
- 1951** – W Warszawie odbywa się I Kongres Nauki Polskiej. Sytuację geografii scharakteryzował Stanisław Leszczycki w referacie pt. *Stan geografii w Polsce i perspektywy jej rozwoju* („Przegląd Geograficzny” T. 23). Wystąpienie to opierało się w znacznej mierze na opracowaniach przygotowanych pod redakcją Leszczyckiego *Geografia do drugiej wojny światowej* oraz *Geografia po drugiej wojnie światowej*, publikowanych na łamach „Geografii w Szkole”. Na podstawie materiałów przygotowanych przez Podsekcję Geograficzną Kongres uznał, że jednym z głównych zadań geografii polskiej jest opracowanie szczegółowej mapy geomorfologicznej i hydrograficznej Polski (w skali 1: 50 000). Podkreślono znaczenie realizacji tego zadania wobec planowanego rozwoju różnorodnych inwestycji i osadnictwa. Nad przygotowaniem map pracowały przez szereg lat wszystkie ośrodki geograficzne.
- 1951** – Kierownikiem utworzonego w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej Zakładu Geografii zostaje Maria Dobrowolska.

- 1951 – W strukturze Instytutu Geograficznego UW utworzono Pracownię Geografii Turystyki, kierowaną przez Marię Irenę Mileską. Placówka działała do 1968 r. Położyła ona duże zasługi w reaktywowaniu badań z zakresu tej dziedziny nauk geograficznych.
- 1951 – We wrocławskiej Wyższej Szkole Rolniczej powstaje Katedra Hydrometeorologii, której kierownikiem został Adam Schmuck. W 1958 r. zmieniono jej nazwę na Katedra Meteorologii i Klimatologii, w 1981 r. na Katedra Agrometeorologii.
- 1951 – Na Wydziale Rolnym WSR w Lublinie powstaje Katedra Meteorologii. Pierwszym kierownikiem był Włodzimierz Zinkiewicz.
- 1951 – W ramach WSR w Poznaniu działa Katedra Meteorologii, utworzona jeszcze w 1920 r. na Uniwersytecie Poznańskim. W 1961 r. zmieniła nazwę na Katedrę Agrometeorologii.
- 1951 – Profesurę nadzwyczajną z geografii na Uniwersytecie Poznańskim otrzymuje Bogumił Krygowski. Profesorem zwyczajnym został w 1957 r.
- 1951 – W Toruniu zaczynają się ukazywać „Studia Societatis Scientiarum Torunensis Toruń Polonia. Sectio C (geographia et geologia)”. Przez wiele lat redaktorem był Rajmund Galon.
- 1951 – Utworzono Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, które przejęło całą produkcję map przeznaczonych do użytku powszechnego (od 1992 r. nazwa Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych).
- 1951 – Władze komunistyczne oskarżają niesłusznie Tadeusza Żebrowskiego, wykładowcę Uniwersytetu Warszawskiego, kierownika Katedry Geografii Regionalnej o uczestnictwo w aferze szpiegowskiej. W 1952 r. zostaje aresztowany w ramach tzw. spisku gen. Mariana Spychalskiego, oskarżonego o odchylenia prawicowo-nacjonalistyczne. Żebrowskiego obciążył skazany na śmierć w odrębnym procesie gen. Józef Kuropieska. Ponieważ nie znaleziono wystarczających dowodów winy Żebrowski został po pewnym czasie zwolniony, a w 1956 r. zrehabilitowany. Nigdy już nie powrócił na Uniwersytet. W latach 60. XX w. pracował w Instytucie Geografii PAN. Był kierownikiem Pracowni Krajów Gospodarczo Słabo Rozwiniętych. W latach 1957–1961 pełnił funkcję ambasadora RP w Japonii.
- 1951 – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Poznański: Tadeusz Bartkowski, temat *Rozwój polodowcowej sieci hydrograficznej Wielkopolski Środkowej*, promotor A. Zierhoffer; Janusz Paszyński, temat *Opady atmosferyczne dorzecza Odry i ich związek z zalesieniem*; Uniwersytet Łódzki: Anna Dylikowa, *O metodzie badań strukturalnych w morfologii glacialnej*, promotor S.Z. Różycki; Cecylia Radłowska, temat *Morfologia doliny Prosnicy*, promotor

- J. Dylík (?); Uniwersytet Wrocławski: Bożena Strzelecka-Modelska, temat *Ze studiów toponomastycznych nad Długoszem*, promotor J. Wąsowicz (?); Uniwersytet Toruński: Ludmiła Roszko, temat *Moreny czołowe zachodniego Pojezierza Mazurskiego*, promotor R. Galon; London School of Economics: Jerzy Kostrowicki, promotor Laurence Dudley Stamp.
- 1951** – Stanisław Arnold publikuje *Geografię historyczną Polski*.
- 1951** – Kazimierz Tymieniecki wydaje pracę *Ziemie polskie w starożytności*.
- 1951** – Karol Bromek publikuje pracę *Geografia komunikacji*.
- 1951** – Jan Flis publikuje *Kartografię i topografię* (cz. 1–2).
- 1951** – Ukazały się prace Jerzego Kostrowickiego *Planowanie przestrzenne* oraz *Typy miast i sieć osadnicza*.
- 1951** – Rajmund Galon publikuje *Siatki geograficzne. Podręcznik praktyczny dla geografii*.
- 1951** – Pod red. Mieczysława Fleszara ukazuje się *Geografia gospodarcza* (cz. 1–2).
- 1951** – Juliusz Jurczyński publikuje *Meteorologię i klimatologię* (cz. 1–2).
- 1951** – Opublikowano pracę Kazimierza Dziewońskiego *Zagadnienie lokalizacji produkcji*.
- 1951** – Jerzy Kondracki publikuje w Londynie esej pt. *The development of geography in Poland*.
- 1951–1952** – W ramach reorganizacji uniwersytetów powstają Wydziały Biologii i Nauk o Ziemi, na których została umiejscowiona geografia. Na Uniwersytecie Jagiellońskim powstaje Zespół Katedr Geografii, kierowany przez M. Klimaszewskiego. W Warszawie utworzono Instytut Geograficzny, którym kierował S. Leszczycki. W Łodzi powstaje Zespół Katedr Geografii i Geologii, kierowany przez Jana Dylika.
- 1951–1953** – Funkcję rektora Akademii Handlowej w Poznaniu pełni Mieczysław Fleszar.
- 1951–1953** – Represje władz komunistycznych spotykają Jana Flisa, geografa Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- 1952** – Na mocy uchwały Sekretariatu Naukowego Prezydium PAN powstaje Komitet Geograficzny PAN. W 1960 r. zmienił on nazwę na Komitet Nauk Geograficznych PAN. Pierwszym przewodniczącym został S. Leszczycki, kolejnymi szefami byli: K. Dziewoński, M. Klimaszewski, R. Galon, S. Kozarski, Z. Chojnicki, S. Liszewski, A. Kostrzewski (od 2007 r.). Prezydium Komitetu zwyczajowo pełniło funkcję Narodowego Komitetu do spraw Współpracy z Międzynarodową Unią Geograficzną.
- 1952** – Wydział Spraw Naukowych PTG organizuje w Krakowie konferencję w sprawie prac nad mapą morfologiczną i hydrograficzną Polski, których realizację

zalecił I Kongres Nauki Polskiej. Konferencje poświęcone tej problematyce organizowano jeszcze kilkakrotnie.

- 1952** – Wydział Spraw Naukowych PTG organizuje w Lublinie konferencję w sprawie planu prac badawczych w zakresie geografii (26–27. 04).
- 1952** – Wydział Spraw Naukowych PTG, Instytut Geograficzny UW oraz Kierownictwo Badań nad Początkami Państwa Polskiego organizują konferencję w sprawie geografii historycznej (4.10.). Główne referaty wygłosili Gerard Labuda oraz Maria Dobrowolska.
- 1952** – W Toruniu odbywa się konferencja w sprawie bibliografii geografii polskiej. Organizatorem jest Polskie Towarzystwo Geograficzne (1. 10).
- 1952** – Komitet Geograficzny PAN oraz Polskie Towarzystwo Geograficzne organizują w Łodzi konferencję w sprawie definicji i zakresu geografii oraz zagadnień peryglacjalnych, a także stanowiska geomorfologii w Polsce (1–2. 02).
- 1952** – Doktoraty z geografii uzyskują: Uniwersytet Poznański: Stanisław Konieczny, temat *Rozmieszczenie narzutniaków zlodowacenia dyluwialnego w zachodniej Polsce*; Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie: Henryk Maruszczak (zakres: geomorfologia).
- 1952** – Aleksander Kosiba wydaje podręcznik *Wstęp do klimatologii Polski*.
- 1952** – Anna Dylkowa publikuje pracę *O metodzie badań strukturalnych w morfologii glacialnej*.
- 1952** – Ukazuje się praca Mieczysława Klimaszewskiego pt. *Zagadnienia plejstocenu południowej Polski*.
- 1952** – Jerzy Kostrowicki publikuje pracę *O funkcjach miastotwórczych i typach funkcjonalnych miast*.
- 1952** – Ukazuje się praca Bolesława Malisza *Lokalizacja przemysłu – zasady ogólne*.
- 1952** – Ukazuje się trzytomowe dzieło *Surowce mineralne świata* – pośmiertnie wydana praca Karola Bohdanowicza.
- 1952** – Franciszek Uhorczak proponuje opracowanie mapy użytkowania ziemi metodą kameralną na podstawie map topograficznych 1:100 000. Pierwsza mapa ukazała się dopiero w 1969 r. Potem inicjatywę tę kontynuował Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Wykorzystując zdjęcia satelitarne opracował mapę *Polska. Użytkowanie ziemi* (1:500 000), którą wydano w 1980 r.
- 1952–1953** – Ukazuje się „Biuletyn Geograficzny PTG”. W 1954 r. wydawcą został Instytut Geografii PAN. Od 1955 r. ukazywał się pt. „Dokumentacja Geograficzna”.
- 1952–1955** – Antoni Wrzosek pełni funkcję rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny) we Wrocławiu.

1952–1962 – Regina Danysz-Fleszarowa wydaje 5cio tomowe monumentalne dzieło *Retrospektywna Bibliografia Geologiczna Polski*. Była to bibliografia adnotowana i dotyczyła w zasadzie całej szeroko rozumianej nauki o Ziemi.

9. Okres po 1952 roku

- 1953** – W Warszawie powstaje Instytut Geografii PAN. Dyrektorem został S. Leszczycki. W 1974 r. nastąpiła zmiana nazwy na „Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania”, zaś w 1997 r. na „Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego PAN”. Początkowo siedzibą był pałac Uruskich-Czetwertyńskich (zajmowany wspólnie z geografią uniwersytecką), od 1997 r. Instytut otrzymał pomieszczenia w budynku przy ul. Twardej 51/55. Placówka ta wydaje „Przegląd Geograficzny” (od 1953), „Geographia Polonica” (od 1964), a także kilka serii naukowych.
- 1953** – M. Klimaszewski tworzy w Krakowie Pracownię Geomorfologii i Hydrologii PAN, przekształconą później w Zakład Geomorfologii i Hydrologii Gór i Wyżyn, wchodzący w skład Instytutu Geografii PAN.
- 1953** – We Wrocławiu powstaje Pracownia Historii Geografii i Kartografii PAN, która weszła w skład Instytutu Geografii PAN. Kierownikiem został Bolesław Olszewicz. Formalnie przestała istnieć w 1969 r., kiedy to przeszła do Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki – Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, a opiekę nad nią przejął Józef Babicz, kierownik Pracowni Nauk Przyrodniczych. W 1975 r. w ramach Instytutu powstał Zespół Historii Kartografii, któremu w okresie 1975–1997 patronował Józef Babicz. W międzyczasie (1994 r.) Instytut zmienił nazwę na „Instytut Historii Nauki PAN”. Z omawianą placówką byli lub są związani nadal m. in.: Bogusław Krassowski, Jerzy Ostrowski, Stanisław Pietkiewicz, Zbigniew Rzepa, Józef Szaflarski, Edward Schnayder, Wiesława Wernerowa, Zbigniew J. Wójcik, Lucyna Szaniawska, Stanisław Litak.
- 1953** – W związku z powstaniem Instytutu Geografii PAN z funkcji przewodniczącego PTG rezygnuje S. Leszczycki. Równocześnie Towarzystwo przekazało tej placówce swoje zbiory biblioteczne, część majątku, w tym trzy stacje terenowe (Mikołajki, Wojcieszów, Hala Gąsienicowa) i wydawnictwa, m.in. „Przegląd Geograficzny”. Spowodowało to, że PTG utraciło swój dotychczasowy charakter – zaprzestało działalności naukowej, a główną uwagę musiało zwrócić na popularyzację geografii i problemy geografii szkolnej. Głównym wydawnictwem Towarzystwa pozostało „Czasopismo Geograficzne”. Ten wymuszony transfer dóbr Towarzystwa na rzecz placówki PAN-owskiej był główną przyczyną stopniowej utraty dawnej rangi, jaką PTG miało w świadomości społecznej.

- 1953** – W Krakowie Polskie Towarzystwo Geograficzne organizuje konferencję w sprawie opracowywania studiów do planów regionalnych (17–18. 01).
- 1953** – Polskie Towarzystwo Geograficzne oraz Komitet Geograficzny PAN organizują konferencję w sprawie rozwoju kartografii w Polsce.
- 1953** – W Poznaniu odbywa się konferencja w sprawie opracowania podręcznika *Geografia Polski* oraz geograficznych monografi miast (6–7.03). Organizatorami były: Polskie Towarzystwo Geograficzne oraz Komitet Geograficzny PAN. Wypracowano wstępny konspekt *Geografii Polski*, zredagowany przez S. Leszczyckiego.
- 1953** – W WSP w Krakowie dawny Wydział Przyrodniczo-Geograficzny przekształca się w Wydział Geograficzno-Biologiczny, w ramach którego działają trzy katedry geograficzne.
- 1953** – Na Wydziale Melioracji Wodnych WSR w Krakowie powstaje Katedra Meteorologii (obecna nazwa Katedra Meteorologii i Klimatologii Rolniczej). Pierwszym kierownikiem był Władysław Milata.
- 1954** – W dniu 28 stycznia umiera Eugeniusz Romer. Został pochowany 2 lutego na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie.
- 1954** – W krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej zaczęto prowadzić studia magisterskie z zakresu geografii.
- 1954** – W szczecińskiej Wyższej Szkole Rolniczej na Wydziale Rolniczym powstaje Katedra Meteorologii Rolniczej. Organizatorem i kierownikiem został Krzysztof Prawdzic. W 1970 r. przemianowano ją na Zakład Agrometeorologii (kierownik Czesław Koźmiński), obecnie działa jako Katedra Meteorologii i Klimatologii.
- 1954** – Jan Dylík tworzy w Łodzi międzynarodowy periodyk „Biuletyn Peryglacjalny”, zostając pierwszym redaktorem. Po jego śmierci redakcję przejęła Anna Dylíkowa (1976–2000). Wydawcą było Łódzkie Towarzystwo Naukowe. W latach 1956–1975 „Biuletyn” był oficjalnym organem Komisji Morfologii Peryglacjalnej Międzynarodowej Unii Geograficznej.
- 1954** – Instytut Geografii PAN zaczyna publikować serię wydawniczą pt. „Prace Geograficzne”. Ukazało się już ponad 200 tomów.
- 1954** – Wydział Geodezyjny Politechniki Warszawskiej zmienia nazwę na Wydział Geodezji i Kartografii. W ramach Katedry Kartografii działa Zakład Geografii.
- 1954** – Instytut Geografii PAN rozpoczyna prace nad centralnym katalogiem zbiorów kartograficznych w Polsce. Kierownikiem projektu jest Marian Łodyński.
- 1954** – Instytut Geograficzny UJ wspólnie z Instytutem Geografii PAN organizują w dniach 15–28 04. wielką konferencję poświęconą sprawom mapy geomorfologicznej i hydrograficznej Polski.

- 1954–1961** – Przy Prezydium PAN powstaje Komitet do Spraw Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego z siedzibą w Katowicach. Przewodniczącym został S. Leszczycki, członkami było około 10 profesorów geografii.
- 1955** – W Osiecznej koło Leszna odbywa się konferencja pod oficjalną nazwą „Kursokonferencja Instytutu Geografii PAN i Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w sprawie geografii ekonomicznej” (28 XI–1 XII). Odegrała ona istotną rolę w późniejszym rozwoju tego działu geografii. Poddano ostrej krytyce światową geografę tzw. „burżuazyjną” łącznie z wielkimi osiągnięciami polskiej geografii okresu międzywojennego, zwłaszcza z zakresu geografii ekonomicznej. Odrzucono antropogeografię jako „naukę burżuazyjną”, którą chciano uznać za kierunek już przebrzmiały. Zalecano natomiast wprowadzania do geografii metodologii marksistowskiej, stosowanej podówczas w Związku Sowieckim. Przyjęto tzw. branżową strukturę geografii ekonomicznej, z podziałem na geografę ludności i osadnictwa, geografę przemysłu, geografę rolnictwa i geografę transportu. Konsekwencją tej decyzji był podział geografii regionalnej na dwie części: regionalną geografę fizyczną oraz regionalną geografę ekonomiczną. Postanowienia narady w Osiecznej były na szczęście realizowane w ograniczonym zakresie. Zastosowano się do podziału branżowego geografii ekonomicznej, jednak zalecane wprowadzanie marksistowskiej metodologii badań nigdy nie stanowiło obowiązkowego dogmatu. Natomiast polscy geografowie chętnie wykorzystywali studia teoretyczne i metodyczne uczonych z krajów zachodnich. Obecnie obserwuje się zdecydowany nawrót do geografii człowieka – antropogeografii.
- 1955** – Instytut Geografii PAN zaczyna publikować serię wydawniczą pt. „Dokumentacja Geograficzna”. Rocznie ukazywało się kilka zeszytów. Obecnie seria nie ukazuje się.
- 1955** – Powstaje czasopismo „Onomastica” poświęcone nazewnictwu geograficznemu i osobowemu. Redaktorem zostaje Witold Taszycki. Wydawcą jest Komitet Językoznawstwa PAN.
- 1955/1956** – W WSP w Gdańsku powstaje samodzielny Wydział Geograficzny.
- 1956** – Instytut Geografii PAN zaczyna wydawać *Bibliografię geografii polskiej*, będącą kontynuacją przedwojennych dokonań W. Ormickiego. Opublikowano około 40 tomów. Obecnie ukazuje się wydanie internetowe.
- 1957** – W Opolu reaktywowano Instytut Śląski. W latach 1961–1965 Maria Dobrowolska kierowała Pracownią Demograficzną, Stefan Golachowski Zespołem Geografii Osadnictwa, zaś Ludwik Straszewicz Pracownią Geografii Gospodarczej. W 1971 r. przy Instytucie afiliowano Komisję Odry, przekształconą w 1975 r. w Zakład Naukowo-Badawczy Komisji Odry.

- 1957** – Reaktywowano Instytut Śląski w Katowicach. Działał do 1992 r. W Radzie Naukowej zasiadali również geografowie. W 1961 r. utworzono Komisję Geograficzną, której przewodniczył J. Szaflarski. Instytut wydawał serie: „Górnośląskie materiały i studia geograficzne” oraz „Studia nad ekonomiką regionu”.
- 1957** – Powstaje Polskie Towarzystwo Miłośników Nauk o Ziemi. W 1972 r. zmieniło nazwę na Polskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk o Ziemi.
- 1957** – Powstaje Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich (TRZZ), organizacja społeczna będąca kontynuacją Polskiego Związku Zachodniego (powstał w 1934 r.). TRZZ prowadziło badania i propagowało tematykę ziem zachodnich i północnych. Organizowało wiele konferencji naukowych, m. in. również geograficznych. Zostało rozwiązane w 1970 r.
- 1957** – Zostaje utworzony Komitet Zagospodarowania Ziem Górskich PAN. Działa w trzech sekcjach: karpackiej, sudeckiej oraz świętokrzyskiej. Wydaje „Problemy Zagospodarowania Ziem Górskich”.
- 1957 – 1958** – Międzynarodowy Rok Geofizyczny w ramach którego na Spitsbergen już w 1956 r. udała się polska wyprawa. Jej kierownikiem był S. Siedlecki. Badania prowadzono w różnym składzie do 1962 r. Uczestniczyli w nich m.in. Z. Czepe, J. Dylik, A. Jahn, A. Kosiba, S.Z. Różycki, S. Siedlecki, S. Baranowski, K. Birkenmajer. W 1957 r. założono pierwszą polską stałą stację naukową w Arktyce – stacja Hornsund, która od 2007 r. nosi imię Stanisława Siedleckiego. W r. 2012/2013 zorganizowano 35. Wyprawę Polarną PAN na Spitsbergen.
- 1957–1961** – W ramach Międzynarodowego Roku Geofizycznego prowadzono badania geograficzne w Wietnamie – m.in. J. Paszyński, M. Hess.
- 1958** – Katedry geograficzne Uniwersytetu Łódzkiego tworzą Instytut Geograficzny, który w 1970 r. zmienia nazwę na „Instytut Geografii”. Pierwszym dyrektorem został Jan Dylik.
- 1958** – Powstaje Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN. Inicjatorem utworzenia Komitetu i jego pierwszym przewodniczącym był do 1980 r. Stanisław Leszczycki.
- 1958** – Zostaje reaktywowany Instytut Bałtycki w Gdyni.
- 1958–1965** – Józef Szaflarski pełni funkcję rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny) w Katowicach.
- 1958–2005** – W Toruniu ukazują się „Zeszyty Naukowe UMK. Geografia” (od 1973 r. pt. „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Geografia”). Długoletnim redaktorem był Władysław Niewiarowski.
- 1959** – Pierwsza polska wyprawa antarktyczna, której przewodzi Stefan Zbigniew Różycki. Imieniem Antoniego Bolesława Dobrowolskiego nazwano stację naukową na Antarktydzie (Oaza Bungera). Badania kontynuowano w 1966 r.

Działalność stacji była zróżnicowana w poszczególnych latach, przez pewien czas była nawet zamknięta. Ponownie uruchomiono ją w 1979 r.

- 1959** – Instytut Geograficzny Uniwersytetu Wrocławskiego zaczyna wydawać periodyk „Studia Geograficzne” – w ramach „Acta Universitatis Wratislaviensis” (poprzednio były to zeszyty naukowe publikowane wspólnie z geologami).
- 1959** – Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie zaczyna wydawać „Zeszyty Geograficzne”.
- 1959–2001** – W wyprawach na Spitsbergen uczestniczą geografowie toruńscy. W 1975 r. zorganizowali oni własną ekspedycję pod kierunkiem J. Szupryczyńskiego. Założono wówczas stałą bazę w północno-zachodniej części wyspy (Równina Kaf-fioyra). Jest to najdalej na północ położona polska placówka badawcza. Do końca XX w. ośrodek toruński był organizatorem ponad 10 wypraw naukowych.
- 1960** – Ponownie zaczęły się ukazywać „Prace Geograficzne Instytutu Geograficznego UJ”, wydawane w ramach „Zeszytów Naukowych UJ”.
- 1960** – Dawne „Prace Komisji Geograficznej” PTPN (zał. 1936) zaczynają się ukazywać jako „Prace Komisji Geograficzno-Geologicznej” Towarzystwa.
- 1961** – W Polsce odbywa się VI Kongres Międzynarodowej Asocjacji do Badań Czwartorzędu (INQUA). Trwał niemal miesiąc (26 VIII–20 IX). Był zorganizowany w trzech etapach: 1) wycieczki przedkongresowe i sympozja; 2) właściwy kongres (obrazy plenarne, w sekcjach i komisjach, Warszawa); 3) wielka wycieczka Bałtyk–Tatry.
- 1961** – Jerzy Gruszka, polski kartograf mieszkający w Australii w trakcie badań na pustyni Gibsona odkrywa nieznane jezioro słodkowodne, nazwane potem jego imieniem (*Lake Gruszka*).
- 1961–1984** – Powstaje poznańska szkoła metodologii geografii stworzona przez Zbyszko Chojnickiego.
- 1961–1977** – W Stacji Hornsund na Spitsbergenie okresowo prowadzą badania placówki PAN, polskie uniwersytety i Polski Klub Wysokogórski. W 1978 r. miał miejsce remont stacji, dzięki czemu stacja może pracować przez cały rok.
- 1962** – W Instytucie Geograficznym UW powstaje Studium Afrykanistyczne. W 1975 r. zostało przekształcone w Instytut Afrykanistyczny i włączone do Wydziału Neofilologii.
- 1962** – Docent Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu Ludmiła Roszko (1913–2000), wybitny geomorfolog, zostaje skazana przez Sąd Najwyższy na dwa lata więzienia w zawieszeniu za „kierowanie organizacją kościelną, mającą charakter tajny wobec władzy ludowej”. Chodziło o założenie i wieloletnie kierowanie Instytutem Miłosierdzia Bożego w Toruniu. Proces miał charakter polityczny, a wyrok zamknął L. Roszko drogę do dalszej kariery

naukowej. Musiała zawiesić wykłady, odmówiono jej służbowego mieszkania, znacznie ograniczono kontakty międzynarodowe. Trzy wnioski uczelni o nadanie jej tytułu profesora zostały przez władze państwowe odrzucone z przyczyn politycznych. Została zrehabilitowana dopiero po 1989 r.

- 1962–1968** – Alfred Jahn pełni funkcję rektora Uniwersytetu Wrocławskiego. W Marcu 1968 r. stanął po stronie uczestników strajku okupacyjnego studentów Uniwersytetu Wrocławskiego, chroniąc ich przed prześladowaniami i nie wyrażając zgody na usunięcie z uczelni. Za tę postawę był później szykanowany przez władze PRL.
- 1962–1968** – Ukazuje się największy w dziejach powojennej polskiej kartografii *Atlas Świata*, wydany pod red. Teodora Naumienko przez Służbę Topograficzną Wojska Polskiego. Nakład wynosił 200 tys. egzemplarzy.
- 1963** – Polskie Towarzystwo Geograficzne wprowadziło nowe odznaczenie – Medal Brązowy PTG, przyznawany za wybitne osiągnięcia i zasługi na polu geografii Polski i w innych dziedzinach geografii. Pierwszym laureatem został Bolesław Olszewicz, któremu przyznano to wyróżnienie w związku z 50-leciem jego pracy naukowej.
- 1963** – Olaf Rogalewski tworzy Zakład Zagospodarowania Turystycznego GKKFiT, pionierską placówkę naukową związaną z planowaniem przestrzennym w dziedzinie turystyki. W placówce tej zdołał zgromadzić ówczesną „czołówkę” młodych geografów-badaczy, którzy tutaj zaczęli swoją aktywność naukową. Byli to m.in.: D. Ptaszycka-Jackowska, A. Wyrzykowska, M. Baranowska-Janota, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, Z.T. Werner, M. Drzewiecki, S. Iwicki, A. Jackowski. Wszyscy odegrali potem ważną rolę w polskiej nauce, turystyce i planowaniu przestrzennym.
- 1963/1964** – Geografia lubelska otrzymuje nowe pomieszczenia przy ul. Akademickiej 19.
- 1964** – Stanisław Leszczycki zostaje Wiceprezydentem Międzynarodowej Unii Geograficznej. Ponownie został wybrany w 1972 r. Był trzecim Polakiem pełniącym tę funkcję (po E. Romerze i S. Pawłowskim).
- 1964** – Polska zostaje oficjalnym członkiem Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej. Naszym reprezentantem jest Instytut Geodezji i Kartografii w Warszawie.
- 1964** – W Instytucie Geograficznym UW zaczyna się ukazywać periodyk „Fotointerpretacja w Geografii”. Później czasopismo zmieniło nazwę na „Teledetekcja Środowiska”, aktualnym wydawcą jest Polskie Towarzystwo Geograficzne.
- 1964** – Instytut Geografii PAN zaczyna wydawać periodyk w języku angielskim „Geographia Polonica”. Wieloletnim redaktorem był Piotr Korcelli, obecnie funkcję tę pełni Marek Więckowski.

- 1964** – Polskie Towarzystwo Geograficzne powołuje pierwsze komisje specjalistyczne: Fotointerpretacji, Hydrografii, Kartografii, Geografii Stosowanej. W latach następnych powstają komisje naukowe. Niektóre z nich usamodzielniały się, tworząc nowe stowarzyszenia – np. działająca od 1982 r. Komisja Geomorfologii w 1991 r. przekształciła się w samodzielne Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich.
- 1964–1972** – M. Klimaszewski Rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- 1964–1979** – Geografia warszawska kontynuuje przedwojenną serię „Prace i Studia Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Warszawskiego”. Potem wydawnictwo ukazuje się jako „Prace i Studia Geograficzne”.
- 1965** – W Warszawie odbywa się XVI Międzynarodowy Kongres Limnologiczny.
- 1965–1967** – Polskie Towarzystwo Geograficzne organizuje wyprawę morską jachtem „Śmiały” do Ameryki Południowej, połączoną z badaniami terenowymi w Chile. Kierownikiem ekspedycji był T. Wilgat.
- 1965–1972** – M. Klimaszewski wiceprzewodniczącym Rady Państwa PRL.
- 1966** – W Jabłonnej odbywa się ogólnopolska konferencja poświęcona zagadnieniom metodologiczno-teoretycznym w geografii ekonomicznej. Jej celem było podsumowanie doświadczeń wynikających z postanowień konferencji w Osiecznej (zob. 1955) oraz wytyczenie nowych kierunków badawczych. Zapoczątkowany w Osiecznej podział branżowy geografii ekonomicznej został w Jabłonnej rozbudowany. Wskazano na nowe dziedziny: geografia konsumpcji, usług, kultury oraz geografia polityczna świata. Dyskusja koncentrowała się wokół takich zagadnień, jak: 1. integracja w geografii ekonomicznej; 2. metody ilościowe, maszyny matematyczne oraz ich zastosowanie w geografii ekonomicznej; 3. zagadnienia metodyczne i teoretyczne regionu ekonomicznego; 4. teoria geografii ekonomicznej. Od czasów konferencji w Jabłonnej w polskiej geografii ekonomicznej zaczęto niemal powszechnie stosować metody matematyczne, co nie zawsze było uzasadnione merytorycznie. W końcowej rezolucji zwrócono uwagę na: badania ekonomiczno-geograficzne; szkolenie kadr i programy nauczania; działalność wydawniczą.
- 1966** – Zaczyna ukazywać się „Biuletyn Informacyjny Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geograficznego”. Pismo wychodzi do dnia dzisiejszego.
- 1967** – Przy Oddziale PAN w Krakowie zostaje utworzona Komisja Nauk Geograficznych, która zaczęła wydawać periodyk „Folia Geographica” (odrębne serie „Geographia Physica” i „Geographia Oeconomica”). Funkcjonowała do 2011 r.
- 1967** – Ustanowiono Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Geograficznego.
- 1968** – Polskie Towarzystwo Geograficzne organizuje wyprawę naukową na Islandię, której kierownikiem jest Rajmund Galon. Badano przedpole lodowca Skeidarár.

- 1968–1972** – S. Leszczycki zostaje Prezydentem Międzynarodowej Unii Geograficznej. Jest pierwszym Polakiem, któremu powierzono tę zaszczytną funkcję.
- 1969** – Usamodzielnienie się Instytutu Geograficznego UW, który zostaje wydzielony z Wydziału BiNoZ jako jednostka pozawydziałowa. Do 1970 r. kierował nim S. Leszczycki, po nim kierownictwo przejął Jerzy Kondracki.
- 1969** – Na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu dotychczasowe katedry geograficzne utworzyły Instytut Geografii.
- 1969** – W Słupsku powstaje Wyższa Szkoła Nauczycielska (od 1974 r. WSP, od 2000 r. Pomorska Akademia Pedagogiczna, od 2006 r. Akademia Pomorska) z Wydziałem Matematyczno-Przyrodniczym, w ramach którego funkcjonuje Zakład Geografii. Jego pierwszym kierownikiem był Bernard Czerwiński. W 1986 r. Zakład zostaje przekształcony w Katedrę Geografii. W 1991 r. geografia w Słupsku uzyskuje odrębny budynek przy ul. Partyzantów 27. W 1993 r. w miejsce dotychczasowej Katedry powołano Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Pierwszym dyrektorem został Waław Florek, kolejnym Eugeniusz Rydz. W 2010 r. placówka przyjęła nazwę „Instytut Geografii i Gospodarki Regionalnej Akademii Pomorskiej”.
- 1969** – W Kielcach utworzono Wyższą Szkołę Nauczycielską (obecny Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) z Wydziałem Matematyczno-Przyrodniczym, w ramach którego funkcjonował Zakład Geografii. W 1973 r. Zakład Geografii połączono z Zakładem Biologii, tworząc Instytut Biologii i Nauk o Ziemi. W 1975 r. utworzono jako samodzielna jednostkę Instytut Geografii. Pierwszym dyrektorem został Julian Bartosik.
- 1969–1979** – Funkcję rektora Akademii Ekonomicznej w Poznaniu pełni Ryszard Domański.
- 1970** – W miejsce obowiązującej dotychczas nazwy „Instytut Geograficzny UJ” przyjęto oficjalnie nazwę „Instytut Geografii UJ”.
- 1970** – W Lublinie powstaje Instytut Nauk o Ziemi, który objął dotychczas działające katedry (przemianowane na zakłady). Pierwszym dyrektorem został Edward Michna.
- 1970** – Powstaje Uniwersytet Gdański z Wydziałem Biologii i Nauk o Ziemi, w ramach którego utworzono Instytut Geografii. W 2005 r. zmieniono nazwę na „Wydział Biologii, Geografii i Oceanologii”, a w 2008 r. na „Wydział Oceanografii i Geografii”.
- 1970** – Na Wydziale Rybołówstwa Morskiego Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie utworzono Zakład Meteorologii i Klimatologii Morskiej, działający do 1985 r.
- 1970** – W Poznaniu odbywa się Konferencja Komisji Metod Ilościowych MUG.

- 1971** – W WSP w Krakowie utworzono Instytut Geografii, pierwszym dyrektorem został Jan Flis. W tym samym roku Instytut otrzymuje nowoczesne pomieszczenia w budynku uczelni przy ul. Podchorążych 2.
- 1971** – Uniwersytet Wrocławski zakłada własną stację glaciologiczną na Spitsbergenie, na przedpolu lodowca Werenskiolda. Jej twórcą i kierownikiem był Stanisław Baranowski. Po jego tragicznej śmierci (1978) został patronem stacji.
- 1971–1972** – Kazimierz Dziewoński pełni funkcję Przewodniczącego Regional Science Association.
- 1972** – Powstaje Wspólna Polsko-Niemiecka Komisja Podręcznikowa (*Deutsch-polnische Schulbuchkommission*), utworzona pod auspicjami UNESCO, złożona z niemieckich oraz polskich geografów i historyków. Głównym zadaniem Komisji było uzgodnienie stanowisk obu stron w zakresie treści podręczników szkolnych do geografii i historii. Komisja była platformą do prowadzenia otwartej dyskusji na trudne tematy dotyczące historii i geografii obu krajów. W 2012 r. Komisja obchodziła jubileusz 40. lecia działalności. Członkami Komisji byli m. in. polscy geografowie: Józef Barbag, Maria Czekańska, Jan Rajman, Irena de Dynowska-Balcer, Bronisław Kortus, Witold Kusiński, Tadeusz Stryjakiewicz, Andrzej Witkowski. Efektem prac Komisji jest m. in. wspólne opracowanie *Polska i Niemcy. Geografia sąsiedztwa w nowej Europie* (red. E. Buchhofer i B. Kortus, 1995).
- 1972** – W Instytucie Geodezji i Kartografii w Warszawie powstaje Pracownia Interpretacji Zdjęć Lotniczych, która wkrótce przekształciła się w Zakład Fotointerpretacji. Kierownikiem został Andrzej Ciołkosz.
- 1972** – W Warszawie odbywa się VI Międzynarodowy Kongres Ekonomiki Regionów.
- 1972** – W XXII Kongresie Międzynarodowej Unii Geograficznej w Montrealu uczestniczyła liczna grupa geografów polskich, co było ewenementem w tamtych czasach. Było to możliwe dzięki aktywności dwóch polskich geografów: prof. Bogdana Zaborskiego z Uniwersytetu w Montrealu i prof. Tadeusza Josta z Uniwersytetu w Ottawie. Dzięki ich promocji geografii polskiej wśród miejscowej Polonii nasi geografowie znaleźli gościnę w rodzinach kanadyjskich Polaków.
- 1972** – Instytut Geografii Uniwersytetu Łódzkiego wraz z Akademickim Klubem Żeglarskim zorganizował morską wyprawę na Islandię (jacht „Joseph Conrad”).
- 1972–1977** – Lech Ratajski (UW) pełni funkcję Wiceprezydenta Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej.
- 1973** – Odbywa się II Kongres Nauki Polskiej. Sekcja IV obejmuje nauki o Ziemi oraz górnictwo. Zastępcą przewodniczącego Sekcji był A. Jahn, głównym referentem J. Kondracki. Podsekcji Nauk Geograficznych przewodniczył

S. Leszczycki. Kongres uznał, że w dziedzinie nauk geograficznych podstawowym celem badawczym powinna być „systemowa analiza całego środowiska geograficznego, w tym środowiska przyrodniczego oraz struktur przestrzennych gospodarki i społeczeństwa jako podstawy do planowania i prognozowania regionalnego” (Kukliński i in. 1974).

- 1973** – W ramach Uniwersytetu Śląskiego powstaje Samodzielny Zakład Geografii umiejscowiony na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska. Kierownikiem został J. Trembaczowski.
- 1973–1978** – Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN wydaje pod red. Stanisława Leszczyckiego obszerny *Narodowy Atlas Polski*. Było to pierwsze tego typu wydawnictwo kartograficzne w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.
- 1974** – Na Uniwersytecie Śląskim z „członu” Ochrona Środowiska utworzono Wydział Nauk o Ziemi w Sosnowcu z Instytutem Geografii. Założycielami kierunku geograficznego na UŚ byli J. Trembaczowski i J. Szaflarski.
- 1974** – W Poznaniu zaczyna się ukazywać periodyk „*Questiones Geographicae*”. Założycielem i pierwszym redaktorem był Stefan Kozarski.
- 1974** – Polskie Towarzystwo Geograficzne wspólnie z Ministerstwem Oświaty i Wychowania zaczyna organizować Szkolne Olimpiady Geograficzne. W 1991 r. poszerzyła ona swój zakres przyjmując nazwę „Olimpiada Geograficzna i Olimpiada Nautologiczna”, w 2011 r. ponownie została „Olimpiadą Geograficzną”. Inicjatorką i wieloletnią przewodniczącą olimpiady była Anna Dylikowa.
- 1974** – W ramach PTG zaczyna działać Klub Polarny, skupiający geografów i przedstawicieli innych nauk zajmujących się problematyką polarną. W 1985 r. Klub otrzymuje status Oddziału. Inicjatorem i pierwszym przewodniczącym był Alfred Jahn. W 1993 r. zaczęto wydawać „*Biuletyn Polarny*”.
- 1974–1978** – Ośrodek krakowski organizuje ekspedycje naukowe do Mongolii – góry Chantaj i Chentej, stepy środkowo-mongolskie, pustynia Gobi (m.in. W. Chelmiecki, M. Hess, K. Klimek, T. Niedźwiedź, Z. Olecki, S. Skiba).
- 1975** – W Akademii Morskiej w Gdyni powstaje Katedra Meteorologii (obecnie Katedra Meteorologii i Oceanografii Nautycznej). Pierwszym kierownikiem był Andrzej A. Marsz.
- 1975** – Wydział Nauk i Sztuk Concordia University w Montrealu ustanawia Medal im. Bogdana Zaborskiego przyznawany wyróżniającym się absolwentom geografii.
- 1975** – W grudniu wyrusza na Antarktydę I Polska Ekspedycja Morska (statki „*Professor Siedlecki*” i „*Tazar*”), która do celu dotarła na początku 1976 r. W maju tego roku powróciła do Polski. W 1977 r. zorganizowano kolejną wyprawę, której celem było założenie stałej stacji naukowej PAN na Południowych

- Szetlandach. Zlokalizowano ją na wyspie Kong George w Zatoce Admiralicji. Nazwano ją imieniem Henryka Arctowskiego, geografa, geofizyka i podróżnika. Kierownikiem pierwszej ekspedycji zimującej był geograf Józef Jersak z Uniwersytetu Łódzkiego (później Uniwersytet Śląski).
- 1976** – W Instytucie Geodezji i Kartografii powołano Ośrodek Przetwarzania Zdjęć Lotniczych i Satelitarnych.
- 1976** – W Instytucie Geografii UŚ powstał Zakład Geomorfologii Krasu, utworzony i kierowany przez Mariana Pulinę. W chwili obecnej jest to jedyny w Polsce i w Europie Środkowej zakład naukowo-dydaktyczny o takim profilu.
- 1976–1980** – Polsko-mongolska ekspedycja fizycznogeograficzna „Transmongolia”, w której uczestniczyli m.in. K. Klimek, K. Pękala, L. Starkel, K. Rotnicki, R. Glazik.
- 1976–1984** – Funkcję Wiceprezydenta Międzynarodowej Unii Geograficznej pełni Jerzy Kostrowicki.
- 1976** – Jan Trembaczowski tworzy na UŚ periodyk „Geographia, studia et dissertationes”, ukazujący się do chwili obecnej.
- 1977** – Samodzielny Instytut Geograficzny UW łączy się z Instytutem Afrykanistycznym (Wydział Neofilologii) tworząc pierwszy w Polsce wydział geograficzny pod nazwą „Wydział Geografii i Studiów Regionalnych”. Dziekanem został Zdzisław Mikulski.
- 1977** – Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Nauk o Ziemi organizuje wyprawę naukową do Afganistanu i w Hindukusz, w której uczestniczą geografowie (m. in. L. Kaszowski). W tym samym roku wyprawę we wschodni Hindukusz organizują geografowie z Uniwersytetu Gdańskiego (K. Petelski).
- 1977–1981** – Mieczysław Hess rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- 1978** – Geografowie z Uniwersytetu Śląskiego organizują pierwszą samodzielną Wyprawę Polarną na Spitsbergen. Do chwili obecnej odbyło się ponad 30 ekspedycji. Głównymi organizatorami byli M. Pulina oraz J. Jania.
- 1978–1984** – Andrzej Ciołkosz pełni funkcję Wiceprezydenta Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej.
- 1979** – Zdzisław Czeppe tworzy w Instytucie Geografii UJ Pracownię Dokumentacji Badań Polarnych, której w 1994 r. nadano Jego imię. W dniu 30 grudnia 1996 r. została przeniesiona do Instytutu Botaniki UJ.
- 1980** – Wznowienie wyjazdów na Spitsbergen jako własnych ekspedycji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z różnym natężeniem odbywają się one do chwili obecnej (m.in. A. Dobija, A. Krawczyk, J. Pociask-Karteczka, S. Skiba, W. Ziąja).
- 1980** – Zaczynają rozwijać się szkoły z zakresu kartografii regionalnej. Głównymi ośrodkami są Kraków i Wrocław. Należy wymienić m.in. takich twórców

i redaktorów, jak Stanisław Liszewski, Waldemar Pawlak, Kazimierz Trafas. Jeden z pierwszych atlasów regionalnych ukazał się w 1971 r. pod red. Stefana Żmudy i Kazimierza Królikowskiego.

- 1980/1981** – Funkcję rektora WSP w Krakowie pełni Tadeusz Ziętara.
- 1981** – Alfred Jahn zostaje przewodniczącym Komitetu Badań Polarnych PAN.
- 1981** – Zjazd Koła Geograficznego UJ z okazji Jubileuszu 100-lecia istnienia (listopad).
- 1981** – Władze komunistyczne ogłaszają wprowadzenie na terenie Polski stanu wojennego. Działacze opozycji (głównie „Solidarności”) zostali internowani lub uwięzieni. Wielu geografów zaangażowało się w działalność „Podziemnej Solidarności”.
- 1982** – W Warszawie odbywa się w sierpniu XI międzynarodowa konferencja kartograficzna zwołana przez Międzynarodową Asocjację Kartograficzną. Miało to miejsce w czasie obowiązywania w Polsce stanu wojennego, co w znacznym stopniu wpłynęło na jej organizację i przebieg oraz uczestnictwo kartografów zagranicznych. Mimo tych niekorzystnych uwarunkowań w konferencji wzięło udział ponad 430 osób, z tego blisko połowę stanowili goście z zagranicy, z 37 krajów.
- 1982** – Zaczyna się ukazywać periodyk „Folia Geographica. Acta Universitatis Lodzianis”. Pierwszym redaktorem był Ludwik Straszewicz.
- 1983** – W Rydzynie odbywa się Ogólnopolska Konferencja Geograficzna pt. „Podstawowe problemy metodologiczne rozwoju polskiej geografii” (27–30.06). Głównym celem było określenie stanu geografii polskiej na tle geografii światowej oraz próba sformułowania nowego programu jej rozwoju.
- 1983** – Polskie Towarzystwo Geograficzne organizuje w Toruniu I Zjazd Geografów Polskich. Kolejne Zjazdy odbyły się w Łodzi (1986) oraz w Poznaniu (1989).
- 1983** – Instytut Badań Czwartorzędu UAM w Poznaniu organizuje pierwszą własną wyprawę Polarną na Spitsbergen. Odbywają się one regularnie do chwili obecnej. Za bazę służyła chata traperska „Skottehytta” w Petuniabukta. W 2011 r. Instytut wybudował własną bazę (dwa domki) nad Zatoką Petunia.
- 1984** – Warszawska geografia zaczyna wydawać obcojęzyczną serię „Miscellanea Geographica” (od 2012 pt. „Miscellanea Geographica-Regional studies on Development”). Pierwszym redaktorem był Bolesław Dumanowski, potem funkcję tę pełnili Wiktor Grygorenko i Maksymilian Skotnicki. Obecnie redakcję sprawuje Maciej Jędrusik.
- 1984** – Własną bazę naukową na Spitsbergenie posiadają geografowie lubelscy. Jest ona zlokalizowana w starej osadzie górniczej Calypsobyen.

- 1984–1992** – Leszek Kosiński pełni funkcję sekretarza generalnego i skarbnika Międzynarodowej Unii Geograficznej.
- 1985** – Instytut Geografii UJ jest współorganizatorem Polskiej Wyprawy Naukowej w Andy Peruwiańskie (m.in. L. Kaszowski, P. Libelt).
- 1985** – Instytut Geografii Miast i Turyzmu UŁ zaczyna wydawać specjalistyczny periodyk „Turyzm”, posiadający zasięg międzynarodowy. Od 2000 r. ukazuje się w wersji polskiej i angielskiej. Od początku jego redaktorem jest Stanisław Liszewski.
- 1985** – Polskie Towarzystwo Geograficzne zaczyna organizować konkursy na najlepszą pracę magisterską z zakresu geografii.
- 1985–1991** – Na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych UW funkcjonuje Instytut Gospodarki Przestrzennej, który później usamodzielniał się w Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego. Założycielem był Antoni Kukliński.
- 1986** – W Warszawie odbywa się III Kongres Nauki Polskiej. Ze strony geografów raport pt. *Główne kierunki rozwoju polskiej geografii* przygotowali Zbyszko Chojnicki, Leszek Starkel i Andrzej Wróbel. Przedstawiono w nim uwarunkowania rozwoju badań geograficznych, główne kierunki badań oraz zasadnicze problemy badawcze i organizacyjne w odniesieniu do geografii fizycznej oraz społeczno-ekonomicznej. Sformułowano też zarys programu rozwoju geografii polskiej na najbliższe lata. Autorzy zwrócili uwagę na obniżający się autorytet społeczny geografii. Przejawia się to zarówno w redukcji wymiaru zajęć z zakresu geografii w programach szkolnych, jak też w sporadycznym tylko wnoszeniu problemów geografii na forum publiczne. Upoważniło to autorów do stwierdzenia, że stan polskiej geografii należy uznać za krytyczny. Program rozwoju polskiej geografii autorzy rozumie jako zespół dezyderatów dotyczących jej założeń filozoficzno-metodologicznych i przedmiotowych, problemów badawczych, metod i narzędzi badawczych oraz warunków społeczno-instytucjonalnych realizacji samego programu. Podkreślono wymiar praktyczny geografii umożliwiającą zastosowanie i wykorzystanie wiedzy geograficznej do rozwiązywania problemów o szczególnej użyteczności społecznej (Chojnicki, Starkel, Wróbel 1986).
- 1986** – Kraków podejmował XXVI Europejski Kongres Regional Science Association.
- 1986** – Na utworzonym Uniwersytecie Szczecińskim powstaje Instytut Oceanologii i Ochrony Morza. W 1990 r. utworzono Instytut Nauk o Morzu, działający w ramach Wydziału Biologii i Nauk o Morzu. Organizatorem i pierwszym dyrektorem był Stanisław Musielak.

- 1986** – Instytut Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie organizuje pierwszą wyprawę polarną na Spitsbergen w rejon Bellsundu. Kierownikiem był Kazimierz Pękala. Wyprawy te są organizowane każdego roku.
- 1988** – Laureatem nagrody „Laureat d’Honneur” przyznawanej przez Międzynarodową Unię Geograficzną za wybitne zasługi dla geografii światowej został S. Leszczycki.
- 1988** – Z inicjatywy studentów geografii uniwersytetów w Barcelonie, Warszawie i Utrechcie powstaje EGEA – European Geography Association for students and young geographers. Jedną z głównych form działalności Stowarzyszenia są kongresy regionalne i tzw. coroczne. W Polsce odbyło się kilka kongresów corocznych (m. in. pierwszy w Zaborowie koło Warszawy 1989 r., w Krakowie 2003 r., Ustroniu 2007 r. oraz jubileuszowy, 25., w Wasilkowie koło Białegostoku 2013 r.) i regionalnych.
- 1989** – W Warszawie i Jabłonnej odbywa się konferencja „The Global Change Research Centres: scientific problems and concept developments”.
- 1989** – W Ciechocinku obradują uczestnicy Międzynarodowej Konferencji Geomorfologicznych Grup Roboczych MUG.
- 1990** – Katedra Geografii Miast i Turyzmu UŁ zaczyna publikować serię wydawniczą „Konwersatorium Wiedzy o Mieście”.
- 1990** – Po przemianach systemowych w Polsce rząd Tadeusza Mazowieckiego znosi urząd cenzury. Teksty ukazują się w wersji autorskiej, jeżeli chodzi o wydawnictwa kartograficzne to pierwszy raz od zakończenia wojny mapy topograficzne w różnych skalach trafiły do szerokiego kręgu odbiorców.
- 1991** – Stanisław Liszewski zostaje Prezesem Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Funkcję tę pełni do chwili obecnej.
- 1991** – Stefan Kozarski zakłada w Poznaniu Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich. Od 1997 r. wydaje ono czasopismo „Landform Analysis”. Stowarzyszenie organizuje Zjazdy Geomorfologów Polskich, warsztaty badawcze i szkoły specjalistyczne.
- 1992** – Kazimierz Dziewoński zostaje laureatem unikatowego wyróżnienia – „Honorowego Pierścienia im. Augusta Lósch’a”, przyznawanego wybitnym specjalistom z zakresu studiów regionalnych. Przed nim wyróżnienie to dostało tylko dwóch wybitnych naukowców z tej dziedziny: Walter Isard oraz Leo Klaassen.
- 1992** – W opolskiej WSP (przekształconej w 1993 r. w Uniwersytet Opolski) na Wydziale Ekonomicznym powstaje Zakład Geografii Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, przekształcony w 2003 r. w Katedrę o tej samej nazwie. Pierwszym kierownikiem został J. Słodczyk.

- 1992** – Powstaje Polska Asocjacja Ekologii Krajobrazu. Oparciem dla niej był dotychczasowy Klub Ekologii Krajobrazu, działający od 1988 r. w ramach Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Organizatorem i pierwszym przewodniczącym był Andrzej Richling.
- 1992** – Powstaje Polskie Towarzystwo Rozwoju Ziem Górskich. Głównym celem działalności Towarzystwa jest wspieranie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych. Członkami Towarzystwa jest wielu geografów. Wydawane jest czasopismo „Wiadomości Ziem Górskich”.
- 1992** – Laureatem nagrody MUG „Laureat d’Honneur” został J. Kostrowicki.
- 1993** – W Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN zaczyna się ukazywać wydawnictwo „Geographia Polonica – „Global Change, Polish Perspectives”, którego redaktorem jest Leszek Starkel. Od 2002 r. wychodzi pt. „Papers on Global Change IGBP”.
- 1993** – W Łodzi odbywa się VII Kongres Association of European Schools of Planning.
- 1993–1999** – Główny Geodeta Kraju wydaje pod red. Michała Najgrakowskiego *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Należy on do największych dzieł tej kategorii na świecie.
- 1994** – Na Uniwersytecie Łódzkim zaczyna się ukazywać międzynarodowe czasopismo „European Spatial Research and Policy”, którego twórcą i redaktorem jest Tadeusz Marszał. W tym samym roku zaczęto tam publikować serię wydawniczą „Region and Regionalism”.
- 1994–1996** – Prof. Tadeusz Marszał pełni funkcję Wiceprezydenta Association of European Schools of Planning.
- 1995** – W bydgoskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej na Wydziale Matematyki, Techniki i Nauk Przyrodniczych powstaje Katedra Geografii. Organizatorem i pierwszym kierownikiem była Aleksandra Kowalczyk. W 2001 r. Katedrę przekształcono w Instytut Geografii. Od 2005 r. wchodzi w skład Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- 1995** – „Prace Geograficzne Instytutu Geografii UJ” stają się samodzielnym czasopismem.
- 1995** – Ukazuje się pierwszy zeszyt czasopisma „Peregrinus Cracoviensis” (Instytut Geografii UJ, red. A. Jackowski), poświęcony problematyce z zakresu szeroko rozumianej geografii religii.
- ok. 1996** – Powstaje Konferencja Kierowników Jednostek Geograficznych. Pierwszym przewodniczącym został A. Richling. Kolejni przewodniczący: S. Liszewski, A. Jackowski, J. Łoboda, K. Krzemień, A. Lisowski.
- 1996–2002** – Funkcję rektora Uniwersytetu Łódzkiego pełni Stanisław Liszewski.

- 1997** – W Warszawie powstaje Stowarzyszenie Geografów Polskich i Przyjaciół Geografii. Celem Stowarzyszenia jest popularyzacja wiedzy geograficznej m.in. wśród dzieci i młodzieży, również niepełnosprawnej.
- 1998–2012** – Jan Drwał pełni funkcję przewodniczącego Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.
- 1999** – W Krakowie odbywa się Kongres Geografii Polskiej w związku ze 150-leciem utworzenia na Uniwersytecie Jagiellońskim pierwszej w Polsce Katedry Geografii (22–24 kwietnia). Kongres zakończył się uchwaleniem „*Przesłania do Społeczeństwa Polskiego*”. Uczestnicy Kongresu Geografii Polskiej zwrócili się w *Przesłaniu* do władz Rzeczypospolitej i do całego społeczeństwa polskiego o uznanie geografii za dziedzinę wiedzy niezbędną dla ogólnego wykształcenia człowieka, a przede wszystkim za wiedzę, która jest podstawą identyfikacji narodowej i regionalnej oraz poczucia wartości Polaków wśród narodów świata.
- 1999** – Dla uczczenia pamięci Jerzego Kondrackiego ustanowiono medal Jego imienia za zasługi dla Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW. Przyznawany jest geografom z różnych ośrodków polskich i zagranicznych.
- 1999** – Zaczyna ukazywać się „National Geographic Polska”. Periodyk jest polską wersją językową znanego czasopisma amerykańskiego „National Geographic”. Obecnym redaktorem jest Martyna Wojciechowska.
- 1999–2003** – Geografia łódzka przeprowadza się do nowych obiektów, które mieszczą się w zrewitalizowanych dawnych zakładach przemysłowych – przy ul. Kopcińskiego trzy budynki (łącznie 5200 m²) i przy ul. Narutowicza jeden budynek (3600 m²).
- 1999–2005** – Marian Harasimiuk pełni funkcję rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.
- 2000** – W miejsce nazwy „Instytut Geografii UJ” przyjęto nową nazwę – „Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ”.
- ok. 2000** – Kielecka geografia przenosi się do nowego obiektu przy ul. Świętokrzyskiej 15. Mieści się tu cały Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Jana Kochanowskiego.
- 2001** – Łódzka geografia opuszcza Wydział Biologii i Nauk o Ziemi tworząc samodzielny Wydział Nauk Geograficznych.
- 2002** – W Toruniu zaczyna wychodzić periodyk „Bulletin of Geography, Socio-Economic Series”. Redaktorem jest Daniela Szymańska. Od 2009 r. wychodzi również seria „Physical Geography” (red. Rajmund Przybylak).
- 2002** – Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich zainicjowało zagraniczne warsztaty metodyczno-badawcze. Pierwszy wyjazd odbył się do Egiptu. Później warsztaty przeprowadzano w różnych częściach świata.

- 2003** – Geografia lubelska otrzymuje nowy zespół budynków na kampusie uniwersyteckim przy ul. Kraśnickiej 2 cd.
- 2003** – W Warszawie odbywa się po raz pierwszy zorganizowana w Polsce XIV Konferencja Międzynarodowego Towarzystwa Klimatologii AIC (Association Internationale de Climatologie).
- 2004** – Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ wspólnie z Komitetem Nauk Geograficznych PAN organizuje w Krakowie I. Forum Geografów Polskich *Geografia u progu XXI wieku*. Ostatnie Forum odbyło się w 2013 r. w Szczecinie.
- 2004** – Geografia poznańska przenosi się na kampus uniwersytecki Morasko, obejmując Collegium Geographicum (ul. Dziegielowa 27). Dalsze obiekty były przejęte w 2006 i 2008 r.
- 2004** – Prof. Leszek Starkel otrzymuje „Gold Founders Medal” – najwyższe odznaczenie Królewskiego Towarzystwa Geograficznego w Londynie, które wręcza królowa.
- 2005** – Instytut Geografii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego organizuje I Bydgoską Wyprawę Fizycznogeograficzną do Mongolii. Kierownikiem był Z. Babiński.
- 2005** – Przejęcie przez Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ nowego obiektu (5800 m²), posiadającego m.in. świetnie wyposażone sale dydaktyczne, laboratoria specjalistyczne i komputerowe (Kampus 600-lecia Odnowienia UJ, ul. Gronostajowa 7).
- 2006** – Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu w Toruniu otrzymuje nowy obiekt przy ul. Lwowskiej. Instytut Geografii zajmuje w nim 5500 m².
- 2006** – Polskie Towarzystwo Geograficzne zostaje wpisane na listę organizacji pożytku publicznego. Jest to przede wszystkim zasługą ówczesnego Prezesa prof. A.T. Jankowskiego.
- 2006** – W związku z przypadającą w 2007 r. 200. rocznicą urodzin Wincentego Pola, organizatora i kierownika pierwszej w Polsce Katedry Geografii, powołanej w Krakowie w 1849 r., na wniosek geografów Uniwersytetu Jagiellońskiego Komitet Nauk Geograficznych PAN ogłasza rok 2006/2007 „Rokiem Wincentego Pola”. W tym samym roku Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ organizuje konferencję *Wincenty Pol jako geograf i krajoznawca* (wspólnie z Komitetem Nauk Geograficznych PAN oraz Instytutem Nauk o Ziemi UMCS).
- 2007–2008** – Czwarty Międzynarodowy Rok Polarny, w którym aktywnie uczestniczyli Polacy.
- 2008** – Na Uniwersytecie Szczecińskim powstaje Wydział Nauk o Ziemi.
- 2008** – W Poznaniu zaczyna się ukazywać czasopismo „Geopolis – Elektroniczne Czasopismo Geograficzne”, wydawane przez Instytut Geografii

- Spoleczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM. Jest to pierwszy w Polsce periodyk geograficzny publikowany wyłącznie w Internecie.
- 2008** – Podczas XXXI Kongresu Międzynarodowej Unii Geograficznej w Tunezji wyróżnienie *Lauréat d'Honneur* otrzymał Leszek Kosiński, wieloletni sekretarz generalny i skarbnik MUG.
- 2009** – W Moskwie podczas obrad Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Unii Geograficznej przyznano Polsce organizację Konferencji Regionalnej MUG – Kraków 2014. Inicjatorem zorganizowania takiej konferencji w Polsce był prof. Jerzy Bański, ówczesny Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Powstaje specjalny Komitet Sterujący, odpowiedzialny za sprawne przeprowadzenie tego przedsięwzięcia. Utworzyło je osiem jednostek geograficznych: Polskie Towarzystwo Geograficzne, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN w Warszawie, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Wydział Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego. Przewodniczącym Komitetu Sterującego został prof. dr hab. Marek Degórski, Dyrektor Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN. Komitetem organizacyjnym kieruje dr hab. Anita Bokwa z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ.
- 2010** – W dniu 70. rocznicy śmierci Stanisława Pawłowskiego (6 stycznia) Collegium Geographicum Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu otrzymuje imię swojego założyciela.
- 2010** – Powstaje Stowarzyszenie Klimatologów Polskich. Przewodniczącą zostaje Elwira Żmudzka (UW).
- 2011** – W Polskiej Akademii Umiejętności zostaje reaktywowana Komisja Geograficzna, działająca poprzednio w latach 1924–1938. Przewodniczącym został K. Krzemień.
- 2011** – W miejsce dotychczasowego Instytutu Nauk o Ziemi UMCS powstaje Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS.
- 2012** – Na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu powstaje Wydział Nauk o Ziemi, bazujący na kadrze dotychczasowego Instytutu Geografii.
- 2013** – W dniu 28 maja 2013 r. wizytę w Krakowie złożył Prezydent Międzynarodowej Unii Geograficznej Profesor Vladimir Kolossov (Rosja), któremu towarzyszył Sekretarz Wykonawczy MUG Profesor Mike Meadows (Republika Południowej Afryki). Celem pobytu szefostwa Unii w Krakowie było zapoznanie się

ze stanem przygotowań Polski do Konferencji Regionalnej Międzynarodowej Unii Geograficznej, która odbędzie się w Krakowie w dniach 18–22 sierpnia 2014 r. (Kampus 600-lecia Odnowienia Uniwersytetu Jagiellońskiego).

Konferencja Regionalna MUG pt. *Changes, Challenges, Responsibility* to święto całej polskiej geografii. Honorowy Patronat objął osobiście Prezydent RP Bronisław Komorowski. Przygotowaniami do Konferencji kieruje Komitet Sterujący, któremu przewodniczy prof. dr hab. Marek Degórski, dyrektor Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN w Warszawie. Obradom merytorycznym będzie towarzyszyć zorganizowana w Collegium Maius UJ i w Ogrodach Profesorskich wystawa pt. *Rozwój myśli geograficznej w Polsce*, pierwsza tego typu w dziejach polskiej geografii. Kuratorem Wystawy jest dr Małgorzata Taborska (Muzeum UJ), współautorem prof. Antoni Jackowski. Tradycyjnie już po Konferencji odbędą się wycieczki terenowe – regionalne i przedmiotowe.

Szefostwo MUG bardzo wysoko oceniło stan przygotowań do Konferencji przez polskich geografów. Gośćmi opiekowali się m. in.: prof. Marek Degórski (przewodniczący Komitetu Sterującego), profesorowie Tomasz Komornicki, Bolesław Domański, Antoni Jackowski oraz dr hab. Marek Drewnik i dr hab. Anita Bokwa (członkowie Komitetu Sterującego).

History
of Geography in Poland
(selected items)

Preface

As part of preparations for the 2014 Kraków Regional Conference of the International Geographical Union, the Steering Committee decided to produce a number of publications that will help conference participants – especially guests from abroad – to better understand the field of geography in Poland as well as its traditions, researchers, accomplishments, and future plans.

Hence, conference participants are given the opportunity to learn more in a publication with the most appropriate title: *History of Geography in Poland*. The publication's author is Antoni Jackowski – Professor Emeritus at the Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University. Professor Jackowski has published several papers on the history of geography in the last few years and worked to further this publication as well. One purpose of this publication is to help non-Polish readers become more familiar with a subject that has not been widely addressed in the international literature up to this point.

The *History* is a condensed version of events in the history of geography in Poland since its early days. The facts and events in the *History* concern specific ideas, research directions, travels, discoveries, and individuals including renowned researchers and teachers who developed the field of geography and handed down their knowledge and ideals to future generations. The third element of the *History* consists of the development of scientific institutions and organizations.

The author pays particular attention to the personal characteristics of researchers listed in the publication – especially those of renowned researchers to whom Polish geography owes a debt of gratitude.

This is the first Polish publication on the history of geography to discuss the fate of Polish geographers during World War II in such detail. The author has been able to review a large number of archives as well as conduct a number of interviews in order to obtain this level of detail. The use of non-Polish sources has also been quite helpful. The outcome has been a flood of details on the heroic posture of Polish geographers – many of whom faced a cruel death at German and Soviet concentration camps or lost their lives on battlefields across the world. This element of martyrdom also covers the era of postwar Soviet domination of Poland – especially during the Stalin years (1945–1956). This approach should help educate young geographers about what really happened in Poland during this era.

The author also emphasizes the accomplishments of Polish geographers in the area now known as applied geography. The first papers in this area appeared in Poland in the 19th century and included the works of Wincenty Pol – the father of modern Polish geography. Further development in applied geography occurred between the two world wars and included fields such as spatial planning, regional planning, tourism, and sustainable land use. Polish geographers were often leaders in the field of applied geography, which continued to grow in significance after World War II.

When reading this publication for the first time, it may seem that it is just a dry compilation of facts with some comprehensive commentary. The reader may initially be under the impression that the chronological presentation of material, as opposed to a problem-based approach, will make it difficult to utilize this source of information. This is not the case. The author's narrative is very interesting and draws the reader into the material. What makes this publication even more useful is the fact that it discusses a number of events not yet covered in the research literature.

We hope that this publication will help non-Polish readers learn more about the field of geography in Poland. However, Polish readers will also find it quite useful and interesting. The publication is designed to show the beauty of geography, which fascinates researchers to the point of devoting their entire lives to it.

Professor Marek Degórski

Director

Stanisław Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization
at the Polish Academy of Science in Warsaw

Chair of the Steering Committee

IGU Regional Conference

Kraków 2014

Introduction

The publication *History of Polish Geography* attempts to capture all aspects of the work of Polish geographers starting with the early centuries of Polish statehood and ending with contemporary times. The purpose of the publication is to describe all events that have contributed to the rise of Polish Geography on the domestic stage and world stage over the centuries. Many of these events are rarely written about – even though they had played an important role in the development of Polish science and culture. This publication is based on extensive archival research (Archives: UJ, Akt Nowych, PAN in Warsaw, PAN and PAU in Kraków) and the most important research papers in the history of geography: Babicz (ed.) 1973, Babicz 1995, Buczek 1963, Bujak 1925, Gwardak 1977, Harasimiuk 2012, Izmailow 2004, Jackowski 2010, Jackowski, Sołjan 2010, Jackowski, Liszewski, Richling (eds.) 2008, Jackowski, Michno (eds.) 2010, Kortus 2001, 2004, Leszczycki 1962, Liszewski 2006, Nowakowski 1934, Olszewicz 1921, 1947, 1957, 1967, 1968, 1998, Olszewicz (ed.) 1967, Słabczyńscy 1992, Sobczyński E. 2000, Staszewski 1966, Zieliński 1932. A detailed bibliography can be found at the end of this publication, which is divided into several chapters. Each chapter describes a selected time period, as identified by B. Olszewicz (1967) and A. Jackowski (2010).

The history of Polish Geography up to World War II is described in detail including scientific, organizational, and personal issues. The scientific careers of selected researchers are discussed – careers that made it

possible for Polish Geography to attain a significant rank in world geography. Archived materials were used to rediscover the titles and dates of most doctoral and habilitation defense theses (mostly published works). The titles and dates of the appointment of new professors were also identified. In some instances, it was not possible to accurately identify the title of the doctoral thesis and the name of the research advisor. The publication also describes the functions performed by a variety of staff members including organizational efforts, scientific society memberships, conference planning, and international travel for scientific purposes. Awards for scientific excellence were also reviewed. The work performed by Polish geographers on behalf of the scientific community and Polish society in general illustrates their meaningful role in the process of maintaining Polish identity during the period of Poland's occupation by foreign powers between 1792 and 1918. The enthusiasm shown by Polish geographers in their work effort following Poland's independence in 1918 is also remarkable. Polish citizens were quite active in the geography research community during the era of the political partitions – between 1772 and 1918 – in Europe and outside of Europe. Many were also welcomed by geography research societies in Great Britain and Russia.

It appears that only a detailed description of our forefathers will allow the modern reader to understand a world of science that no longer exists. One goal of this publication is to show that a scientific career is not easy. Scientists of decades past were keenly aware of their mission, which they felt was an honorable one, and pursued their work irrespective of the quality of their personal lives. This publication describes the most important scientific works published in Poland prior to 1939. A contemporary review of this body of work indicates that our scientific forefathers had accomplished quite a lot. Their scientific curiosity produced valuable theoretical and procedural insight, which remains useful today and is still cited in Poland and abroad. Following the lives of these wonderful people, we admire their integrity, courage, and dedication to Poland as well as their beloved field of geography. At the same time, studies in geography had significant applied value. Geographers and urban planners helped create the basis for modern spatial planning and regional planning in Poland. In addition, geography departments initiated research in the field of tourism.

The description of the history of Polish Geography during World War II given herein is quite different. The principal focus of this part of the publication results from the conviction that it is necessary to first and

foremost honor those who had died for the love of Poland and geography as well. Some had died at the hands of German fascists; some at the hands of Soviet communists; and some at the hands of nationalists in bordering countries. This part of the publication was difficult to compile – many of the materials are fragmented and vary in terms of quality. Hence, the narration is also fragmented at times and touches upon selected issues only. Some issues could not be fully investigated due to a lack of source materials. This part of the publication may be treated as an introduction to an ongoing comprehensive study of Polish Geography during World War II. Polish geographers did not completely abandon their research efforts during World War II, even though the scope of research needed to be limited by various constraints such as the ban on Polish citizens in research libraries in German-occupied Poland.

I would like to use this opportunity to turn the reader's attention to the manner in which Polish geographers handled extremely difficult situations. Some were placed in concentration camps and others were tortured while in prison. Yet, some still found the courage to write books. Others held lectures in concentration camps and POW camps. The lectures were sometimes attended by hundreds of prisoners. Underground universities and high schools continued to function throughout the period of German occupation. While writing this chapter, I often asked myself, "Would we be able to maintain such a heroic posture today?" There is no easy answer to this question.

These uncommon individuals as well as a multitude of unnamed victims of war have shaped the geographer's ethos as that of someone who loves the truth. The defense of truth often forced them to make the ultimate sacrifice. Their heroic posture ought to be a model for the younger generations of Polish geographers.

Two time periods following World War II are identified in the publication, which are separated by the year 1952, a very important date. Polish universities began to create schools of biology and earth sciences, which geography departments were to become part of. This original system of organization has survived to this day at some universities. However, the year 1952 is not merely a formal milestone. A number of important scientific events took place in the first years after World War II. Many of these events had their origin in the late 1930s. This is especially true of all doctoral and habilitation programs begun in the 1930s. The year 1952 served as an informal endpoint for the Polish academic community's prewar and

wartime periods via structural and organizational changes. The early postwar years were a time of rebuilding damaged infrastructure, managing the new political reality, creating a new organizational structure, and formulating new research plans.

Fortunately, physical geography and human geography both remained within the same schools, which made it possible to create unified departments of geography. Prewar institutes of geography also began to reemerge at this time. Geography departments tended to be the first departments to take shape at new universities in Poland. New universities were usually staffed by faculty coming from formerly Polish universities now found outside of Polish borders. Geography faculty from Jan Kazimierz University in Lwów were transferred to Wrocław, while faculty members from Stefan Batory University in Vilnius were transferred to Toruń. Some geography faculty members from Lwów and Toruń were also transferred to Lublin. The postwar era also saw the unification of geography societies and other organizations. Another key area of geography activity was spatial and regional planning. Textbooks were being printed once again shortly after the end of World War II – many of which simply consisted of typed and copied pages. The printing of some textbooks was financed by their authors. Many new cartographic establishments emerged at the time despite the onset of communist censorship. However, new textbooks and maps were often still produced by prewar publishing houses.

At the same time, universities were forced to struggle with the power of Poland's new communist government, which sought to control the scientific community including persons associated with geography. The new Polish government began to prosecute geographers in late 1944 in Lublin, only months after the Soviet liberation of the city. Political restrictions in communist postwar Poland affected a number of geographers including Professor Stanisław Gorzuchowski who died in prison. Officers working at the Military Institute of Geography were also persecuted. Most had been murdered by Soviet forces at Katyn in 1940. In postwar Poland, the communist government accused military geographers of being spies and arrested the head of the Military Institute of Geography, Teodor Naumienko, and closed the Institute.

All of these events in the history of Polish Geography were significant enough to be described in detail. This publication outlines the organizational growth of Polish Geography and identifies key research publications, information on habilitation degrees and professorial titles, and key facts

about major conferences. This information illustrates the atmosphere of the era when Polish geographers – and not just geographers – looked to the future. At the same time, the dark and even tragic side of Poland's communist government is also described in terms of the fate of geographers affected by political repression.

The years following 1952 are treated differently. Only selected facts are presented – facts of national or international significance. Undoubtedly the most significant event of that time period was the election of Stanisław Leszczycki as the President of the International Geographic Union (1968–1972).

A careful examination of contemporary Polish Geography illustrates the importance of the decisions made at the Osieczna Conference (1955) and the Jabłonna Conference (1966). Both conferences foreshadowed a crisis in the geography community in Poland, which was later discussed by younger geographers at the Second and Third Congress of Polish Science (1973, 1986). While the decisions made at Osieczna and Jabłonna focused mainly on human geography and regional geography, they also applied to some extent to physical geography. The issues raised at Osieczna and Jabłonna were partially resolved at the Rydzyna Conference in 1983.

Despite these problems, Polish Geography prospered primarily thanks to official and private contacts with universities abroad – mainly in the West. Fortunately, the vast majority of geographers did not submit to political pressure and pursued research in the spirit of Cicero's motto: *Liberæ sunt nostræ cogitationes* (*Our thoughts are free*). The communist government's response to this type of posture was constant censorship of publications.

The period after 1952 was characterized by the creation of additional departments of geography across Poland – especially northern Poland. At the same time, the very status of geography in general increased in Poland, as manifested by the creation of several schools of geography and schools of the earth sciences. The first polar expedition of geographers from Poland arrived on Spitsbergen Island (Norway) in 1956. This expedition would become an annual event. Several Polish universities also established research stations on Spitsbergen.

The infrastructure used by geography departments improved starting in the 1980s. Most Polish geography departments today feature new and well-equipped buildings located primarily on large university campuses.

A new geographic research institution emerged in 1953 – the Institute of Geography at the Polish Academy of Sciences in Warsaw. Its name was later

changed to the Stanisław Leszczycki Institute of Geography and Spatial Management at the Polish Academy of Sciences. This new institution quickly became a leader in the field by coordinating research at the national level and maintaining contacts with foreign partner institutions.

A variety of factors caused the Polish Geographical Society to gradually lose its high status in scientific and social circles in Poland. Today, the Society is attempting to regain its formerly significant place in Polish culture.

Polish geographers began to pursue research across more areas of geography. Geographic information systems entered the curriculum. Soil science became a permanent fixture at many departments of geography, as did tourism research, which had been a major research area at prewar universities in Poland. Other emerging areas of academic interest included behavioral geography and human geography as well as geography of religion. The growing number of research faculty produced an increasing number of publications on theories and methods in geography. New periodicals appeared on the geography research scene. These accomplishments and others will be listed in detail in the *Bibliography of Polish Geography* published by the Institute of Geography and Spatial Management at the Polish Academy of Arts and Sciences.

The most recent history of Polish Geography being presented herein does not identify research publications (aside from several periodicals and cartographic publications), faculty promotions, and awards. Only the most important promotions are mentioned herein including the appointment of rectors of public universities, directors of renowned research societies, and a few others. As the number of geographers in Poland is increasing and their work becomes more diversified, it was decided to not list all the professional titles, doctoral degrees, habilitation degrees, and professorial titles available in the archives. The scale of Polish Geography is large enough today that a complete listing of titles and functions would require access to detailed statistics and archives.

Furthermore, it is assumed that more recent history is better understood mainly thanks to existing publications on the history of Polish Geography at the national level including the following: Jackowski 2010, Jackowski, Liszewski, Richling, eds., 2008, Olszewicz 1967, Słabczyńscy 1992, Sobczyński E. 2000; and at the institutional level: Jackowski, Soljan 2009, Jackowski, Liszewski, Richling, eds., 2008 [parts III and IV on the specific nature of selected geography departments and research organizations],

Kortus, Jackowski, Krzemień, eds., 1999-2000, Kozłowska-Szczęśna 2004, Lisowski, ed., 2008, Łoboda, Migoń, eds., 2005, Marciniak, ed., 2012, Mikulski, ed., 1995, Rachwał, ed., 2008, Sobczyński M., 2010, *Sixty Years of Geography at the University of Łódź* 2005. Other publications specifically address the Polish Geographical Society: Biesiada, ed., 1968, Komornicki, Czapiewski, eds., 2008, Kozłowska-Szczęśna, Kondracki, Stankowski, eds., 1993.

Finally, I would like to sincerely thank all individuals and institutions whose efforts have made this book possible. This includes the Steering Committee of the IGU Regional Conference in Kraków, and especially its Chairman, Professor Marek Degórski, who was kind enough to write the preface to this publication. I am also grateful to Dr. hab. Marek Drewnik, the Director of the Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University for permitting me to use the Institute's publishing facilities. My special thanks to the manager of the Institute's publishing facility, Ms. Małgorzata Ciemborowicz, as well as Ms. Alicja Marciniak-Nowak and Ms. Jolanta Gapys for their hard work in the process of creating this work. Furthermore, I wish to thank Professor Bronisław Kortus whose valuable input has improved this book via key additions as well as excisions in the review process.

I would also like to thank Mr. Grzegorz Zębik for translating the book with ease despite its somewhat difficult language. I owe a great debt of gratitude to my wife Danuta – who is also an academic – for her intellectual and moral support. I also received support from my coworkers at the Institute of Geography and Spatial Management, Dr. hab. Elżbieta Bilska-Wodecka and Dr. hab. Izabela Soljan, as well as doctoral students from the Geography of Religion Team. Finally, I wish to thank the Executive Council of the Polish Geographical Society for its support, as well as my personal friends: Marcel Ofiarski and professors Andrzej Lisowski, Stanisław Liszewski, Eugeniusz Rydz, Kazimierz Krzemień, and Stefan Skiba, for their continuous support in the creative process.

It is my hope that this publication will help readers learn more about the wonderful traditions associated with the field of geography in Poland, whose principal mission has been to serve the truth, science, and community.

In light of the above, I dedicate this book to all young geographers around the world.

Kraków, August 2014

Antoni Jackowski

1. *Antiquity. Middle Ages*

Antiquity – The area today known as Poland was visited by the Greeks and Romans; this based on writings by Herodotus (*Histories*), Marcus Agrippa, and Pomponius Mela.

Second Century B.C. – Ptolemy writes his key work, *Geography*. This is the first documented cartographic information on the area today known as Poland (Books II and III).

Mid-9th Century – a document known as the *Bavarian Geographer* identifies 56 tribes in Central and Eastern Europe – 10 of which inhabit the area today known as Poland. This document is considered to be the oldest political map of Polish lands.

965-966 A.D. – a Jewish trader known as Ibrāhīm ibn Yacqūb travels from Spain to Slavic lands in Central Europe. While he does not reach Poland itself, he mentions the lands of Mieszko I (Prince of Poland) and describes the city of Kraków.

Turn of 11th Century – the terms *Polanie* and *Polonia* appear in written materials – the land of the Polanie is described as a multi-tribal state governed by King Bolesław Chrobry.

1112 – 1116 – the first Polish geographic text is written in Latin by Gallus Anonymus in the work “Polish Chronicles” (Latin: *Cronicae et gesta ducum sive principum Polonorum*). The author describes Poland in the following words:

the land of the Poles is located far away from pilgrimage routes, and is little known to anyone except those who trade [in the area] on their way to Russia [Rus’]

1154 – the Arabic geographer and cartographer Muhammad al Idrisi – also known as Al Idrisi and Al Edrisi and Edrisi – writes the *Book of Roger*, a geographic work featuring 70 area maps as well as a map of the world and associated commentary. Al Idrisi had never visited Poland; however, his book provides descriptions of Polish lands and cities.

- 1245-1247** – the Franciscan monk Benedictus Polonus travels to the Great Khan of the Mongols in the city of Karakorum (present-day Mongolia) accompanied by papal Innocent IV's envoy Joannes de Pian Carpinis. His description of Mongolia is the first Polish description of that distant country.
- Approx. 1250** – The name “Polonia” first appears on a cartographic sketch by English Benedictine and chronicler Matthew of Paris.
- 1364** – On May 12 King Casimir the Great (Kazimierz III Wielki) founds the Kraków Academy – today known as Jagiellonian University – featuring three schools: law, medicine, liberal arts. The Academy did not possess a school of theology, which meant that it was considered a complete university. This would impede its subsequent development.
- 1400** – Queen Jadwiga donates her personal treasure to the Kraków Academy on July 22 and her husband, King Władysław II Jagiełło, “renews” the Kraków Academy as a full-fledged university. The new university would now also have a school of theology via a papal order (Boniface IX). Geography is taught at the school of liberal arts. The university's professors and students are afforded the opportunity to use imported manuscripts and later printed texts on geography. According to Bujak (1925), new geographic texts arrived in Kraków on a regular basis.
- 1406–1415** – Ptolemy's work *Geographia* is translated from the Greek into Latin by Florentine Jacobus Angelus. Almost 20 copies of the translated work appeared across Europe by the mid-16th century. One copy quickly reached Kraków.
- 1409 and later** – Poles travel to the Holy Land including the Bishop of Kraków Piotr Wysz (1409), Franciscan monk Johannes Poloner (1421-1422), Jan Łaski (1448 or 1449), and Jan Długosz (1450-1451).

2. *The Renaissance*

- 1460–1480** – Jan Długosz writes his major works. He is later called the Father of Polish Chroniclers and the first Polish geographer. His works include the *Chorographia Regni Poloniae* (his introduction to the *History of Poland*) as well as *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, published in part in the period 1614–1615, and in full in the period 1863-1887. The *Chorographia* is the first detailed geographic description of Poland. The most valuable part of the *Chorographia* is the description of the river and lake system of Poland. Długosz traveled extensively across Poland as well as Italy, Hungary and present-day Czech Republic. In 1450–1451 Długosz visited the Holy Land.
- 1490 – 1550** – Kraków becomes an important center of geographic learning in Europe. This era is known as the *Golden Age of Polish Geography*. The era was shaped by the following events:
- The Kraków Academy (university) attracts and educates numerous geographers from Poland and abroad. The Academy offers lectures in geography starting in the late 15th century. Its program is one of the first known university geography programs in Europe.
 - The authority of Aristotle becomes undermined. The philosophical influence of ancient greats such as Ptolemy and Plinius Secundus Gaius wanes.
 - New information on new geographic discoveries reaches Poland quickly.
 - Geography becomes a distinct and independent scientific discipline.
 - Geographic texts in the Polish language appear for the first time.
 - Polish geographers develop strong relationships with geographers abroad.
- 1494** – The School of Liberal Arts at the Kraków Academy begins regular lectures on cosmography as part of its astronomy and mathematics program. Cosmography is a precursor of geography. The first instructors included Wawrzyniec Korwin, Wojciech of Brudzewo, and Jan of Głogów. These early lectures were continued until about 1530. On the other hand, German and Austrian universities began lectures in cosmography after the year 1500. The influx of foreign geographic publications to Kraków remained steady.
- 1496** – The first Polish cosmography textbook is published: *Cosmographia dans manuductionem in tabulas Ptholomei* (Basel 1496). It is published by a friend of Copernicus, Wawrzyniec Korwin (Latin: Laurentius Corvinus Novoforensis), who lived approximately between 1465 and 1527. The book is considered to be the first Polish geography textbook.

- 1500 and later** – The Golden Age of Polish Pilgrimages. Close to one hundred Polish pilgrims travel to the Holy Land including Jan Łaski (1500–1501), Jan Dantyszek (1505), Bernardine monk Anzelm Polak (Anselm of Poland, 1507–1508), Jan Amor Tarnowski (1517), Jan Goryński (approx. 1560), Mikołaj Krzysztof Radziwiłł, known as the “Sierotka” („Orphan”) (1583), Hieronimus Strala (Strzała) (1599), and courtier Mikołaj Zebrzydowski, who measured Jerusalem’s Way of the Cross. He used his measurement data to create Kalwaria Zebrzydowska in Poland. Many of the pilgrims wrote about their experiences in the Holy Land. Anselm of Poland is considered to be the first Polish chronicler to describe the Holy Land. Another well known chronicler was Mikołaj Krzysztof Radziwiłł whose credible narrative of his travels to the Holy Land are considered a valuable part of Polish exploration literature.
- 1506** – Bernard Wapowski travels to Rome where he participates in the creation of a map of Central Europe, which was to be added to the 1507 and 1508 editions of Ptolemy’s *Geographia*.
- 1506–1507** – Jan of Głogów (1445–1507) was a Polish philosopher, astronomer, geographer, and natural scientist who added commentary to Ptolemy’s *Geographia* in 1506. His commentary was also included in a textbook by Joannes de Sacrobosco (John of Holywood) and contained information on Portuguese and Spanish exploration, especially the travels of Vasco da Gama. Jan of Głogów was the first Polish chronicler to mention the New World. He also questioned the role of Jerusalem as the center of the world. One of his key intellectual shifts was to make the transition from astronomic geography to descriptive geography. His lectures included maps, which was a novelty in the world of teaching at the time.
- 1512** – Jan of Stobnica (1470–1519 or 1530) writes his key work *Introductio in Ptholomaei “Cosmographiam” (Introduction to Ptolemy’s Geographia)* in 1512. The text contains the first map of America as a separate continent published and printed in Poland. It also contains the first geographic coordinates of the Western Hemisphere. This was an example of a university textbook designed to convey geographic knowledge as well as to teach students how to use an atlas.
- 1512–1513** – A graduate of the Kraków Academy, Bartłomiej Stein (German: Bartholomäus Stein) writes his major work *Descriptio Totius Silesiae et Civitatis Regiae Vratislaviensis (Description of All of Silesia and the Royal City of Wrocław)*. The Kraków Academy was a precursor of today’s Jagiellonian University.
- 16th Century** – The university in Kraków acquires ever more globes and maps, which is described as a “*revolution in the earth sciences in Kraków*” by

historian Henryk Barycz (1957). Geography classes include the Jagiellonian Globe, which has survived to this day. The globe was made in 1511 and is the oldest globe in the world with the inscription “*America noviter reperta*”. America appears on the globe as a separate continent not linked with Asia. The university possessed several other globes including the famous Marcin Bylica of Olkusz globe of the heavens from the 16th century.

- 1517** – Maciej of Miechów (aka Miechowita) was a historian, geographer, physician, and bibliophile who served as the rector of the Kraków Academy for several terms. In 1517 he published a small work known as the *Treatise on the Two Sarmatias* (Latin: *Tractatus de duabus Sarmatiis, Asiana et Europiana*). The *Treatise* was translated from Latin into Polish in 1535. It was the first geography book printed in the Polish language as well as the first new book on Eastern Europe. The *Treatise* was reprinted in more than twenty other countries including Germany, Italy, Holland, and Russia. Furthermore, it became popular enough that it also made it into Chinese geographic publications in the 16th century. In his *Treatise*, Maciej of Miechów corrects erroneous information provided by ancient scientists. He is also one of the first European thinkers of his era to negate Ptolemy’s assertions. Maciej of Miechów is considered to be the greatest Polish geographer up until the decline of the Polish state in the 18th century. He is also credited with creating awareness of Polish Geography in Western European circles during the Renaissance.
- 1519** – Bishop Jan Lubrański of Poznań receives permission from King Zygmunt I Stary (Zygmunt I the Old) to establish an academy to educate youth at a higher level. The academy’s School of the Humanities includes geography in its curriculum. The teaching of geography was continued at the Jesuit College, which was designated a university by King Zygmunt III Waza in 1611. The university would later produce renowned graduates such as Jan Śniadecki and Stanisław Staszic.
- 1526** – Bernard Wapowski – a cartographer, humanist, and friend of Copernicus – publishes the first map of Poland at a rare scale of 1:1 000 000. The printing dies used to make the map and almost all copies of the map perish during a major fire in Kraków in 1528. Any remaining fragments were found in 1932. Wapowski also published a two sheet map of Eastern Europe in 1526. Today he is known as the Father of Polish Cartography.
- 1543** – Nicholas Copernicus publishes his best known work *De revolutionibus orbium coelestium* (*On the Revolutions of the Celestial Spheres*). His ideas in the book shed new light on geography – especially physical geography. Copernicus was able to show that land and water form one sphere (Latin: *unum globum*),

thus invalidating the principal geographic theory of the Middle Ages that the Earth is flat. He first became interested in geography as a student at the Kraków Academy (1491-1495). His interest in geography was largely sparked by news of new lands being discovered by European explorers. Book I contains references to the geographic discoveries of the time.

- 1551** – Marcin Bielski publishes his work known as the *Chronicles of All the World* and *Cosmographia*, considered to be the first widely available geography book written in the Polish language. The book mentions the discovery of America and introduces the name *Christopher Columbus* into the Polish literature. Bielski is also the first Polish chronicler to describe the global circumnavigation of Ferdinand Magellan.
- 1561** – Martin Helwig creates the first map of Silesia – *Tabula geographica, sive Mappa Silesiae*.
- Approx. 1561–1562** – Waclaw Grodziecki (aka Grodecki) was a cartographer and Catholic priest who created a map of Poland with an index of 724 geographic names. He dedicated the map to Poland's King Zygmunt August. The map was published as part of an atlas produced by Abraham Ortelius (*Teatrum Orbis Terrarum*, 1570).
- 1575 (1578)** – Marcin Kromer publishes his work *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et republica regni Polonici libri duo* (*Poland – location, population, customs, government, and public matters of the Kingdom of Poland – two books*). This book offers the best description of Poland up until the 18th century. Kromer's book was reprinted a number of times and translated into a variety of languages. Its manuscript was given to King Henryk Walezy. His book made more inhabitants of Western Europe more aware of Poland and long remained a popular narrative on Poland.
- 1578–1580** – Marcin Broniewski, an envoy of King Stefan Batory, twice visits the Crimean Peninsula in today's southern Ukraine. He uses his travel notes to publish *Tartariae descriptio*...in 1595. The work was reprinted later in English and Russian and included a map. His publication was the first European description of the Crimea and adjacent regions.
- 1585** – Stanisław Sarnicki publishes *Descriptio veteris et novae Poloniae* (*Description of Old Poland and New Poland*), which provides a geographic description of Poland.
- 1596** – Andrzej Mirowski publishes the first Polish text on theoretical meteorology in Wurzburg (modern Germany) called the *Theoria ventorum* (*Theory of Winds*).
- 1596** – Krzysztof Pawłowski leaves Gdańsk aboard a ship bound for India. The trip takes a year to complete and results in the first Polish description of India.

3. 17th and 18th Centuries

- 1609** – The first independently published universal geography book becomes available in the Polish language in Kraków. It is a translation of the work of Italian geographer Joannes Botero: *Universal descriptions or universal news*. Later editions were published using the title *Descriptions of all the world*. Part One is called: *Cosmographia – that is a description of the four parts of the world – Europe, Asia, Africa, and America* [...]. Other parts of the book covered hydrography, monarchism, religion, the New World, and Christianity.
- 1613** – A map of the Grand Duchy of Lithuania is published in Amsterdam (1:1300 000) by Tomasz Makowski. The work on the map had been initiated by Krzysztof Radziwiłł. Unconfirmed reports indicate that the map had been published for the first time in 1603. It is considered to be the best map of 17th century Lithuania until new maps became available in the mid-18th century.
- 1629–1639** – Krzysztof Arciszewski participates a Dutch military expedition to Brazil where he creates maps. In addition, he compiles notes on Brazil that illustrate a country little known in Poland.
- 1631** – The Department of Practical Geometry is established at the Kraków Academy thanks to funding provided by Andrzej Strzałka of Rudza. This is the first department of geodesy and cartography in Europe. The department was established with the assistance of Professor Jan Brożek, a renowned astronomer and mathematician as well as the first Polish historian of science. Professor Jan Brożek performed climatological measurements and taught geography. His goal was to create a map of Poland. He was also an admirer of Copernicus and Columbus. The Kraków Academy received the famous Jagiellonian Globe from him as a gift.
- 1631–1643** – Jesuit missionary Wojciech Męciński (*Albertus de Polonia*) traveled by ship from Lisbon to Japan. Weather conditions and other problems forced him to restart his trip several times. He unexpectedly reached Brazil and later Mozambique where he started a mission. On his way to Japan, he traveled to Goa in India. He was imprisoned in Taiwan, but managed to escape to Vietnam and later Cambodia. He traveled on to the Philippines and finally reached Japan. Wojciech Męciński died a martyr in Nagasaki (Japan) in February of 1643. Most of his travel notes perished. The only remaining item is his 1634 letter from Goa where he briefly describes his trip to India.

- 1632** – Szymon Starowolski publishes his work *Polonia nunc denuo recognita (Poland or the description of the Kingdom of Poland)* in Cologne (modern Germany). It was a type of guidebook for foreigners visiting Poland.
- 1634** – The monograph *Topographia sive Masoviae descriptio (Topography or the Description of Mazowsze)* is published post mortem by Andrzej Świącicki and describes the Mazowsze region of Poland. It is the first known description of Mazowsze and the first Polish publication about a specific region of the country.
- 1638** – The first guidebook to Iceland is published in Leszno in the Polish language: *Iceland or a short description of the Island of Iceland*. The book was written by Czech traveler Daniel Vetter who had visited Iceland most likely in 1613. Vetter was a member of the Moravian Church. The members of this church left their homeland due to persecution and found refuge in the town of Leszno in Poland.
- 1643–1659** – Jesuit priest Michał Boym sails from Lisbon on a mission to Asia in 1643. He stops in Portuguese East Africa on his way to Asia. Boym also pioneered research in Mozambique. He was the first Polish observer to write about East Africa for Polish readers. He also traveled to China twice. His adopted Chinese name was Pu Mi-ko Cze-jüen. His 1656 trip to Asia included stops in Goa (India), Burma, and Thailand. Boym wrote more than 20 papers including the *Geography of China (Brevis Sinarum Imperii Descriptio, 1656)*. He also published a map of China – *Mappa Imperii Sinarum* – as well as his well known *Atlas of China (Atlante manoscritto della Cina, 1658)*. The manuscript of the atlas can be found in the Vatican Library. The *Atlas* was based largely on Chinese sources and was published in Paris in 1683. It included 18 maps as well as figures depicting Chinese landscapes and the everyday life of the Chinese people. Boym’s atlas was instrumental in the clarification of various issues related to the geography of the Far East. His description of the area today known as Thailand was also one of the first European descriptions of this part of Asia. His research papers were later used by a variety of geographers.
- 1650** – Andrzej Rutkowski publishes *Ccticae, id est de modus acquirendi, libri duo* in Amsterdam. His work is the first Polish analysis of general human geography, which also covers Poland itself.
- 1660–1663** – Adam Kamieński-Dłużyk, a Polish Prisoner of Wars (POW) imprisoned in Eastern Siberia, writes the first Polish account of the region: *Diary of a Muscovite Prison, Cities and Places, Written by Adam Kamieński*. His description of the Yakut people of Siberia was the first such account at the

- time. Kamieński was the first European to live among the Yakuts. The Diary was published in Poznań in 1874.
- 1669** – Wojciech Tytkowski publishes his *Meteorologia curiosa* in Kraków. It is a treatise on physical geography with special attention given to meteorology.
- 1711–1713** – Polish expatriate Jan Kozyrewski leads the first two Russian seafaring expeditions to the Kurile Islands in the Western Pacific Ocean. He creates a map of the islands and describes their characteristics. Kozyrewski also writes about nearby Japan.
- 1721** – The first detailed physiographic description of Poland is published in Sandomierz in a work by Gabriel Rzączyński: *Historia naturalis curiosa Regni Poloniae...* The work becomes popular with other European geographers.
- 1740** – The future head of the Poland's Catholic Church, Władysław Aleksander Łubieński, publishes his key work in Wrocław: *The world and all its parts, large and small, that is: Europe, Asia, Africa, and America [...] described geographically, chronologically, and historically*. This is the first extensive Polish publication on regional geography.
- Approx. 1740** – The commencement of work on the cartography of Poland. The work is initiated by Catholic priest Father J. A. Jabłonowski and the chief cartographer is the Hungarian Florian Czaki and his team.
- 1766** – Hilary Karpiński publishes his *Geographic lexicon for a basic understanding of newspapers and history* in Vilnius. This is the first geography dictionary published in the Polish language.
- 1766** – Catholic priest Józef Alojzy Putanowicz, also a professor, philosopher, and mathematician at Jagiellonian University, publishes his *Institutiones geographiae methodicae*.
- 1767** – Teodor Waga, a Polish Piarist monk and teacher of history and geography, publishes his major work *Short collection of Polish history and geography* in Supraśl. An abridged version was published in Poznań in 1856: *Abstract of Polish geography by Teodor Waga, written and announced in 1767*.
- 1768 and later** – Karol Wyrwicz publishes a series of textbooks including the *Geography of Modern Times* (1768) and the *Universal Geography of Modern Times* (1770). The former served as the first political geography textbook written in Poland.
- 1771 and later** – Maurycy Beniowski, a Bar Rebellion Confederate imprisoned by Russian authorities, escapes from his POW camp on Kamchatka Peninsula in Eastern Russia and describes the peninsula along his escape route. He travels to Japan, China, Mauritius, and Madagascar, finally reaching France in 1772. French authorities send him back to Madagascar as a governor

in 1773. Beniowski stays on Madagascar for three years and explores inland parts of the island. Local tribesmen elect him king of the island, which leads him to desire a state of his own. However, the French government colonizing the island is not satisfied with this type of outcome and dismisses Beniowski. He returns to Madagascar at his own expense in 1785 and is killed a year later in battle with French troops. His legacy consists of a set of diaries, which were published in London in 1790 and in Poland in 1797. In addition to being valuable for their literary characteristics, the diaries also offer the first extensive Polish description of the African island of Madagascar.

- 1772–1775** – Jerzy Adam Forster accompanies James Cook on his second expedition around the world. Forster was born near Gdańsk and always emphasized his Polish nationality. He taught natural history at the University of Vilnius. The Prussian government labeled him a traitor and offered 100 ducats for his arrest.
- 1773–1794** – The Commission on National Education is established in Poland. It plays a key role in stimulating Polish society's interest in geography. Its principal mission includes an effort to increase the quality of geography education in Poland and to expand the geography curriculum. The commission distributes geography textbooks across Poland.
- 1777** – Karol Perthées creates a large map of Poland for King Stanisław August. The map takes a year to prepare. All handmade copies of the map are lost in subsequent years.
- 1779** – The city of Warsaw begins to regularly collect meteorological data.
- 1779 and later** – Jan Potocki reaches North Africa. He travels across Egypt (1784) and Morocco (1791). His travel notes become popular with European thinkers and travelers.
- 1780–1804** – King Stanisław August orders the creation of detailed maps of most parts of Polish provinces (scale: 1: 225 000). Most are made by hand and never printed.
- 1782** – Jan Jańkiewicz pursues research on the natural environment in the Kraków and Sandomierz provinces of southern Poland.
- 1782/1783–1786** – Hugo Kollataj becomes the rector of the Kraków Academy and helps geography develop as a field of inquiry. He also believed that geography is a key part of a complete education and could be conceived as a patriotic science as well. Most of his works in geography were written in an Austrian prison in Olomouc (actually Czech Republic) in the period 1795–1802 and published after his death in 1812.

- 1785** – The Kollataj Map of Kraków is created in correlation with Kollataj's reform of the Kraków Academy and the clarification of property issues. The scale of the map is unusual for the time period: 1:3000. Professors Feliks Radwański and Jan Śniadecki supervise the process of creating the map.
- 1785** – Karol Perthées creates a hydrographic map of Poland, which is published in 1809. A similar map is created a year later by Tadeusz Czacki.
- 1786** – Ewaryst Andrzej Kuropatnicki publishes in Przemyśl his *Geography or the Accurate Description of the Kingdoms of Galicia and Lodomeria*. A second edition is published in 1858.
- 1786/1787** – Jan Śniadecki creates an academic course booklet that includes issues in cartography and topography.
- 1787** – A. Trzcziński publishes in Kraków his *Description of the Physical Causes of Earthquakes*.
- 1788–1829** – Franciszek Siarczyński writes his work, the *Geographic Dictionary of the Kingdom of Poland or the Description of Provinces, Regions, Counties, and Cities...* This is the first geographic dictionary of Poland. The materials for the dictionary were collected in survey form. The manuscript still exists today.
- 1790–1794** – Franciszek Siarczyński writes his work *Geography or the Natural, Historical, and Political Description of States and Nations in the Four Parts of the World including Astronomic Geography*. The work was supposed to consist of seven volumes but was never finished. Only three volumes were written and these did not cover the geography of Poland. Siarczyński's *Geography* did include a *Dictionary of Geographic Terms*, a translation of foreign words into Polish. The dictionary was intended to provide Polish geographers with authentically Polish geographic terms. Franciszek Siarczyński is considered the creator of Polish geographic vocabulary.
- 1790–1796** – Karol Perthées writes his *Geographic and Statistical Description of the Parishes of the Kingdom of Poland*. The work consists of twelve volumes and close to 2,300 maps. The manuscript is still in existence today.
- 1791** – The following geographic work is published in Poznań: *Geography or the Collection of Important News about the World and Countries from Local Residents, Logically Arranged for the Benefit of Learning Persons*.
- 1792** – Jan Śniadecki establishes a meteorological station in Kraków on the grounds of the University Astronomical Observatory, which is located in the Jagiellonian University Botanical Garden. The meteorological station has been designated a historical station since 1976 and now belongs to the Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University.

- 1795** – Józef Kopeć, a brigadier in the army of General Thaddeus Kościuszko, is sent to a POW camp on Kamchatka Peninsula in Eastern Russia. On his way to Kamchatka, he travels through the Russian cities of Kazan, Tobolsk, Irkutsk, Yakutsk, and Okhotsk as well as across the Chukchi Peninsula. Upon his return to Poland (date unknown), Kopeć wrote his memoirs, which were published after his death in 1827. The title of his memoirs was: *The travel log of Józef Kopeć covering all of Asia up to the port of Okhotsk, the ocean via the Kurile Islands, Lower Kamchatka, and the return trip to the port using dogs and deer* (Wrocław 1837). The book became very popular and was reprinted a number of times in Poland as well as abroad. The famous Polish writer Adam Mickiewicz added a foreword to the book in the Parisian edition of 1867. The book's description of Kamchatka is the first detailed description of the peninsula in the Polish language.
- 1797–1798** – Jan Potocki travels to the Greater Caucasus Mountains. He also travels to China in 1805-1806. His detailed travel notes are printed in Poland and throughout Europe.
- 1797–1807** – Julian Ursyn Niemcewicz travels across the United States. He is the first Polish citizen to write about Niagara Falls (*Niagara Diary*, 1805).
- 1798** – Józef Sułkowski leads advanced research in Egypt, which results in the discovery of numerous ancient sites and related areas. He produces the first Polish language description of areas east of Cairo.
- 1800** – The Society of the Friends of Science, later known as the Warsaw or Royal Society of the Friends of Science, is established in Warsaw. Its members include Stanisław Staszic, Joachim Lelewel, and Jan Śniadecki. In 1804 the Society publishes Śniadecki's *Geography or the Mathematical and Physical Description of the Earth*. This is the first original Polish textbook of mathematical and physical geography. According to Staszewski (1967), Śniadecki's textbook was ahead of its time.

4. *The 19th Century*

- After 1800** – *The Pocket Atlas* is published in Wrocław – the first Polish school atlas.
- 1803** – Józef Hoene Wroński attempts to classify geographic themes in his work *Architectonique de la géographie* – published in 1879.
- 1804** – Józef Wybicki publishes in Wrocław his *Beginnings of Modern Geography According to Recent Peace Treaties* in Polish and French. The work is an example of a political geography textbook. The next edition is called *Beginnings of Political Geography*.
- 1805** – *Elementary Geography According to the Newest Discoveries and Recent Treaties* is published in Vilnius.
- 1805** – Stanisław Staszic gives a December lecture at the Society of the Friends of Science in Warsaw on the *On the origin of mountains in former Sarmatia and later Poland*.
- 1805–1806** – Kazimierz Lux leads research on Santo Domingo (modern Haiti) and produces a description of the island: *The Island of Santo Domingo in Terms of Statistics Based on Field Notes from 1805 and 1806*. His description is published in part in 1845 in the "Warsaw Library Yearbook" („Biblioteka Warszawska"). This is the first Polish geographic monograph of Haiti.
- 1807** – Stanisław Staszic publishes *On the statistics of Poland – a summary for those who wish to liberate this country and those who want to govern it*. Staszic was the first Polish researcher to classify Poland based on geographic criteria. His work was later used as a basis for the development of human geography in Poland.
- 1809–1812** – Julian Czerwiński heads the Department of Universal History and Geography at Jagiellonian University and teaches *History and Universal Geography*.
- 1810** – Wawrzyniec Surowiecki publishes his work *On the decline of industry and cities in Poland*.
- 1811** – Józef Łęski teaches astronomy at Jagiellonian University. His lectures include elements of mathematical geography and cartography.
- 1811** – Wawrzyniec Surowiecki publishes his work *On the rivers and streams of the Duchy of Warsaw – Part I*, considered the first Polish publication on the geography of transportation.
- 1811** – Aleksander Sapieha publishes *Travels in Slavic countries in the years 1802 and 1803*. It is the first geographic and ethnographic description of Southern Slavic countries published in Poland.

- 1811–1812** – Wawrzyniec Surowiecki teaches statistics at the Warsaw Main School of Law and Administration. His lectures devote a significant amount of time to regional and human geography. Stanisław Staszic also teaches regional geography and geology at the School at a later date.
- 1814** – Joachim Lelewel publishes *Minor papers in geography and history* including his *History of geography and discoveries*. It is a pioneering work in the Polish geography community and is translated into German in 1831. Its foreword is written by Karl Ritter. It is also quoted in the works of Alexander von Humboldt.
- 1815** – A geological map of Poland is published by Stanisław Staszic (scale: 1:1 370 000): *Carta geologia totus Poloniae, Moldaviae, Transylvaniae et partis Hungariae et Valachiae*. Staszic also publishes his work *On the origin of the Carpathians and other mountains and plains in Poland* along with a geological map in 1815. It is his most important work. Staszic considers himself to be the most important analyst of Polish lands in the early 19th century. His view was that *the first step in the progress of a nation is to understand its own soil* (Pawłowski, Romer 1964).
- 1816–1831** – Cartography is taught at the Royal University of Warsaw in the School of Philosophy and the School of Science and the Fine Arts (Juliusz Kolberg). Meteorology is taught at the University Astronomical Observatory. In addition, the School of Theology teaches the geography of Palestine and ancient Greece and Rome based on materials produced by J. Lelewel.
- 1817–1820** – Wacław Rzewuski, an expert on the Orient and Arabian horses, travels across Turkey and Oriental countries. In Egypt he earns the title of emir and the pseudonym of *Tadj al-Fahr Abd El Nischaane* (Wreath of Honor). Rzewuski traversed the entire Arabian Peninsula except for Yemen. He joined a caravan of Muslim pilgrims headed for Mecca (1818); however, he did not enter the holy city. Rzewuski also became the hero of literary works including *Farys* by Adam Mickiewicz, *Pride of Wacław Rzewuski* by Juliusz Słowacki, *Hetman Złotobrody* by Wincenty Pol, and *Emir Rzewuski* by Tadeusz Miciński. Painters created images of him including that by Juliusz Kossak, Piotr Michałowski, and Janusz Suchodolski. Today the first complete research transcript of his manuscript *Sur les Chevaux Orientaux et provenants des Races Orientales (On eastern horses – descendants of Arabian races)* is set to be published thanks to the collaboration of Poland's National Library with the Qatar Museums Authority.

The publication will be a very unique compilation of knowledge on Arabian horses as well as Middle Eastern geography, culture, and history. The

manuscript is enriched with hundreds of color sketches made by Rzewuski himself in the period 1821-1831. The research edition will include a critical review of the original text written in the French language as well as the translation into Polish and English. There will also be a volume dedicated to sketches. A still separate volume will include scientific essays, comments on the original text, as well as a dictionary of names and phrases. The publication process is being managed by Professor Tadeusz Majda.

- 1817–1822** – Roman Markiewicz teaches physics as well as general concepts in physical geography and meteorology at the School of Philosophy at Jagiellonian University (Department of Mathematics and Physics).
- 1819** – Józef Uldyński publishes his key work in Pochaiv-Kremenets: *Applied ancient and modern geography with a short chronology based on precedents for the benefit of youth*, announced in the Polish language.
- 1820–1821** – Fryderyk Skarbek publishes his four volume work: *National Economy*.
- 1822** – The Military Quartermaster General starts work on a topographic map of the Congress Kingdom of Poland (scale: 1:42 000). The work is finished by Russians in 1843. *The topographic chart of the Kingdom of Poland* (scale: 1:126 000) is published in 1839 (aka *Quartermaster's Map*).
- 1823–1824** – Joachim Lelewel teaches statistics and selected elements of political geography at the University of Vilnius.
- 1825** – Stanisław Plater publishes in Wrocław his work – *Geography of the eastern part of Europe or the description of countries inhabited by Slavic nations*. In 1827 Plater publishes the *Statistical Atlas of Poland and Adjacent Countries*.
- 1826** – Jan Baranowski makes regular meteorological observations at the Warsaw Astronomical Observatory.
- 1827** – The first regularly published geographic magazines appear in Poland. The monthly “Dziennik Podróży Lądowych i morskich” (“Diary of Land and Sea Travels”) appears in Warsaw. Its publication is continued in 1828–1829 as the biweekly “Kolumb. Pamiętnik. Opisom podróży lądowych i morskich, najnowszych odkryć geograficznych, wiadomości statystycznych oraz z tymi w styczności pozostający” (“Columbus. Diary. Descriptions of land and sea travels, newest geographic discoveries, and statistical news.”). It was later continued as the “Nowy Kolumb. Pamiętnik Podróży i Wiadomości Statystycznych” (“New Columbus. Diary of Travels and Statistical News”), (1838–1840).
- 1828** – Jan Kanty-Steczkowski is the first person at Jagiellonian University and in Poland in general to receive a doctoral degree in geography: *De longitudine geographica*. In 1832 he publishes his work *De longitudine geographica Cracovia*.

- 1828–1833** – Józef Kowalewski travels to East Asia and collects information on the geography, culture, and economy of the Mongolian Buryats.
- 1829** – *An abridged geography for school youth* is published in Warsaw.
- 1830** – The Society of the Friends of Science in Warsaw accepts Alexander von Humboldt as an honorary member.
- 1830** – Juliusz Kolberg publishes his *Map of the Kingdom of Poland* (scale: 1:400 000).
- 1830** – *Geography and historical news for children* is published in Warsaw.
- 1832** – Teofil Żebrawski receives a doctoral degree in geography at Jagiellonian University. His thesis is: *On grids for geographic, astronomical, and marine maps*.
- 1832 and later** – Ludwik Zejszner traverses the Carpathian Mountains, producing works on geology, geography, and ethnography.
- 1832–1833** – Teofil Żebrawski heads the Jagiellonian University's Department of Geodesy and Cartography.
- 1833–1838** – Jan Lotski leads pioneering geographic field research in Australia and Tasmania, covering the Monaro region and the Australian Alps. He is the first European to note the indigenous name Kanbarry – a variation of which would later become the name of the capital of Australia.
- 1833–1838** – Andrzej Słowaczyński publishes the first geographic dictionary of Polish lands: *Poland in the form of a historical, statistical, and geographic dictionary*.
- 1834–1843** – Paweł Edmund Strzelecki sets out on a research trip around the world, visiting America, Polynesia, New Zealand, Australia, Tasmania, and Southeastern Asia. He was also the first Polish researcher to study Brazil. His research in North America included the Great Lakes, Florida, and the Gulf of Mexico. Strzelecki discovered gold and the source of the Murray River in Australia (1838–1843). In 1840 Strzelecki reached the highest peak in the Australian Alps and named it Mount Kościuszko. In 1845 he published his largest work on New South Wales and Tasmania: *Physical Description of New South Wales and Van Diemen's Land*. The book was awarded a gold medal by the Royal Geographical Society in London in 1846 and remained a top research publication on Australia for several decades due to its broad acceptance in the geographic community.
- 1835–1837** – Aleksander Bielawski maps the topography of Florida.
- 1838 and later** – Ignacy Domeyko leads research efforts in Chile and other locations in South America. The development of the earth sciences in Chile is closely linked to work by Domeyko who creates the first geological map of the country (scale: 1:250 000) in 1846 based on extensive field research. His other accomplishments include numerous textbooks on local geology and expeditions to Indian territories including the land of the Araucanian

Indians. Domeyko's renowned monograph of the Araucanian Indians was published in 1845. He also created Chile's meteorological network in 1845. In addition, Domeyko discovered deposits of gold, silver, coal, and rock salt. In 1846 the Chilean government granted Domeyko his own department at the University of Santiago. In 1867 Domeyko was elected the rector of the University of Santiago and remained at this position for 16 years. In 1848 Domeyko became an honorary citizen of Chile.

In 1866 Domeyko received a gold medal at the World's Fair in Paris for his unique geological finds and Chilean ore samples. In 1875 he became a member of the Academy of Arts and Sciences in Kraków. In 1884 Domeyko visited Poland and other European countries. In 1885 he traveled to the Middle East including Palestine. He returned to Chile in late 1888 and died there in January of 1889. A number of geographic names in Chile make reference to Domeyko including the *Domeyko Mountains* and a small town called *Puerto Domeyko*. Two other towns bear his name, as does a mountain and several streets and a salt mine. Domeyko published more than 300 research papers. He always remembered Poland. His essay *On the method needed to teach and learn physical geography in Polish lands* is one example of this memory (Kraków 1888).

1839–1844 – Wincenty Pol traverses the Carpathian and Sudety mountains.

1840 – Jan Pankiewicz accompanies Karol Baer on his expedition to Polar Russia.

1840–1877 – Teodor Trippin travels across Europe, North Africa, and the Middle East continuously for more than 30 years.

1841 – Józef Chełmicki, along with coauthor F. A. Varnhagen, publishes a historical and geographic description of Cape Verde and Guinea in West Africa.

1841 – Ludwik Plater publishes in Paris his *Geographic, historical, and statistical description of Poznań Province*.

1842 – One of the most important works of Hugo Kołłątaj is published post mortem: *Critical analysis of the principles of the history of the beginnings of mankind*. The title is chosen by the publisher and does not fully reflect the content of the publication, which is fully dedicated to the earth sciences. Wacław Nałkowski compared Kołłątaj's work to *Cosmos...* by Alexander Humboldt. It is also believed that it was Kołłątaj who introduced the term "earth sciences" into the Polish research literature.

1843–1846 – Michał Baliński and Tymoteusz Lipiński publish a three volume work: *Ancient Poland from the perspective of history, statistics, and geography*.

1843–1865 – Adam Kulczycki, a Polish engineer, astronomer, cartographer, as well as meteorologist, leads a major research expedition to French Oceania. His goal

was to create maps of Tahiti and Mo'orea. The French government recognized Kulczycki's research with the Legion of Honor award. His name holds a special place in the culture of French Oceania and its research history.

- 1845** – Wincenty Pol offers private lectures in physical geography in Lwów.
- 1845–1853** – Botanist Józef Warszewicz leads research in Central and South America.
- 1846** – Edward Rastawiecki publishes his *Map History of Old Poland*. It is an index of maps based on the catalog of J.D. Janocki from 1775. The publication is considered the first attempt to compile the history of Polish cartography.
- 1846** – A work by Jan Nepomucen Bobrowicz is published in Leipzig: *Historical and statistical description of the Great Duchy of Poznań*.
- 1847** – Oskar Żebrowski publishes his work: *Poland. General description of the causes of the rise and fall of the old Polish state*. The attached map is the first map of Poland with contour lines.
- 1847** – Franciszek Marczykiewicz earns a doctoral degree at Jagiellonian University. His thesis addresses the *Hydrography of the city of Kraków and its surroundings*.
- 1847–1848** – Leon Cienkowski takes part in a Russian expedition to the Sudan.
- 1847–1853** – Józef Chodźko is one of the first Europeans to lead research in the Caucasus Mountains in southern Russia. His work is focused on geodesy and topography.
- 1847–1858** – Marian Kowalski takes part in an expedition organized by the Russian Geographic Society. The expedition reaches the Southern Ural Mountains and later the Pay-Khoy Mountains in northern Russia. While in Russia, Kowalski identifies the geographic coordinates of nearly 190 towns and villages.
- 1848** – Feliks Paweł Wierzbicki travels on foot across California and pens the first book on the region: *California as it is and as it may be* (1849).
- 1848** – Ludwik Zejszner writes his work: *Travels in the Beskidy or the description of the Carpathian Mountains between the source of the Vistula River and that of the San River*.
- 1848** – Józef Lompa publishes in Lubliniec his work: *Summary of the geography of Silesia for beginners*.
- 1849** – Department of Universal, Physical, and Comparative Geography is established at Jagiellonian University. The department is headed by Wincenty Pol (November 8th). This is the second oldest geography department in the world after Berlin (1820).
- 1849** – The first volume of Alexander von Humboldt's *Cosmos* is published in Poland as a translation by J. Baranowski and L. Zejszner. The next two volumes are translated by H. Skrzyński and published in 1851.

- 1849–1851** – The “Warsaw Library” (“Biblioteka Warszawska”) publishes two works by Ludwik Wolski: *Basic hydrography of the Kingdom of Poland and information on log driving* as well as *Lakes in the Kingdom of Poland*.
- 1849–1852** – Ludwik Zejszner publishes his *Podhale and the northern slope of the Tatras or Polish Tatras*.
- 1849–1854** – Aleksander Zakrzewski publishes several maps of San Francisco, which are the oldest cartographic documents on the city and serve as prototypes for later maps.
- 1850** – The first lecture by Wincenty Pol (January 10th), in which he expresses his views on modern geography. The lecture is published a year later in text form: *Short review of skills in geography from a university perspective*.
- 1850** – Wincenty Pol introduces a new way of teaching geography – field trips. The first field trip takes place on foot on May 18–20. Its destination is the nearby town of Niepołomice. Eighty students take part in the trip. Furthermore, Pol is awarded a honorary doctorate by Jagiellonian University on January 19th.
- 1850** – Józef Chodźko is the first Polish explorer to reach Mount Ararat in Turkey (elevation: 5,156 m).
- Approx. 1850** – Florestan Rozwadowski maps the topography of the Amazon Basin.
- 1850–1854** – Józef Mikołaj Wiślicki publishes in Warsaw his three volume work: *Description of the Kingdom of Poland from the perspective of history, statistics, agriculture, manufacturing, trade, customs, and traditions*.
- 1851** – Wincenty Pol publishes two works: (1) *Northeastern Europe in terms of the natural environment*, and (2) *Short review of the northern slopes of the Carpathians*. Both works accurately reflect his university lectures.
- 1852** – Wincenty Pol organizes a summer field trip to the Tatra Mountains, with over 100 participants. The field trip becomes a patriotic manifestation in Kościeliska Valley, where the trip’s participants erect a cross bearing the title: *Nothing Greater Than God*. This event is a key argument in the Austrian authorities’ decision to dismiss Pol from the University on September 30th for “revolutionary activity”.
- 1852–1857** – Joachim Lelewel publishes in Brussels his work *Géographie de Moyen Age* along with an atlas featuring reproductions of old maps. This is his most important work in the history of geography. It continues to be published due to its immense significance.
- 1852–1899** – Ernest Malinowski leads research in Peru and produces a design for a railway across the Andes Mountains. This is the highest railway in the world at the time (1869–1879). While the project was not completed, it was still considered a marvel of modern rail design. Malinowski also became

- the head of the Department of Cartography at the Lima Polytechnic. He is also considered a national hero in Peru. In addition, Malinowski invited a number of Polish engineers to Peru. A river in southern Peru (tributary of the Tambopata) bears his name, as does a mountain near the railway he had designed.
- 1853** – On January 1, Austrian authorities officially closed down the Chair for Geography for primarily political reasons including the nature of its lectures and field trips organized by Wincenty Pol.
- 1853** – The first European description of California is published in Brussels by Polish explorer Aleksander Jan Joachim Hołyński: *La Californie et les routes interocéaniques*. The publication mentions the plan to construct a canal linking the Atlantic and the Pacific.
- 1854** – A two volume *Dictionary of Universal Geography* (subtitle: *Geographic and statistical description of countries, regions, areas, cities, islands, seas, rivers, and lakes*) is published in Warsaw. It is the work of Roman Lisicki and Wojciech Szymanowski.
- Approx. 1855–approx. 1879** – Stefan Kuczyński, a friend of Wincenty Pol, teaches meteorology at Jagiellonian University.
- 1856** – Prince Louis Napoleon invites Edmund Chojecki on an expedition to Iceland and Greenland. Chojecki creates a geological map of Iceland. The second edition of his memoirs (1862) includes the history of the discovery and colonization of Greenland and Iceland.
- 1856–1861** – Maksymilian Jatowt travels across the United States and takes notes.
- 1857** – Aleksander Zakrzewski publishes a map of the area that would later become the American state of Arizona.
- 1858** – *Geography, a description of Polish lands* by Joachim Lelewel is published, and later pulished again several times.
- 1860** – Eugeniusz Arnold Janota earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University. His thesis is titled: *Guide to excursions to Babia Góra and the Tatra and Pieniny Mountains*.
- 1860–1870** – Franciszek Karliński, the director of the Jagiellonian University Astronomical Observatory, lectures on “Mathematical geography for future teachers”.
- 1860–1914** – The following future geographers study at Jagiellonian University: Antoni Rehman, Waław Nałkowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Stanisław Lencewicz.
- 1861** – Wilhelm Kolberg publishes in Warsaw his work *The Vistula, its course, properties, and transport capacity*. The publication serves as a basic model for future hydrographic yearbooks.

- 1862** – The first Polish geographic bibliography is published in Kraków by Józef Majer: *Literature of the physiography of Polish lands*. Majer is later named President of the Academy of Arts and Sciences. The bibliography is later published again by E. Romer and Wilhelm Pokorny.
- 1862** – Teofil Żebrawski publishes in Kraków a map and an index of health resorts located in the southern Polish regions of Galicia and Bukowina.
- 1862** – B. Kołodziński publishes in Warsaw his major work *Geography of the Kingdom of Poland based on the most recent sources, with an alphabetized index of all regions, counties, cities, rivers, lakes, etc...*
- 1862–1869** – Natural scientist and mathematician Władysław Kwietniewski lectures on meteorology as part of the physics curriculum at the Warsaw Main School.
- 1862–1872** – Polish writer Sygurd Wiśniowski leads research work in geology and geography in Australia and Oceania. Wiśniowski writes the first Polish language descriptions of the region. He is one of the first Polish explorers to encounter and write about Aborigines.
- 1863** – The weekly “Wędrowiec” (“Traveler”) magazine is published for the first time. The magazine is largely dedicated to travel and geography, especially during the Filip Sulimierski years (1870–1884). The magazine is no longer published by 1906.
- 1863** – Wincenty Pol publishes *Geography of the Holy Land*. In 1864 he is awarded the Order of Saint Gregory the Great by Pope Pius IX.
- 1863–1864** – Antoni Waga leads research in North Africa.
- 1864** – Hipolit Seredyński publishes in Kraków his work *Comprehensive methods of teaching geography in urban and rural people’s schools in Galicia*.
- 1865** – The Kraków Scientific Society – renamed the Academy of Arts and Sciences in 1872 – establishes the Physiographic Commission. The commission consists of persons interested in geography and the earth sciences in general. Its members came from all three political partitions of Poland. The commission initiates systematic research in the Carpathian Mountains. Its Meteorological Section (1866) helps make weather observations a permanent feature of research in Poland. The commission began to publish its *Reports* in 1867.
- 1865–1874** – Antoni Rehman travels across the Ukraine, Crimea, and Caucasus.
- 1865–1878** – Konstanty Jelski leads research in South America. Following his return to Poland, Jelski is placed in charge of the natural science collection by the Physiographic Commission at the Academy of Arts and Sciences in Kraków.
- 1865–1883** – Benedykt Dybowski leads field research on Lake Baikal and the drainage basins of the Amur and Ussuri rivers as well as on the Kamchatka Peninsula (often with Wiktor Godlewski). Following his return to Poland,

- Dybowski becomes the head of the Zoology Department at the University of Lwów. He stays at this post until 1906. Dybowski was a member of the Polish Academy of Arts and Sciences starting in 1884. He was also a member of the Soviet Academy of Arts and Sciences starting in 1928.
- 1866** – Wincenty Pol publishes *Two lectures on the need to teach the geography of commerce*. This work later became a basis for Polish anthropogeography.
- 1866** – Feliks Berdau earns a doctoral degree at Jagiellonian University on the basis of his thesis: *The Carpathians in general and the Tatras specifically in terms of geography, geognosis, and botany*. Berdau's research advisor was Ignacy Rafał Czerniakowski.
- 1867** – *Reports of the Physiographic Commission of the Kraków Scientific Society* are published for the first time.
- 1868** – Lucjan Tatomir publishes his *Geography and statistics of old Polish lands*.
- 1869** – Wincenty Pol publishes in Kraków his work *Historical area of Poland*. The purpose of the work is to identify the boundaries of historical Poland from a geographic perspective. It is one of the first Polish works to attempt to accomplish this goal. In a sense, Wincenty Pol wished to show the three superpowers occupying Poland that Poland is a natural social and geographic unit, which can function as an independent political entity. This publication is considered one of the first Polish research works on political geography. In 1869 Wincenty Pol also publishes his work *Images of life and nature*.
- 1869–1870** – The School of Philosophy at Jagiellonian University assists Wincenty Pol in his efforts to reopen the Department of Geography as well as regain his professorial title.
- 1869–1875** – Aleksander Czekanowski leads research efforts in the Lake Baikal region in eastern Russia. His work changed existing views on the geology of the Baikal region. The Russian Geographic Society awarded Czekanowski a gold medal for his work in 1870. His other work includes research in the Irkutsk District (until 1872). In 1873 Czekanowski leads a major expedition organized by the Russian Geographic Society across northern Siberia. The purpose of the expedition is to study the source areas of the Lower Tunguska and Oleniok rivers. Czekanowski studied this area again in 1874 and 1875. His accomplishments include mapping the course of the Oleniok River, mapping the Lower Lena River and Lower Jana River. Czekanowski was accompanied by Zygmunt Węglowski on his expedition in 1875. His other accomplishment in 1875 was his award at the International Geographic Fair in Paris. Czekanowski was awarded a gold medal for creating the first geological map of the Irkutsk

District in eastern Russia. A mountain chain in the Yakutya region bears his name, as does a village near the city of Bratsk on the Angara River.

1869–1896 – Jan Kubary, an ethnographer and natural scientist, pursues research across most of Oceania. His work is widely praised by fellow researchers from a variety of disciplines including geography. A mountain in the northern part of New Guinea bears his name, as does an island within Ailinglapalap Atoll in the Marshall Islands.

1870–1915 – The Imperial University of Warsaw offers all courses in the Russian language. Physicist Nikolaĵ Grigoriewicz Jegorow teaches physical geography (mainly meteorology) at the University’s School of Physics and Mathematics between 1878 and 1884. A Physical Geography Research Group is established in 1911–1915 and is headed by Estonian geographer and seismologist Elmar Rosenthal, who teaches meteorology, climatology, and seismology. Rosenthal’s Research Group becomes the new Department of Geography at the University of Warsaw when Poland regains independence in 1918 (Mikulski 1995).

1871–1892 – Jan Czernski leads geological and geographic research work in the Sayan Mountains in Siberia. Czernski later also continues research on Lake Baikal initiated by A. Czekanowski (1873–1876). His other work includes research in the Verkhoyansk Mountains in eastern Siberia as well as the drainage basins of the Yana, Indigirka, and Kolyma rivers. Czernski also investigated a mountain range later named after him. He was the first to create a geological atlas of northeastern Siberia. In 1877 the Russian Geographic Society asks Czernski to investigate the geology of the Lake Baikal coastline as well as create a geognostic map of the region. This is considered Czernski’s most important scientific work. His research was the basis for his 1879 *theory of gradual relief evolution*. The theory earned him the distinction of being named one of the founders of evolutionary geomorphology. In 1891 the Russian Academy of Sciences invites Czernski to lead an expedition to the northeastern corners of Siberia. In the course of the expedition, he studies the Kolyma region, which was relatively little known at the time. Czernski dies suddenly on July 7, 1892. Two large mountain ranges in Siberia (Yakutia and Zabaikal regions) are named after Czernski. Two summits near Lake Baikal are also named after him. Finally, the present-day city of Czernski is found along the lower reaches of the Kolyma River, close to where Czernski had died.

1872 – Wincenty Pol is one of the first eight professors and writers to be named a member of the Academy of Arts and Sciences in Kraków.

1872 – Wincenty Pol dies on December 2 and is buried at Rakowice Cemetery in Kraków. On October 13, 1881, the ashes of Wincenty Pol are transferred

- to the National Pantheon in the crypt of the Skalka Church of the Pauline Fathers in Kraków.
- 1873** – The Tatra Society is established. Numerous geographers join the Society. The “Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego” (“Diary of the Tatra Society”) is published starting in 1876 and is renamed “Wierchy” (“Summits”) in 1923.
- 1873** – Józef Rivoli teaches physical geography at the Halina [Cieszkowska] School of Higher Agricultural Education near the city of Poznań (Żbikowo). Rivoli later becomes professor at the University of Poznań.
- 1874** – Galician’s National School Council appeals to the authorities of Jagiellonian University to once again establish a department of geography. In the summer of 1874, the University Senate asks the Austrian Imperial Governor in Galicia to permit the creation of a department of geography.
- 1874** – Lucjan Tatomir publishes his *Geography of Galicia*.
- 1874–1876** – Jagiellonian University offers courses in mathematical geography and cartography (Astronomical Observatory).
- 1874–1880** – Władysław Kluger leads research in Peru and in the Andes. Kluger also worked on the construction of bridges and railway lines.
- Approx. 1875** – Aleksander Babiński publishes a map of Peru (scale: 1:400 000).
- 1875–1877 and 1879–1880** – Antoni Rehman, a professor of plant geography at Jagiellonian University, organizes two expeditions to southern Africa. Upon his return in 1882, Rehman becomes the Head of Geography at the University of Lwów.
- 1875–1880** – Kalasanty Motyliński leads research in the Sahara.
- 1875–1884** – Jan Sztolcman leads research in Peru and Chile.
- 1876** – Jagiellonian University awards a habilitation degree to F. Czerny-Schwarzenberg in the area of universal geography based on two works published in German geography journals. Czerny-Schwarzenberg becomes a so-called private associate professor of geography in the autumn of 1876.
- 1876** – The Polish Copernicus Society of Natural Scientists in Lwów begins to publish a monthly called “Kosmos” (“Cosmos”), which becomes a major source of key works in geography. *Cosmos* continues to be published today in Warsaw.
- 1876** – Maksymilian Kawczyński, Associate Professor at the University of Lwów, publishes his *Introduction to general geography and the geography of the Lwów region*. The work was largely forgotten by next generations of geographers. Kawczyński was educated in a number of foreign languages, psychology, geography, and the art of teaching. He was a graduate of the University of Leipzig and the University of Zürich and later worked as an associate professor at the University of Lwów. His final position was that of professor at Jagiellonian University.

- 1876–1897** – Leon Barszczewski serves as a topographer in the Samarkand garrison in eastern Russia. Barszczewski treks a number of times across Central Asia and reaches the base of the Pamir Mountains and the glaciers of the Gissar Range. His work includes topographic sketches, geographic documentation, and mineral spring research. Barszczewski took photographs to document his travels. He was awarded a gold medal for his photography at the 1895 Paris Photography Exhibition.
- 1877** – F. Czerny-Schwarzenberg is named associate professor at Jagiellonian University and becomes head of the newly reborn Department of Geography. He becomes a full professor in 1886.
- 1878** – Bronisław Rejchman leads research in Siberia.
- 1878–1892** – Fryderyk Schwatka organizes several polar expeditions to northwestern Canada and Alaska. He helps explain the fate of the Franklin Expedition lost in the 1840s.
- 1879** – A book called *Geography for Polish schools in America* is published in the town of Polonia (Wisconsin). The book is published by Father J. Dąbrowski.
- 1879–1880** – Stefan Szolc-Rogoziński and his Russian crew investigate the western coast of Africa.
- 1874–1894** – Adam Szymański leads research in Yakutia in eastern Russia resulting in geographic descriptions of the region.
- 1880–1902** – The first comprehensive geographic dictionary of all formerly Polish lands is published: *Geographic dictionary of the Kingdom of Poland and other Slavic countries*. The dictionary is edited by F. Sulimierski, J. Krzywicki, and B. Chlebowski. Fifteen volumes of the dictionary are printed.
- 1881** – The Student Geographers Association of the Jagiellonian University is established at Jagiellonian University – the first of its kind in divided Poland. The Circle served as an early grassroots movement for the geography research societies of the interwar era (1918–1939). F. Czerny-Schwarzenberg is designated Chair of the Circle by the Jagiellonian University Senate. The Circle was suspended in 1885, and reborn as the Geography Student Circle in 1886, lasting until 1890. L. Sawicki reactivated the Circle in 1916 and became its chair. The Circle was an active participant in research at the Department of Geography and later the Institute of Geography.
- 1881** – The first volume of the “Pamiętnik Fizjograficzny” (“Physiographic Diary”) is published in Warsaw and continues to be published until 1922.
- 1881–1900** – Wacław Nałkowski publishes his geographic reviews and history in several scientific journals including “Tygodnik Powszechny”, “Biblioteka Warszawska”, “Przegląd Tygodniowy”, and “Wisła”.

- 1882 – Bronisław Gustawicz publishes in Kraków his *Historical review of geographic chart making*.
- 1882 – F. Czerny-Schwarzenberg publishes his *Contemporary geography – research and news*.
- 1882 – Walery Kuropatnicki publishes a hydrographic description and accompanying *Hydrographic map of old Slavic lands – northwestern part* (scale: 1:2 000 000).
- 1882–1883 – First International Polar Year. Leon Hryniewiecki, physician and natural scientist, joins a Russian expedition to the islands of Novaya Zemlya as part of the Polar Year program. He is the first European to walk west – east across the entire southern island. Hryniewiecki is awarded a silver medal and a Vladimir IV award by the Russian Geographic Society.
- 1882–1884 – Stefan Szolc-Rogoziński sails aboard the ship *Łucja Małgorzata* to Cameroon. He is accompanied by Leopold Janikowski and Klemens Tomczek. Szolc-Rogoziński discovers new areas in Cameroon as well as lakes and springs. He also creates maps of his study area.
- 1882–1896 – Józef Siemiradzki leads research in South America including the Lesser Antilles, tributaries of the Amazon, and Brazil in general (1891, 1896). Siemiradzki discovers two mountain ranges in the Andes and investigates tributaries of the Rio Negro.
- 1883 – A department of geography is established at the University of Lwów. This is the second geography department to be established in occupied Poland. Its director is Antoni Rehman – traveler and professor of plant geography at Jagiellonian University. In 1883 Rehman earns the title of associate professor of geography.
- 1883–1898 – Leonard Jaczewski leads research in geology and geography in Siberia. He focuses on the Sayan Mountains. His goal is to find anthracite in Western Siberia and gold in the Ural Mountains. Jaczewski also studies permafrost in Turkestan and later manages geological research work associated with the construction of the Trans-Siberian Railway. In 1898 he is awarded the Przewalski Medal by the Russian Geographic Society.
- 1884 – A. Rehman publishes in Lwów his work *Current geographic system based on its historical development*.
- 1885 – E.K. Dziewulski helps establish a meteorological station at the Museum of Industry and Agriculture in Warsaw. The station soon becomes the Meteorological Office of the Kingdom of Poland and Eastern Lands. Numerous other meteorological stations found across Poland report to the Warsaw station, which helps create a meteorological network in the Kingdom of Poland.

- 1885–1896** – Bronisław Grabczewski organizes expeditions to Central Asia including Kashgar, Pamir, and Tibet. He creates detailed descriptions and maps of little known lands. The research materials are finally printed in 1924–1925.
- 1885–1905** – Geography is taught in secret at the Flying University of Warsaw. One of the instructors is Waław Nałkowski.
- 1886** – F. Czerny-Schwarzenberg publishes *On the impact of great geographic discoveries on Poland and its system of education in the 16th century*.
- 1886** – Waław Nałkowski is the first geographer in Poland to propose the formation of a National Geographic Society.
- 1886–1896** – S. Szolc-Rogoziński investigates Fernando Po Island – currently Bioko Island – in the Gulf of Guinea.
- 1887** – Waław Nałkowski publishes *Basics of written universal geography* and later publishes *Basics of illustrated universal geography* (1895). In 1902–1911 Nałkowski publishes his *Scenic geography – the impressions of travelers* (parts 1–5). All three works played a key role in the way geography was taught at Polish schools.
- 1887** – Nałkowski inserts a long text – *Geographic picture of historical Poland* – into the eighth volume of the *Geographic dictionary of the Kingdom of Poland*.
- 1887** – The ethnographic and geographic quarterly *Wisła* is published and remains in publication until 1905.
- 1887–1898 and 1903–1905** – Bronisław Piłsudski leads ethnographic and geographic research on Sakhalin Island in eastern Russia.
- 1887–1914** – The Physiographic Commission of the Kraków Academy of Arts and Sciences publishes the *Geological atlas of Galicia*. The lead publisher is Alojzy Alth. A total of 25 books are printed – 101 sheets (scale: 1:75 000).
- 1888** – Waław Nałkowski publishes his *Geographic review of old Poland*.
- 1888–1890** – Devoted natural scientist Hugon Zapałowicz travels around the world in pursuit of research in the lower Andes, Patagonia, as well as the Juan Fernandez archipelago. His major contribution to science is his geographic description of Argentina and Patagonia. In 1894 Zapałowicz is elected corresponding member of the School of Mathematics and Natural Science at the Kraków Academy of Arts and Sciences.
- 1889** – F. Czerny-Schwarzenberg makes discussion groups and fieldwork a permanent part of the geography curriculum at Jagiellonian University. In 1889 he also publishes his *General geography of commerce* – the first Polish textbook on human geography.
- 1889–1890** – Karol Bohdanowicz participates in a Russian expedition to Central Asia – Turkestan, Tibet, Pamir. Bohdanowicz investigates in detail the geology

- of eastern Tien-Shan and the Kunlun Mountains as well as Altyn-Tagh in Chinese Turkestan.
- 1889–1893** – Jan Dybowski travels to Africa thrice – Cameroon, Lake Chad, Congo.
- Approx. 1890** – The Geography, Travel, and Ethnography Circle is established at the University of Lwów.
- 1891–1893** – F. Czerny-Schwarzenberg serves as the Dean of the School of Philosophy at Jagiellonian University.
- 1891–1904** – Feliks Kon leads geographic and ethnographic research in Yakutia and southern Siberia.
- 1891–1906** – Emil Dunikowski, a professor of geology at the University of Lwów, leads research efforts in a number of areas of North America over the course of several visits.
- 1891–1905** – More than 500 works in geography are published in occupied Poland during this period of time – 236 in Polish, 165 in German, and 70 in Russian. Almost 200 of these works concerned not just the officially designated Kingdom of Poland but all Polish lands – now occupied by the three great powers of the 19th century (Prussia, Austria, Russia) (Pawłowski, Romer 1964).
- 1892** – Franciszek Chłapowski publishes in Poznań his *Index and summary of works on physiography by Grand Prince Poznański*.
- 1893** – The first in the world department of soil science is established at the Institute of Agriculture and Forestry in Puławy. The department is headed by Wasyl Dokuczajew – father of genetic soil science and soil geography.
- 1894** – Eugeniusz Romer earns his doctoral degree at the University of Lwów. His research advisor is Antoni Rehman and his thesis is *Studies on the distribution of heat across the globe*.
- 1894–1897** – In Lwów the Polish Commercial and Geographic Society publishes the “Gazeta Handlowo-Geograficzna (“Commercial and Geographic Newspaper”)” and the “Przegląd Emigracyjny” (“Emigration Review”). The organization is geared towards emigrant communities in Brazil and the United States. The main goal of the organization was to study the geography of southern Brazil in order to identify suitable places for future Polish emigrants.
- 1894** – Stanisław Majerski publishes the hypsometric *Wall Map of the Kingdom of Galicia and Lodomeria* (scale: 1:350 000). The map is used to further academic cartography.
- 1895** – Antoni Rehman publishes *Tatras from a physical and geographic perspective*.
- 1895** – Maurycy Pius Rudzki establishes the Department of Mathematical Geophysics and Meteorology at Jagiellonian University. It is the first department of this type in the world.

- 1895** – Józef Morozewicz takes part in a Russian expedition to Novaya Zemlya. He later joins the faculty of Jagiellonian University as a professor. Morozewicz is the second Polish explorer – after L. Hryniewiecki in 1882 – to visit Novaya Zemlya. He later writes a paper on his exploration of Novaya Zemlya.
- 1895–1898** – Karol Bohdanowicz leads a Russian geological expedition to investigate the coastline of the Okhotsk Sea, Gulf of Anadyr, and Kamchatka Peninsula. The main purpose of the expedition is to find new deposits of gold. Bohdanowicz also investigates active volcanoes in Kamchatka, and is the first explorer to write about them in detail. His other research work includes a geographic description of the Kamchatka Peninsula as well as a geological and topographic map (scale: 1:840 000) created along with Russian explorer N. Lelakin. Bohdanowicz is awarded a gold medal for his map at the 1900 World's Fair in Paris.
- 1895–1898** – Stanisław Kłobukowski travels to South America to review local Polish immigrant settlements. He takes geographic and ethnographic notes in order to help Polish immigrants find the best lands to settle. His choice of land for Polish immigrants was the area between the Parana and Paraguay rivers.
- 1893–1904** – Antoni Rehman publishes his *Lands of old Poland and neighboring Slavic countries*. Volume One covers the Carpathians. Volume Two covers lowland Poland.
- 1895–1906** – The *Great Geographic Atlas* is published by Polish geographers W. Nałkowski and A. Świętochowski.
- 1897–1899** – Henryk Arctowski acts as the scientific director for a Belgian expedition to Antarctica and is accompanied by Antoni Bolesław Dobrowolski. The men travel aboard the ship Belgica. The expedition was the first to spend a winter in Antarctica. The travels of Arctowski were recognized with the naming of various geographic features in polar regions.
- 1898** – Stanisław Koszutski publishes the *Development of heavy industry in the Kingdom of Poland*.
- 1899** – Eugeniusz Romer earns a habilitation degree at the University of Lwów based on his thesis: *Research on valley asymmetry*.
- 1899** – Franciszek Bujak earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University based on his thesis: *Geography in Poland until the early 16th century*. His research advisor is Bolesław Ulanowski.
- 1899** – Karol Bohdanowicz leads research in Manchuria – northern China.
- 1899–1904** – *The Historical Atlas of Poland – Part Two – Eastern Poland* is published. The author is Aleksander Jabłonowski. The atlas is considered the greatest achievement of Polish historical cartography at the time.

- 1900** – Karol Bohdanowicz leads an expedition to the Chukchi Peninsula in eastern Siberia in search of gold. He compiles an orographic description of the peninsula and makes systematic meteorological observations in the Bering Strait and Arctic Sea. Bohdanowicz visits nearby Alaska twice.
- 1900** – Zygmunt Gloger publishes his *Historical geography of old Polish lands*.

5. 1901–1918 – end of World War I

- 1900–1903** – Aleksander Janowski publishes his *Travels across the country*, which serves as the starting point for contemporary geography and tourism. Russian censors limited the publication's scope to the relatively small area known as the Kingdom of Poland in the early 20th century. Janowski's work is still considered an example of tourist geography at the service of Polish patriotism.
- 1900–1903** – Franciszek Bujak leads research on the history of Polish geography and cartography. His publications include *Geography at Jagiellonian University until the mid-16th century* and *On sailing maps from the Middle Ages*.
- 1901** – Stanisław Majerski publishes his *Map of Old Poland* and a hypsometric map called *Central-Eastern Europe – physical map of Polish lands* (scale: 1:2 550 000).
- 1901** – Waclaw Nałkowski publishes his *Earth and man – Geographic review and analysis*.
- 1901** – Eugeniusz Romer publishes his *Role of rivers in the history and geography of nations*. It is the transcript of his lecture in the city of Tarnopol as part of Common Courses available at the University of Lwów.
- 1901–1904** – Karol Bohdanowicz leads research work in the southeastern part of the Greater Caucasus Mountains and Dagestan region at the request of the Russian Geological Committee. He creates a geological map of the study area.
- 1902** – Walery Łoziński earns a doctoral degree in geography at the University of Lwów. His thesis concerns limans and deltas. His research advisor is Antoni Rehman.
- 1902** – Eugeniusz Romer publishes his monograph on the Vistula River: *The Vistula, its tributaries, and water system*.
- 1902–1904** – Waclaw Sieroszewski travels to the Far East at the request of the Russian Geographic Society. He visits Mongolia, Manchuria, China, Japan, Sakhalin Island, and Korea. His return trip takes him through India, Ceylon, and Egypt.
- 1902–1905** – The global travel weekly “Naokoło Świata” (“Around the World”) is published in Warsaw. The magazine offers descriptions of regions, peoples, and travels.
- 1903** – Józef Morozewicz travels to the Komandorski Islands in eastern Russia. He writes about his exploration in 1904 in a work called *Komandorski Islands – geographic and environmental studies* (1925).

- 1903** – The Royal Academy (German: Königliche Akademie zu Posen) is founded in Poznań by Kaiser Wilhelm II and it functions until 1919. The Academy is one element of a program to Germanize the Wielkopolska region of Poland. Its geography curriculum is run in the German language. The basic course in geography was called *Landeskunde der Provinz Posen* and it was taught by German instructors.
- 1903** – Anna Nałkowska publishes her work *Basics of the geography of the Kingdom of Poland and a general review of the geography of Europe*.
- 1903** – Wacław Nałkowski publishes the *Universal Geography Textbook*.
- 1903** – Mieczysław Limanowski publishes *The Permian and Triassic in the Tatras*.
- 1903–1905** – The periodical “Przyroda” (“Nature”) is published in Warsaw – an illustrated publication designed to create access to environmental and geographic information.
- 1903–1906** – Jerzy Loth travels across the United States, Central America, and South America. He walks along the entire length of the Panama Canal then under construction.
- 1904** – Władysław Gorczyński earns a doctoral degree in the physical sciences at the University of Montpellier based on his thesis: *Sur la marche annuelle de l'intensité du rayonnement solaire à Varsovie et sur la teorie des appareils employés*.
- 1904** – W. Nałkowski publishes his key work *Physical Geography*, which is reprinted twice after his death in 1911 by L. Sawicki (1919, 1922). He also publishes another work: *Materials to accompany the geography of old Polish lands*.
- 1904** – Eugeniusz Romer publishes two books – *Geography for first-year high school students* and *Earth – Physical geography of Polish lands* (Publisher: Macierz Polska).
- 1905** – Adam Piwowar organizes a short expedition to Novaya Zemlya. The purpose of the expedition is to explain the origin of the Matochkin Strait separating the Barents Sea and Kara Sea. His conclusion was that the strait had formed as a result of tectonic activity and not due to erosion, as previously believed.
- 1905** – Franciszek Bujak publishes *Studies on settlement in Małopolska*.
- 1905** – Stanisław Koszutski publishes *Economic development of the Kingdom of Poland in the last thirty years: 1870–1900*.
- 1905** – Antoni Łomnicki publishes *Mathematical Fundamentals of Cartography*.
- 1905–1907** – Eugeniusz Romer lectures in secret for the organization Macierz Szkolna in Warsaw. His lectures focus on the geography of Poland and its right of self-determination. The target audience consists of geography teachers.

- 1905–1918** – The *Flying University* in Warsaw becomes a new institution of higher learning known as the Society of Scientific Courses. Geography is taught by Waclaw Nałkowski, Stanisław Lencewicz, Władysław Smosarski, and Bronisław Rydzewski.
- 1906** – The Main School of Commerce in Warsaw starts to offer lectures on economic geography and political geography of Europe. Lectures are offered by the Department of General Economic Geography (active until 1939) and the Department of the Economic Geography of Poland (active 1910–1939). The first chairmen (until 1918) of the Department of General Economic Geography were the following: Julian Makowski, Edward Milewski, Zygmunt Grabowski, Tadeusz Tymowski. The first chairmen (until 1918) of the Department of the Economic Geography of Poland were Stanisław Koszutski and Tadeusz Tymowski.
- 1906** – The Polish Sightseeing Society is established in Warsaw. Its primary mission is to create awareness of geography and Polish patriotic issues among Polish youth. W. Nałkowski and L. Sawicki work to help establish the Society, which would come to attract Polish geographers from across the country over the following several decades: Regina Danysz-Fleszarowa, Stanisław Lencewicz, Stanisław Leszczycki, Mieczysław Limanowski, Stanisława Niemcówna, Bolesław Olszewicz, Wiktor Ormicki, Aleksander Patkowski, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Antoni Wrzosek.
- 1906** – Antoni Sujkowski writes a comprehensive analysis of Poland's geography in his *Geography of Central Europe*.
- 1906** – Jerzy Smoleński earns a doctoral degree in geology at Jagiellonian University based on his thesis: *Lower Senonian in Bonarka – Cephalopoda and Inoceramus*. Ludwik Krzywicki earns a doctoral degree in geography at the University of Lwów. His thesis concerns the northern ethnic minority known as the Kurpie. His research advisor is A. Rehman.
- 1907** – Teachers of geography and the earth sciences convene for the first time in Warsaw. This is the first meeting of this type in the Russian-occupied Kingdom of Poland.
- 1907** – Maurycy Komorowicz leads volcano research in Iceland. He investigates and maps the Raudholar craters. In 1908 he performs similar research on Madeira and Tenerife.
- 1907** – Ludomir Sawicki earns a doctoral degree in geography at the University of Vienna. His thesis is *Physiographic studies of the Western Carpathians*. His research advisor is Edward Brückner.

- 1907 – Waław Nalkowski publishes *General history of the earth sciences*, which includes a large section on geography.
- 1907 – E. Romer publishes *Pocket edition of commercial geography*.
- 1907–1908 – Jagiellonian University Professor Michał Siedlecki leads environmental research in Southeastern Asia.
- 1907–1908 – A tourism publication series called the *Geographic Library – colorful descriptions and travels* appears in Warsaw. Six volumes are published including *Traveling across Poland* by A. Janowski.
- 1907–1909 – Antoni Sujkowski publishes in Warsaw *Economic Geography* as a two-volume textbook series. The publisher is Higher Economics Courses. The book introduced the concept of *economic geography* to the Polish research literature.
- 1907–1909 – Jan Czekanowski takes part in a German expedition to Equatorial Africa. His report on the expedition consists of five large volumes published in Leipzig in 1911–1927.
- 1908 – L. Sawicki accompanies William Morris Davis in his geomorphological travels across Italy. He writes about his experience in a paper: *Morphological travels across northern Italy* (1909).
- 1908 – Eugeniusz Romer becomes an associate professor.
- 1908 – Stefan Rudnicki earns his habilitation degree at the University of Lwów based on two works on the Dniester River Valley.
- 1908 – Ludomir Sawicki publishes his *Review of Slovak karst in view of general geographic cycles*. The paper is still cited today.
- 1908 – Eugeniusz Romer publishes his *Geographic Atlas*, which is republished over the next few decades as the *Pocket Geographic Atlas*. It serves as a basic source of geographic information at Polish schools. Sixteen editions were published by 1955. The atlas served as the starting point for what is known as the *Romer school of cartography* in Poland.
- 1908 – Zygmunt Światopełk Słupski publishes in Poznań his *Map of the Grand Duchy of Poznań, marked with the possessions of the Prussian Colonization Commission, acquired by 1906*.
- 1908 – Waław Nalkowski publishes his *Basics of Geographic Methods*. The work is republished during the interwar period (1918–1939).
- 1908 – Anna Nalkowska publishes *Geography of Old Poland*.
- Approx. 1908** – The Academic Geography Circle is established at the University of Lwów. It is later closed down and established again in 1921, and functions until 1926. It is then replaced by the Polish Geographical Society in Lwów.

- 1908–1910** – Franciszek Bujak publishes his two-volume monograph *Galicia* in Lwów and Warsaw. Volume One is subtitled *Country, Population, Society, and Agriculture*. Volume Two is subtitled *Forestry, Mining, and Industry*.
- 1908–1910** – Witold Szyszło boards a ship to travel around the world.
- 1908–1912** – Eugeniusz Romer makes several patriotic speeches about Polish lands in Warsaw and Lublin Province.
- 1908–1914** – Mieczysław Ptaszycki, a geographer and geobotanist, leads research in western Siberia, Turkestan, and the Zabaikal region in eastern Siberia.
- 1908–1918** – The first research papers are published by the following physical geographers: Stanisław Lencewicz, Stanisław Pawłowski, Ludomir Sawicki, Jerzy Smoleński. All four would become leading geographers between the two world wars.
- 1909** – Konstanty Wołosowicz leads a Russian research expedition to the Arctic Sea coastline between the mouth of the Lena River and the Kolyma River.
- 1909** – Walery Łoziński publishes *On the mechanical weathering of sandstone in temperate climate zones*. In his work, Łoziński introduces the term *periglacial*, which is later adopted in the research literature worldwide.
- 1909** – Kraków scientist Maurycy Pius Rudzki publishes *Physics of the Earth*.
- 1909** – L. Sawicki publishes his research study *On the physiography of the Western Carpathians* and his essay *Geography and seightseeing*. Sawicki also announces the start of a lake research program for Poland. In 1909 he also coauthors a paper with Stanisław Minkiewicz: *Latest report on research in Tatra lakes*. In 1910 Sawicki writes another paper: *How deep are our Tatra lakes?* He continues his lake research program into the 1920s. His students will continue his work beyond the 1920s – especially Józef Szaflarski.
- 1909** – Herkulan Weigt earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University based on his thesis: *Effect of cloudiness on daily temperature in Kraków*. His research advisor is Józef Morozewicz. Mieczysław Limanowski earns a doctoral degree in geography at the University of Lausanne in Switzerland based on his thesis concerning the tectonics of the Peloritani Mountains in Sicily. His research advisor is Maurice Lugeon.
- 1909–1910** – Zoological geographer Antoni Jakubski travels to Equatorial Africa and attempts to become the first Pole to climb Mount Kilimanjaro, but reaches only a lower summit.
- 1910** – Ludomir Sawicki earns a habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *Population density in the Western Carpathians*. Jerzy Smoleński also earns a habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *On the formation of the northern Podole edge and the morphological role of*

- younger shifts in the Podole region.* Sawicki begins his tenure at Jagiellonian University.
- 1910** – Stanisław Pawłowski earns a doctoral degree in geography at the University of Lwów based on his thesis: *Temperature of flowing water in Galicia*. His research advisor is Eugeniusz Romer.
- 1910** – The Polish Sightseeing Society begins to publish “Ziemia” (“Earth”) – a journal for geographers.
- 1910** – Emil Dunikowski leads an expedition organized by the University of Lwów to the Russian Far East. Geologists Jan Nowak and Julian Tokarski as well as topographer and geographer Eugeniusz Romer take part in the expedition.
- 1910** – Władysław Gorczyński helps establish the Meteorological Service at the Warsaw Scientific Society. It is later renamed the Actinometry Cabinet and functions until 1939 at the Staszic Palace in Warsaw.
- 1910** – Eugeniusz Romer is the first researcher to publish on the climate of Poland in the 18th century and earlier (*Esquisse climatique de l'ancienne Pologne*, Lausanne). In 1910 Romer also publishes a hypsometric map: *Lands of Old Poland* (scale: 1:5 000 000).
- 1910** – *Geography of Europe* by F. Czerny-Schwarzenberg is published.
- 1910** – Future leader of independent Poland Józef Piłsudski publishes *Military Geography of the Kingdom of Poland – A Review*. Piłsudski uses the pseudonym Z. Mieczysławski.
- 1910** – Bolesław Olszewicz publishes *First news of the discovery of America in the Polish research literature*.
- 1910** – Waclaw Nałkowski publishes *Sightseeing and its relationship with geography*.
- 1910 and later** – Władysław Gorczyński leads research on the climate of Poland.
- 1910–1919** – Ludomir Sawicki publishes his work on population density in the Western Carpathians (1910). This is one of the first papers on the human geography of Poland (Pawłowski 1928). Another research paper on this subject focused on nomadic lifestyles in the Carpathian Mountains. Sawicki went on to write about other themes such as the African region of Abyssinia (1913).
- 1911** – Waclaw Nałkowski dies on January 29.
- 1911** – Eugeniusz Romer becomes a full professor and heads the Department of Geography at the University of Lwów. In 1911 he also publishes an essay: *On the need for geography laboratories at our universities*.
- 1911** – *What is geography* is published. Its author is Waclaw Nałkowski.
- 1911** – Stanisław Pawłowski publishes his doctoral thesis in Lwów: *Temperature of flowing water in Galicia*. He also publishes his other study: *Selected canals in old Poland*.

- 1911 – Mieczysław Limanowski publishes his *Geological cross sections of the Great Fold of Czerwony Wierchy Peaks between Sucha Dolina Valley and Chochołowska Dolina Valley in the Tatra Mountains*.
- 1911 – Józef Freilich publishes *Kingdom of Poland as a strategic region – military and geographic study*.
- 1912 – The Royal Academy in Poznań establishes a meteorological observatory, which is acquired by the Institute of Geography at the University of Poznań after Poland regains independence after World War I.
- 1912 – Władysław Smosarski teaches meteorology at the Main School of Agriculture in Warsaw.
- 1912 – One of Nałkowski's key works is published – *Historical territory of Poland as a unique geographic entity* – where he argues that while Poland's historical territory is transitory in nature, it is also geographically unique. His arguments were countered by E. Romer, A. Rehman, and other Polish geographers.
- 1912 – The Warsaw publishing house of J. Mortkiewicz publishes *Polish Landscape* by Jerzy Smoleński.
- 1912 – The Kraków Academy of Arts and Sciences publishes a group work: *Physical geography of Polish lands*. The text appears as part of the *Polish Encyclopedia*.
- 1912 – The continuously valued work of Father Władysław Szczepański is published: *Historical geography of ancient Palestine (Geographia historia Palestinae antiquae)*.
- 1912 – Henryk Pachonński publishes in Kraków the *History of Geography*.
- 1912 – Eugeniusz Romer publishes *Natural foundations of historical Poland*. It is a critique of the notion put forth by Waław Nałkowski suggesting that the lands of old Poland were just temporarily Polish.
- 1912 – The Central Agricultural Association in Warsaw publishes the *Soil Map of the Kingdom of Poland* (scale: 1:1500 000). The map's author is Sławomir Miklaszewski.
- 1913 – Eugeniusz Romer takes part in the International Geological Congress in Toronto (Canada). He also visits the Rocky Mountains and Alaska. In 1914 the US. Board on Geographic Names names a glacier in southeastern Alaska in his honor (*Romer Glacier*).
- 1913 – Stanisław Pawłowski earns a habilitation degree in Lwów based on his thesis: *Glaciation of the Upper Vistula, Upper Dniester, and their tributaries*.
- 1913 – Regina Fleszarowa earns a doctoral degree in the earth sciences at Sorbonne University in Paris based on her thesis: *Etude critique d'une carte ancienne de Pologne, dressée par Stanislaus Staszic en 1806*.

- 1913** – The Warsaw Scientific Society publishes a large monograph by Ludomir Sawicki: *Studies on Abyssinia*. The monograph was designed to serve as study material for Sawicki on his planned expedition to Abyssinia; however, the expedition never came to fruition due to the outbreak of World War I.
- 1913** – Władysław Massalski publishes in Petersburg a large monograph on the geography of Turkestan: *Turkiestanski kraj*. The book was written based on materials collected during several expeditions starting in 1904. Massalski's work was considered the best piece of geographic research on Turkestan for several decades.
- 1913** – Stanisław Pawłowski publishes *A few words on landform research methods*.
- 1914** – The Editorial Committee of the Polish Sightseeing Society publishes Nałkowski's *Materials to accompany the geography of old Polish lands – volume one*. The Committee wished to publish several postmortem volumes of Nałkowski's works; however, this did not happen due to the outbreak of World War I.
- 1914** – Jan Nagórski, a pilot in the Russian air force, is the first pilot to fly across the Arctic Sea. The purpose of the flight was to search and rescue lost polar expeditions.
- 1914** – The Kiev Institute of Commerce publishes a Russian-language work written by Stanisław Nowakowski: *Panamski kanał i jego mirowoje znaczenie*. The publication was widely read in economic and political circles and three editions had to be printed in 1914–1915 in order to meet consumer demand.
- 1914** – Antoni Bolesław Dobrowolski publishes *Polar Expeditions*. The publication is reprinted several times and becomes a bestseller among geographers for several generations.
- 1914–1918** – Bronisław Malinowski leads research in New Guinea and other parts of Melanesia.
- 1914–1938** – Józef Zwierzycki leads environmental research in Indonesia and is the author of most geological maps of the region. In 1938 Zwierzycki returns to Poland to become the Associate Director of the National Institute of Geology.
- 1915** – Stanisław Pawłowski publishes *Studies on glaciation in Chernohora*.
- 1915** – Stanisław Koszutski publishes *The European war and economic life across Polish lands*.
- 1916** – Eugeniusz Romer becomes a corresponding member of the Academy of Arts and Sciences – School of Mathematics and Environmental Science. In 1929 he will become an active member of the Academy.
- 1916** – Stanisław Lencewicz earns a doctoral degree in geography at the University of Neuchâtel in Switzerland. His thesis addresses the Quaternary in the Małopolska Upland. His research advisor is Emil Argand.

- 1916** – L. Sawicki is designated associate professor at Jagiellonian University and the University permits him to create a modern department of geography. Sawicki becomes head of the Department of Geography in 1917 and publishes the now forgotten study: *Quality of life across Polish lands – review of human geography*.
- 1916** – Eugeniusz Romer publishes his *Geographic and Statistical Atlas of Poland*, which is later used to help identify the borders of newly independent Poland (1918). The *Atlas* covered Polish geography since the partition era of 1772 and was strongly opposed by Germany and Russia. Most copies were confiscated, and Germany accused Romer of high treason. Even the famous geomorphologist Albrecht Penck, Romer's research advisor in Vienna, supported the charge. Romer's *Atlas* was used as a source of reference by the American delegation at the Versailles Peace Conference in 1918/1919.
- 1916** – Romer publishes the *Political and war map of Poland based on the Manifesto of November 5, 1916*. In 1916 Romer also publishes his *Poland and Poles*, which is a lecture he gave at the Scientific Club in Vienna on February 11.
- 1916** – Stanisław Pawłowski publishes his *Attempt at morphological analysis of the Lwów region*.
- 1916 and later** – The Polish Sightseeing Society publishes the *Vistula Monograph*. Work on the publication is not completed and only eight issues are published.
- 1917** – The founders of the Polish Geographical Society meet at the Department of Geology at the University of Warsaw in November. A temporary board of directors is formed, with Jan Lewiński as head director. The board writes the rules and regulations of the new organization and includes amendments issued by the occupying German forces. The first issue of the journal "Przegląd Geograficzny" ("Geographic Review") is prepared for print.
- 1917** – Książnica Polska and the Association of College Teachers publish in Lwów two new editions of *Geography of Poland* by Stanisław Pawłowski. *Geography of Poland* is the first academic textbook about the Polish homeland.
- 1917** – Maurycy Pius Rudzki publishes *Fundamentals of Meteorology*.
- 1917** – The "Gazeta Olsztyńska" ("Olsztyn Newspaper") publishes *Geography of Polish Warmia*. The author is renowned Polish activist Walenty Barczewski.
- 1917** – Ludomir Sawicki publishes in Kraków *The landslide in Szymbark and other landslides in Western Galicia in 1913*. Sawicki's paper is one of the first Polish research papers on landslides.
- 1917** – Gebethner Press publishes *Poland – Land and State* by Eugeniusz Romer. The publication is a transcript of a lecture given by Romer in Vienna and Zakopane in the summer of 1915.

- 1917–1918** – Stanisław Lencewicz returns from Switzerland (1917) and begins to teach geography in Warsaw at the Polish Free College, Warsaw Polytechnic University, National Teachers’ Institute, and the Measurement College – renamed the Officers’ School of Topography in 1919.
- 1918** – The Polish Geographical Society holds an organizational meeting on January 27 at the Polish Merchant Association’s Hall located at 10 Szkolna Street. The Society consists of 47 founding members including A. B. Dobrowolski, R. Fleszarowa, W. Gorczyński, S. Koszutski, S. Lencewicz, J. Loth, E. Maliszewski, A. Nałkowska, B. Olszewicz, S. Poniatowski, L. Sawicki, W. Smosarski, and A. Sujkowski. The principal publication of the Society is “Przegląd Geograficzny” (“Geographic Review”) – a periodical still in publication today. The first editor of “Przegląd Geograficzny” (“Geographic Review”) is L. Sawicki and the first president of the Polish Geographical Society is J. Lewiński (University of Warsaw). The following members were elected president prior to 1939: W. Gorczyński, K. Bohdanowicz, E. Romer, W. Massalski, A. Sujkowski.
- 1918** – In January the leadership of the Polish Armed Forces establishes the Warsaw Military Measurement School in conjunction with corresponding German measurement authorities. The purpose of the school is to prepare Polish military geographers to perform topographic measurements of Polish territories. The school’s leadership was German but all the students were Polish. By November the school was being run by Polish officials. Józef Kreutzinger became the director of the school. Stanisław Lencewicz was one of the first instructors at the school.
- 1918** – A department of geography is established on April 1, 1918 at the School of Philosophy at the University of Warsaw. Ludomir Sawicki is designated as the head of the department. However, Sawicki was not approved by German authorities due to his Austrian citizenship. As a result, Professor Jan Lewiński, head of the Department of Geology, now became head of the Department of Geography. He was followed by Stanisław Thugutt and Stanisław Lencewicz (1922–1939). The first geography lectures most likely took place during the summer. The first lecturers were Władysław Gumplowicz (meteorology), Stanisław Lencewicz (geomorphology), Jan Lewiński (geology), as well as Antoni Sujkowski (human geography).
- 1918** – Stanisław Srokowski publishes in Kiev *Basics of physical geography of Polish, Lithuanian, and Ruthenian lands*.

6. *The interwar period* (November 1918–September 1939)

- 1918 – The Scientific Course Society in Warsaw becomes the Polish Free College, a non-public institution of higher education, which is formally designated as such in 1929. Two geography departments exist within the College: Department of Physical Geography (1922–1939), Department of Economic Geography (1924–1939). The former is headed by Stanisław Lencewicz (until 1928) and the latter is headed by Władysław Gumpłowicz. A Geography Laboratory also functioned here for a period of time. The following geographers worked with the Polish Free College: Jan Dylik, Mieczysław Ptaszycki, Jadwiga Kobendzina, Romuald Gumiński, Bogdan Zaborski, Władysław Smosarski.
- 1918 – Henryk Arctowski compiles a large *Report on Poland*, which is later used by the American delegation taking part in the Versailles Peace Conference.
- 1918 – Stanisława Niemcówna earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University. Her thesis is: *Geographic views of Wincenty Pol*. Her advisor is W. Szajnocha.
- 1918 – Władysław Gorczyński submits a proposal to the newly established Polish government to integrate and standardize meteorological services from each of Poland's three former partitions. His proposal served as one basis for the creation of Poland's National Meteorological Institute on January 1, 1919. Gorczyński became its first director and served until 1926.
- 1918 – Antoni Sujkowski publishes *Sightseeing – lecture for government employees at the School of Political Science and Social Science at the Polish Free College*. His other publications in 1918 include *Geography of old Polish lands* and *Needs of Polish research in the field of geography*.
- 1918 – E. Romer establishes his own publishing house in Lwów – *Eugeniusz Romer Geographic Review*. He publishes irregularly until 1938 for a total of 19 issues. The editor of Romer's publication is the Książnica Atlas Publishing House in Lwów.
- 1918 – Stanisław Pawłowski publishes his theoretical paper *Anthropogeography*. This is the first publication of this type in Poland.

- 1918** – Stanisław Koszutski, a lecturer at the Main School of Commerce in Warsaw, publishes a large textbook: *Economic geography of Poland (historical and ethnographic) – Wealth and production*.
- 1918** – S. Pawłowski and E. Romer publish a review: *Geography and Travel*.
- 1918–1919** – Eugeniusz Romer attends the Versailles Peace Conference. He represents Poland's view of its future political boundaries. He is designated the head of the Congress Bureau responsible for producing cartographic materials. Finally, Romer is also a member of the Geographic and Ethnographic Commission on Galicia.
- 1918–1939** – Faculty of the Geographic Institute at Jagiellonian University participate in the Free University program. This includes L. Sawicki, J. Smoleński, W. Ormicki, and S. Leszczycki. Lectures were held in Kraków and in smaller towns in Kraków Province as well as adjacent provinces. The most popular lectures included Geography of Poland, International Regional Geography, and History of Travel. In 1926 lectures were also held in the Opole Silesia region, then a part of Germany. Lectures in Germany were halted following a brutal attack on Professor Ormicki by German paramilitaries in the Silesian city of Bytom on March 25, 1928.
- 1919** – Stanisław Srokowski serves as the Secretary General of the Division of Geography and History at the Congressional Office of the Polish Foreign Ministry. He was also the head of the Congressional Office for a period of time.
- 1919** – Ludomir Sawicki earns the title of full professor at Jagiellonian University. He also becomes a corresponding member of the Academy of Arts and Sciences – School of Mathematics and Environmental Science – as well as the Secretary of the Physiographic Commission at the Academy of Arts and Sciences (until 1921).
- 1919** – The Piast Free College opens on May 7 in Poznań. It will later become the University of Poznań. The geography major is established in the School of Philosophy by Stanisław Pawłowski who had come to Poznań from Lwów. Pawłowski becomes an associate professor and heads the Department of Geography, which is shortly thereafter renamed the Institute of Geography. In 1921 Pawłowski becomes a full professor.
- 1919** – The following three institutions are established in Warsaw: National Institute of Meteorology, National Institute of Geology, Institute of Military Geography.
- 1919** – The “Przegląd Geograficzny” (“Geographic Review”) begins publications. The first issue includes an article by Ludomir Sawicki: *National institutions and national geography*. The author argues for a variety of actions needed

to help Polish geography grow following a long period of foreign occupation of Poland. The article attempts to bridge the era of foreign occupation and the rebirth of Polish statehood.

1919 – J. Smoleński is a member of the Committee to Defend Lwów. He works in the Refugee Department and manages three refugee shelters.

1919 – L. Sawicki opens a modern bookstore and printshop in his home in the Dębniki section of Kraków (41 Barska Street). The bookstore is called “Orbis Geographic Bookstore”. Sawicki’s wife, Maria, is the official owner of the bookstore. In his own words, he wanted to “*lift up geography in Poland and help it grow in any way possible*” by opening a publishing house. Sawicki’s bookstore sold geography books, maps, atlases, globes, and supplementary materials. The publishing house operated very efficiently. Numerous school textbooks were printed during the first three years of operation. Research papers from a variety of disciplines were also printed. Orbis published free of charge for the Kraków chapter of the Polish Geographical Society, Polish Sightseeing Society, as well as the Geographic Institute at Jagiellonian University. Sample publications include “Prace Instytutu Geograficznego UJ” (“Papers of the Geographic Institute at Jagiellonian University”), other Geographic Institute publications, “Biblioteczka Geograficzna Orbisu” (“Orbis Geographic Library”), “Wiadomości Geograficzne” (“Geographic News”) (1923–1939), “Orli Lot” (“Eagle’s Flight”) (since 1924), and “Wierchy” (“Summits”) (since 1926).

Most geographic publications printed by Orbis were not subsidized by the government or the university. In 1925 Sawicki expanded his printshop in order to “*increase support for branches of science inadequately developed in Poland.*” He also imported the latest printing machines from Vienna. Sawicki never considered his printshop to be a principal source of income to support his family. His publishing income went towards his research expeditions. Orbis sold its publications via a network of large booksellers in Austria, Germany, France, and England. The publishing house of Eugeniusz Romer, Książnica Atlas, served as the main competition to Orbis, which continued to function until World War II. Maria Sawicka ran Orbis after her husband’s death until her emigration to England in July of 1939. She never returned to Poland. In closing, Orbis may be considered one of the most important publishing houses in the history of Polish geography.

1919 – Stanisław Lencewicz earns his habilitation degree at Jan Kazimierz University in Lwów based on his thesis: *Morphology of Réchy Valley in the Pennine Alps*.

- 1919** – A department of physical geography is established within the School of Mathematics and Environmental Science at Stefan Batory University in Vilnius. In late 1925 Mieczysław Limanowski becomes head of department. A year later he is designated associate professor.
- 1919** – Juliusz Jurczyński establishes a Geography Section within the Łódź chapter of the Association of College Teachers.
- 1919** – The former Military Measurement School becomes the Officers' School of Topography at the Military Geography Institute in late 1919. In 1924 the School officially becomes an institution of higher education. Additional name changes and reorganizations ensue and the school remains in operation until September of 1939. Geographers from a number of universities work with the School.
- 1919** – Stanisław Lencewicz publishes two papers: *Current state and needs of Polish cartography* and *Geographic and strategic location of Poland – geographic uniqueness*.
- 1919** – E. Romer publishes two key papers: *Poles in Pomerania and the Lake District* and *Social structure and material culture of Poles and Ruthenians in Eastern Galicia*.
- 1919** – E. Romer creates an exhibit called *Boundaries of Poland* at the Paris Literary and Artistic Circle.
- 1919** – S. Pawłowski publishes a key paper: *The Roman Catholic population in the Polish-Ruthenian part of Galicia*.
- 1919** – The Academy of Arts and Sciences publishes *Sheep trail trekking in the Carpathians* by L. Sawicki. The paper serves as a starting point for broader research on sheep grazing in the Carpathian Mountains. In 1919 Sawicki also publishes his *Fundamentals of general geography of Polish lands – lectures offered as part of the teachers' course in Cieszyn in 1919*. This paper is republished by J. Smoleński in 1932.
- 1919** – Władysław Gorczyński publishes *Aeronautical Meteorology*.
- 1919** – E. Romer, S. Zakrzewski, and S. Pawłowski publish a key paper: *In defense of Eastern Galicia*.
- 1919** – Jerzy Smoleński publishes *On the needs of Polish science in the field of physical geography*.
- 1919** – Bolesław Olszewicz publishes *Current goals of Polish cartography*.
- 1919** – Antoni Sujkowski publishes *What Silesia will gain by joining Poland*.
- 1919** – Edward Maliszewski publishes *Boundaries of Poland*.
- 1919** – The Polish Publishing Agency prints the work of Jerzy Loth: *Lecture on the economic geography of pre-partition Polish lands based on economic and human geography with a special focus on history and commerce*.

- 1919–1921** – Poland’s Military Geography Institute begins work on a detailed map of Poland (scale 1:25 000). Between 1260 and 1700 copies of the map are made by September of 1939 – depending on the source of information.
- 1919–1929** – Jadwiga Toeplitz-Mrozowska travels to South and Central Asia in order to study ethnographic and geographic issues.
- 1920** – “Orli Lot” (“Eagle’s Flight”) is published in Kraków by the Polish Youth Sightseeing Circle. The magazine remains in publication until 1950.
- 1920** – Geographers L. Sawicki, J. Smoleński, B. Zaborski, J. Czekalski, B. Olszewicz and S. Gorzuchowski volunteer in the newly formed Polish army fighting Russian Bolsheviks in Eastern Poland. Another renowned geographer, W. Ormicki, also fights on the Russian front.
- 1920** – The first department of meteorology is established at the School of Agriculture and Forestry at the University of Poznań. Władysław Smosarski heads the department until 1960. A department of forest geography and general forest management is also established at the School of Agriculture and Forestry and is headed by Józef Rivoli.
- 1920** – The Geographic Institute at Jagiellonian University acquires a former armory building from the military at 64 Grodzka Street. The building used to store ammunition under King Władysław IV and it is commonly called the Old Arsenal. Several years pass by before the building is fully owned by the Geographic Institute. The 64 Grodzka Street building remains the main geography instructional facility at Jagiellonian University until 2005 when the Institute moves to a new location in southwestern Kraków.
- 1920** – Henryk Arctowski becomes a professor at Jan Kazimierz University in Lwów, where he establishes the Institute of Geophysics and Meteorology. He remains the head of the Institute until 1939.
- 1920** – Eugeniusz Romer becomes the first honorary member of the Polish Geographical Society. In 2013 there are 153 renowned Polish and foreign geographers who have received this award.
- 1920** – Jerzy Loth earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University based on his thesis: *Economic geography of pre-partition Polish lands*. His research advisor is L. Sawicki.
- 1920** – The Mathematical and Environmental Commission is established at the Friends of Science Society in Poznań. The Commission begins to publish “Prace Komisji Matematyczno-Przyrodniczej” (“Papers of the Mathematical and Environmental Commission”) in 1921. Ten issues are published.
- 1920** – Volume Two (1920–1921) of the *Geographical Review* is dedicated to the French Geographical Society on the occasion of its 100th anniversary of service.

- 1920** – The Main Military Bookstore in Warsaw publishes the following book by L. Sawicki: *Introduction to the cartographic bibliography of Polish lands*. Volume One is called *List of maps of the War Archives in Vienna concerning Polish lands*.
- 1920** – The Ministry of Military Affairs publishes *Terrain analysis and military cartography* by Jerzy Lewakowski.
- 1920–1921** – Stanisław Srokowski is the first Polish consul general in the German city of Königsberg in East Prussia.
- 1920–1922** – Stanisław Pietkiewicz actively participates in the marking of Poland's national borders in the Wielkopolska, Pomerania, and Masuria regions.
- 1920–1939** – Poland's Institute of Military Geography, renamed later the Military Geographic Institute, publishes accurate geographic descriptions of Polish territory as well as adjacent regions, all of which is strictly confidential.
- 1921** – The Eugeniusz Romer Institute of Cartography is established in Lwów. This is the first Polish cartographic facility to equal other European cartographic facilities in terms of production. The main purpose behind the facility was to make Poland independent of foreign cartography. Eugeniusz Romer also establishes a publishing company called Atlas.
- 1921** – Tadeusz Chrostowski and the National Environmental Museum organize the first in independent Poland scientific expedition to the Brazilian province of Paraná. Other expedition participants include Tadeusz Jaczewski and Stanisław Borecki.
- 1921** – Jerzy Smoleński becomes an associate professor at Jagiellonian University.
- 1921** – Maria Mrazkówna (Dobrowolska) earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University based on her thesis: *Population density in the Duchy of Kraków relative to natural living conditions*. Her research advisor is Ludomir Sawicki.
- 1921** – The Military Geography Institute is renamed Military Geographic Institute, a name that would survive until 1949. The Military Geographic Institute becomes one of the leading military centers of geographic study in Europe in the 1930s. Its officers were part of the Geography Officers Corps. The Institute worked with a number of renowned geographers including S. Lencewicz, E. Romer (occasionally), Karol Buczek, Władysław Deszcza, Jerzy Kondracki, Stanisław Leszczycki, Jerzy Młodziejowski, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Stanisław Pietkiewicz, Ludomir Sawicki, Jerzy Smoleński, Józef Wąsowicz, Bogdan Zaborski, and Apoloniusz Zarychta. Employees of the Military Geographic Institute participated in geographic expeditions to Greenland and Spitsbergen (Norway) and produced topographic maps of each region (e.g. Antoni Zawadzki, Sylwester Zagrajski).

- 1921 – Jagiellonian University creates a program for future teachers. Jerzy Smoleński and Stanisława Niemcówna teach courses on methods of teaching geography.
- 1921 – The faculty of the National Institute of Pedagogy in Warsaw includes several geographers: Stanisław Lencewicz (cartography), Jerzy Loth (economic geography), Paweł Sosnowski (seminar on teaching geography).
- 1921 – The Polish Geological Society is established in Kraków.
- 1921 – Ludomir Sawicki starts a publishing series called the “Biblioteka Orlego Lotu” (“Eagle’s Flight Library”). Fourteen issues are published by 1937.
- 1921 – E. Romer publishes the *Polish Congress Atlas*.
- 1921 – Bolesław Olszewicz publishes *Polish military cartography – historical review*.
- 1921 – Janusz Domaniewski publishes in Warsaw his *Review of Animal Geography*.
- 1921 – Poland’s Ministry of Public Works publishes a thorough monograph on Roman Ingarden: *Rivers and shipping channels in the three former partitions and their significance to Poland*.
- 1921 – Antoni Sujkowski publishes *Geography of old Polish lands*.
- 1921 – Jerzy Loth publishes his *Lecture on economic geography of Polish lands within pre-partition boundaries*.
- 1921 – Kazimierz Szulc publishes *Climate and weather factors – characteristics, forecasting, and significance in agriculture*.
- 1921 – Stanisław Srokowski writes the *Polish problem in East Prussia – its future and current events*. The work is published in 1978 by Wojciech Wrzesiński.
- 1921–1928 – The Teachers’ Institute in Łódź offers courses in geography taught by Konstanty Bzowski, Celestyn Dobrzański, Julian Jurczyński, and Stanisława Konicówna.
- 1922 – Jagiellonian University creates the Physical Geography Seminar, which is headed by J. Smoleński. It is later renamed the Physical Geography and Cartography Seminar.
- 1922 – The Military Geographic Institute begins to publish a tactical map of Poland (scale: 1:100 000). The territory of Poland is covered by about 480 map sheets – some of which are reprinted several times. The last version of this map – printed between 1931 and 1939 using four colors – was considered one of the best and most beautiful topographic illustrations in the world.
- 1922 – Stanisław Lencewicz earns the title of associate profesor and heads the Department of Geography at the University of Warsaw. He stays at this post until 1939.
- 1922 – The Kraków chapter of the Polish Geographical Society is established. The first president of the chapter is M. Siedlecki. The first secretary is

- L. Sawicki. The first treasurer is J. Smoleński. In 1924 L. Sawicki becomes president. Upon his death in 1928, J. Smoleński becomes president and stays at this post until 1939.
- 1922** – A geography conference organized by the Kraków Association of High School and College Teachers is held in Kraków. The main subjects of the conference are the division of Poland into natural geographic regions and nomenclature used in schools (S. Pawłowski). Another key subject is consistency in geographic vocabulary used in schools (J. Smoleński). Materials produced by the conference are used by L. Sawicki and J. Smoleński in a two-volume publication called *Polish geographic vocabulary* (1922).
- 1922** – The Student Geographers Association is formally established at the University of Warsaw. It had been functioning informally since 1920.
- 1922** – The Student Geographers Association of the Jagiellonian University organizes a national convention on the 50th anniversary of the death of Wincenty Pol.
- 1922** – Juliusz Jurczyński helps organize the First National Convention of Geography Teachers in Łódź as well as the Association of Polish Geography Teachers. The organization functioned as a teachers' labor union. The head of the Association was Eugeniusz Romer.
- 1922** – August Zierhoffer earns a doctoral degree in geography at Jan Kazimierz University in Lwów based on his thesis: *Introduction to post-diluvial areas and diluvial landforms found across Polish lands*. His research advisor was E. Romer.
- 1922** – Jagiellonian University begins to publish "Prace Instytutu Geograficznego UJ" ("Papers of the Geographic Institute") – 21 volumes before 1939. This publication remains active today.
- 1922** – The University of Warsaw begins to publish "Prace wykonane w Zakładzie Geograficznym UW" ("Papers of the Department of Geography at the University of Warsaw"). A total of 25 volumes were published prior to 1939.
- 1922** – An important textbook written by S. Lencewicz is published: *A course in the geography of Poland*. This is the only textbook of this type at this point in time. A new edition was published in 1937 as part of Great Universal Geography. In 1922 Lencewicz also publishes two other key works: (1) *Inland dunes in Poland*, (2) *On Poland's participation in the creation of the millionth map of the world*.
- 1922** – Maria Mrazkówna (Dobrowolska) publishes *Human geography of the Kraków region*.
- 1922** – J. Smoleński publishes *Environmental protection in Poland*. This is one of the first papers on this subject published in interwar Poland.

- 1922 – S. Pawłowski publishes *Morphological characteristics of the Polish coastline*.
- 1922–1923 – The Student Geographers Association is established in Poznań.
- 1923 – The Polish School of Political Science is established at the School of Law at Jagiellonian University. Some of the instructors are geographers including J. Smoleński, W. Ormicki, S. Korbel, W. Kubijowicz, S. Leszczycki, S. Niemcówna, W. Łoziński, and B. Zaborski.
- 1923 – Wiktor Ormicki and the People’s School Association offer a total of nineteen geography lectures to lower rank military officers in Kraków.
- 1923 – Władysław Gorczyński organizes an actinometric expedition to the Indian Ocean, Siam (present-day Thailand), and Ceylon (present-day Sri Lanka). He is accompanied by L. Sawicki. Gorczyński later pursues climate research in the Congo, Bight of Biafra, North Africa, Mexico, Peru, and the United States.
- 1923 – Kazimierz Jantzen becomes head of the newly established Department of Geodesy and Meteorology at Stefan Batory University in Vilnius.
- 1923 – Stanisław Nowakowski organizes the Polish Geographic Exhibition at Clark University in Massachusetts in the United States. This is the first exhibition of this type in North America.
- 1923 – Aleksander Patkowski brings the Stanisław Konarski Free University to the city of Sandomierz. Lectures are held in August. Regina Danysz-Fleszarowa teaches the geography section.
- 1923 – The “Czasopismo Geograficzne” (“Geographic Journal”) begins publication. It is still published today. Initially the Journal was published by the Association of Polish Geography Teachers. The first issues were edited in Łódź by Juliusz Jurczyński (1923–1926; 13 volumes). The Journal was later published in Lwów and Poznań (editors: E. Romer, S. Pawłowski). The Journal was acquired by the Polish Geographical Society in 1946.
- 1923 – The Association of Polish Urban Planners is established.
- 1923 – “Wiadomości Geograficzne” (“Geographic News”) begins publication in Kraków and remains in print until 1939. The magazine is run by three editors: L. Sawicki, W. Ormicki, M. Klimaszewski. Wiktor Ormicki performs all editing tasks while L. Sawicki is the head of the magazine.
- 1923 – E. Romer begins to publish the “Polski Przegląd Kartograficzny” (“Polish Cartographic Review”). It is the only publication of this type in the world. Romer’s associate editor is Józef Wąsowicz. Publication ends in 1934 and restarts in 1969. The editors that followed were F. Uhorzak, J. Rzędowski and J. Ostrowski. Today it is published by the Cartography Division of the Polish Geographical Society.

- 1923** – The first volume of the “Polski Przegląd Kartograficzny” (“Polish Cartographic Review”) includes an article by Stanisław Pawłowski who argues with ideas expressed by Albrecht Penck in a paper on Germans living in the so-called Polish Corridor: *Die Deutschen im „Polnischen Korridor”* (1921). Penck’s map of northern Poland attached to his paper paints a false picture of the ethnic composition of the region. Jerzy Smoleński will also argue against Penck’s anti-Polish views in a paper several years later.
- 1923** – E. Romer publishes a series of atlases with the common title *Sightseeing Atlas*. The atlases cover the following provinces (voivodeships): Warsaw (1923, E. Romer, R. Danysz-Fleszarowa). Łódź (1923, E. Romer, J. Jurczyński), Lwów and Stanisławów and Tarnopol (1924, E. Romer, T. Szumański), Poznań and Pomerania (1924, E. Romer, S. Pawłowski), and Kraków (1925, E. Romer, S. Niemcówna). In 1925 Maria Polaczkówna publishes a *Guide to Methods* as an addendum to each atlas.
- 1923** – The following three individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Adam Gadomski at Jagiellonian University – based on his thesis: *Glaciation of Białka Valley in the Tatras*; his advisor is L. Sawicki; (2) Włodzimierz Kubijowicz at Jagiellonian University – based on his thesis: *Settlement in the Gorgany Mountains*; his advisor is W. Szajnocha; (3) Jan Rogowski at Jan Kazimierz University in Lwów – based on his thesis: *Introduction to the issue of political boundaries*; his advisor is Franciszek Bujak.
- 1923** – Stanisław Pawłowski publishes *Political Geography of Poland*.
- 1923** – Stanisława Niemcówna publishes her doctoral dissertation *Wincenty Pol as a geographer*. This is the first geographic biography of Wincenty Pol in the research literature.
- 1923–1924** – The Geographic Institute at Jan Kazimierz University in Lwów creates a three-year program for future geography teachers. Two cohorts graduate from the program.
- 1923–1939** – Stanisław Lencewicz serves as the editor of the “Przegląd Geograficzny” (“Geographic Review”).
- 1923–1939** – Stanisław Pawłowski serves as the vice-president of the Poznań Society of Friends of Science.
- 1924** – The First Convention of Polish Physiographers is held in Kraków. Convention participants ask the Academy of Arts and Sciences to create an Interdisciplinary Geography Commission. The petition is signed by E. Romer, L. Sawicki, and M. Siedlecki.
- 1924** – The Interdisciplinary Geography Commission is established by the Academy of Arts and Sciences. The first major meeting is held on November 14. E. Romer

- is selected as president. L. Sawicki is selected as secretary. The Commission assumes the responsibilities and rights of the National Geographic Committee.
- 1924** – Stanisław Nowakowski teaches the Economic Geography Seminar at the School of Law and Economics at the University of Poznań. S. Nowakowski also becomes a full professor of economic geography.
- 1924** – Aleksander Patkowski creates another summer program in Sandomierz as part of his work at the Stanisław Konarski Free University. Geography lectures are taught by Jerzy Smoleński and Stanisław Pawłowski, who also organizes a field trip to Biłgoraj Forest.
- 1924** – Książnica Atlas, United Cartographic and Publishing Company of the Association of College and High School Teachers is incorporated in Lwów. The president of the Managing Council is E. Romer. More than 300 employees work at Książnica Atlas, which has bookshops in Lwów and Warsaw.
- 1924** – The Military Geographic Institute helps create the International Map of the World (1:1000 000) initiated in 1891 by German geographer Albrecht Penck. The creation of the map is coordinated by the International Geographical Union. Poland was assigned the task of creating four map sheets: Warsaw, Vilnius, Kraków, Lwów. A fifth map sheet was also produced – Berlin. The decision to produce the Berlin sheet was based on the problem of the naming system used by the Germans, which tended to ignore Polish place names. The editor of the Polish map sheets was Stanisław Lencewicz. Poland finished producing its part of the International Map in 1937. The International Map of the World was used to produce a Map of the Republic of Poland (1:1000 000; 1934, 1935, 1936) and an international air route map (1:1000 000; 1934, E. Sobczyński 2000).
- 1924** – The Kraków section of the Polish Geographical Society begins to publish “Krakowskie Odczyty Geograficzne” (“Kraków Geographic Readings”). The editors are L. Sawicki and later J. Smoleński. Fourteen issues are published by 1931.
- 1924** – The following two men earn doctoral degrees at Jagiellonian University: (1) Tadeusz Betleja, thesis: *Population of Kraków in the 18th century*, research advisor: L. Sawicki; (2) Rodion Mochnacki, thesis: *Extent of ancient forests in Polish middle mountains*, research advisor: L. Sawicki.
- 1924** – S. Pawłowski and M. Mścisz publish a textbook: *General geography for teachers’ seminars*.
- 1924** – L. Sawicki and S. Korbel publish the *Geographic Atlas* in Kraków.
- 1924** – Henryk J. Bagiński and Alfred Krajewski publish a large book with the help of the General Staff of the Polish Ministry of Military Affairs: *Eastern Prussia* –

- military and geographic description*. Bagiński also publishes *Terrain studies and descriptive methods* with the help of the Military Knowledge Society.
- 1924** – S. Pawłowski publishes *On Polish sea coastline terminology*.
- 1924** – M. Mrazkówna [Dobrowolska] publishes the *Human geography of Kraków*. This paper and her 1922 study continue to serve as research models in this field of study.
- 1924** – Włodzimierz Kubijowicz publishes *Distribution of cultures and populations in the Eastern Carpathians*.
- 1924** – Jerzy Loth publishes *Polish State in light of political geography* in Warsaw.
- 1924** – Roman Umiastowski publishes *War geography of Poland and neighboring lands*. In 1925 Umiastowski publishes another work: *Natural political and defensive borders in peacetime and wartime*.
- 1924** – Władysław Smosarski publishes a textbook in Poznań: *Meteorology*. Several editions of the book were published both before and after World War II.
- 1924–1928** – J. Jurczyński and Stanisław Poniatowski teach geography at the Łódź College of Social and Economic Sciences.
- 1924–1933** – Ludomir Sawicki begins publishing the “Biblioteczka Geograficzna Orbisu” (“Orbis Geographic Library series”). Issues are published irregularly and cover general geography, regional geography, Poland, the Earth, man, and history of geography. The death of L. Sawicki in 1928 halts certain parts of the publication project.
- 1925** – Poland’s Ministry of Religion and Public Education writes higher education legislation that introduces the master’s degree to Poland. The new geography master’s degree is now required in order to start a doctoral program.
- 1925** – A new private college is established in Kraków – the College of Commerce, which also features a Department of Economic Geography. The College is later renamed the Academy of Commerce, which is now a division of the Kraków University of Economics. The first head of the Economic Geography Department was L. Sawicki (1925–1928). He was followed by J. Smoleński (1928–1937), and Walenty Winid. Other instructors at the Academy were W. Ormicki, S. Leszczycki, J. Szaflarski, and W. Milata.
- 1925** – L. Sawicki organizes a five-month expedition to northeastern Africa.
- 1925** – The first research laboratory designed to yield better map reproduction methods is established in Lwów.
- 1925** – The first after World War I Congress of the International Geographical Union is held in Cairo. An official delegation of Polish geographers (H. Arctowski, L. Sawicki) participates in the meeting for the first time in history. Several

dozen other researchers from Poland participate in the meeting by covering all travel and lodging costs themselves.

- 1925** – W. Ormicki and the Adam Mickiewicz People's University in Kraków offer a series of geography lectures.
- 1925** – The Baltic Institute is established by the Western Poland Defense Union and S. Srokowski. It began to formally operate in 1927. The main purpose of the Institute was the scientific defense of Polish political interests in Pomerania and the Baltic region against German opposition to Polish presence in the two regions. The first headquarters was located in Toruń. A branch office was opened in Gdynia in 1931. Gdynia became the headquarters of the Institute in 1937. The first area of research interest was Pomerania. Research was later expanded to East Prussia and the Baltic countries. The director of the Institute was Józef Borowik, an ichthyologist and geographer. A number of other geographers worked at the Institute. The Institute's Geopolitical Commission was renamed the Geographic Commission and included the following members: Władysław Gumplowicz, Mieczysław Limanowski, Jerzy Loth, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Stanisław Srokowski, Antoni Sujkowski, Józef Wąsowicz, Bogdan Zaborski, and August Zierhoffer. Permanent research partners included Rajmund Galon, Maria Kielczewska, Juliusz Mikołajski, Stanisław Nowakowski, Walenty Winid, and Antoni Wrzosek.
- 1925** – The following seven persons earn doctoral degrees in geography: (1) Julian Czyżewski, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Density of river network in Podole*, advisor: E. Romer; (2) Małgorzata Zierhofferowa, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Roads in Poland from a historical perspective*, advisor: E. Romer; (3) Anna d'Abancourt, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Profiles of the Dniester and its tributaries*, advisor: E. Romer; (4) Jadwiga Włodkówna, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Fiords in Alaska*, advisor: E. Romer; (5) Wiktor Nechay, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Diluvium of the Ziemia Dobrzyńska region*, advisor: E. Romer; (6) Bogdan Zaborski, University of Warsaw, thesis: *Village settlement patterns and distribution in Poland*, advisor: S. Lencewicz; (7) Walenty Winid, University of Poznań, thesis: *The Bydgoszcz Canal*, advisor: S. Pawłowski.
- 1925** – Franciszek Bujak publishes *Geographic and historical studies*.
- 1925** – Stanisław Lencewicz publishes *Research on lakes in Poland*.
- 1925** – Piotr Hrabyk and Ludomir Sawicki publish *Geographic methods for grades 1, 2, and 3 of a seven-grade public school*. A new edition would be published in 1929.

- 1925** – *Geographic Heritage* is published. It is a collection of papers dedicated to Eugeniusz Romer on the 30th anniversary of his employment.
- 1925** – Stanisław Srokowski publishes a well-publicized paper: *From the country of the black cross – notes on East Prussia*.
- 1925** – Stanisław Pawłowski writes an important text in the “Tygodnik Ilustrowany” (“Illustrated Weekly”) (Issue No. 29): *On the significance of geography and its place within the sciences*. This article remains a key item in the Polish research literature.
- 1925** – Jerzy Loth publishes *Fundamentals of political geography*.
- 1925** – Jakub Stefan Cezak, a teacher from Zgierz and an active member of the Polish Geographical Society, publishes *Economic geography and statistics from contemporary life*. New editions are published in 1927 and 1929. The book earns a silver medal at the National General Fair in Poznań in 1929.
- 1925** – The Military Research and Publication Institute in Warsaw publishes a work by Waclaw Jamiołkowski and Aleksander Stocki: *Military Topography*.
- 1925** – The School of Political Science in Warsaw publishes a textbook by Józef Czekalski: *Economic Geography*.
- 1925** – Maria Polaczkówna publishes *Climate trends in Poland in the Middle Ages*.
- 1925–1927** – Edward Maliszewski and Bolesław Olszewicz publish a two-volume *Handy geographic dictionary*.
- 1926** – The first “Orbis” expedition, headed by L. Sawicki, to the Polesie region of eastern Poland (March 20–early May). The trip serves as a form of training for the future. The vehicle used by the expedition participants is nicknamed “the Orbis”. It is a purpose-built vehicle designed by Sawicki and built by the French automobile company Renault.
- 1926** – The 2nd National Convention of Geography Teachers is held in Lwów. The “Czasopismo Geograficzne” (“Geographic Journal”) (vol. 4) publishes the welcome speech given by E. Romer – *The role of geography in national education*.
- 1926** – A geographic association is born in Lwów – headed by E. Romer.
- 1926** – The College of Commerce is established in Poznań. It is later renamed the Academy of Commerce. Today it is called the University of Economics. The following instructors taught economic geography at the Academy of Commerce prior to World War II: Stanisław Nowakowski, Józef Czekalski, Florian Barciński.
- 1926** – Antoni Sujkowski, a geographer/professor at the Main School of Commerce in Warsaw, serves as the Minister of Religion and Public Education for several months.

- 1926** – Stanisław Pawłowski creates a publication series: *Geographic Research on Northwestern Poland*. The publication changes its name to *Geographic Research – Papers of the Geographic Institute at the University of Poznań* starting with Volume 8 (1934). A total of 20 issues were published before the outbreak of World War II.
- 1926** – The following eight individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Irena Ormicka, Jagiellonian University, thesis: *The road and rail network in Kraków Voivodeship*, advisor: L. Sawicki; (2) Wiktor Ormicki, Jagiellonian University, *Lumber transport in the upper Polish drainage basin of the Dunajec and Poprad rivers*, advisor: L. Sawicki; (3) Henryk Teisseyre, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Surface area of Carpathian summits*, advisor: E. Romer; (4) Maria Chelińska, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Loess landscape of the Sandomierz Upland*, advisor: E. Romer; (5) Aniela Chałubińska, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *On rock fractures in Podole*, advisor: E. Romer; (6) Józef Wąsowicz, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Permanent snow line in the Rocky Mountains in Alaska and Canada*, advisor: E. Romer; (7) Stefania Peiper, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Roads in Poland – historical perspective*, advisor: E. Romer; (8) Juliusz Mikołajski, University of Poznań, thesis: *On the formation of the so-called Warsaw–Berlin ancient valley – Polish part*, advisor: S. Pawłowski.
- 1926** – Jerzy Smoleński publishes *Relative excesses and shortages of the Polish population in the Republic of Poland*. The paper presents a novel method of approaching demographic issues. The method later came to bear his name and was readily accepted by the participants of the Cairo Conference of the International Geographical Union (1925). The method developed by Smoleński was described in the research literature a year later and used by other geographers quite frequently. Smoleński's method was designed to be used for regions inhabited by a mixture of ethnic groups. A modification was added by Smoleński in his paper: *Natural population growth and its international significance* (1938). The paper helped him earn the leadership position at the Demographic Committee of the League of Nations in Geneva in 1939.
- 1926** – Antoni Sujkowski publishes two key papers: *General Economic Geography and Independent Poland*.
- 1926** – A paper by Bohdan Zaborski is published and later translated into German (Breslau 1930): *On village settlement patterns in Poland and their distribution*. His other publication is a map: *Basics of the morphology of Podlasie* (1:750 000).

- 1926 – Teofil Szumański publishes a textbook in Lwów: *Fundamentals of cartography – geographic grids*.
- 1926 – Włodzimierz Kolankowski publishes a textbook: *Cartographic projections*.
- 1926 – Jadwiga Kobendzina publishes her *Geographic study of Kampinos Forest*.
- 1926 – Czesław Kuźniar publishes his *Geological map of Poland* (scale: 1:750 000).
- 1926 – Józef Rivoli publishes *Basics of the geography of forestry*.
- 1926 – W. Kubijowicz publishes *Sheep herding in the Eastern Beskidy*.
- 1926 – B. Olszewicz publishes *Polish cartographic collection*.
- 1926 – E. Romer publishes *Geography serving the government*.
- 1927 – The Geographic Institute at Jagiellonian University helps organize the 2nd Convention of Slavic Geographers and Ethnographers (June 1–11). L. Sawicki is the source of the idea to host the convention in Poland. The convention begins in Warsaw and ends in Kraków. The Organizing Committee was headquartered in the Geographic Institute at Jagiellonian University and headed by E. Romer. The secretary general was L. Sawicki and his deputy was J. Smoleński. The treasurer was Walery Goetel. Ludomir Sawicki served as the chief organizer and proved to be a fine manager. The number of convention participants, their geographic origin, and their means of transportation to the convention dwarf every other geographic convention held in Poland since. The unique aspect of the convention was the lodging and transportation. Convention participants traveled by train from city to city. Debates were held aboard the train and in selected cities. The train also served as a hotel.
- 1927 – Second expedition of “the Orbis” headed by L. Sawicki. The destination is the Balkans – June 13 to November 1.
- 1927 – The Geography Commission of the Academy of Arts and Sciences officially takes over the role of the Polish National Geographic Committee. E. Romer becomes the president. L. Sawicki becomes the secretary general.
- 1927 – Kraków hosts the 1st General Convention of Polish Geography Students.
- 1927 – August Zierhoffer earns a habilitation degree at Jan Kazimierz University in Lwów based on his thesis: *Northern edge of Podole in light of Cretaceous surface relief*.
- 1927 – The following individuals earn doctoral degrees in geography: Zofia Hołub-Pacewiczowa, Jagiellonian University, thesis: *Sheep herding in the Tatras*, advisor: L. Sawicki; Henryk Orkisz, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Small changes in barometric pressure*, advisor: Henryk Arctowski.
- 1927 – The Military Geographic Institute begins to publish “Wiadomości Służby Geograficznej” (“Geographic Service News”). A total of 13 issues are published

by 1939 as well as two issues in 1948. By 1928 the publication also includes an addendum – “Wiadomości Żeglarskie” (“Sailing News”) published by the Hydrographic Office of the Polish Navy.

- 1927** – J. Smoleński begins to publish *Communicues of the Geographic Institute at Jagiellonian University*. The journal’s publication cycle is irregular. A total of 9 issues are published by 1939 as well as two in 1946.
- 1927** – Antoni Łomnicki publishes *Mathematical cartography*.
- 1927** – S. Lencewicz publishes *The diluvium and morphology of the central Vistula region*.
- 1927** – W. Kubijowicz publishes *Sheep herding in the Magura Beskidy Mountains*.
- 1927** – Józef Wałowicz publishes a map of Poland: *Ethnic Groups of the Republic of Poland (scale: 1:850 000)*.
- 1927** – Józef Wałowicz and August Zierhoffer publish a new yearbook: *Poland in Numbers*. The yearbook is written for the participants of the Second Convention of Slavic Geographers and Ethnographers. The yearbook is published again in 1929.
- 1927** – Stanisław Korbel publishes *A course in cartography*.
- 1927** – S. Pawłowski publishes *Review of the state and development of geography in Poland (1875–1925)* and *Geographic landscape of the Free City of Gdańsk*.
- 1927** – J. Smoleński publishes *Review of the state of physical geography in Poland in the last five decades (1875–1925)*. The Polish School of Political Science at Jagiellonian University also publishes his *Geopolitical issues relative to the Polish state*.
- 1927** – Władysław Szafer publishes *Development of the field of plant geography in Poland in the last five decades*.
- 1927** – Sławomir Miklaszewski publishes his *Soil Map of Poland (1:1500 000)*.
- 1927** – The Warsaw School of Political Science publishes two papers by Jerzy Loth: *General and detailed economic geography* and *Economic geography of Poland*.
- 1927** – Stanisław Nowakowski publishes *General human geography in Poland (1875–1925)*.
- 1927** – W. Gumplowicz publishes *Economic Geography*.
- 1927–1928** – Stanisław Pawłowski is elected Dean of the School of Mathematics and Environmental Science at the University of Poznań.
- 1927–1928** – The Military Geographic Institute publishes an operational map of Poland at a scale of 1:300 000. The map consists of 43 sheets. This is the first administrative map of Poland published in the interwar years.
- 1927–1929** – Stefan Jarosz travels across North America – Rocky Mountains, Alaska, coastal islands. He returns in 1935 – Kosciuszko Island, Rocky Mountains.

- His third trip in 1937 covers Kościuszko Island, Pacific Coast Mountains, Rocky Mountains.
- 1928** – The First Collegial Convention of Kraków Geographers – February 2 to 4. The convention takes place in conjunction with a jubilee meeting of the Polish Geographical Society (February 2). The entire convention is broadcast on Kraków Radio, which is a rare event at the time.
- 1928** – Mieczysław Limanowski proposes the formation of a quaternary research society at the Geological Congress in Copenhagen. Today this organization is known as the International Union for Quaternary Research (INQUA).
- 1928** – Ludomir Sawicki inaugurates a series of lectures by geographers and sightseeing researchers with a lecture of his own: *The concept and organization of sightseeing research in Poland*. The lectures are broadcast by Polish Radio in Kraków but are designed to reach audiences in the border region of Silesia. Wiktor Ormicki will later continue this tradition via radio lectures broadcast from Kraków, Katowice, and Warsaw. Some of the lectures were heard throughout Poland. Radio lectures in Poznań are provided by Stanisław Pawłowski.
- 1928** – The 3rd National Convention of Geography Teachers is held in Lwów.
- 1928** – The Polish Academy of Arts and Sciences establishes the Research Committee for Place Names in Poland. The Committee includes E. Romer, S. Pawłowski, L. Sawicki, and J. Smoleński.
- 1928** – The third expedition of the Orbis under the direction of L. Sawicki. The destination is the Balkans – July 1 to September 30. In the course of the expedition, L. Sawicki becomes very ill and dies on October 3. His funeral is held on October 5. He leaves behind his vision for research expeditions in the document *Polish expeditionary action*. In his death, the Polish scientific community lost a great geographer as well as a world renowned geomorphologist. Sawicki had helped create the field of human geography. He helped create the interwar Geographic Institute at Jagiellonian University. Sawicki organized meetings of Slavic geographers and ethnographers as well as the 2nd Convention in Poland (1927). He was a member of the Polish Academy of Arts and Sciences as well as secretary general of the National Geographic Committee. Sawicki established the journal “Wiadomości Geograficzne” (“Geographic News”). He was the founder of “Orbis Publishing”, which printed textbooks, maps, and atlases primarily for students and teachers of geography. Sawicki is credited with establishing the Polish research expedition program. His list of publications includes many papers on karst, mountain relief, glacial relief, landslides, lakes, population patterns, relief and road construction, and sheep herding in the Carpathians.

- 1928 – The local government of Kraków Voivodeship (province) establishes the Commission for Regional Affairs in Podhale and Western Beskidy. J. Smoleński and S. Leszczycki participate in the work of the Commission.
- 1928 – The Geographic Institute at Jagiellonian University and the Kraków chapter of the National Geographical Society offer a geography course to high school teachers on November 12–17. The course is headed by J. Smoleński.
- 1928 – J. Smoleński becomes Secretary General of the Polish Geography Committee. He remains at this post until 1938.
- 1928 – A geography association is established in Poznań – the Geographic Society. Stanisław Pawłowski serves as the first president of the Society.
- 1928 – The Troki Research Committee is established at the Vilnius chapter of the Physiographic Commission of the Polish Academy of Arts and Sciences. A key member of the Committee is Mieczysław Limanowski, who writes several papers on research in the unique Troki Lake Region.
- 1928 – The Military Geographic Institute begins to publish the publishing series *Library of the Geographic Service*. Seventeen issues are published by 1939.
- 1928 – A chapter of the Polish Free University is established in Łódź. Geography courses are taught by Jan Dylík, Władysław Gumpłowicz, and J. Jurczyński. Stanisław Arnold teaches historical geography.
- 1928 – A Teacher’s Institute is established in Katowice with significant assistance from Jerzy Smoleński, Stanisława Niemcówna, and Wiktor Ormicki, who starts a Geography Laboratory at the Institute.
- 1928 – Wiktor Ormicki arrives in Bytom on March 25 in order to deliver a lecture as part of a lecture series offered by Jagiellonian University. Bytom is located in Germany but includes a number of Polish residents. The organizer of the lecture is the Polish Catholic Scholastic Association – Opole Silesia chapter. About 600 people come to hear the lecture including 200 Polish children. Ormicki lectures on Jerusalem. A group of German military nationalists from the organization *Traditionskompanie des Selbstschutzes* suddenly enters the lecture hall. The Germans are armed with rubber batons, wooden sticks, and handguns, and attack people listening to the lecture, which forces Ormicki to abruptly end the lecture. German police look on without intervening.
- Ormicki is among the injured. He is hit on the head. His face is beaten, as is his back and hands. Poland’s Foreign Ministry addresses the attack on Ormicki with the German government. Felix Calonder, Head of the Upper Silesia Mixed Commission, also brings up the issue with German authorities. Poland’s Foreign Ministry files a formal protest in Berlin and addresses the issue at the League of Nations. The Bytom incident is covered by the

press, especially since this was not the first incident of this type in Silesia. As expected, the German courts sentenced only a few of the attackers and punished them with symbolic fines.

- 1928** – The 2nd Convention of Geography Students takes place in Warsaw.
- 1928** – W. Kubijowicz earns a habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *Sheep herding in the Beskid Wysoki – Sheep herding in the Beskid Magórski*.
- 1928** – Stanisław Zych earns a doctoral degree in geography at Jan Kazimierz University in Lwów based on his thesis: *Temperature fluctuations in Japan, China, and Indochina*. His research advisor is E. Romer.
- 1928** – W. Ormicki begins to publish his *Bibliography of Polish Geography*, which is an addendum to “Wiadomości Geograficzne” (“Geographic News”). He also publishes *Contemporary timber transport on the Dunajec and Poprad*. It is the only paper on this subject in the Polish research literature.
- 1928** – Stanisław Pietkiewicz publishes *The Western Suwalki Lake District – Review of Glacier Morphology*.
- 1928** – Michał Mścisz publishes *Review of geographical methods*. New editions will be published in the years to come.
- 1928** – Jerzy Loth publishes *Review of the history of the geographic horizon in view of the history of discovery*.
- 1928** – Stanisław Nowakowski publishes *General human geography in Poland (1875–1925)*. His use of the terms *sociogeography* and *social geography* represents a novel idea in Poland. In 1928 Nowakowski also publishes *Marxism and economic geography*.
- 1928** – Bogdan Zaborski publishes his *Map of landform types in Lowland Poland* as well as the paper *Comments on methods used to produce religion maps and a partial map of Lwów Province*.
- 1928** – Walenty Winid publishes *The Bydgoszcz Canal*. He is awarded a Medal of the University of Poznań for this paper, which remains a key publication on this subject.
- 1928** – Zofia Cichocka-Petrażycka publishes *Czech colonies in Wołyń*.
- 1928** – Franciszek Dziedzic publishes *The state of peasant homesteads in Wadowice District*.
- 1928** – A Polish research expedition travels to eastern Peru. The group includes A. Freyd, F. Gadomski, M. Lepecki, M. Pankiewicz, K. Warchałowski, and A. Zarychta.
- 1928** – Marian Hełm-Pirgo publishes *Chart analysis and military terrain mapping* at Ossolineum in Lwów.

- 1928** – The Military Geographic Institute and the Geography Division of the Military Knowledge Society publish the Polish translation of a well-known French work by Arthur Lévy: *Behind the scenes of warfare – the geographic service of the army 1914–1918*.
- 1928–1929** – S. Leszczycki, W. Midowicz, and W. Pawlik lead the first climatological winter expedition to the Tatra Mountains.
- 1928–1938** – The Military Geographic Institute publishes papers on research methods as part of its “Biblioteka Służby Geograficznej” (“Library of the Geographic Service”). Seventeen volumes are published.
- 1928** – Józef Kreutzinger publishes a key research work, *Topography – measurement and analysis – cartography and military significance of terrain*, as the first volume of the “Biblioteka Służby Geograficznej” (“Library of the Geographic Service”).
- 1928–1939** – Rudolf Wegner’s Polish Press in Poznań publishes *Miracles of Poland – Beauty of Nature, Monuments of Work – Historic Sites*. The series is sponsored by the Polish Sightseeing Society and the Marine and Colonial League. Fourteen volumes are published and cover a number of regions of Poland. The outbreak of World War II halts publication. Planned volumes on Kraków and Kraków County as well as the regions of Mazowsze, Podole, Wołyń, and Podlasie are not published. The publication series was very popular and some volumes were published twice prior to World War II. The authors of each volume included scholars, tourism experts, journalists, and writers. Every volume was very well written – both from a research and linguistic point of view. Jerzy Smoleński published his monographs on the Baltic Sea and Pomerania as well as Wielkopolska as part of the *Miracles* series. He was later dubbed the *geographer writer*. Both publications are still considered model works in regional geography. The *Miracles* series was republished after 1989 when Poland became a democratic nation.
- 1928–1939** – Józef Poniatowski, assistant professor at the Main School of Commerce in Warsaw, teaches economic geography at the College of Journalism in Warsaw.
- 1929** – J. Smoleński and the Kraków chapter of the Polish Geographical Society at the Geographic Institute at Jagiellonian University organize the Tatra Conference on May 4–5. The conference is dedicated to research associated with the Tatra and near-Tatra region.
- 1929** – The President of Poland designates J. Smoleński a full professor of physical geography and cartography at the School of Philosophy at Jagiellonian University.

- 1929** – J. Smoleński establishes the Committee for High Mountain Research as well as the Jagiellonian University research station in the Valley of Five Lakes (Tatra Mountains).
- 1929** – J. Smoleński replaces L. Sawicki as the Head of the Center for Geography at the Geographic Institute at Jagiellonian University.
- 1929** – Wiktor Ormicki is an active participant of the 18th meeting of the International Institute of Statistics in Warsaw.
- 1929** – Walery Goetel and Jerzy Loth traverse Africa from the Cape of Good Hope to the Mediterranean Sea.
- 1929** – The 4th National Convention of Geography Teachers is held in Poznań. The new Head of the Polish Geography Teachers Association is Stanisław Pawłowski.
- 1929** – The first National Sightseeing Convention is held in Poznań in July, with a large number of geographers making a range of contributions including Regina Danysz-Fleszarowa, Franciszek Dziedzic, Mieczysław Limanowski, Aleksander Maciesza, Władysław Massalski, Stanisława Niemcówna, Stanisław Nowakowski, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Jerzy Smoleński, Paweł Sosnowski, Stanisław Srokowski, Józef Staśko, Antoni Sujkowski, and Gustaw Wuttke. The main outcome of the Convention was a plan to create a *Geographic Dictionary of Polish Lands*. The first edition of the *Dictionary* appeared in 1936.
- 1929** – The Student Geographers Association in Poznań organizes the 3rd Convention of Geography Students on the 10th anniversary of the Geography Institute in Poznań.
- 1929** – Jerzy Loth earns his habilitation degree at the Main School of Commerce in Warsaw based on his thesis: *Economic geography of Poland within pre-partition boundaries*.
- 1929** – Julian Czyżewski earns his habilitation degree at the University of Lwów based on his thesis: *On the history of the Dniester Valley*.
- 1929** – The following six individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Jan Kornaus, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Jan Długosz, 15th century Polish geographer*, advisor: E. Romer; (2) Jan Moniak, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Temperature fluctuations in the North Atlantic in the period 1910–1919*, advisor: H. Arctowski; (3) Stanisław Pietkiewicz, University of Warsaw, thesis: *Western Suwalki Lake District – Review of glacier morphology*, advisor: S. Lencewicz; (4) Romuald Gumiński, University of Warsaw, *Air humidity in Poland*, advisor: S. Lencewicz; (5) Józef Bajerlein, University of Poznań, thesis: *Origin of the Sieraków Lake*

- District*, advisor: S. Pawłowski; (6) Władysław Deszczka, University of Poznań, thesis: *Distribution of houses and settlements in Poland*, advisor: S. Pawłowski (?); (7) Rajmund Galon, University of Poznań, thesis: *Kujawy – “White” and “Black”*, advisor: S. Pawłowski.
- 1929** – The journal “Nauka Polska” (“Polish Science”) publishes postmortem the work of L. Sawicki: *The needs of the geographic sciences in Poland*.
- 1929** – E. Romer publishes his paper *Tatra ice age*, with an English version in 1930. Romer’s *Current state and needs of the geographic sciences* is also published in 1929.
- 1929** – L. Sawicki’s *Atlas of Tatra Lakes* is published postmortem – maps, but no text.
- 1929** – Stanisława Niemcówna publishes an academic textbook on teaching methods: *The Teaching of Geography*. Niemcówna is considered a pioneer in the use of teaching methods in geography in Poland.
- 1929** – S. Srokowski publishes *East Prussia – the land and its people*.
- 1929** – Kazimiera Jeżowa publishes *Anti-Polish agitation in German geography*. She is a former student of S. Pawłowski and teaches middle school geography in Gdańsk.
- 1929–1930** – S. Nowakowski publishes a two-volume work: *Economic Geography of Western Poland*.
- 1929–1931** – J. Borowik is the editor-in-chief of a two-volume monograph published by the Baltic Institute: *Polish Pomerania*.
- 1929–1931** – Antoni Sujkowski serves as Rector of the Main School of Commerce in Warsaw.
- 1929–1934** – Stanisław Pawłowski leads a geological mapping project in the Polesie region of eastern Poland. The ultimate goal is to drain the swamps of Polesie.
- 1929–1934** – The Silesian chapter of the Polish Geographical Society functions in Katowice. It is later absorbed by the Kraków chapter.
- 1929–1933** – The Łódź chapter of the Polish Geographical Society functions during this time period, but is later absorbed by the Warsaw chapter.
- 1929–1938** – The Romer Cartographic Institute in Lwów publishes five yearbooks (*World in Numbers*) written by J. Wąsowicz and A. Zierhoffer.
- 1929–1938** – Ten volumes are published of the following publication series: *Papers of the Geological and Geographical Departments at the Society of Friends of Science in Vilnius – Division of Mathematical and Environmental Sciences*.
- 1929–1938** – The *Romer Cartographic Institute Yearbook* is published.
- 1929–1938** – Stanisław Pawłowski creates and supervises a new publishing series “Biblioteka geograficzno-dydaktyczna” (“The Library of Geography and Teaching”), which largely consists of learning materials for teachers.

- Fourteen volumes are published, and include authors such as M. Czeakańska, M. Kielczewska, S. Niemcówna, T. Szumański, and J. Wąsowicz.
- 1930** – The Second Hydrological Conference of Baltic Nations is held in Warsaw on May 14–18.
- 1930** – The Department of Meteorology and Climatology is established at Warsaw’s Main School of Agriculture. It is headed by Kazimierz Szulc. Romuald Gumiński replaces Szulc following his death in 1938. The school still exists today.
- 1930** – J. Smoleński becomes the Director of the Geography Institute at Jagiellonian University.
- 1930** – Bogdan Zaborski becomes Head of the Physical Geography Seminar at the Geography Institute at Jagiellonian University.
- 1930** – Poland’s Ministry of Religion and Public Education invites J. Smoleński to become a member of a government commission representing Polish interests in the Permanent International Council on Marine Research.
- 1930** – The Polish Polar Year Committee is established.
- 1930** – Stanisław Pawłowski establishes a collegiate teaching methods program for future geography teachers at the University of Poznań. It is the first program of this type in Poland.
- 1930** – The International Transportation and Tourism Exhibition is held in Poznań. Geography as a research science serves as one of the key exhibits at a so-called “Palace of Geography”. The venue is prepared by a special committee headed by E. Romer. The head of the Military Geographic Institute, Colonel Józef Kreutzinger, serves as second in charge, as does Stanisław Pawłowski. Bolesław Olszewicz serves as secretary. The Palace of Geography is assigned a separate room. Its exhibits include a contemporary section featuring publications, guidebooks, maps, atlases, measurement apparatus, and collections of photographs as well as a historical section featuring diaries of past travels and a description of the history of Polish cartography and cartographic publications from a variety of foreign sources.
- 1930** – W. Ormicki earns a habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *Economic life of Eastern Poland*. Ormicki’s work is considered the best prewar publication in regional geography.
- 1930** – B. Zaborski earns a habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *Research on diluvium and morphology in the Podlasie region and adjacent areas*. Zaborski’s work is considered a pioneering piece of research in geomorphology.
- 1930** – *Papers of the Geography Commission of the Polish Academy of Arts and Sciences*. Four volumes were published by 1934.

- 1930** – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Kazimierz Łomniewski, Jagiellonian University, thesis: *Phenomena and the ice age in the right drainage basin of the Upper Vistula River*, advisor: J. Smoleński; (2) Adam Schmuck, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Temperature fluctuations in Europe and North Africa in the period 1910–1919*, advisor: H. Arctowski; (3) Jan Dylik, University of Poznań, thesis: *Early stone age settlements in the Warta Valley near Poznań*, advisor: S. Pawłowski.
- 1930** – Zofia Hołub-Pacewiczowa publishes *Research on sheep herding in the Alps and Carpathians*.
- 1930** – The Central Statistical Office publishes its *Statistical Atlas of the Republic of Poland*. The editor-in-chief is E. Szturm de Sztrem.
- 1930** – Stanisław Pietkiewicz publishes *On methods of presenting terrain on maps*. The methods described in the paper remain current today. The paper was reprinted in 1998.
- 1930** – Zdzisław Simche publishes his work *Tarnów and its vicinity*. The publication remains a model monograph of an urban area.
- 1930** – Władysław Semkowicz publishes a detailed map: *The Kraków Voivodeship during the Four-Year Sejm (1:200 000)*. The map is considered a major work in Polish historical geography.
- 1930** – Julian Czyżewski publishes his work *On the physiography of Pokuttia*.
- 1930** – Walenty Winid publishes *Chicago – American megacity*.
- 1930** – Mieczysław Limanowski publishes *Old Vilnius*, a model paper for other works on towns and cities in the Vilnius region. His paper introduced the concept of *capturing human geography – economic and cultural*.
- 1930–1933** – Jerzy Loth publishes his *Lectures on the details of economic geography*.
- 1930–1939** – The Eastern European Research Institute operates at Stefan Batory University in Vilnius. The Physiographic Section is run by Mieczysław Limanowski.
- 1930–1939** – Stanisław Srokowski serves as the head of the Center for Economic Geography at the War College.
- 1930–1939** – Polish geographers take part in the work of the Baltic Commission of the Permanent International Council on Marine Research in Copenhagen.
- 1930–1939** – The early 1930s saw a marked increase in efforts designed to create organizational structures that would facilitate proper spatial and regional planning. A number of regions established their own planning centers: Warsaw (1930), Łódź (1931), Baltic Coast (1931), Poznań (1932), Mining and Steel Region (1933), Podhale and Western Beskid (1934), Hutsul Region (1934). A number of researchers made attempts to create a theoretical and

practical framework for regional planning policy. The Act of July 14, 1936 addressed construction permits and introduced the concept of development area zoning. Eleven regional planning centers were established, which covered 51% of Poland's territory.

Work began on regional development plans for the following regions: Warsaw (1938), Łódź, Poznań, mountain areas in Stanisławów Province, northern part of Pomeranian Province (1937), Kraków, Mining and Steel Region, Białystok, Volyn (1938), Lwów, Kielce and Radom (1937). None of the plans were realized due to the outbreak of World War II. The best examples of planning in the interwar era include the concepts of "Functional Warsaw", Central Industrial Region, and Podhale Region.

Another key development was the establishment of the Union of Mountain Regions, established in Warsaw in 1936. The Union included the Bureau of Regional Planning for Mountain Lands.

Geographers played an important part in regional planning efforts from the very start by working with urban planners and architects on a variety of projects. The following is a list of geographers who served as urban planners, consultants, and experts: Stanisław Berezowski, Anna Bogucka, Karol Bromek, Tadeusz Dohnalik, Jan Flis, Bonifacy Gajdzik, Rajmund Galon, Jadwiga Kobendzina, Wanda Leszczycka, Stanisław Leszczycki, Władysław Milata, Wiktor Ormicki, Stanisław Pawłowski, Jerzy Smoleński, Zbigniew Tokarski, Franciszek Uhoreczak, Tadeusz Wilgat, Antoni Wrzosek, Bogdan Zaborski, Józef Zaremba, Helena Zadworna, Bolesław Malisz, Kazimierz Dzięwoński. The last two men were architects who worked with geographers on a number of projects prior to World War II and remained at geography departments following the war.

- 1931** – Eugeniusz Romer is approved to retire early on January 1 at the age of 59. At the same time, the President of Poland designates Romer an Honorary Professor of the Jan Kazimierz University in Lwów. Romer continues research work and does not exit public life.
- 1931** – J. Smoleński teaches a summer geography course for high school teachers in Nowy Sącz (July 6–31).
- 1931** – Stanisław Lencewicz is designated full professor.
- 1931** – The Ministry of Religion and Public Education recommends that "Wiadomości Geograficzne" ("Geographic News") become a permanent item at school libraries.
- 1931** – A Marine Research Facility is established in Gdynia.
- 1931** – The Fifth National Convention of Geography Teachers is held in Gdynia. The convention was initially scheduled to take place in Vilnius. However,

German geographers were organizing their annual convention (24. *Deutscher Geographentag*) in Gdańsk (Danzig) on May 25–28. The German convention was part of *Ostseejahr 1931*, which was a German celebration of the Baltic Sea. The main theme of the German convention was the “German Northeast” including Gdańsk. Publications available at the German Convention asserted that Pomerania and Poznań are part of the German Northeast, even though both regions were once again part of Poland and had been part of Poland for centuries before. This is the reason why Professor S. Pawłowski asked the Association of Polish Geography Teachers to move their convention from Vilnius to Gdynia. The Polish convention took place on May 24–26, which was the date originally scheduled for Vilnius. The convention was held at the Polish Marine Academy in Gdynia and included 680 participants. The German convention, on the other hand, included 700 participants. The Polish convention in Gdynia addressed issues such as the geography and history of Pomerania, Gdynia, and Gdańsk, as well as Polish sea trade. Lectures were given by S. Pawłowski, E. Romer, M. Limanowski, A. Zierhoffer, and F. Bujak. The convention ended with a declaration of Poland’s right to access to the Baltic Sea (Kortus 2004).

- 1931** – Eugeniusz Romer is elected Vice-President of the International Geographical Union in Paris. He is elected to a second term in Warsaw in 1934. Stanisław Pawłowski is elected Associate Chair of the Human Geography Section at the International Geographical Union in 1934. Eugeniusz Romer also organizes an exhibition on Polish cartography and geographic literature at the Polish Library at the Paris convention of the International Geographical Union.
- 1931** – Józef Wąsowicz earns a habilitation degree at the University of Lwów based on his thesis: *Selected issues in natural population growth in Poland*.
- 1931** – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Marian Gotkiewicz, Jagiellonian University, thesis: *Diluvial and prediluvial water levels in the Orawa*, advisor: J. Smoleński; (2) Józef Szaflarski, Jagiellonian University, thesis: *On the morphology of the drainage basins of the Skawa and Upper Raba*, advisor: J. Smoleński; (3) Stefan Zbigniew Rózycki, University of Warsaw, thesis: *The Żoliborz interglacial period*; (4) Florian Barciński, University of Poznań, thesis: *The economic geography of Kielce Voivodeship*, advisor: S. Nowakowski; (5) Józef Czekalski, University of Poznań, thesis: *Issues in human geography in the Ouargla group of oases in the Algerian Sahara*, advisor: S. Pawłowski.
- 1931** – J. Smoleński publishes two key papers: *On the evolution of political geography*.

- 1931 – S. Srokowski publishes a textbook: *Economic Geography of Poland*.
- 1931 – Stanisław Czarnocki publishes his *Map of Fossil Treasures of the Republic of Poland* (1:750 000).
- 1931 – Bogdan Zaborski publishes his *Review of detailed maps of the nationalities of Pomerania and comments on the cartographic methods used*.
- 1931 – Maria Kielczewska publishes *Rural settlements in Wielkopolska*.
- 1931 and later – Karol Buczek studies the history of Polish cartography.
- 1931–1936 – The Association of Polish Geography Teachers publishes the publishing series *Around the Earth – Library of Geography and Travel*. Seventeen issues are published. The Association also publishes (1934–1936) four issues of another series: *Around Poland – Library of Geography and Tourism*.
- 1931–1939 – The Copernicus National Society for Environmental Science, along with Książnica-Atlas Press of Lwów, publishes the monthly journal “Przyroda i Technika” (“Nature and Technology”). The editor-in-chief is Lwów geographer Anna d’Abancourt-Koczwarowa.
- 1932 – J. Smoleński teaches in July a geography course for high school teachers in Nowy Targ.
- 1932 – Kazimierz Piekarski discovers an archived fragment of a map of Poland and Europe made by Bernard Wapowski in 1526. The printing plates for the maps and most of the printed maps had perished during the Kraków fire of 1528. The discovered fragments were printed just before the outbreak of World War II. The invading Germans found and burned all the remaining maps.
- 1932 – The Military Geographic Institute begins to publish tourist maps at a scale of 1:100 000. Some of the maps focus on environmental protection.
- 1932 – The Society of the Land Museum is established in Warsaw. The goal of the organization was to build a museum based on donated exhibits and dedicated research. The museum was built after the war in 1948 and expanded in the decades to come.
- 1932 – R. Gumiński earns his habilitation degree in climatology at the Polish Free University.
- 1932 – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Roman Gajda, Jagiellonian University, thesis: *Geography research on water temperature in the Tatras – Valley of Five Polish Lakes*, advisor: J. Smoleński; (2) Stefan Jarosz, Jagiellonian University, thesis: *Geography and forestry research in the Gorce Mountains*, advisor: J. Smoleński; (3) Eugeniusz Oskar Kossman, Jagiellonian University, thesis: *Geography of the city of Łódź*, advisor: J. Smoleński; (4) Zdzisław Simche, Jagiellonian University, thesis: *Tarnów and its vicinity*, advisor: J. Smoleński; (5) Apoloniusz Zarychta,

- Jagiellonian University, thesis: *Polish emigration between 1918 and 1931 and its significance for Poland*, advisor: J. Smoleński; (6) Aleksander Kosiba, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Isochrons in Poland with Warsaw as the center*, advisor: E. Romer; (7) Adam Malicki, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Relief across the globe*, advisor: E. Romer; (8) Michał Orlicz, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Asian morphology versus the hypsometric curve*, advisor: E. Romer; (9) Franciszek Uhorczak, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Research methods in settlement geography*, advisor: E. Romer; (10) Bogumił Krygowski, University of Poznań, thesis: *Layered clay in the Poznań area*, advisor: S. Pawłowski; (11) Maria Kielczewska, University of Poznań, thesis: *Rural settlements in Wielkopolska*, advisor: S. Pawłowski; (12) Zofia Kaczorowska, University of Warsaw, thesis: *Meteorological causes of summer floods along the Vistula*.
- 1932** – Stanisław Korytko publishes his *Map of industry in Poland (1:2000 000)*.
- 1932** – Wiktor Ormicki publishes his work: *The development of Polish geographic and economic thought (1866–1929)*. In his work Ormicki evaluates the contribution made by Polish geographers in the field of the geography of commerce and economic geography. In 1932 he publishes several other key works: (1) *The city as a subject of geographic study*, (2) *Influence zones in urban geography*, (3) *Regional demographic geography*, (4) *Human geography and the basis of urbanization versus the origins of the geographic environment*.
- 1932** – Stanisław Leszczycki publishes two key works: (1) *Geography research on settlement patterns in the Beskid Wyspowy*, (2) *Tourist geography as a scientific approach to tourist issues*.
- 1932** – J. Smoleński publishes *Environmental Protection* and *Tasks and Methods in Economic Geography*. Both publications are still cited today.
- 1932** – Stanisław Zieliński publishes the *Pocket dictionary of Polish colonial and marine pioneers – travelers, explorers, conquerors, researchers, emigrant chroniclers, and activists and writers living abroad*.
- 1932** – August Zierhoffer publishes two works: (1) *The problem of depopulation in light of geography*, (2) *The Polish coast in light of political and economic geography*.
- 1932** – Józef Wąsowicz publishes a paper on cartographic methods: *The school map production process*.
- 1932–1933** – Stanisław Pawłowski is elected Rector of the University of Poznań.
- 1932–1933** – The first Polish polar expedition heads to to Bear Island (Norway) as part of the 2nd International Polar Year. The expedition performed geophysical and meteorological research. The organizer was the National Meteorological

Institute. Expedition participants included Czesław Centkiewicz, Władysław Łysakowski, and Stanisław Siedlecki.

- 1932–1939** – The Warsaw publishing house Trzaska, Evert, and Michalski begins to publish *Great Universal Geography* – the first publication of this type in Poland. Sixteen numbered volumes are published between 1932 and 1939, although the numbering did not always correspond to the date of publication. For example, the first publication consisted of *The Life of the Earth* by J. Lewiński, which was assigned the number two. On the other hand, Volume One was published in 1934: *Geography as a science and the history of geographic discovery* by S. Nowakowski. Volumes published in 1939 covered human geography (B. Zaborski, A. Wrzosek, Vol. 3), Switzerland (R. Galon, Vol. 6), the Balkan Peninsula (S. Gorzuchowski, Vol. 8), and Central America (S. Nowakowski, Vol. 13).
- 1933** – Poland’s Ministry of Religion and Public Education closed down the Physical Geography and Cartography Seminar. in Kraków Consequently, B. Zaborski returns to Warsaw.
- 1933** – The Commission for Podhale Regional Issues is established by the provincial government of Kraków Voivodeship. J. Smoleński and S. Leszczycki serve as members.
- 1933** – W. Ormicki becomes a permanent member of the Institute for Ethnic Research at the Executive Council of Ministers in Warsaw. He is named Head of the Migration and Population Division.
- 1933** – August Zierhoffer is designated associate professor of geography and becomes the Head of the Geographic Institute at Jan Kazimierz University in Lwów.
- 1933** – E. Romer is awarded an honorary doctorate by the University of Poznań.
- 1933** – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Mieczysław Klimaszewski, Jagiellonian University, thesis: *Diluvial landforms and relief of the northern part of the Carpathian drainage basin of the Dunajec*, advisor: J. Smoleński; (2) Stanisław Leszczycki, Jagiellonian University, thesis: *Geography research on settlement patterns in the Beskid Wyspowy*, advisor: J. Smoleński; (3) Antoni Wrzosek, Jagiellonian University, thesis: *Research on karst phenomena in the Polish Tatras*, advisor: J. Smoleński; (4) Aleksander Żaruk, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Polish regionalism and the distribution of occupations*, advisor: E. Romer; (5) Józefa Męcarska, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Urban development across the globe 1875–1925*, advisor: E. Romer; (6) Stanisław Gorzuchowski, University of Warsaw, advisor: S. Lencewicz; (7) Maria Czekańska, University of Poznań,

- thesis: *Ice cover on the Baltic Sea*, advisor: S. Pawłowski; (8) Bolesław Olszewicz, University of Poznań, thesis: *Polish cartography in the 15th and 16th centuries*, advisor: S. Pawłowski.
- 1933** – The Ministry of Religion and Public Education issues a special letter dated June 30th to the directors of both public and private high schools, teachers' colleges, and vocational schools encouraging them to subscribe to the "Czasopismo Geograficzne" ("Geographic Journal").
- 1933** – A popular geographic monthly begins publication in Lwów: "Zbliżka i Zdaleka" ("Close and Afar"). The editors are Adam Malicki and Franciszek Uhorzczak. Seven issues are published by 1939.
- 1933** – The Military Geographic Institute begins to publish tourist maps and ski trail maps (1:25 000).
- 1933** – Jerzy Kondracki publishes *Terraces of the Lower Bug*.
- 1933** – Rajmund Galon publishes *The geographic landscape of Toruń*.
- 1933** – Antoni Wrzosek publishes *Research on karst phenomena in the Polish Tatras*. The paper is still cited today.
- 1933** – Jan Ernst publishes *Geographic and agricultural regions of Poland*. The paper represents one of the first attempts to analyze geographic and agricultural regions of Poland.
- 1933** – Julian Czyżewski publishes his *Geographic atlas for extracurricular activities*.
- 1933** – Jerzy Smoleński publishes *The Polish language population in the Republic of Poland*.
- 1933** – Bogdan Zaborski publishes his two-volume *Atlas of Marine County and Gdynia*. He also publishes his *Review of northern Kaszuby morphology – Marine County*.
- 1933** – Józef Haliczzer [Staszewski] publishes in Tarnopol his *Geographic dictionary – origin and meaning of geographic names*. A second and larger edition is published in 1935.
- 1933** – E. Romer publishes *America and Americans – initial geographic synthesis*.
- 1933** – The Polish Academy of Arts and Sciences publishes the *Soil Map of Tarnopol Voivodeship* by Walerian Łoziński.
- 1933** – The Main School of Commerce in Warsaw publishes *Germans in the Wołyń* by Zofia Cichońska-Petrażycka.
- 1933–1934** – Konstanty Narkiewicz-Jodko leads the first Polish high mountain expedition in the Andes. His team summits Mount Aconcagua (elevation: 6,690 m) and other peaks. A second Polish expedition will enter the Andes in 1936–1937.
- 1933–1936** – A collective research series is published: *Collection of Research Papers of the Circle of Geography Students at Jagiellonian University*.

- 1934** – The 14th Congress of the International Geographical Union takes place in Warsaw on August 21–31. The honorary patrons of the Congress are the President of Poland, Ignacy Mościcki, and the Marshal of Poland, Józef Piłsudski. The 14th Congress includes an international exhibition on modern cartography and a retrospective on Polish cartography, both events being organized by the National Library. The Chair of the Organizing Committee was E. Romer, while A. Sujkowski served as Vice-Chair. S. Pawłowski served as Secretary General, and J. Loth and S. Lencewicz served as treasurers. Other members of the Committee included J. Smoleński, M. Limanowski, August Zierhoffer, and J. Lewakowski (Military Geographic Institute). The 14th Congress and the accompanying Exhibition both began with an address by the President of Poland, Ignacy Mościcki. A total of 693 guests from 44 countries attended the Congress including about 350 from Poland.
- 1934** – The 40th anniversary of the scientific work of Eugeniusz Romer is celebrated in Lwów. The Geographic Society of Lwów published a special book on this occasion, with the following dedication: *The Geographic Society of Lwów presents this book in honor of its founder and president, Professor Eugeniusz Romer, a pioneer of Polish geographic thought.* Professor Romer officially received the book during the special session of the 14th Congress of the International Geographical Union.
- 1934** – The Eastern Poland Research Commission is established. Geographers play a key role in the commission including researchers from Kraków, Lwów, Vilnius, and Warsaw.
- 1934** – The Regional Science and Sightseeing Division of the Polish Teachers' Union publishes a two-volume work edited by A. Patkowski: *Regional movements in Europe.* The book is published on the occasion of the 14th Congress of the International Geographical Union. It includes sections by S. Pawłowski – *Geographic regionalism and its development in Poland* – and W. Ormicki – *Economic regionalism in Poland.*
- 1934** – The Silesian Institute is established in Katowice. Geographic research is a key part of its mission. Antoni Wrzosek is the Vice-Director of the Institute and the Chair of the Geography Division. Stanisław Berezowski works at the Institute starting in 1935.
- 1934** – The Bureau of Regional Planning for the Podhale and Western Beskid Regions is established in Warsaw. Its research wing is found at the Geographic Institute at Jagiellonian University (J. Smoleński, S. Leszczycki). In 1936 the Bureau is moved fully from Warsaw to Kraków.

- 1934 – The Lemko Research Group at the Research Commission on Eastern Poland is established under the direction of J. Smoleński at the Geographic Institute at Jagiellonian University. The new research group is established at the request of the Society of Eastern Poland.
- 1934 – Marian Sokołowski leads a Polish high mountain expedition to the High Atlas.
- 1934 – Stefan Bernadzikiewicz leads the first Polish expedition to Spitsbergen in order to study glaciers and local geology as well as to create the first map of Torell Land. The expedition consisted of Witold Bierawski, Henryk Mogilnicki, Stefan Zbigniew Różycki, Stanisław Siedlecki, Sylwester Zagajski, and Antoni Zawadzki.
- 1934 – Aleksander Kosiba takes part in a Danish expedition to Western Greenland.
- 1934 – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Marek Prószyński, University of Warsaw, thesis: *Origin of the Polesie section of the Bug River*, advisor: S. Lencewicz; (2) Wanda Rewieńska, Stefan Batory University in Vilnius, thesis: *Bereza Kartuska – selected materials in urban geography*, advisor: M. Limanowski (?).
- 1934 – The Military Geographic Institute publishes a *Photogrammetric Map of Tatra National Park* (1:20 000). The map earns high marks at numerous international cartographic and photogrammetric exhibitions. Other maps published by the Institute include the 1938 *Photogrammetric Map of the Tatras* (1:20 000), *Photogrammetric Map of Rabka and Vicinity* (1:10 000; 1937), and the *Photogrammetric Map of Pieniny Mountains* (1:20 000; 1937).
- 1934 – The Bureau of Regional Planning for the Podhale and Western Beskid Regions functions as a division of the Kraków Voivodeship Government and publishes a white paper: *Regulatory plans and landscape protection for health resorts and townships with landscape value*. The authors are Bogdan Treter (architect) and Stanisław Leszczycki (geographer).
- 1934 – S. Srokowski publishes a textbook: *General Economic Geography*.
- 1934 – J. Smoleński publishes two key papers: *Coastal geopolitical barriers* and *The Earth as the basis for human history*.
- 1934 – Zofia Hołub-Pacewiczowa publishes a major research work: *Sheep herder settlements and migration in the Tatra and near-Tatra regions*.
- 1934 – W. Ormicki publishes a theoretical paper: *The industrial company as a subject of geographic study*. He elaborates on selected ideas in the paper in his later papers: *Industrial geography of Kraków* (1935) and *Craftsmanship in the Kraków Craftsmen's Union District – geography and determinants of growth* (1936).
- 1934 – Franciszek Dziedzic publishes *Pomeranian agriculture in light of geography and economics*.

- 1934** – Maria Kielczewska publishes *Rural settlements in Pomerania*.
- 1934** – Bogdan Zaborski publishes *On the need to create a human geography atlas of Poland*. He presents a design for the atlas using a map of the Bydgoszcz-Gdynia region.
- 1934 and later** – Stanisław Kozierowski publishes the *Atlas of geographic names in Western Slavic countries*. Three parts of the *Atlas* were printed by 1939, while two remained as manuscripts. The three parts were published as part of the publishing series *Geographic Research – Papers of the Geographic Institute at the University of Poznań* (editor: S. Pawłowski).
- 1934–1935** – Stanisław Nowakowski publishes his work *Geography as a science and the history of geographic discovery* as part of *Great Universal Geography*.
- 1934–1939** – Bogdan Zaborski is the director of the Cartographic Laboratory at the Institute for Ethnic Research. His closest associate in the period 1937–1939 is Józef Zaremba.
- 1935** – The Vilnius chapter of the Polish Geographical Society is established and will continue to function until September 17, 1939.
- 1935** – J. Smoleński becomes a corresponding member of the Polish Academy of Arts and Sciences – School of Mathematics and Environmental Science.
- 1935** – Marian Sokołowski leads a high mountain expedition to the Caucasus. Its purpose is to analyze glacier morphology. One of the participants is Edward Rühle.
- 1935** – S. Srokowski earns his habilitation degree in the field of regional geography at Jagiellonian University. His thesis is: *Lakes and wetlands in East Prussia*.
- 1935** – Jerzy Młodziejowski earns his doctoral degree in geography at the University of Poznań based on his thesis: *Glacial morphology of the Siwe Sady in Kościelisko Valley*. His advisor is S. Pawłowski.
- 1935** – Bolesław Olszewicz becomes associate professor of political geography and the history of geography at the University of Poznań. Walenty Winid becomes associate professor of human geography and Rajmund Galon becomes associate professor of physical geography based on his thesis: *The Lower Vistula Valley and Mouth Region – their shape and evolution*.
- 1935** – Florian Barciński publishes *Introduction to the study of economic geography*.
- 1935** – W. Ormicki publishes *Capital as the subject of economic geography research*. The paper receives rave reviews in the Polish and international research community. It is even translated and published in Germany.
- 1935** – M. Janiszewski publishes a large physical wall map of Poland (1:500 000). The map features sixty meter contours across lowlands and uplands.
- 1935** – S. Pawłowski publishes *Rural settlements in Pomerania in terms of geography, settlement patterns, and ethnicity*.

- 1935** – Antoni Wrzosek publishes three key papers on Pomerania: *Land ownership in Pomerania according to nationality*, *Transportation geography of Pomerania*, *German colonies in Pomerania and the Poznań region in the first twelve years of Polish rule*.
- 1935** – B. Zaborski publishes the *Economic and transportation atlas of Western Pomerania* as well as *Rural settlements in Pomerania*.
- 1935** – The Warsaw Scientific Society publishes a paper by S. Lencewicz: *The fringes of human geography in Poland*.
- 1935** – Wiktor Nechay publishes *Silesia as a geographic region*, where he describes Silesia within its historical and geographic borders.
- 1935** – Employees of the Military Geographic Institute take part in polar expeditions. The Institute publishes a map of *Spitsbergen* (1: 50 000) in 1935 and *Western Greenland* in 1937 (1:50 000).
- Approx. 1935** – Jerzy Loth teaches political geography and Stanisław Srokowski teaches general economic geography and the geography of Poland at the Warsaw School of Political Science.
- 1935–1938** – Four volumes of materials, *Comptes Rendus du Congrès International de Géographie*, are published and contain research presented at the 14th IGU Congress held in Warsaw in 1934.
- 1935–1939** – Stanisław Lencewicz serves as Director of the Warsaw headquarters of the Polish Geographical Society.
- 1935–1939** – The Commission for Research on Northern Podole is established at the Copernicus Society of Friends of Environmental Science in Lwów; headed by A. Zierhoffer.
- 1935–1943** – The Prussian Privy State Archives in Berlin-Dahlem publish Polish research papers in German – especially papers on Silesia, Pomerania, Warmia, and Masuria. The papers are typewritten as part of the *Publikationsstelle* series, which is the name of a special facility in the Berlin Archives. In 1938 the Berlin Archives became an organ of the German Ministry of Internal Affairs, with Heinrich Himmler as its Head. The special unit was designed to analyze research papers, speeches, comments, and press releases in order to create files on Polish researchers working in areas of special interest to the German government. Several dozen papers were translated into German – especially papers on historical issues.

Some of the translated Polish publications were papers in geography – including the works of Kazimiera Jeż (3 papers), Bolesław Olszewicz (3), Stanisław Srokowski (3), Karol Buczek (2), Wiktor Nechay (2), Antoni Wrzosek (2), Bogdan Zaborski (2), Franciszek Dziedzic (1), Stanisław

Lencewicz (1), Jerzy Smoleński (1), Józef Wasowicz (1), and Walenty Winid (1). Reviews and expert analyses were also prepared by German and Polish-German researchers such as Oskar Kossman, a geographer from Łódź who had received his doctoral degree in geography with the help of his research advisor, J. Smoleński. Kossman's reviews largely concerned demographic issues and Poles living abroad. Another geographer from Poland working at the special unit was Włodzimierz Kubijowicz.

- 1936** – The Ministry of Religion and Public Education establishes a “Tourism Studium” (Studium Turyzmu) at the Institute of Geography at Jagiellonian University on April 23. The Studium will end in 1939. The head of the Studium is Stanisław Leszczycki. The Studium publishes two publishing series: (1) *Papers of the Tourism Studium at Jagiellonian University*, six volumes are published; (2) *Communiqués of the Tourism Studium at Jagiellonian University*, 22 volumes are published and (3) journal *Polish Tourism* (1938–1939). Jagiellonian University's Tourism Studium is one of the first in the world, and plays a key role in the development of the geography of tourism in Poland and in other countries. Other accomplishments include the development of spatial planning, regional planning, and geography teaching programs. Some of the Tourism Studium's prewar publications are still cited today in the world research literature.
- 1936** – S. Leszczycki pursues research in human geography in Anatolia (Turkey).
- 1936** – The Polish Academy of Arts and Sciences, Warsaw Scientific Society, Lwów Scientific Society, and Academy of Technical Sciences establish the Council on Exact and Applied Sciences. The council consists of fifteen scientific committees including a Geography Committee, which includes the following researchers: E. Romer and J. Smoleński (Polish Academy of Arts and Sciences), W. Gorczyński and S. Lencewicz (Warsaw Scientific Society), S. Pawłowski (Lwów Scientific Society). Finally, J. Lewakowski represented the Military Geographic Institute. The task of each committee was to produce expert analyses and recommendations on each scientific discipline for the Council as well as for the government. Its other task was to represent Poland's scientific community on the international scene. The Polish Academy of Arts and Sciences provided its scientific committees with the designation of national committees. This was also true of the Geography Committee, which became the National Geography Committee. The Council on Exact and Applied Sciences and its various committees continued to function until the outbreak of World War II.

- 1936** – The Union of Mountain Regions is established. The head of the Union is the Minister of National Defense, General Tadeusz Kasprzycki. Some of the funding allocated to the Union is used for research. Geography researchers use some of the funding to do research on economic development in mountain regions, especially research on tourism and tourist town development. The Union includes a Regional Planning Bureau represented by Kraków geographer Jan Flis in the period 1936–1939. Bogdan Zaborski serves as a scientific expert at the Bureau.
- 1936** – A Geography Commission is established at the Society of Friends of Science in Poznań. Stanisław Pawłowski establishes and serves as the editor-in-chief of a new publishing series: “Prace Komisji Geograficznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk” (“Papers of the Geography Commission of the Society of Friends of Science in Poznań”). Six issues are published by 1939.
- 1936** – The 2nd International Diluvial Convention is held in Poznań.
- 1936** – The Association of Polish Teachers of Geography sends a letter to the Minister of Religion and Public Education on the issue of the “decline of the teaching of geography at the high school level.”
- 1936** – The Silesian Institute publishes a paper by Jan Moniak and Edward Stenz: *Basics of the climatology of Silesia*.
- 1936** – The Silesian Institute publishes a paper by Bolesław Olszewicz: *The oldest geographic descriptions of Silesia*.
- 1936** – August Zierhoffer establishes a new publishing series – “Prace Seminarium Geografii Gospodarczej” (“Papers of the Economic Geography Seminar”) – at the College of Foreign Trade in Lwów.
- 1936** – Stanisław Pietkiewicz earns a habilitation degree at the University of Warsaw based on his thesis: *Presentation of terrain on maps*.
- 1936** – Józef Borowik earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University based on his thesis: *Effects of the Vistula River on water quality in the Gulf of Gdańsk*. His research advisor is J. Smoleński.
- 1936** – The Russian translation of Miechowita’s 1517 *Treatise on the Two Sarmatias* is published in Moscow.
- 1936** – Wiktor Ormicki publishes his work: *The scientific basis of Polish population policy*. He is the first scientist to outline Poland’s research program in population geography.
- 1936** – The Flight School in Dęblin publishes a paper by Tadeusz Bogdanik: *Military Geography*.
- 1936** – Antoni Wrzosek works at the Silesian Institute and publishes *The current state and needs of Polish science in the area of the geography of Silesia*.

- 1936** – Jan Dylík publishes his work in Poznań: *Geographic analysis of forts and comments on early settlement patterns in Wielkopolska*.
- 1936** – Karol Buczek publishes *The geographic and historical basis of East Prussia*.
- 1936** – Bogdan Zaborski publishes *Poland's northern and western frontiers*.
- 1936** – Antoni Żabko-Potopowicz publishes *Introduction to the study of agricultural geography*.
- 1936** – Stanisław Leszczycki publishes his *Physiognomic types in Polish cities*.
- 1936** – Eugeniusz Romer publishes in Warsaw his paper – *The internal and external economic situation of Poland* – in the journal “Przegląd Współczesny” (“Contemporary Review”).
- 1936** – Maria Czeakańska publishes *On Polish geography in foreign textbooks*, where she describes how Poland is presented in German geography textbooks. She lectures on the subject at the 7th Convention of Polish Geography Teachers in 1936 in Katowice.
- 1936** – Edward Stenz publishes *Earth – physics of the globe, seas, and atmosphere*. The publication will be republished several times after World War II.
- 1936–1937** – The Książnica Atlas Publishing House of Lwów publishes a four-volume series of teaching materials: *Lecture in Geography*.
- 1936–1938** – August Zierhoffer establishes a new publishing series: “Prace Komisji dla Badań Krawędzi Podola” (“Papers of the Commission for Research on Northern Podole”).
- 1936–1938** – A new series is published in Warsaw: *Monographs on Geography and Commerce of the Exports Bulletin*. Seven volumes were published containing monographs on various countries.
- 1936–1938** – Four volumes of *Papers of the Geographic Department at the University of Vilnius* are published.
- 1936–1939** – Sixteen volumes of *Papers of the Geographic Institute of Jan Kazimierz University* are published in Lwów.
- 1936** – The Polish Seightseeing Society writes the first part of the planned *Geographic Dictionary of the Polish State*. Stanisław Arnold is the editor-in-chief. The project will not be completed due to the outbreak of World War II. Only one part is published by 1939 – an incomplete volume on Pomerania.
- 1937** – The Kraków Regional Planning Commission is established. The Ministry of Internal Affairs designates J. Smoleński as the Head of the Commission. S. Leszczycki and Kazimierz Dziewoński work with the Commission on key issues. The Commission replaces the Bureau of Regional Planning for the Podhale and Western Beskid Regions.

- 1937 – The Polish Academy of Arts and Sciences establishes the Committee for Mountain Area Research. One of the cofounders is J. Smoleński.
- 1937 – J. Smoleński is elected Dean of the School of Philosophy at Jagiellonian University for the 1937–1938 academic year.
- 1937 – Stanisław Gorzuchowski earns his habilitation degree in human geography at the University of Warsaw.
- 1937 – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Władysław Milata, Jagiellonian University, thesis: *The winter climate in the Carpathians*, advisor: J. Smoleński; (2) Józef Haliczzer [Staszewski], Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Quantitative maps and the center of population in Europe in approximately 1720, 1820, and 1930*, advisor: A. Zierhoffer; (3) Jan Ernst, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Regionalism in Podole in light of selected geographic and agricultural factors*, advisor: A. Zierhoffer.
- 1937 – W. Winid is named Director of the Department of Economic Geography at the Academy of Commerce in Kraków. Winid moves his habilitation process in human geography and his permit to teach at the college level from the University of Poznań to Jagiellonian University.
- 1937 – The Union of Mountain Areas and the Ministry of Internal Affairs organize a convention in Warsaw designed to discuss regional planning issues related to mountain areas. Renowned geographers speak at the convention: (1) Jerzy Smoleński – *Mountain areas in the Republic of Poland*, (2) Stanisław Leszczycki – *Geographic research in regional planning for mountain areas*, (3) Bogdan Zaborski – *Research in regional planning*.
- 1937 – J. Smoleński becomes a member of the Central Committee of Polish Political Research Institutions.
- 1937 – A Polish glaciological and geomorphological expedition headed by Aleksander Kosiba reaches the western coast of Greenland. The expedition also includes Stefan Bernadzikiewicz, Antoni Gawęł, Alfred Jahn, Stanisław Siedlecki, R. Wilczek, and Antoni Zawadzki.
- 1937 – The Polish Research Expedition Society is established in Warsaw by thirteen existing associations, research institutions, as well as public institutions such as the Polish Geographical Society and the National Meteorological Institute. The President of the new Society is General Tadeusz Kasprzycki. Its board of directors includes Walery Goetel, Stanisław Lencewicz, and Jerzy Smoleński. The Society sponsors a number of expeditions including Spitsbergen (Norway), Uganda, and the Himalayas. Unfortunately, the Society is not reactivated following World War II.

- 1937 – The quasi-private College of Social and Economic Sciences is established in Katowice. Antoni Wrzosek teaches economic geography at the College, and will continue to teach there after World War II. The College is nationalized in 1950 and renamed the College of Economics. Today it is called the Katowice University of Economics.
- 1937 – The Polish Soil Science Society is established.
- 1937 – S. Leszczycki publishes two theoretical papers on the geography of tourism: *Contemporary issues in tourism* and *Issues in the geography of tourism*. Both papers are still used today. Leszczycki also publishes a monograph: *The economic significance of health spa tourism in Silesia*.
- 1937 – Stanisław Kończak publishes his *Review of the hydrography and climatology of the Baltic Sea*.
- 1937 – Władysław Milata publishes *Snow cover in the Carpathians*. This is the first detailed paper published in Poland on snow cover in the Carpathians.
- 1937 – Stanisław Nowakowski publishes his last paper: *Research methods in mineral exploration*.
- 1937 – W. Ormicki publishes *The role of agricultural geography in national defense planning*. The paper draws a great deal of interest from the government and the business community. Ormicki also publishes *The limits of population capacity in Kraków Voivodeship*.
- 1937 – J. Smoleński publishes *Demographic issues and their significance for the nation*. He also publishes another paper: *Baltic area geopolitical boundaries*. In addition, Smoleński gives a lecture for members of Poland's foreign service – *Demographic issues and tasks for Poland*. The lecture content is later published.
- 1937 – Mieczysław Klimaszewski publishes *Morphology and diluvium of the Dunajec Valley from the Pieniny Mountains to the mouth of the river*.
- 1937 – Walenty Winid publishes *Economies of Baltic area lands between the Niemen River and the Gulf of Stettin*.
- 1937 – Rajmund Galon publishes *The geology and morphology of East Prussia*.
- 1937 – Stanisław Pawłowski publishes in Warsaw *The geology and morphological landscape of Pomerania*.
- 1937 – Aleksander Kosiba publishes a geographic monograph of Greenland.
- 1937 – Józef Wąsowicz publishes *Materials to accompany political geography of Poland*.
- 1937 – Jerzy Kondracki publishes *Studies on the morphology and hydrography of the Braślów Lake District*.
- 1937 – F. Uhorzak publishes *Cities in Poland – number, size, and location*.

- 1937 – Alfred Jahn publishes *Morphological review of the northern edge of Podole and adjacent areas between Kocurowski and Pohorylecki streams*.
- 1937 – Eugeniusz Romer publishes *Polish ownership of land in southeastern Poland* and *On the bio-sociology of the Republic of Poland*. The first edition is confiscated. Zarzewie Lwowskie publishes a second edition of this work.
- 1937–1938 – J. Smoleński serves as Chair of the National Council of Environmental Protection.
- 1937–1938 – The Lwów chapter of the Polish Sightseeing Society begins to publish the “Przegląd Krajoznawczy” (“Sightseeing Review”). Franciszek Uhorzczak serves as editor-in-chief. Numerous geographers from Lwów publish their research papers in the “Sightseeing Review”.
- 1937–1939 – Wiktor Ormicki founds a new publishing series at the Institute for Ethnic Research: “Prace Wydziału Populacyjno-Migracyjnego” (“Papers of the Population and Migration Division”). Seven issues are published by 1939. The main authors are W. Ormicki and J. Smoleński.
- 1937–1939 – Julian Czyżewski moves from the Jan Kazimierz University in Lwów to the Academy of Foreign Trade in Lwów. He is set to become a professor of economic geography at the latter. One of his key tasks was to establish an Institute of Geography at the Academy of Foreign Trade in Lwów.
- 1937–1939 – Bogdan Zaborski becomes a member of the Warsaw Regional Planning Commission.
- 1938 – Stanisław Pawłowski is elected Vice-President at the Amsterdam Congress of the International Geographical Union.
- 1938 – The Geographic Institute at Jagiellonian University as well as the Research Commission for Eastern Poland organize a 2nd Research Convention dedicated to the Middle and Eastern Carpathians in Poland.
- 1938 – The Research Committee for Eastern Poland at the Polish Academy of Arts and Sciences in Kraków establishes a Lemko Division of the Committee headquartered at the Geographic Institute at Jagiellonian University. The new unit is headed by J. Smoleński, and his main objective was to analyze Lemko demographics. In addition, W. Ormicki performed research on the geography and economy of Lemko regions. M. Klimaszewski performed research in physiography, and S. Leszczycki analyzed settlement patterns. Many research areas were also handled by geography students writing their master’s and seminar theses. The research program did not last long due to the outbreak of World War II in 1939.
- 1938 – J. Smoleński becomes a member of the Demographics Committee at the League of Nations. He becomes the Chair of the Committee in 1939.

- 1938 – Henryk Arctowski is elected Chair of the International Commission on Climate Fluctuations.
- 1938 – The following two individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Z. Figlewicz, Jagiellonian University, thesis: *Real population movement in Kraków Voivodeship in the period 1880–1931 versus the development of the region's railway network*, advisor: J. Smoleński; (2) J. Kondracki, University of Warsaw, thesis: *Research on the morphology and hydrography of the Braślav Lake District*; advisor: S. Lencewicz; (3) M. Taranowski, S. Batory University in Vilnius, advisor: K. Jantzen (?).
- 1938 – The following individuals take part in the Polish Glaciological Expedition to Spitsbergen (Oscar II Land): S. Bernadzikiewicz, B. Halicki, M. Klimaszewski, L. Sawicki. The organizing body is the Polish Polar Circle established by A.B. Dobrowolski.
- 1938 – A Department of Human Geography is established at the School of Liberal Arts at the University of Warsaw. Bogdan Zaborski becomes Chair of the Department and is designated associate professor.
- 1938 – On June 7 the Board of the Polish Academy of Arts and Sciences decides to dissolve the Geographic Commission due to lack of activity. Some members later wished to reactivate the Commission, while E. Romer was against it. The deliberations became moot with the outbreak of World War II in 1939.
- 1938 – Stanisław Nowakowski dies on March 11. Józef Czekalski replaces him as Head of the Center for Economic Geography at the University of Poznań.
- 1938 – Bogdan Zaborski is a coordinator of a mixed Polish-Slovak commission on the demarcation of a new boundary between Poland and Slovakia.
- 1938 – S. Pawłowski publishes *Geography as a science and an academic subject*. The book contains the most important works published by Pawłowski. In addition, Pawłowski publishes an essay: *On the renaissance of political geography*.
- 1938 – Józef Wąsowicz publishes the *Geographic evaluation of the defensive position of Poland*.
- 1938 – Jerzy Ernst publishes *Selected themes in the agricultural geography of Podole*.
- 1938 – Mieczysław Klimaszewski publishes a *Landscape Research Questionnaire*. The document was cited by other geographers on numerous occasions after World War II.
- 1938 – S. Leszczycki publishes in Kraków: *The Podhale region – geographic basis for regional planning*. The paper includes a map: *Regional Plan for Podhale*. This is the first paper in Polish geography on research methods designed to utilize geography in a systematic manner in order to produce a regional plan. The paper is still used today in geography research and spatial planning

due to its value as a source of well-defined geographic research methods, wide variety of research methods, quality of research results, and its list of sources cited – 650 sources in geography alone. Another papers written by Leszczycki is also published: *Regional planning case studies for tourist and spa regions* and *The role of the natural geographic environment in regional planning*.

- 1938 – Issue No. 2 of the “Czasopismo Geograficzne” (“Geographic Journal”) is dedicated to Gdańsk. Pawłowski writes the editorial – *Significance of Gdańsk to Poland*. Other contributors include M. Czekańska, R. Galon, F. Barciński, W. Winid, and M. Kielczewska.
- 1938 – Bonifacy Gajdzik publishes a study: *Systematic physiographic research at the Warsaw Regional Planning Commission*.
- 1938 – Michał Janiszewski publishes the very valuable *Geographic Atlas of Poland for Middle School Grades I and IV*.
- 1938 – The Main School of Commerce in Warsaw publishes a paper by Jerzy Loth: *The purpose of learning economic geography, its nature, goals and objectives*.
- 1938 – Eugeniusz Romer publishes his *Views on the climate of Poland*.
- 1938 – Hanna Szarzyńska-Rewska presents her research findings: *The state of human geography research in Wołyń*.
- 1938 – The Department of Geography at the University of Warsaw completes a catalogue of lakes in the Polesie region of eastern Poland. The results are published in Volume 24 of the journal *Papers of the Department of Geography at the University of Warsaw*. Sample papers include *Several large lakes in northern Polesie* by S. Lencewicz and *The catalogue of lakes in Polesie* by J. Kondracki.
- 1938 – Teofil Bissaga publishes his *Railway Geography of Poland*.
- 1938 – A. Zierhoffer publishes two works: (1) *The role of southeastern lands in the Republic of Poland*, (2) *General geographic and economic characteristics of the Polish state*.
- 1938 – Bogumił Krygowski publishes a large guidebook for educators: *Geographic school trips – guide for teachers and future teachers at elementary, middle, and high schools as well as tourism experts*.
- 1938 – Bogdan Zaborski publishes *Research in regional planning*.
- 1938 – Wiktor Ormicki publishes *Natural population changes*. Contemporary Polish geographers (Adam Jelonek) have noted striking similarities between the population component system proposed by Ormicki and that proposed by J.W. Webb in his paper *The natural and migrational components of population changes in England and Wales, 1921–1931*. Webb’s paper was published in 1963, which was 25 years after Ormicki’s paper.
- 1938 – Adam Malicki publishes *Types of villages in Poland*.

- 1938** – “Zarzewie Lwowskie” publishes *Advice and warnings (1918–938)* by E. Romer. It is a collection of Romer’s papers and speeches – some concerning geography.
- 1938** – Bolesław Olszewicz publishes *Picture of modern Poland – facts, numbers, and tables*.
- 1938** – Walerian Łoziński publishes *Soils of Upper Silesia – Part One*.
- 1938** – The Silesian Institute attempts to publish an *Atlas of Silesia*. The first maps are created by B. Zaborski and cover population and religion in Silesia Province.
- 1938–1939** – S. Bernadzikiewicz leads a Polish expedition to the Ruwenzori Massif in Uganda. Expedition participants included E. Loth, S. Gorzuchowski, and T. Wiśniewski.
- 1939** – J. Smoleński and S. Leszczycki are designated by the Minister of Internal Affairs as members of the Sandomierz Regional Planning Commission.
- 1939** – The 2nd Convention of Kraków Geographers is held on February 3–4 and is dedicated to the memory of Ludomir Sawicki.
- 1939** – A. Karpiński leads the first Polish expedition to the Himalayas. The expedition also includes S. Bernadzikiewicz, J. Bujak, and J. Klarner, and reaches Eastern Nanda Dewi Mountain (elevation: 7,436 m).
- 1939** – The Polish Society of Urban Planners organizes the Warsaw Urban Planning Competition. The following geographers lecture as part of the event’s program: S. Leszczycki, K. Dziewoński, B. Zaborski, B. Malisz.
- 1939** – The 8th National Convention of Geography Teachers is held in Kraków. It is the last meeting of Polish geographers before World War II. The meeting is organized by J. Smoleński, W. Ormicki, and J. Stanoch. The keynote lecture is given by S. Pawłowski: *Geography and National Defense*. All the convention organizers would be later murdered at German death camps.
- 1939** – August Zierhoffer is elected Dean of the School of Mathematics and Natural Sciences at Jan Kazimierz University in Lwów for the academic year 1939–1940.
- 1939** – The Volyn Scientific Society organizes a large conference dedicated to loess. Virtually all Polish geographers and geologists doing Quaternary research attend the event.
- 1939** – Poland’s Ministry of Religion and Public Education rescinds Włodzimierz Kubijowicz’s right to teach at the School of Philosophy at Jagiellonian University on June 16. He is also not permitted to teach below the college level. The basis for this decision is his stance on Ukrainian nationalist issues and the notion of Greater Ukraine. Kubijowicz was known for negating Poland’s

borders. This type of nationalist activity was unknown at Jagiellonian University and had been unknown for centuries. Hence, Kubijowicz suffered the consequences of his political activity. This may explain why he made no attempt to help free his colleagues following their arrest by German authorities as part of *Sonderaktion Krakau*.

- 1939** – Adam Malicki begins the process of earning his habilitation degree in Lwów. He will not complete his degree until after World War II.
- 1939** – Wanda Rewieńska, working at Stefan Batory University in Vilnius, begins the process of earning her habilitation degree in human geography at the School of Philosophy at Jagiellonian University. Her habilitation thesis is: *Cities and towns in northeastern Poland – topography, maps, physiognomy – a study in human geography* (Vilnius 1938).
- 1939** – The following two individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Alfred Jahn, Jan Kazimierz University in Lwów, thesis: *Research on the structure and temperature of soils in Western Greenland*, advisor: August Zierhoffer; (2) Wincenty Sokolowicz, Stefan Batory University in Vilnius, : *Climate change in Europe*, advisor: K. Jantzen (?).
- 1939** – The Council of the School of Philosophy at Jagiellonian University is set to review the professional status of W. Ormicki at its September meeting. W. Ormicki will be considered for the position of full professor based on his application from June 15.
- 1939** – A collection of papers and presentations by E. Romer is published under a common title: *Land and state – several geopolitical issues*.
- 1939** – Volume Three of the *Great Universal Geography* includes a paper – *Human Geography* – by Bogdan Zaborski and Antoni Wrzosek. It is one of the most important works in Polish social and economic geography – and remains unmatched till this day.
- 1939** – S. Leszczycki publishes a synthesis of research on tourism in the Carpathians: *The basis of the health spa economy in the Carpathians*.
- 1939** – Florian Barciński publishes *Poland's mineral resources and its potential for industrial growth*.
- 1939** – Józef Haliczzer [Staszewski] publishes his paper: *The Polish population across the ages relative to overpopulation and emigration from Poland*.
- 1939** – The City Government of Łódź publishes Jan Dylik's *Łódź and vicinity – geographic guidebook*.
- 1939** – J. Szafarski earns his habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *On studies of the morphology and diluvium of the southern slopes of the Tatras*.

- 1939** – Eugeniusz Romer publishes a map – *The Climate of Poland* – and a text to accompany the map: *On the climate of Poland – a supplement for teachers*.
- 1939** – W. Ormicki publishes *Poland's demographic program*.
- 1939** – Stanisław Pawłowski publishes three papers: (1) *Polish colonial intentions*, (2) *The role of geography in the lives of nations*, (3) *Political issues in colonialism*.
- 1939** – J. Smoleński publishes two key papers: (1) *Geographic basis for the reality of Poland*, (2) *The rate of natural population growth and its international implications*.
- 1939** – J. Czyżewski publishes *Lands of southeastern Poland – a geographic review*.
- 1939** – The Polish Academy of Arts and Sciences publishes the first collection of reproductions of old maps of Poland. The publication is edited by K. Buczek and its title in Latin is: *Monumenta Poloniae Cartographica*. Virtually all copies were destroyed by the occupying German forces. Several copies survived in the Jagiellonian Library and National Library.
- 1939** – Jan Flis publishes *The Sącz region and its boundaries*.
- 1939** – Zofia Cichocka-Petrażycka publishes *German and Czech colonies in Wołyń*.
- 1939** – Tadeusz Brzeski publishes *Geography and Economics*.
- 1939** – Just weeks before the outbreak of World War II, Bolesław Olszewicz uses the pseudonym Henryk Werniński to publish a political brochure: *Adolf Hitler on Poland and Poles*. In the brochure, he describes Hitler's geopolitical ambitions.
- 1939** – Shortly before the outbreak of World War II, Franciszek Dziędzic sends a new textbook to the printers: *Agricultural Districts of Poland*. The book is never published. Only several copies of trial editions of certain fragments of the book remain.
- 1939** – In August Germany publishes a propaganda brochure whose title in German is: *Politische Wissenschaft in Polen und ihre Organisation (Political science in Poland and its organization)*. The brochure discusses Polish research in political science and is published by a Nazi organization known as the *Bund Deutscher Osten (Union of Eastern Germany)*. The organization was known for organizing anti-Polish meetings and rallies in Germany. The following geographers are named as enemies of the Third Reich: Jerzy Smoleński, Antoni Wrzosek, Stanisław Pawłowski, Eugeniusz Romer, Stanisław Srokowski.

7. *The Second World War Years* (September of 1939–May of 1945)

1939 (September–October) – The German army invades Poland on September 1. The Second World War begins, and will last more than six years. The Soviet army crosses the eastern border of Poland on September 17. In this manner, Stalin joins Hitler in executing his evil plan to destroy Poland. The Polish Army begins to fight the second invader. Larger cities gradually fall under enemy control; for example, Katowice on September 4, Kraków on September 6, Łódź on September 9, Poznań on September 12, Vilnius on September 19 (Soviet army), Lwów on September 22 (Soviet army), and Warsaw on September 28.

The Germans establish a semi-autonomous administrative region called the “General Governorate” out of a part of the occupied territory of Poland in October of 1939. Its seat is located in Kraków. The Nazi official Hans Frank is appointed Governor General. The headquarters of the government of the Governorate is located in the building of the Academy of Mining. The governor’s headquarters is located at Wawel Castle.

1939 (September–October) – The Germans were looking for Stanisław Pawłowski already in September. The Gestapo arrested him in Poznań on October 14. He was accused of making anti-German statements in one of his public speeches in June of the same year in Freedom Square in Poznań. The speech was about the German minority in Poland, among other things. Moreover, German authorities accused Pawłowski of publishing, via the Poznań University Geographic Institute, an *Atlas of geographic names of Western Slavic Lands* by Stanisław Kozierowski. Pawłowski was also accused of making a public speech with the title *Geography and the defensibility of the nation*. He made the speech in Kraków on May 28, 1939, at the 8th Convention of Geography Teachers. Stanisław Pawłowski was put in a German prison on Młyńska Street. In December he was transported to Fort No. 7 in Poznań, where he was imprisoned. Fort No. 7 was the first German concentration camp on Polish territory. Pawłowski gave daily lectures while at the camp, in which he told his fellow prisoners about his numerous travels.

1939–1945 – Poland’s Military Geographic Institute (MGI) was evacuated to Lwów when the war began. Some personnel were able to get through to France, where the MGI resumed its work. After the German invasion and fall of France in 1940, the MGI moved to Great Britain. Initially, its seat was in London. Yet, it was quickly moved again, to Edinburgh, Scotland, where the MGI functioned until 1946. Its employees prepared maps for the Polish military and the British Intelligence Service. Moreover, the MGI supplied maps to the Home Army in occupied Poland. Not all MGI geographers made it to the West. Many geographers were arrested after September 17, 1939, by the attacking Soviet armies and sent to internment camps. Many were subsequently transported to Katyń Forest in western Russia, where they were murdered by Soviet forces in April of 1940.

1939–1945 – A large group of Polish geographers was imprisoned in German POW camps (German name: oflag/stalag). This included Mieczysław Dorywalski, Rajmund Galon, Juliusz Jurczyński, Jerzy Kondracki, Władysław Kowalski, Kazimierz Łomniewski, Jerzy Młodziejowski, Michał Więckowski, Józef Zaremba, Tadeusz Żebrowski, and officers of the Military Geographic Institute. The Soviets, on the other hand, imprisoned some geographers in POW camps where they were usually murdered, but most were sent to remote locations in the middle of Russia.

1939 (September through December) – The German invaders begin to show their true intentions with respect to the Polish people. Educated people in Poland are often singled out and attacked by the German authorities. Polish citizens associated with culture, science, and education are targeted in a special way. Scientists representing a variety of disciplines, including geography, are harshly persecuted. In fact, geography is one of the sciences that the Nazis consider to be especially dangerous to the Third Reich. This statement is substantiated by a fragment of a document issued by the German NSDAP Office of Racial Policy on November 25, 1939, regarding schools and education in the General Governorate:

“Universities and other colleges, professional and technical schools, and high schools were always centers of Polish chauvinist education and that is why they should be closed. Only elementary schools should be allowed, which should teach only the most basic things: math, reading, and writing. **Studying the fields important to the existence of a nation, such as geography, history, history of literature, and physical education, must be forbidden**” [emphasis added – AJ].

1939 (November) – The infamous special operation *Sonderaktion Krakau*, organized by the Germans on November 6, 1939, at Jagiellonian University, was the first indication of the German war launched against Poland's educated classes. As ordered by the Gestapo, the Rector of Jagiellonian University, Tadeusz Lehr-Splawiński, invited all of the university's professors to a lecture. The subject of the lecture was supposed to be the attitude of the Third Reich and National Socialism towards the issues of science and higher education. The *SS-Sturmbannfuhrer* Bruno Mueller was to be the speaker. The Rector was convinced that the German lecture finally meant that the Nazi authorities would agree to reopen the university. Almost all Jagiellonian University professors gathered in the building of Collegium Novum, as did many other people of science from other area colleges, including the faculty of the Academy of Mining as well as that of the Academy of Commerce. The lecture turned out to be a trap, perfidiously prepared by the German authorities. In a short speech, Mueller made the following statements (an excerpt):

"Gentlemen, I called you in to tell you that the University in Kraków has always been a focal point of anti-German sentiments, and in this unkind atmosphere raised the youth [...]. That is why you will be arrested and sent to a concentration camp".

In the meantime, the building of Collegium Novum was surrounded by SS troops, who brutally treated and arrested the professors.

The 6th of November, 1939, became the most tragic date in the history of geography in Kraków and in Poland. The group of 183 imprisoned professors from Kraków included a number of geographers: Jerzy Smoleński, Wiktor Ormicki, Stanisław Leszczycki, Stanisław Korbel, and Walenty Winid (Academy of Commerce).

1939–1940 – The professors from Kraków were transported by the Nazis to Wrocław and imprisoned there. Many of the professors were looking for ways to kill time and keep their thoughts on something unrelated to their present situation. A number of scientific talks were held in the evening, already after turning off the lights at 7:00 PM. Geographers also provided a number of lectures: Wiktor Ormicki on the Italian colonization of Libya and the problem of internal colonization in Poland and Stanisław Leszczycki on regional planning. Each prisoner was assigned an identification number (Smoleński was no. 5280, Ormicki 5298, Leszczycki 5322).

The prisoners were then transported to the Sachsenhausen concentration camp. Even then, they did not forget the necessity to maintain their morale

in spite of the inhuman living conditions. The prisoners organized what they called “Camp University”. The purpose of this was to continue giving scientific talks. It also included the learning of foreign languages. Almost 300 lectures were given by February of 1940. Geographers such as Wiktor Ormicki, Stanisław Leszczycki, Walenty Winid, and Jerzy Smoleński gave lectures. The lecture given by Ormicki on the program of economic development in Poland stirred a lot of interest. A course in stenography, taught by Stanisław Korbel, was highly popular. Smoleński gave a lecture for the last time during the Christmas holidays.

Jerzy Smoleński died on January 5, 1940. S. Korbel and W. Winid were released from Sachsenhausen. However, S. Leszczycki and W. Ormicki were transported to the Dachau concentration camp. Professor Angelo Mariotti of Sapienza University in Rome was one of the people who had intervened on Leszczycki’s behalf. The two men had known each other since the mid-1930s. Mariotti had published a paper on Italian tourism in the publishing series *Communiqués of the Tourism Studium at Jagiellonian University* (No. 17, 1939). Leszczycki was released from Dachau on January 14, 1941.

1939/1940 – The first underground cell of the Geographic Service was the map depot in Warsaw. Edward Rühle – nicknamed Gozdawa – was its commander.

1939–1945 – Several hundred Polish geographers were killed during the Second World War – about 100 of whom came from Warsaw.

Polish geographers murdered in German concentration camps

(list ordered by date of death):

Jerzy Smoleński (1881–1940), Director of the Geographic Institute at Jagiellonian University – Sachsenhausen; **Jakub Stefan Cezak** (1887–1940), teacher, Zgierz – Mauthausen–Gusen; **Zdzisław Simche** (1905–1940), former assistant at the Geographic Institute at Jagiellonian University, associate of W. Ormicki – Auschwitz; **Wiktor Fajkosz** (1902–1940), teacher in Silesia – Mauthausen-Gusen; **Wiktor Ormicki** (1898–1941), assistant professor at the Geographic Institute at Jagiellonian University – Gusen; **Karol Pietsch** (1901–1941), teacher in Lublin – Auschwitz; **Wincenty Burakiewicz** (1883–1942), teacher, Suwałki – Buchenwald; **Adam Gadomski** (1894–1942), former assistant at the Geographic Institute (Jagiellonian University), associate of J. Smoleński and L. Sawicki – Auschwitz; **Władysław Kania** (1885–1942), teacher, Mielec – Sachsenhausen; **Jakub Scholl** (+1942), teacher in Lwów – Lwów concentration camp at Janowska; **Julian Stanoch**

(1902–1942), former assistant at the Geographic Institute at Jagiellonian University – Auschwitz; **Władysław Breitmeier** (1915–1943), assistant at the Geographic Institute at Jagiellonian University – Auschwitz; **Adam Wisłocki** (1888–1943), teacher, national expert on tourism, pioneer of water-oriented tourism, film censor, Warsaw – Mauthausen; **Idalia Sujkowska** (1894–1943), teacher in Warsaw – Auschwitz; **Halina Żółtowska** (1897–1944), teacher in Warsaw – Auschwitz; **Jan Janiczek** (1898–1944) – Gross-Rosen; **Stanisław Poniatoski** (1884–1945), University of Warsaw Department of Geography – Flossenbuerg-Litomierzyce; **Maria Rylke** (+1945), teacher, Warsaw – Ravensbrueck; **Walenty Winid** (1894–1945), Chair of the Department of Economic Geography, Academy of Commerce in Kraków – Auschwitz.

1940 – Jerzy Smoleński died on January 5 at 4:00 AM due to illness and exhaustion. The camp command notified the geographer’s wife of his death by sending a telegram stating that calcification of coronary vessels was the cause of his death. His death echoed around the world. On January 26, 1940, BBC radio in London broadcast the following communication:

“A well-known Polish geologist and geographer, George Smoleński, died in a German concentration camp. He fell victim to the beastly cruelty of the Germans. Professor Smoleński [...], an author of many scientific works, was 60.”

Obituaries about the deceased were published in the British, Canadian, and American press – some shorter and some containing more information. His contributions to the development of Polish and world geography were emphasized. A memorial Mass was said at the Polish Church in Paris on February 22, 1940, for Jerzy Smoleński and other professors who had died at Sachsenhausen.

The day after Smoleński’s death, the prisoners secretly assembled at the camp in celebration of his memory. Speeches were delivered. W. Ormicki spoke of the scientific contributions of the deceased geographer, and S. Leszczycki spoke of his accomplishments as the director of the Geographic Institute at Jagiellonian University. Michał Siedlecki spoke next, although he could barely speak due to pneumonia. He described Smoleński in moving words as a good person and colleague. Ignacy Chrzanowski spoke after Siedlecki. He pointed out Smoleński’s traits of character, his composure, calmness, and cheerfulness. Chrzanowski saw the cause of such spiritual personality of the deceased in his deep and at the same time quiet religiousness. Finally, Tadeusz Banachiewicz was the last speaker at the celebration. He turned

the attention to the scientific works of Smoleński, which were somewhat related to astronomy. It should be noted that professors Siedlecki and Chrzanowski both died at the camp just a few days later.

When Helena, Smoleński's wife, received the news of her husband's death, she obtained a travel permit. She used her permit on January 6, 1940, when she traveled to Berlin with her son Stanisław, who was a Catholic priest. Once in Berlin, she asked an outstanding German geologist and geomorphologist, Professor Paul Woldstedt, for help. He was Smoleński's friend. Professor Woldstedt did help and thanks to him the professor's wife and her son were able to see the body of their husband and father at Sachsenhausen Camp. It was an unusual event. Surely, it was one of the very few cases where a German citizen dared to intervene on behalf of a Polish citizen by talking to the Gestapo. Subsequently, Smoleński's body was cremated, and Professor Woldstedt also saw to it that those were in fact Smoleński's ashes that were in the urn being sent to the widow. The urn with the ashes was delivered to Kraków and placed in a tomb at Rakowicki Cemetery. Professor Woldstedt continued to maintain contact with a certain student of Professor Smoleński – Mieczysław Klimaszewski – after the end of World War II.

Poland lost an outstanding geographer, one of the best geomorphologists in the world, an outstanding expert on demographic issues of Europe, and co-founder of the Polish school of political geography. Smoleński was the Director of the Geographic Institute at Jagiellonian University for many years, a member of the Polish Academy of Arts and Sciences, Secretary General of the Polish National Geographic Committee, and Chairman of the Demographic Commission at the League of Nations. Smoleński was characterized by integrity and an unusual fortitude throughout his entire life. The Germans had proposed to release him from prison in exchange for signing a declaration of not pursuing any political activity and agreeing to work for the German Ostinstitut – he categorically refused.

1941 – Wiktor Ormicki was transferred from Sachsenhausen Camp to Dachau, and then to the Mauthausen Gusen Camp. This happened because Ormicki admitted he had Jewish ancestry – his last name was Nussbaum until 1924, but his family had been Christian for a long time. His fellow prisoners wrote: "One day we saw Ormicki wearing a yellow star on his chest. We knew what that meant. It was equivalent to a death sentence, it equaled being sentenced to death – the death of a martyr in the most literal meaning of the word.

Ormicki did not give up his scientific work and activities that served to popularize geographic knowledge until the last moments of his life. He gave lectures on Saturdays and Sundays to a group of prisoners that at times numbered 200 people. While at the camp, Ormicki showed a steadfast character and courage, in spite of being aware of death being prepared for him. The perfidious nature of the Germans was shown in that he was given the “choice” of the kind of death he was going to die – by drowning or by hanging. He chose the latter.

"When going to his death, on September 17, he said these great words: I know why they are calling me [...]. But I am going calmly. I am going with this deep conviction that I am not dying without purpose, that this is all for Poland".

Wiktor Ormicki was hanged at 7:30 AM. He died a martyr's death. Everybody talked about the murder in the camp for a long time. Historians consider the date of Ormicki's death to be the end of the Nazi special operation *Sonderaktion Krakau*.

An outstanding geographer was murdered – one of the founders of Polish regionalism and Polish human geography. Ormicki was the most exceptional Polish geographer of the younger generation at the time. He also worked for the Institute for Ethnic Research in Warsaw, where he managed the Division of Population and Migrations. The process of awarding Wiktor Ormicki the title of full professor had been initiated at the end of June of 1939. The outbreak of World War II had interrupted the process.

1945 – Professor Walenty Winid died on January 19 in the Auschwitz concentration camp in occupied Poland. He was the Chairman of the Department of Economic Geography at the Academy of Commerce in Kraków, and an assistant professor at Jagiellonian University. Winid had been associated with the Geography Department at the University of Poznań for many years. He was a pioneer of implementing quantitative research methods in geography and cartography, and a researcher in the field of American studies. Winid was imprisoned for the first time on November 6, 1939, after being arrested during *Sonderaktion Krakau*. He returned from Sachsenhausen in 1940 and was arrested by the Germans once again in 1943.

Polish geographers executed by German firing squads and by the firing squads of Ukrainian and Lithuanian collaborators:

Stanisław Pawłowski (1882–1940), Director of the Institute of Geography at the University of Poznań, Fort No. 7 – Poznań; **Franciszek Mączak** (1898–1941), geography teacher in Kremenets – Kremenets; **Zdzisław Opolski** (1884–1941), geography teacher in Kremenets and an employee of the National Geological Institute in Lwów – Kremenets; **Helena Paliwodzianka** (1894–1941), geography teacher in Kremenets and scoutmaster – Kremenets; **Antoni Łomnicki** (1881–1941), professor at Lwów Polytechnic University – Lwów; **Roman Jacyk** (+1941), teacher – Stanisławów; **Franciszek Sawicki** (+1941), teacher in Stanisławów – Stanisławów; **Wanda Rewieńska-Pawelkova** (1897–1942), Department of Physical Geography at Stefan Batory University, Vilnius – Ponary near Vilnius; **Mikołaj Taranowski** (1906–1942), Department of Physical Geography at Stefan Batory University, Vilnius – Ponary near Vilnius; **Czesław Jaksza Bykowski** (1893–1943), teacher in Warsaw – Warsaw, Pawiak prison; **Stanisław Wołosowicz** (1889–1943), assistant professor at the Polish Free University – Warsaw; **Józef Migacz** (+1944), teacher – Nowy Sącz; **Zdzisław Krasnorada Wójcik** (1915–1944), geography student at Jagiellonian University – Kraków.

1940 – Stanisław Pawłowski was executed by a German firing squad on January 6 around 3:00 PM. One of his fellow prisoners wrote:

“He was very level-headed, collected, and placid. He kept our spirits up and was very friendly until the last moments of his life”.

A document concerning the professor’s death was not issued by the German Registry Office until several months later, when a death certificate was issued to his wife at the end of October. The following was listed as the cause of death: *He was shot dead while escaping*. Pawłowski was an outstanding geographer and researcher investigating issues in the fields of geomorphology, human geography, political geography, and geography teaching methods. He was respected among geographers internationally. Pawłowski was the founder of the Institute of Geography at the University of Poznań and served as its director for many years. He was also a member of the Polish Academy of Arts and Sciences as well as the Rector of the University of Poznań, Chairman of

the Geographical Society in Poznań, and Vice-President of the International Geographical Union starting in 1938.

It is also important to add that Pawłowski's children, Przemysław (1942) and Wanda (1943), died at the Auschwitz concentration camp.

- 1942** – Wanda Rewieńska-Pawełkova was executed by a firing squad on November 21 in Ponary near Vilnius. The firing squad consisted of Lithuanian nationalists collaborating with the Germans. She was a well-known geographer of the younger generation and a scoutmaster as well as an employee of Stefan Batory University in Vilnius. Rewieńska-Pawełkova raised the spirits of her fellow prisoners with words of comfort until the last moments of her life. She was aware of the fact that she was going to be executed by a firing squad. Just before she left the prison cell, she said: *“I am going to Ponary. To my death...”*. She was an outstanding human geographer. Immediately prior to the outbreak of World War II, Rewieńska-Pawełkova began to work towards her habilitation degree at Jagiellonian University.

Geographers who died in the Warsaw Uprising (August–September 1944):

Anna d’Abancourt-Koczwarowa (1897–1944), former assistant at the Geographic Institute at the University of Lwów, editor-in-chief of the journal “Przyroda i Technika” (“Nature and Technology”); **Tadeusz Dybczyński** (1886–1944), assistant at the University of Warsaw; **Stanisław Lencewicz** (1889–1944), Director of the Department of Geography at the University of Warsaw; **Maria Polackówna** (1878–1944), geography teacher in Lwów and former assistant at the Geographic Institute at the University of Lwów.

- 1944** – On September 1st Professor Stanisław Lencewicz and his wife Maria march in a crowd of Warsaw residents being expelled from the city. The process is supervised by Ukrainian SS members – many of whom are drunk and violent. Lencewicz is believed to have helped protect a young woman from Ukrainian soldiers who wanted to rape her. The soldiers respond by pushing Mr. and Mrs. Lencewicz into an alley and shooting them to death. There in an alley died one of the most famous Polish geographers and the founder and director of the Geography Department at the University of Warsaw as well as a member of the Warsaw Scientific Society. Finally, Lencewicz is remembered as a valued physical geographer with an international reputation.

Geographers murdered at Katyń and other Soviet death camps:

Bronisław Leopold Buniakowski (1903–1940), a geography graduate of Jan Kazimierz University in Lwów, geography teacher; **Tadeusz Czort** (1904–1940), former president of the Student Geographers Association of the Jagiellonian University, coworker at the Geographic Institute at Jagiellonian University in Kraków; **Władysław Deszczka** (1892–1940), former assistant at the Geographic Institute at the University of Poznań, employee of the Military Geographic Institute, Warsaw; **Stanisław Kołodziejczyk** (1903–1940), meteorologist at the National Institute of Meteorology in Warsaw; **Edward Kazimierz Kremky** (1909–1940), geography graduate of Jagiellonian University, employee of the Rural Culture Institute in Warsaw; Lieutenant Colonel and geographer in the Polish Army **Jerzy Lewakowski** (1891–1940), Commander of the Military Geographic Institute in Warsaw; **Piotr Jan Smarzyński** (1904–1940), geography graduate of Jagiellonian University, geography teacher; **Wiktor Paweł Nechay de Felseis** (1895–1940), former assistant at the Department of Geography at the University of Warsaw, employee of the Center for Geology and Paleontology at the Lwów Polytechnic, former employee of the Silesian Museum in Katowice, prisoner of the Soviet secret service in Kiev. An additional 70 members of the Geography Officers Corps from the Military Geographic Institute were murdered by Soviet forces in Katyń, Kharkov, and Mednoye during World War II.

Geographers – soldiers who were killed or died while serving Poland

Tadeusz Betleja (1901–1939), teacher, geography graduate of Jagiellonian University, September 1939 Campaign at Ciepeliów; **Antoni Kudławiec** (1904–1939), teacher, geography graduate of the University of Warsaw, September 1939 Campaign at Kałuszyn; **Jan Jasiński** (1901–1939), teacher, geography graduate of the University of Poznań, September 1939 Campaign at Kutno (died in Łódź); **Jan Kornaus** (1890–1943), lieutenant colonel, worked with the Institute of Geography at the University of Lwów, worked as a geographer with the Middle Eastern Military Command, died in Ramlah (present-day Israel); **Krzysztof Beres** (1915–1944), worked with the Geographic Institute and the Department of Geology at Jagiellonian University, soldier of the Polish Home Army, died in battle at Kajetanowice.

Polish geographers who were killed in German custody and those who died of illnesses that could not be treated in wartime:

Kazimierz Jantzen (1885–1940), meteorologist and professor at Stefan Batory University in Vilnius; **Antoni Sujkowski** (1867–1941), Director of the Center for Polish Economic Geography, Main School of Commerce, Warsaw; **Władysław Gumpłowicz** (1869 –1942), Director of the Center for Economic Geography at the Polish Free University, Warsaw; **Anna Nałkowska** (1862–1942), widow of Waław Nałkowski, Warsaw; **Anna Ponikowska** (died in 1942), librarian at the University of Warsaw Library, Warsaw; **Mieczysław Lewiński** (1905–1942), teacher and writer, prison in Kraków; **Maria Jasińska** (died in 1943), teacher, Warsaw; **Walerian Łoziński** (1880–944), geographer, soil scientist, Director of the Department of Soil Science at Jagiellonian University, Kraków; **Paweł Sosnowski** (1865–1944), geography teacher, Warsaw; **Teofil Szumański** (1875–1944), cartographer at Jan Kazimierz University, Lwów; **Maria Zdobnicka** (died in 1943), geographer, teacher in Kremenets, prison in Kremenets; **Adam Niedźwiecki** (died in 1944), geographer and teacher in Kremenets, Sokółów Podlaski.

Geographers – soldiers:

Polish Army in the West: Zdzisław Czeppe, Kazimierz Dziewoński, Mieczysław Fleszar, Jan Flis, Władysław Henoch, Stefan Legeżyński, Władysław Midowicz, Władysław Milata, Bogdan Zaborski, Apoloniusz Zarychta.

Underground Poland:

Polish Home Army: Warsaw: Janusz Paszyński, Jerzy Kostrowicki, Maria Irena Mileska, Anna Dylkowa, Stefan Zbigniew Rózycki, Edward Rühle, Halina Radlicz-Rühlowa, Wiesława Richling-Kondracka, Halina Tagowska-Klatkowa, Stanisław Berezowski, Leszek Kosiński, Wojciech Lipnicki, Lech Ratajski, Jerzy Kamiński, Jan Janiczek, Jadwiga Włodek-Sanojcową; **Lwów:** August Zierhoffer, Julian Czyżewski, Józef Wąsowicz, Jan Rogowski; **Włodzimierz Zinkiewicz (later Puławy); Vilnius:** Lucjan Koc, Wanda

Rewieńska-Pawelkova, Wiktor Taranowski; **Kraków:** Krzysztof Beres, Adam Gadomski, Mieczysław Kłapa, Stanisław Leszczycki, Andrzej Lorentski, Andrzej Łaszczyński, Jerzy Pokorny, Julian Stanoch, Zdzisław Krasnorada Wójcik; **Lublin:** Tadeusz Wilgat, Stanisława Zajchowska; **others:** Zbigniew Mossoczy, Elfryda Trybowska, Czesław Trybowski, Jerzy Zaleski; **Peasant Battalions:** Karol Buczek (Kraków), Jan Gruszka (Kielce region).

Geographers imprisoned by the Soviet Union:

Bogdan Zaborski (UW) – Imprisoned by Soviet forces in 1940 in Lwów and later transported to Norilsk. Freed in 1941 thanks to the Sikorski-Majski Agreement, Zaborski travels to London. The Polish Government in Exile requests that he establish and manage a Geography Bureau and Cartographic Reproduction Facility – Zaborski does not return to Poland; **Michał Janiszewski** (Lwów– Warsaw) – Siberia, Gorky Region, Kemerovo Region, and coal mine. Janiszewski returns to Poland in 1946; **Władysław Wojtowicz** (Lwów) – Siberia – returns to Poland in 1954; **Kazimierz Kulwieć**, teacher, expert on tourism, former editor of “Earth” magazine, dies near Arkhangelsk (Russia) in 1943.

1939–1945 – Selected clandestine centers of geography education at the college level and instructors:

KRAKÓW

Jagiellonian University – Józef Szaflarski (coordinator), Mieczysław Klimaszewski, Stanisław Leszczycki, Julian Tokarski,
Academy of Commerce – Walenty Winid, Józef Szaflarski, Stanisław Korbel.

LWÓW

University of Lwów – August Zierhoffer, Aleksander Kosiba,
Academy of Foreign Trade – August Zierhoffer, Julian Czyżewski, Aleksander Kosiba.

WARSAW

University of Warsaw – Stanisław Lencewicz, Stanisław Srokowski, Stanisław Pietkiewicz, Romuald Gumiński, Jan Samsonowicz, Zbigniew Sujkowski,

Stanisław Poniatowski, Maria Polaczkówna, Anna d'Abancourt-Koczwarowa.
Main School of Commerce – Józef Czekalski, Jerzy Loth, Antoni Sujkowski.
Polish Free University – Władysław Gumplowicz, Jan Dylík, Józef Czekalski.
University of the Western Lands – Józef Czekalski., Jerzy Kamiński
School of Political Science – Jerzy Loth, Stanisław Srokowski, Józef Czekalski.
Colonial Institute – Jerzy Loth, Stanisław Gorzuchowski, Stanisław
Pietkiewicz, Józef Czekalski, Stanisław Poniatowski, Jan Czekanowski, Jan
S. Bystron.

DOBIEGNIOWO (OFLAG WOLDENBERG II-C POW CAMP)

Geography Circle; Upper Level Courses for Teachers and the Social Sciences
(geography lectures), University-level course for first-year students (course
materials created with the help of Stanisław Lencewicz, who was not a POW):
Jerzy Kondracki, Juliusz Jurczyński, Władysław Kowalski, Jerzy
Młodziejowski, Tadeusz Ptaszycki, Michał Więckowski, Józef Zaremba,
Tadeusz Żebrowski.

PRENZLAU (OFLAG II-A), NEUBRANDENBURG (OFLAG II-E), GROSS BORN POW CAMP

Upper Level Course for Teachers, Course in the Social Sciences and Teaching
Techniques, Geography Circle, General Knowledge Circle, Institute for
Future Teachers: Rajmund Galon, Mieczysław Dorywalski.

MURNAU (OFLAG NO. VII A) POW CAMP

Topography Officers' School – designated the Measurement Course in order
not to draw the attention of German authorities. The person in charge was
Major Stanisław Grzębski.

1939–1945 – Selected clandestine centers of geography education at the high school level and instructors:

KRAKÓW

Maria Dobrowolska, Adam Gadomski, Marian Gotkiewicz, Stanisław Korbel,
Rodion Mochnacki, Michał Mścisz, Stanisława Niemcówna, Irena Ormicka,
Józef Premik, Wiesława Richling-Kondracka, Julian Stanoch, Maria
Stanochowa, Józef Staśko, Józef Szaflarski, Wojciech Walczak, Walenty
Winid, Bogumił Krygowski.

WARSAW

Anna d'Abancourt-Koczwarowa, Irena Chmielewska-Gieysztorowa, Maria Czekańska, Anna Dylikowa, Maria Jasińska, Franciszek Leszek Klima, Maria Irena Mileska, Maria Płońska-Zaborska, Maria Polaczkówna, Wiesława Różycka, Halina Radlicz-Rühlowa, Wiesława Richling-Kondracka, Idalia Sujkowska, Gustaw Wuttke, Zofia Kaczorowska, Jerzy Brinken.

LWÓW

Maria Chelińska, Aleksander Kosiba, Bogdan Zaborski, August Zierhoffer.

VILNIUS

Wanda Rewieńska-Pawelkowa, Ludmiła Roszko, Wiktor Taranowski.

LUBLIN

Aniela Chałubińska, Roman Konstankiewicz, Tadeusz Wilgat, Stanisława Zajchowska.

ŁÓDŹ

Teofil Kutra, Maria Katrowa.

German POW camps:

Individuals listed in the section on college level geography teaching.

1939–1945 – Roles played by Polish geographers in the Polish Home Army, Underground Poland, and the Polish Government in Exile in London.

August Zierhoffer – member of a secret cell of university instructors working at the headquarters of the Polish Home Army; director of a counterpropaganda and disinformation cell in the German Army; rector of the clandestine unit of the Academy of Foreign Trade in Lwów; dean of the clandestine unit of the School of Mathematics and Environmental Science at the University of Lwów.

Julian Czyżewski – a delegate of the Polish Government in Exile in London – Galicia District.

Stanisław Pietkiewicz – a national representative of Poland's prewar scientific community with the Polish Government in Exile in London.

Edward Rühle – the first Associate Director of the Headquarters of the "Schronisko" ("Shelter") Cartographic Service and the Director of the General Research Division at the Headquarters of the Polish Home Army.

Stefan Zbigniew Różycki – Director of the Geology Research Division at the Headquarters of the “Schronisko” (“Shelter”) Cartographic Service at the Headquarters of the Polish Home Army.

Colonel Stefan Gąsiewicz – Chief of the Geographic Service of the Polish Armed Forces in the West.

Bogdan Zaborski – Director of the Geographic Bureau and Cartographic Reproduction Facility at the Ministry of Information and Documentation of the Polish Government in Exile in London.

Stanisław Leszczycki – Official emissary of the Bureau of Information and Propaganda of the Polish Home Army for the region of Podhale (especially Spisz and Orawa).

Maria Irena Mileska – Director of the Communications Division at the Polish Girl Scouts’ Headquarters starting in 1941. Deputy Officer of the Warsaw Chief of Communications at the Women’s Military Unit of the Polish Home Army starting in 1943. Communications Officer at the 5th Home Army District Headquarters during the Warsaw Uprising in August and September of 1944. Later designated Camp Commander for female prisoners at Oberlangen Camp in Germany. The designation was made by the Polish Home Army and applied to women who had participated in the Warsaw Uprising.

Jan Rogowski – Chief of the Bureau of Information and Propaganda of the Lwów District of the Polish Home Army.

1939–1945 – Selected research papers written by Polish geographers:

Wiktor Ormicki – *Die Bevölkerung von Polen* – Large manuscript destroyed by German authorities; the author brutally beaten by his captors at **Dachau concentration camp in 1940.**

Wiktor Ormicki – *Study of population problems across the Earth (Gusen concentration camp, 1941).*

Wiktor Ormicki – *Study of population problems in desert areas and the supply of water (Gusen concentration camp, 1941).* The existence of Ormicki’s two papers has been corroborated by other prisoners at the camp. A number of prisoners read the two papers and many had to wait in line to obtain the manuscript. Ormicki’s two handwritten papers were destroyed the day before Allied liberation of the camp.

Julian Jurczyński – *Economic geography of Poland (Oflag Dobiegniewo POW Camp, 1944).*

Stanisław Lencewicz – *General physical geography, Warsaw.*

Stanisław Lencewicz – *Physical geography of Europe*, **Warsaw**.

Stanisław Pietkiewicz – *Wall map of the world's climates*, **Warsaw**.

Stanisław Pietkiewicz – *Climatology* (manuscript), **Warsaw**.

Stanisław Pietkiewicz – *Study of the Wielkopolska – Pomerania border area, Ziemia Lubuska region, and Ziemia Złotowska region*, **Warsaw**.

Karol Bohdanowicz – *Mineral resources of the world* (published in 1952).

Antoni Wrzosek – *Future western boundary of Poland* (reportedly published in 1942 by the Secret Military Publishing House of the Polish Home Army).

Antoni Wrzosek – *Index of townships in Lower Silesia and Opole region with German and Polish names of towns as of January 1, 1941*. The index was published in **Katowice in early 1945** and was the first postwar publication listing Polish place names for this part of the new Western Poland.

Romuald Gumiński – Paper on snow cover in Poland.

Józef Szaflarski – *Basics of physical geography*.

Józef Szaflarski – *Mathematical geography*.

Józef Szaflarski – *Human Geography*.

Józef Szaflarski – *Economic issues in Silesia*.

Walenty Winid – *Reading maps and the movements of the Earth*.

Walenty Winid – *Introduction to climate science*.

Eugeniusz Romer – *Spiritual structure of the Polish nation*.

Stanisław Leszczycki – *Geography research on settlement patterns in Southern Anatolia* (**habilitation degree, 1945; printed in Wrocław, 1987**).

Stanisław Leszczycki – *On the introduction of a centrally planned economy in Poland*.

Rajmund Galon – *Geographic networks* (**published in 1951**).

Edward Rühle – *Significance of Eastern Poland in the Polish economy*. Written in late 1944 for a peace conference at the request of the Polish Government in Exile in London.

Stefan Zbigniew Różycki – *Set of physiographic maps to be used in the reconstruction of the Warsaw Metropolitan Area (hypsometry, geology, hydrogeology, geomorphology)*. Produced in 1941 by the Secret Planning Bureau for the Warsaw Metropolitan Area.

Stefan Zbigniew Różycki – *Physiographic analysis of the Otwock region for urban planning purposes*. Produced in 1942 by the Secret Planning Bureau for the Warsaw Metropolitan Area.

Zofia Kaczorowska – *Basics of the climate of Western Pomerania, Silesia, and East Prussia*. Produced in 1943–1944 by the Secret Planning Bureau for the Warsaw Metropolitan Area.

Stanisław Srokowski – *Polish geography and economic relationships* (published in Glasgow, 1944).

Stanisław Srokowski – *East Prussia – geography, economy, and society* (published in Gdańsk, 1945),

Bogdan Zaborski – *German menace to Europe through the Ages* (London, 1944). The paper is coauthored with Marian Zygmunt Jedlicki, a law professor from the University of Poznań who published under the pseudonym S.M. Marvey.

1939–1948 – Edward Stenz pursues geography and geophysics research in Afghanistan and helps establish and head the country’s meteorological service. Stenz was later designated a professor at the University of Kabul.

1940 – The leadership of Geographic Service of the Polish Army publishes a guide: *Instructions for reading maps in English*.

1940–1943 – Władysław Gorczyński works as a visiting professor at universities in California, Florida, and Mexico, and publishes several papers in climatology and meteorology in the United States.

1940–1945 – Stanisława Milatowa works for the *Institut für Deutsche Ostarbeit* with the approval of the Rector of Jagiellonian University and the Polish Home Army. She is to pass information to Polish underground authorities on projects and goals pursued by the Institute. She is also to team up with Zofia Cieślanka, Mieczysław Kłapa, and Andrzej Lorentski, who are geography students already working there. She and the students are to look after the property of the Jagiellonian University Geographic Institute – property that was stolen by the occupying Germans and placed there – primarily the library collections.

1941 – Bolesław Olszewicz begins to work on a register of human losses suffered by Poland due to the Second World War. The material that was collected luckily survives the Warsaw Uprising, and a research work with the title *List of cultural losses in Poland between September 1, 1939 and March 1, 1946* is published in 1947. Unfortunately, the names of people murdered by the Soviets are removed by Poland’s new censorship office of the ruling communist party.

1941 – The Edinburgh Section of the Polish Military Geographic Institute publishes a handbook: *Fundamentals of topography*.

1941 – The Military Geographic Institute publishes a text by Henryk Lach-Łocki: *Using English maps*.

1941 – The German governor of occupied Poland, Hans Frank, opens in Kraków the exhibition *Deutscher Kampf in Osten* in the Palace of the Arts in October.

The event is organized on the 2nd anniversary of the establishment of the Nazi General Governorate. A scale model of the City of Kraków is placed in the middle of the exhibition. The large model had been stolen by the Germans from the collection of the Jagiellonian University Geographic Institute. The scale model is returned to the Institute after World War II.

- 1941–1945** – Several Polish research works are published in Great Britain including those of K. Dziewoński (urban development plan for Kraków), Ludwik Grodzicki (German-occupied Polish lands), B. Zaborski (maps of the western border area between Poland and Czechoslovakia as well as ethnicity, religion, and languages in Poland), and Edward Szturm de Sztrem (English-language Statistical Atlas of Poland). Other cartographic publications are issued by the Bureau of Military Propaganda and Education of the Republic of Poland.
- 1942** – The Publishing and Training Commission of the Polish Army Command in the Middle East publishes a paper in Palestine: *Fundamentals of topography with a supplement – A short description of the English-language maps of Egypt and Palestine*.
- 1942** – The wartime Polish Government in Exile in London asks Professor Zygmunt Wojciechowski and Antoni Wrzosek to create a team of experts in order to analyze future Polish settlement in areas to be annexed from Germany following World War II. The land to be annexed had belonged to Poland centuries earlier and was now thought to be returning to Poland, as opposed to being acquired by Poland. In turn, Poland was to lose its eastern half to the Soviet Union, thus generating an influx of Polish refugees. Other team members included Rajmund Buławski (statistician and demographer) and Józef Kokot (lawyer). The team wrote a *Report on the rules of settlement in the west*. The report was handed over to the Polish Government in Exile and circulated in Poland and abroad.
- 1942** – Middle school teacher Eugeniusz Kmicikiewicz is detained in Switzerland, but manages to publish a general geography textbook and a regional geography textbook. The books are destined for military academies and their publisher is the International Committee of Christian Youth Unions.

**1942–1943 – The Secret Military Publishing House
of the Polish Home Army publishes a series of geography
papers on Pomerania and Silesia:**

Jan Dylík – *The Regained Lands. A geographic and economic outlook.* Vol. 1, *Eastern Pomerania (East Prussia), Gdańsk*, Warsaw 1942,

Maria Czekańska – *The Regained Lands. A geographic and economic outlook.* Vol. 2, *Western Pomerania, Odra region. Borderland*, Warsaw 1942,

Antoni Wrzosek – *The Regained Lands. A geographic and economic outlook.* Vol. 3, *Silesia*, Warsaw 1943.

1942–1943 – The Jerusalem branches of the Office of Education of the Republic of Poland, Regulations and Publishing Commission, and Publishing Division of the Polish Army of the East all make an effort to supply geography learning materials to Polish children and soldiers in order to help them continue elementary school and high school. Prewar Polish textbooks and other books were reprinted. Textbooks written by the following authors were made available to Polish children and soldiers: S. Pawłowski (largest number of books), D. Gayówna, J. Łysakiewiczówna, Jadwiga Michałowska, Wacława Domaniewska, Tadeusz Radliński, Gustaw Wuttke. Maps made by Eugeniusz Romer were also made available.

1942–1944 – Meetings of the Polish Geographical Society take place in Warsaw. The list of speakers includes S. Lencewicz, S. Pietkiewicz (both give the most speeches), W. Richling-Kondracka, S. Gorzuchowski. The meetings occur in private apartments. Stanisław Lencewicz talks about the accomplishments of Polish geography at one of the meetings. His lecture is highly acclaimed, but unfortunately the manuscript is lost. Similar meetings take place in Kraków. After 1943, work is begun to restore and redesign the geography major and associated institutions. A proposal outlining simplified and accelerated study programs is prepared, as high demand for teachers after the war is being foreseen. The need for internal reform within the Polish Geographical Society is discussed. An effort is launched to prepare a commemorative book in memory of Jerzy Smoleński. Unfortunately, this intention is never materialized. Many geographers participate in all these efforts. A partial list of participants includes Władysław Szafer, Jan Dąbrowski, Kazimierz Dobrowolski, Władysław Semkowicz, Józef Fudakowski, Karol Buczek, Maria Dobrowolska, Józef Szaflarski, Mieczysław Klimaszewski, Antoni Wrzosek, Marian Gotkiewicz, and Stanisław Leszczycki.

- 1942–1944** – Polish geography books and other materials are published by various institutions in Great Britain. Prewar textbooks by the following Polish authors are produced: S. Pawłowski, Anna Nałkowska, T. Radliński, G. Wuttke, E. Romer (maps).
- 1943** – The leadership corps of the Geographic Service of the Main Command of the Polish Home Army (4th Section) is established and works under the cryptonym “Shelter” (“Schronisko”). Lieutenant Colonel Mieczysław Szumański becomes the commanding officer. Edward Rühle is his first deputy. He also manages the Main Office, which is the office responsible for coordinating tasks performed by all “Shelter” (“Schronisko”) cells. Stefan Zbigniew Różycki is the chief of the Geological Office. Several hundred editions of maps are published. Steps are taken to assemble cartographic materials necessary for Operation Thunderstorm being planned by the Polish Home Army. The operation against the German military is to begin in January of 1944. Prewar maps at the scale of 1:25 000 are reproduced. The first secret map is printed in Warsaw on May 12, 1943, by Marian Dutkiewicz, an employee of the Military Geographic Institute. It is a map sheet of *Lublin – South*. One of these publications is of particular importance. It is a four-sheet map of Warsaw at the scale of 1:25 000, on which the buildings and facilities remaining under German control, destroyed buildings, and railroad facilities, and installations are marked. The map was meant to be used in the planning process for operations being part of the Warsaw Uprising. Five hundred copies of the map are printed as part of this edition. Many more different maps are published including at least 11 detailed maps of urban and industrial areas (1:25 000), as well as more than 80 map sheets at the scale of 1:100 000, and an operations map at the scale of 1:300 000. Maps of terrain surrounding POW camps (e.g. Murnau) and concentration camps were also published and meant to help prisoners escape. Moreover, a special-purpose photography department and a division reproducing maps also functions within the “Shelter”. The Polish Home Army is the only underground military movement in Europe to run its own cartographic publishing facilities under the conditions of wartime terror. The “Shelter” maintains a close working relationship with Poland’s Military Geographic Institute in Edinburgh.
- 1943** – The 12th Geographic Company is formed in Quizil Ribat in Iraq. The unit is part of the Polish 2nd Army Corps and part of the Polish Army in the East. The Military Geographic Institute provides personnel for this unit. The 12th Company is a motorized unit of the Polish Military Forces’ Geographic Service. Its objectives are to make measurements in the field, pursue cartographic and

photographic assignments, make reproductions, and prepare three-dimensional models of battlegrounds. The unit builds a three-dimensional table scale model of the Monte Cassino battle area in Italy. The scale model is then used in the planning for the attack on German units in the area to be carried out by specific Allied units. The 12th Geographic Company functions until 1946.

Approx. 1943 – The leadership of the Geographic Service of the 2nd Corps of the Polish Army and the Topographic Officers' School publish a text by Feliks Kopczyński: *Organization and duties of the Geographic Service*.

1943–1945 – Stanisław Leszczycki organizes a think tank in Kraków around 1943. He is acting on a request of the Polish Government in Exile based in London. The mission of the think tank is to work on the delimitation of the postwar borders of Poland. Many geographers work on the project including Eugeniusz Romer, Stanisław Pietkiewicz, Edward Rühle, Józef Szafarski, and Antoni Wrzosek. Other project participants include the Polish employees of the Jagiellonian Library, at the time called the *Deutsche Staatsbibliothek*.

1944 – Eugeniusz Romer reaches Kraków after the Warsaw Uprising. Prior to the time when he arrives in Kraków, he is in hiding since the moment the war began, and for a long time, he stays at the Resurrectionist Monastery in Lwów. The Polish Government in London decides at the end of April of 1944 that Romer should be flown to England. He travels undercover to Warsaw in order to wait here for his plane to London. He is given false documents under the name Edmund Piotrowski. Romer uses his false name until early 1945. He writes a long memorandum – *The spiritual structure of the Polish nation* – for the Polish government in exile as he waits for his flight. He actually continues what he had started to write while still in Lwów. Romer undergoes a physical examination, which shows that his health is poor enough to make his trip to London impossible. Therefore, he stays in Warsaw. Meanwhile, the Warsaw Uprising starts in August of 1944. After the fall of the Uprising a few months later, he walks the “trail of the suffering” together with the people of Warsaw. The trail leads to the infamous German prison camp in Pruszków. Romer is released thanks to an intervention by the Red Cross. Finally, he arrives in Kraków.

1944 – Poland's newly installed communist authorities arrest Stanisława Zajchowska in Lublin, which had been recently liberated by the Soviet Army. She is imprisoned at Lublin Castle. The Military Court of the Lublin Garrison sentences her to five years in prison for her Home Army membership. She is transferred to a prison in Wronki in 1945. Zajchowska is released in October of 1945 after Czesław Wycech, Poland's Minister of Education at the time, intervenes on her behalf.

1939–1945 – Włodzimierz Kubijowicz, a geographer formerly working at Jagiellonian University, brings infamy upon himself in the years of the war. He becomes the Head of the Central Ukrainian National Committee in Kraków. The official goal of the Committee is social work. The Committee is at the same time recognized as the Ukrainian representation for dealing with the authorities of the German General Governorate in Poland. Kubijowicz visits Governor General Hans Frank at Wawel Castle for this very reason rather frequently. His actions, however, exceed his mandate of achieving the basic goals of the Committee. In 1941 Kubijowicz issues a proclamation to the Ukrainian people, in which he states:

"The day of the 22nd of June of 1941 [the German invasion of the Soviet Union] will go down in history as a date of exceptional significance. In this joyous moment, our thoughts are with the invincible German soldiers. [...] We will pray for the Fuehrer."

Kubijowicz creates proposals on administrative matters in the years 1940–1943 and presents them to Governor Hans Frank. He proposes to create separate Polish and Ukrainian cantons within the administrative structure of the General Governorate, and to resettle the Polish population outside "ethnically Ukrainian" lands. Kubijowicz considers regions such as Chełmszczyzna, Podlasie, and Galicia to be such lands.

Kubijowicz contributes a significant amount of effort to the creation of a Ukrainian military formation that operates by the side of Hitler's army. The unit, formed in 1943, is called the 14th SS Grenadier Division (the 1st Ukrainian), known in German as the 14th Waffen-Grenadier-Division der SS (galizische Nr. 1), and commonly called the SS-Galizien Division. Kubijowicz thanks Governor Frank, after permission is granted to create the unit on April 28, 1943, by stating:

"The creation of a Galician Ukrainian division as part of SS formations is not only an honor to us, but also an obligation to actively collaborate with the German authorities, and to endure in this way of thinking until the victorious end of the war. [...] At the same time, we ought to express our thanks to the great Fuehrer of united Europe for letting us participate in the war, for welcoming our initiative and granting permission for the creation of the Galician division".

Kubijowicz escapes to Nazi Germany the day before the Soviet army enters Kraków. Ukrainians officially remember him as a "respectable leader of Ukrainian geography."

8. *The Years 1945–1952*

1945 – The Geographic Institute at Jagiellonian University reopens in January. J. Szaflarski becomes its first director. E. Romer is the next director. S. Leszczycki becomes the director in December. The Institute is later headed by J. Szaflarski and M. Klimaszewski, who are the subsequent directors until 1952. Regular geography classes start in April of 1945. The Jagiellonian University Student Geographers’ Association restarts its operations. Eugeniusz Romer is granted the honor to give the first in postwar Poland geography lecture on April 16, 1945. The lecture is called *Geography and geographers* and takes place at the Geographic Institute at Jagiellonian University. Edmund, Romer’s son, writes in his memoirs:

”Slowly and in silence he [Romer] stepped up to the lectern and stood on the podium while taking quick looks at those who had gathered. After a short while, he said in a voice hoarse with emotion: “Would you stand up, please, this is a moment worthy of celebration, the first in Poland lecture on Earth Science after the war”.

1945 – Poland’s communist Public Security Service in Kraków arrests Stanisław Leszczycki in March for alleged possession of a firearm without a permit and for contacts with his old friends from the Polish Home Army. He is imprisoned for several weeks. Leszczycki shares a prison cell with Henryk Mianowski, who had been the Director of the Kraków Chamber of Commerce before the war, and together with Leszczycki had initiated scientific research in the field of tourism. Thanks to a very quick intervention by university officials and the Polish Socialist Party, Leszczycki is released from prison and returns to his regular job.

1945 – The Center for Economic Geography is reopened at the existing Academy of Commerce – today the University of Economics in Kraków. Józef Szaflarski becomes its first director. Władysław Milata heads the Center from 1947 until 1950.

1945 – In January Jan Dylik makes an effort to establish a Geography Department at the newly founded University of Łódź. The Department is initially assigned four rooms in a townhouse at 37 Piotrkowska Street. The Department of Geography is made part of the School of Natural Sciences, while the

Department of Human Geography becomes part of the School of Humanities. Jan Dylik, Ludwik Straszewicz, Stanisław Zych, and Anna Dylikowa are considered the founders of geography at the University of Łódź.

- 1945** – Work starts in February to reopen the Geographic Institute in Poznań. Stefan Majdanowski, an assistant, leads the effort. A. Zierhoffer, who had left Lwów in March, becomes the director in Poznań in August. He will be appointed full professor in 1947. The Geographic Institute at the University of Poznań is now located in the Collegium Maius building on Fredry Street, and will remain there until 2004, when it will be moved to a new suburban university campus.
- 1945** – The Center for Economic Geography is reopened and headed by Florian Barciński at the Academy of Commerce in Poznań (today the University of Economics). The Center for Economic Geography will be reorganized in 1992 as the Center for Spatial and Environmental Economics.
- 1945** – In April Jerzy Kondracki begins to work towards the reopening of the Geographic Department at the University of Warsaw. Initially, the department is located in the apartment of Mr. and Mrs. Kondracki at 22 Wilcza Street. This is the case until 1947. Stefan Zbigniew Różycki becomes its director in December. The Geographic Department is reorganized in 1951 as the Center for Physical Geography. A Department of Human Geography is founded in 1947 and is headed by S. Leszczycki. Maria Irena Mileska participates in the establishment of this department as a volunteer assistant. A Center for Cartography is founded in 1950 and S. Pietkiewicz becomes its director.
- 1945** – Geography classes start in August at Maria Curie-Skłodowska University – established in Lublin in October of 1944. The Geography Department is initially run as part of the School of Natural Sciences. By 1948 it operates within the School of Mathematics and Natural Sciences. Adam Malicki is the chief founder of the Geography Department in Lublin. The Department's personnel come mostly from Lwów: A. Malicki, Aniela Chałubińska, Alfred Jahn, Zofia Duszyńska. In addition, Abraham Melezin arrives from the University of Vilnius. Tadeusz Wilgat is with the Department since the very beginning.
- 1945** – The Center for Geography at Nicholas Copernicus University in Toruń is founded in October. It is headed by Mieczysław Limanowski. The Center's faculty are mostly former employees of Stefan Batory University in Vilnius. This includes M. Limanowski, Wincenty Okołowicz, and Ludmiła Roszko. The Center for Geography is later reorganized as the Center for Physical Geography. Rajmund Galon becomes its Chair in April of 1946. The Center for Human Geography is also founded in 1945. It is headed by Maria

Kiełczewska-Zaleska. The Center for Meteorology and Climatology is established in 1947. It is headed by Władysław Gorczyński.

- 1945** – The Geographic Institute at the University of Wrocław is opened in November. Most scientific personnel are former employees of Jan Kazimierz University in Lwów. Julian Czyżewski is the founder of the Geographic Institute in Wrocław. He invites to Wrocław and hires other researchers including Józef Wąsowicz, Aleksander Kosiba, Bolesław Olszewicz, and Mieczysław Klimaszewski. Alfred Jahn joins in 1949. The Institute is headquartered in the University's main building. At present, the Institute is still mostly housed in the same building. The Geographic Institute is renamed in 2003 to the Institute of Geography and Regional Development. The Institute was part of the School of Natural Sciences until 2006. The School of Earth Sciences and Environmental Development is established in 2006, which includes the Institute of Geography and Regional Development and the Institute of Geological Sciences.
- 1945** – Stanisław Leszczycki prepares in March the following document: *Geopolitical basis of our demands for the Western Lands*. While working on the lengthy document, he already knows about the decision made by the Big Three Powers to deprive Poland of its Eastern Lands and their agreement to shift the borders of the country westward. His elaborate work is used as an initial draft for the writing of the final version of the document: *Poland's demands regarding its western border*. This document, after some modifications are made by the Ministry of Foreign Affairs, is presented by the Polish government to the governments of the United States of America, Great Britain, and the Soviet Union. Leszczycki, as the author of the idea, is included in the Polish delegation at the Potsdam Conference in July. Tadeusz Żebrowski and Regina Danysz-Fleszarowa are two other geographers who are members of the group of advisors of the Polish delegation.
- 1945** – The Head Office of the National Geodetic Survey is established. It will be renamed the Head Office of Geodesy and Cartography in 1955. In addition, the Geodetic Research Institute – later the Institute of Geodesy and Cartography – is also founded.
- 1945** – The National Office of Spatial Planning is established. It is part of the Ministry of Reconstruction. A large group of geographers works for the National Office until 1949. The group includes K. Dziewoński, J. Ernst, R. Galon, J. Głodek, S. Golachowski, J. Kostrowicki, M. Litterer, M. I. Mileska, M. Więckowski, and B. Winid. Many other Polish geographers collaborate with the National Office. A partial list includes S. Berezowski, A. Bogucka, K. Bromek,

- R. Gumiński, A. Jahn, Z. Kaczorowska, J. Kobendzina, J. Kondracki, A. Malicki, B. Malisz, W. Milata, M. Orlicz, J. Paszyński, M. Prószyński, E. Romer, S.Z. Różycki, E. Rühle, F. Uhorczak, H. Więckowska, T. Wilgat, A. Wrzosek, J. Zaremba, and W. Zinkiewicz.
- 1945** – The following institutions begin to operate again – the National Meteorological Institute, which is reorganized as the National Hydrological and Meteorological Institute, the Geological Institute, and the Military Geographic Institute – later the Topographic Section of the General Staff of the Polish Armed Forces, now the Military Geography General Staff.
- 1945** – The Bureau of Settlement and Resettlement Studies is founded in Kraków. The Scientific Council for Issues of the Western Lands is established, which operates as part of the Bureau. The Council is composed of more than 60 individuals including many geographers. The list of geographers who are Council members includes R. Fleszarowa, M. Kielczewska, S. Leszczycki, B. Olszewicz, M. Orlicz, S. Pietkiewicz, E. Romer, S. Srokowski, J. Szaflarski, F. Uhorczak, A. Wrzosek, and A. Zierhoffer.
- 1945** – A conference is organized in November to publish *The Atlas of Poland*. S. Srokowski, J. Kondracki, T. Naumienko, and others participate in the conference.
- 1945** – The following two institutions are reestablished and resume operations – the Baltic Institute in Gdynia and the Silesian Institute in Katowice. A branch office of the Silesian Institute is also established in Wrocław, and later relocated to Opole. A. Wrzosek heads the Geographic Division of the Silesian Institute in Katowice. Maria Suboczowa is his assistant. The Physiographic Commission is established with the help of A. Wrzosek. The Commission is part of the Silesian Institute and becomes a forum that brings together geographers interested in Silesian issues.
- 1945** – The Western Institute is founded in Poznań. Maria Kielczewska is the first director of the Institute
- 1945** – The Physiographic Laboratory is established at the Capital City Reconstruction Bureau. Initially, it is headed by S. Z. Różycki, and later by Marek Prószyński (until 1956). J. Kobendzina, J. Kostrowicki, and H. Więckowska are some of its employees.
- 1945** – The Polish Geographical Society holds its first meeting after World War II. It takes place in May. The meeting is convened at the initiative of Stanisław Srokowski, who was Vice-Chairman of the Society until 1939. The authorities of the Society are elected and the Warsaw chapter is established. The Lublin Chapter, headed by Adam Malicki, and the Kraków Chapter, headed by Stanisław Leszczycki, are also established.

- 1945 – Two habilitation candidates defend their theses in the field of geography at the University of Poznań. The two individuals had prepared their habilitation theses before the war. The two candidates are Florian Barciński (*Introduction to the science of economic geography*), who had published in 1935, and Józef Czekalski (*Geographic reality – the choropleth map – the isarithmic map – an analysis of the method*), who had published papers in 1933 and 1934.
- 1945 – The following individuals earn doctoral degrees in geography at Jagiellonian University: (1) Edward Rühle, thesis: *Glacial formations of the western part of Polesie Wołyńskie*, advisor: E. Romer; (2) Wojciech Walczak, thesis: *On the morphology and diluvium of the southern part of the Kraków Upland*, advisor: E. Romer.
- 1945 – “The Scientific Course on the Western Lands” is underway in April of 1945. The course is the most significant task assigned to Jagiellonian University and geographers from Kraków at the time. The course is meant to assist teachers, and is prepared together with the Academy of Mining. Geographers such as S. Leszczycki, E. Romer, A. Wrzosek, and others participate in the preparation of the course. J. Szaflarski becomes the Vice-Director of the course. A total of 413 people register for it – mostly teachers and college students. Special publications designed to assist the course participants are published. These include works by geographers: (1) A. Wrzosek, *Basics of the physical geography of Silesia*; (2) J. Szaflarski, *Basics of the physical geography of Western Pomerania*; (3) E. Romer, *The Spirit of Western Poland*. A. Wrzosek leads a week-long guided tour of Lower Silesia. The next course of this type is organized at the end of 1946 and ends in the beginning of 1947. E. Romer becomes the editor of course publications, and lectures are also given. The list of lecturers and lectures includes: (1) S. Leszczycki, *The geographic basis of contemporary Poland*; (2) A. Wrzosek, *The Landscape of Silesia* and *The War's Toll in the Western Lands*. Lectures on these regions will be held until 1948. Lecturers include F. Uhorczak and S. Leszczycki.
- 1945 – Geographers are called upon to become experts on the matters of determination of international borders. S. Leszczycki participates in efforts related to the delimitation of borders at the international conference in Potsdam in July. He also participates as an expert in conferences in Moscow, Prague, and Paris. A. Wrzosek serves as an expert on issues related to the Polish border with Czechoslovakia. Teofil Bissaga serves as an expert on issues related to the new and highly altered border between Poland and Germany. Stanisław Pietkiewicz works on the delimitation of the new Polish border in the Białystok region in 1946. Pietkiewicz also works with a joint Polish and

- Soviet commission on the delimitation of Poland's new borders from 1947 until 1950.
- 1945** – Kazimierz Dziewoński becomes the Head of the Research Bureau at the Main Office of Spatial Planning in Warsaw.
- 1945** – A Regional Office for Spatial Planning is established in Kraków. S. Leszczycki becomes its first director and serves until November of 1946. Similar offices are established in other cities, headed by local directors. The list of directors who are in office until 1949 includes A. Wrzosek in Wrocław, F. Uhorczak in Katowice, and R. Galon in Bydgoszcz.
- 1945** – The National Convention of Polish Geographers, Geodesists, and Geologists is organized in Warsaw. The Convention is dedicated to the topic of making and printing maps for the purposes of the military and national defense. Teodor Naumienko is the organizer of the convention. The meeting takes place in the building of the Military Geographic Institute. Eugeniusz Romer leads the discussion. The gathering includes the chairman, the officers of the Military Geographic Institute, Jerzy Loth, Bolesław Olszewicz, Stanisław Pietkiewicz, as well as a number of other individuals.
- 1945** – The Center for Human Geography is founded at the School of Humanities at Jagiellonian University. S. Leszczycki is entrusted with the function of Chair of the Center. The Center operates until the end of 1948, that is until the moment when Leszczycki moves to Warsaw. At the same time, the Center for Physical Geography operates within the School of Mathematics and Natural Sciences. It is headed by J. Szaflarski.
- 1945** – S. Leszczycki earns his habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *Geographic research on settlement patterns in southern Anatolia*. S. Leszczycki is appointed to the position of associate professor almost simultaneously.
- 1945** – Stanisław Pietkiewicz earns an additional habilitation degree at Jagiellonian University, which broadens the scope of his degree onto the field of general geography.
- 1945** – Antoni Wrzosek publishes two papers: *An outline of the physical geography of Silesia* and *On the Odra and Nysa rivers*.
- 1945** – Stanisław Pietkiewicz and Michał Orlicz publish the *Regional resettlement plan for rural residents being moved to the Recovered Lands* (lands annexed from Germany). The publisher is the Bureau of Settlement and Resettlement Studies in Kraków.
- 1945** – Maria Kielczewska and Andrzej Grodek publish *The Odra-Nysa line, best border for Poland*.

- 1945** – Maria Czekańska publishes *The Odra Region and Eastern Pomerania*.
- 1945** – Stanisław Srokowski publishes *East Prussia – a geographic, economic, and social case study*.
- 1945** – The Topographic Service of the Polish Military publishes in December a map of Poland at the scale of 1:1 000 000. It is the first map of the country within its new borders, showing Polish place names in the new western and northern regions. The map also shows administrative units – voivodeships (provinces) and poviats (counties). The map is considered to be temporary, which explains the small number of copies printed – just 1,000 copies.
- 1945** – The persecution of Jerzy Zaleski, later a professor at the University of Gdańsk, begins. Zaleski is arrested three times (in 1945, 1946, and 1947) for his contacts with the so-called “anti-communist underground”, for his membership in the illegal organization Freedom and Independence, and for organizing secret activities in the years 1945–1948. He is subjected to political repression in the years 1950–1956. He will later become a member of a group of experts and advisors to the National Commission of the Solidarity Movement from 1980 until 1981, and for that reason he will again be under surveillance and will experience persecution. After his graduation from a university in 1950, he cannot find a job. He finds a job as a worker, and he also holds other positions at the time. Zaleski is not offered employment at a college until 1960.
- 1945/1946** – The official magazine of the Polish Geographical Society known as the “Przegląd Geograficzny” (“Geographic Review”) is published again. The new Volume 19 (1939/1945) of the magazine is published and is devoted to geographers who lost their lives during the Second World War. E. Romer and J. Loth serve as editors. J. Kondracki is the secretary of the editorial board. His home address is given as the address of the editorial office, which is located in his apartment at 22 Wilcza Street, apt. 6. The next annual issue of the magazine is published in 1946. E. Romer serves as the editor-in-chief. He holds the leadership position until 1949. The list of subsequent editors (with the years when they served as editor) includes: S. Leszczycki (1950–1979), J. Kostrowicki (1979–1993), J. Szupryczyński (1993–2000), and Z. Taylor (starting in 2000).
- 1945–1946** – Jerzy Loth serves as Rector of the Main School of Commerce in Warsaw.
- 1945–1946** – The Department of Human Geography at the School of Humanities of the University of Łódź is chaired by Stanisław Gorzuchowski. He is arrested by the communist authorities at the end of 1946, and sentenced for an alleged activity in the illegal organization “Freedom and Independence”. He dies in prison in Wronki in 1948.

- 1945–1953** – Olaf Rogalewski works on plans for the reconstruction and development of Wrocław and other cities in Lower Silesia. He directs the Office of Studies at the Bureau of the Development Plan for Wrocław in the years 1947–1949. He is the director of the Site Development Division of the provincial Voivodeship Commission for Economic Planning in Wrocław during the period from 1950 to 1953.
- 1945–1954** – The Geographic Division operates within the Western Institute in Poznań. It is headed by Stanisława Zajchowska.
- 1946** – The Junior Teachers' College is founded in Gdańsk. The College includes a Division of Geographic and Natural Sciences and a Geography Department headed by Józef Staszewski. Later, the Junior Teachers' College is reorganized as the Teachers' College. The College includes the School of Natural Sciences with a Center for Biology and Geography.
- 1946** – The National College of Maritime Commerce starts to operate out of its headquarters in Gdynia. The College's headquarters are moved in 1947 to Sopot. The Center for Economic Geography functions within the College. It is directed by Jan Moniak until 1966 and later by Jerzy Zaleski (1966–1970). In 1952, the College is renamed the College of Economics. The College becomes part of the University of Gdańsk that is established in 1970.
- 1946** – The Unification Convention of geography-oriented societies and organizations is underway from the 9th until the 12th of June in Wrocław. The participating societies are the Polish Geographical Society, Geographical Society of Poznań, and the Polish Geography Teachers' Association. The Polish Seightseeing Society also expresses a willingness to unite with the Polish Geographical Society, but later withdraws from the talks on unification. About 400 people participate in the convention. It is the first postwar scientific gathering that assembles in the building of the University of Wrocław. The opening lecture – *The spiritual structure of Poland* – is given by Eugeniusz Romer. As part of the program of the Convention, the participants visit the Regional Spatial Planning Office, listen to a lecture given by architect Tadeusz Ptaszycki on the subject of current problems in the planning of contemporary cities. The convention guests also participate in a tour of the city. Stanisław Srokowski becomes the President of the Polish Geographical Society. A new statute of the Society is approved. Two independently operating special divisions are created – the Division for Scientific Issues headed by S. Leszczycki and the Division for the Affairs of Academic Geography headed by A. Zierhoffer. The subsequent presidents of the Society are: S. Leszczycki, R. Galon,

J. Kondracki, A. Jahn, S. Berezowski, B. Winid, A. Dylikowa, W. Stankowski, J. Szupryczyński, A. Bonasewicz, F. Plit, A. T. Jankowski, J. Bański, and A. Jackowski (starting in 2012).

The Convention sends an impulse that stimulates the creation of new chapters of the Polish Geographical Society. New chapters emerge still in the same year in Łódź, Poznań, Toruń, and Wrocław. New chapters are established in 1947 in the following cities: Częstochowa, Gdańsk, Katowice, Opole, and Szczecin. A new chapter is established in Rzeszów in 1949, and another one in Radom in 1950. In some cases, a smaller Geographical Club is formed first, which is transformed into a chapter later. More chapters of the Society are established later – mostly in the mid-1950s and in the 1960s.

- 1946** – The “Czasopismo Geograficzne” (“Geographic Journal”) is published once again in Wrocław. It is a quarterly of the Polish Geographical Society. Julian Czyżewski becomes its first editor (1946–1968). Subsequently, the position of editor-in-chief is held by Alfred Jahn (1968–1992), Jan Łoboda (1992–2010) and Piotr Migoń (starting in 2011).
- 1946** – Józef Wąsowicz reopens in Wrocław the Eugeniusz Romer Cartographic Institute as part of the Książnica Atlas Publishing House, which is now a state-run publisher. The Eugeniusz Romer Cartographic Institute, formerly headquartered in Lwów, is now housed at the Geographic Institute in Wrocław. This organization becomes part of the National Cartographic Publications Company in 1954, and more specifically its division located in Wrocław. This publisher is now called the Polish Cartographic Publications Company and it is headquartered in Warsaw.
- 1946** – The following individuals earn their habilitation degrees at Jagiellonian University: Aleksander Kosiba, thesis: *Greenland*; Adam Malicki, thesis: *Gypsum karst of Podole Pokuckie*; Jan Dylik, thesis: *An analysis of the geographic location of forts and notes on early settlement patterns in the Wielkopolska region*; and Maria Kielczewska-Zaleska, thesis: *Urban and rural settlement patterns in Pomerania and East Prussia*.
- 1946** – The following individuals earn their habilitation degrees at the University of Poznań in the field of geography: Alfred Jahn, thesis: *Quaternary formations and morphology of the Bug River Valley near Sokal*, published in 1948; and Bogumił Krygowski, thesis: *An outline of the geology and morphology of southern Polesie*, published in 1947.
- 1946** – Stanisław Berezowski earns his doctoral degree at Jagiellonian University in the field of geography, based on his thesis: *Middle Danube River Ports*. S. Leszczycki is the research advisor.

- 1946** – The Teachers’ College is founded in Kraków. The College’s programs include a three-year geography major for future teachers. The program’s graduates are entitled to teach geography in schools. A Geography Laboratory is created at the College in 1947.
- 1946** – Karol Buczek, an outstanding historian of geography and cartography, is arrested. He is one of the prime suspects accused during the so-called Kraków Trial, prepared by the communist authorities. The trial lasts from August 11th to September 10th, 1947. The lawsuit is brought against the activists of the Polish People’s Party and the Freedom and Independence organization. The prosecutor argues for the death penalty for Buczek; the court sentences him to 15 years in prison. He is released from prison in 1954 due to his poor health, as he is ill with tuberculosis. In 1956, his sentence is suspended for 2 years. Buczek becomes assistant professor in the same year, and at the beginning of 1957, an associate professor at the Institute of History of the Polish Academy of Sciences. He is recommended for the position of full professor in 1962, but the nomination is blocked by Władysław Gomółka, the first secretary of the Central Committee of the Polish United Workers’ Party. Buczek finally becomes a full professor in 1972. He is “rehabilitated” by a decree of the Supreme Court in 1989, six years after his death. Buczek publishes many important research studies after he is released from prison. In his final days, he works on the *Historical and Geographic Dictionary of Polish Lands in the Middle Ages*.
- 1946** – A summary of E. Romer’s work *The spiritual structure of the Polish nation* is published in a journal called the *Polish Academy of Arts and Sciences Reports*. The paper is considered his lifetime achievement. However, the full paper is never published.
- 1946** – Józef Czekalski becomes associate professor of economic geography at the University of Poznań.
- 1946** – A paper by Stanisław Leszczycki is published: *Geographic basis of modern Poland*.
- 1946** – Maria Kielczewska-Zaleska publishes her paper *Of the geographic basis of Poland*.
- 1946** – Maria Czekańska publishes *Down the Odra River*.
- 1946** – Jan Dylík publishes his paper: *Geography of the Regained Territories. An outline..*
- 1946** – Stanisław Pietkiewicz publishes his works: *An outline of economic geography*, *The climate types of the Earth*, and *Western Pomerania within the borders of Poland*.

- 1946 – Jerzy Kondracki publishes a textbook: *Physical Geography*.
- 1946 – Stanisław Srokowski publishes a monograph: *The cities and people of East Prussia*.
- 1946 – Józef Szafarski publishes a textbook: *An outline of general economic geography*.
- 1946 – Florian Barciński publishes his paper *General economic geography*.
- 1946 – *Human Geography* by Maria Dobrowolska is published in Kraków by the Brotherly Assistance of the Students of the College of Social Sciences at the Society of Workers' Universities.
- Approx. 1946** – Economic geography classes are offered at the Łódź campus of the Main School of Commerce of Warsaw. The Łódź branch of the school is reorganized in 1950 as the College of Economics of Łódź. The College becomes part of the University of Łódź in 1961 as the School of Economics and Sociology. The Center for Economic Geography is established within the School in 1962. Tadeusz Olszewski is its first director.
- 1946–1949 – The Place Names Commission is established at the Ministry of Public Administration. It is headed by Stanisław Srokowski. Members include M. Klimaszewski, S. Leszczycki, J. Szafarski, and A. Wrzosek. Bolesław Olszewicz also closely works with the Commission, which sets out to establish the Polish spelling of over 32,000 place names and geographic features in Western and Northern Poland. The place names produced by the Commission are used in a *Dictionary of Geographic Names in Western and Northern Poland* (parts 1 and 2) by Stanisław Rospond. The dictionary is published by the Polish Geographical Society in 1951.
- 1946 –1950 – S. Leszczycki holds the position of Deputy Minister of Foreign Affairs.
- 1946–1956 – The Teachers' College in Łódź operates the School of Geography and Biology.
- 1947 – Jagiellonian University awards Eugeniusz Romer with an honorary doctorate.
- 1947 – Stanisław Leszczycki is elected President of the Polish Seightseeing Society. He remains at this post until December 1950.
- 1947 – The Physiographic Committee is established at the Poznań Society of Friends of Science. Bogumił Krygowski becomes the Chairman of the Committee. A geography section operates as part of the Committee. It is headed by A. Zierhoffer. The primary research goals are related to the discovery of physiographic facts and a description of the so-called Regained Lands – new Polish lands annexed from Nazi Germany. The Committee starts to publish *Physiographic Research on Western Poland* in 1948. B. Krygowski is the editor of the first volume. The journal is published under the title *Physiographic Research on Western Poland. Physical Geography* from 1969 until 2009. It is

renamed once again in 2010 as *Physiographic Research. Series A. Physical Geography* and *Series D. Spatial Management*. The School of Geographic and Geological Sciences at Adam Mickiewicz University becomes a co-publisher of the series in the year 2000.

- 1947** – Economic geography classes are offered at the College of Commerce that is established in Wrocław. The school is nationalized in 1950 and reorganized as the College of Economics – now the University of Economics in Wrocław. In 1952 Antoni Wrzosek helps to establish the Center for Economic Geography at the College and becomes its first director. Jadwiga Pilawska becomes the next director of the Center in 1955. Later, the Center is renamed as the Department of Economic Geography.
- 1947** – The first postwar conference on the role and position of geographers and geography research in regional planning is underway in Warsaw. The Conference is organized by the Main Office of Planning and the Polish Geographical Society. The list of participants includes P. Zaremba, S. Srokowski, J. Czyżewski, and S. Pietkiewicz.
- 1947** – The Polish Geophysical Society is established. Previously, it had existed as the Polish Meteorological and Hydrological Society for a certain period of time. Many geography professors become founding members of the Society.
- 1947** – Work is begun on the creation of a map of land use in Poland. The project is started by the Polish Geographical Society. After 1953, the Institute of Geography of the Polish Academy of Sciences takes over the scientific oversight of the project.
- 1947** – M. Klimaszewski earns his habilitation degree at Jagiellonian University based on his thesis: *Relief of the Polish Western Carpathians. II. The diluvial period*.
- 1947** – Jerzy Loth and Zofia Cichocka-Petrażycka, publish *Economic geography of Poland*, Volumes 1 and 2. Another work by J. Loth is also published: *A lecture on general economic geography*.
- 1947** – The Main Office of Spatial Planning publishes *The Study of the National Plan*.
- 1947** – The National Geological Institute begins to publish two series of a *Geological Map of Poland* at the scale of 1:300 000. The map contains 28 sheets, and is prepared in two versions: A – surface formations, B – without quaternary formations. Work on the map is concluded in 1955.
- 1947** – Stanisław Srokowski publishes two research papers: *East Prussia – Mazury, Warmia and Powiśle*, and *Western Pomerania – geographic, economic, and social analysis*.

- 1947 – *The Atlas of the Regained Territories*, edited by Józef Zaremba, is published by the Main Office of Spatial Planning.
- 1947 – Jerzy Kondracki together with Wanda Richling-Kondracka publish *Geography of Poland*. Kondracki also publishes *The Pocket Atlas of Poland*.
- 1947 – Alfred Jahn publishes his paper *Geography at the planning offices of Poland*.
- 1947 – Antoni Wrzosek presents his report: *Application of geography to the work done at the Silesian Institute*.
- 1947 – Karol Bromek publishes *Role of geography in spatial planning*.
- 1947 – Julian Czyżewski publishes *Several comments on human geography in Poland*.
- 1947 – The Military Geographic Institute publishes the first road map of Poland (scale: 1:1 000 000). The Military Geographic Institute begins to publish a topographic map of Poland (scale: 1:100 000). Maps published before the war are used to a large extent.
- 1947–1948 – The Military Geographic Institute publishes a 12-sheet map of Poland at the scale of 1:500 000.
- 1947–1950 – Kazimierz Dzięwoński helps to establish the School of Spatial Planning at the University of Wrocław, and becomes its director. This is the first postwar school for planners. He works with another geographer, Antoni Wrzosek, who is his closest associate.
- 1947–1955 – Bolesław Olszewicz holds the position of General Secretary of the Scientific Society of Wrocław.
- 1948 – Eugeniusz Romer receives the title of honorary professor at Jagiellonian University.
- 1948 – Antoni Wrzosek earns his habilitation degree in the field of human geography at the University of Wrocław School of Humanities. He receives the title of professor in 1954.
- 1948 – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Jan Jańczyk, Jagiellonian University, thesis: *The role of sequential change of seasons in the division into climate zones on the example of Eastern Europe*, advisor: J. Szaflarski; (2) Stefan Majdanowski, University of Poznań, thesis: *The issue of lake troughs in the Northern European Lowland*; (3) Bolesław Świdorski, University of Poznań, thesis: *The dependence of the location of rural settlements in Poland on relief*; (4) Tadeusz Wilgat, Maria Curie Skłodowska University in Lublin, thesis: *Periodic nature of precipitation on Earth*.
- 1948 – Władysław Milata founds in Kraków a new popular scientific geographic magazine called “Poznaj Świat” (“Get to Know the World”) and becomes its first editor. The magazine is published by the Polish Geographical Society. The magazine is published in Kraków until 1950. Then, the magazine is

not published until 1956, when the editorial office is moved to Warsaw. Stanisław Berezowski is the editor-in-chief for many years. In 2002 the Polish Geographical Society gives up the publishing of the magazine for financial reasons. The magazine is taken over and published by the Bernardinum Publishers in Pelplin. Today, it is published in Gdańsk by Probiec Press.

- 1948** – A journal for schoolteachers – “Geografia w Szkole” (“Geography in School”) – begins to be published. Stanisław Srokowski becomes the first editor of the journal. Subsequently, the position of editor is held by Józef Barbag, Zdzisław Batorowicz, and others.
- 1948** – Jan Dylík establishes a new journal – the “Acta Geographica Lodzensia”, which is published by the Scientific Society of Łódź.
- 1948** – A large group of officers and civilian employees of the Military Geographic Institute is arrested in the middle of the year for allegedly sympathizing with the views of the so-called nationalist right wing. Colonel Teodor Naumienko, the Director of the Institute, is among the detained. He is also found to be linked with the so-called affair of General Marian Szychalski. The decision to arrest Naumienko was made by the Political Bureau of the Polish Workers’ Party. Moreover, other employees are interrogated, primarily the officers. Prewar officers are gradually relieved of duty; some are transferred to lower-ranking positions. The main purpose of the undertaken action is to disband the Military Geographic Institute. On the order of the Minister of National Defense of the 29th of April, 1949, the Military Geographic Institute as well as the Officers’ School of Geographic Service are formally dissolved. The Topographic Section of the General Staff replaces the institutions that have been dissolved. Soviet officers become chiefs of the Topographic Section, later the Topographic Directorate (Sobczyński 2000).
- 1948** – Eugeniusz Romer publishes *Contemplation on regional themes*. The work contains the author’s reflections on various topics including thoughts on the esteem of the field of geography in Polish society. Romer also publishes an interesting study on teaching methods: *A geomorphology lesson on the backdrop of the landscape of Rabka*.
- 1948** – A two volume work called *The Face of the Recovered Territories – Lower Silesia* is published in Wrocław. Bolesław Olszewicz is one of the editors of the work. Volume 1 is called *The natural environment and the economy* (ed. J. Czyżewski). Volume 2 is called *History and Culture* (ed. R. Jamka). Geographers write most of Volume 1. The geography authors include J. Czyżewski, M. Klimaszewski, A. Wrzosek, and E. Romer.

- 1948 – The Western Institute in Poznań publishes the series *The Old Polish Lands*. Zygmunt Wojciechowski is the editor of the series. The series comprises three volumes: (1) *Lower Silesia, part 1–2*, (2) *Western Pomerania, part 1–2*, (3) *Lubusz Land, Warmia and Mazury, part 1–2*. Geographers play a significant role in the preparation of all three volumes. The Western Institute also publishes *The Odra River – a monograph* in 1948. The work is edited by A. Grodek, M. Kielczewska-Zaleska, and A. Zierhoffer.
- 1948 – The Silesian Institute publishes a monograph by Aleksander Kosiba called *The climate of Silesian lands*.
- 1948 – Mieczysław Klimaszewski publishes *The Polish Western Carpathians in the diluvial period*.
- 1948 – Antoni Wrzosek publishes *Geographic characteristics of the Odra River and its catchment* and *Our country – its location and borders*.
- 1948 – The Silesian Institute publishes a multi-author work called *Silesia – the land and the people*.
- 1948 – Romuald Gumiński publishes *Basics of meteorology and climatology*.
- 1948 – Stanisław Berezowski publishes *An outline of two problems in economic geography – location and regionalization*. He also publishes *A text to accompany lectures on the economic geography of Poland, part 1 and 2*.
- 1948 – Stanisława Zajchowska publishes the monograph *Lubusz Land*.
- 1948 – Maria Dobrowolska publishes *Cultural Landscape Dynamics*.
- 1948 – Antoni Opolski publishes a textbook: *Astronomical basis of geography*.
- 1948 – Józef Barbag publishes *Economic geography of Poland – An outline*.
- 1948 – Józef Zaremba publishes *The role of geography in planning*.
- 1948 – Jerzy Kondracki publishes *The Carpathian and Sudety mountains*.
- 1948 – Maria Suboczowa and Antoni Wrzosek publish the monograph *Silesia – A geographic and economic outlook*.
- 1948 – The Polish Geographical Society in Kraków publishes the first issue of its *Geographic Bulletin* in February.
- 1948 – Editorial work on *The political map of Europe* (1:6 000 000) is completed at the Military Geographic Institute. The map is ready to be printed in 1949, but it is not published for political reasons.
- 1949 – On November 19, 1949 the Geographic Institute at Jagiellonian University celebrates the 100th anniversary of the establishment of the first department of geography in Poland. A memorial plaque dedicated to the martyr's death of J. Smoleński and W. Ormicki is unveiled at the Institute at 64 Grodzka Street in Kraków. A replica of this plaque can now be found on the 3rd Campus of the 600th Anniversary of the Revival of Jagiellonian University.

- 1949** – The 4th National Convention of the Polish Geographical Society is held in Gdańsk on June 5–8. The convention draws about 500 participants. The key element of the convention is the address given by S. Leszczycki where he describes the current state of Polish geographic research and identifies new directions. The issues discussed at this convention would guide Polish geography for years to come.
- 1949** – Poland's new communist government removes geography professor Jerzy Loth from the Main School of Commerce in Warsaw as part of its ideological cleansing program. Professor Loth returns to his post after the events of Polish October in 1956, which reduce political tensions in Poland.
- 1949** – The Main Office of Planning is transformed into the National Commission on Economic Planning. A year later regional (voivodeship) commissions on economic planning are established and employ a number of geographers.
- 1949** – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Mieczysław Fleszar, University of Warsaw, thesis: *The environment and social development*; (2) Stanisława Zajchowska, University of Poznań, thesis: *Issues in human geography in the Lubusz Region*, advisor: A. Zierhoffer; (3) Ludwik Straszewicz, University of Wrocław, thesis: *The Wrocław Plain and its significance in the economy of Poland*, advisor: J. Wąsowicz.
- 1949** – Bohdan Dobrzański and Adam Malicki publish *The soils of the Kraków and Rzeszów Voivodeships*.
- 1949** – The Wrocław Scientific Society publishes two works by Eugeniusz Romer: (1) *Economic periods in Poland*, (2) *Climate zones in Poland*.
- 1949** – Stanisław Leszczycki publishes *Contemporary goals of geography in Poland*.
- 1949** – Władysław Milata publishes *The weather and how to predict it*.
- 1949** – Władysław Szafer publishes *Fundamentals of general plant geography*.
- 1949** – Teofil Bissaga publishes *Transportation geography of Poland*.
- 1949** – Józef Borowik publishes *Renaissance of physiographic research in Poland*.
- 1949** – Stanisław Pietkiewicz publishes *Climates across the globe*.
- 1949–1950** – The Teachers' College of Kraków establishes a School of Geography and Environmental Science.
- 1949–1951** – Florian Barciński becomes Rector of the Poznań Academy of Commerce.
- 1950** – The Institute of Geography at the University of Warsaw moves to Uruskich-Czetwertyńskich Palace at 30 Krakowskie Przedmieście Street, where it is still found today.
- 1950** – A Teachers' College with a geography department is established in Opole.
- 1950** – The College of Economics in Szczecin establishes a Center for Economic Geography – headed by Juliusz Mikołajski. The name is changed in 1955 to

the Department of Transportation Geography and the unit is moved to the Szczecin Polytechnic, which is then renamed Szczecin University in 1985. The Department of Transportation Geography becomes part of the University's School of Economics. Finally, the department is moved to the School of Transportation and Communications in 1990.

- 1950 – The Main School of Foreign Service is established in Warsaw and includes a Center for Economic Geography. The school is closed in 1961.
- 1950 – Jan Flis earns a doctoral degree in geography at Jagiellonian University based on his thesis: *Gypsum landscape in Nidziańska Basin*. His advisor is M. Klimaszewski.
- 1950 – Józef Zaremba is persecuted by Poland's communist government. Zaremba had been the Director of the Department of Field Planning and Placement associated with the National Commission of Economic Planning. He was at first the subject of surveillance due to his association with individuals from Oflag Woldenberg II who had been arrested by the Polish communist government. His wartime friends were now put on display at large show trials. His wartime friendships were enough to lose his job at the Department of Field Planning and Placement. In 1959 Zaremba returned to work for the National Commission of Economic Planning, but never again held a high-ranking job. Finally in 1969, he became the Associate Director of the Institute of Planning and was also granted the status of independent researcher.
- 1950 – In December the Polish Sightseeing Society joins the Polish Tatra Society to produce the Polish Tourist and Sightseeing Society.
- 1950 – Jerzy Loth and Zofia Cichocka-Petrażycka publish their *Review of worldwide geographic and economic problems associated with colored metals*.
- 1950 – Stefan Golachowski publishes *Statistical materials on ethnicity in Opole Silesia in the period 1910–1939*.
- 1950 – Romuald Gumiński publishes a textbook: *A course in meteorology and climatology*.
- 1950 – Mieczysław Dorywalski publishes *Mathematical Geography*.
- 1950 – Stanisław Srokowski publishes *General Economic Geography*.
- 1950 – Tadeusz Wilgat publishes *Basics of Cartography*.
- 1950–1951 – Eugeniusz Romer publishes *The map as a document of the history of the Earth's relief*.
- 1950–1951 – Jerzy Kondracki publishes his *Geomorphological Map of Poland*.
- 1951 – The First Congress of Polish Science is held in Warsaw. Stanisław Leszczycki describes the state of the geographic sciences in Poland in his lecture: *The state of geography in Poland and perspectives for development* (“Przegląd

Geograficzny”). His lecture was largely based on previous papers including: *Geography prior to World War II* and *Geography after World War II*. Both papers were published by “Geografia w Szkole” (“Geography in Schools”). The Congress used materials prepared by the Geography Section to identify key tasks for Polish geographers. This included the creation of detailed geomorphological and hydrographic maps of Poland (scale: 1:50 000). The maps were supposed to serve future investment and housing projects. All geography departments in Poland worked on the map projects for a number of years.

- 1951** – Maria Dobrowolska becomes the Director of the newly established Geography Department at the Teachers’ College of Kraków.
- 1951** – Maria Irena Mileska becomes the Director of the newly established Tourism Geography Laboratory at the Institute of Geography at the University of Warsaw. The unit ceases to exist in 1968 but leaves behind a legacy of new research in this area of geography.
- 1951** – Adam Schmuck becomes the Director of the newly established Center for Hydrometeorology at the Agricultural College of Wrocław. The unit is renamed the Center for Meteorology and Climatology in 1958, and renamed again the Center for Agricultural and Hydrometeorology in 1981.
- 1951** – Włodzimierz Zinkiewicz becomes the Director of the newly established Center for Meteorology at the Agricultural College of Lublin.
- 1951** – The Center for Meteorology now at the Agricultural College of Poznań – established in 1920 at the University of Poznań – continues to function, but is renamed the Center for Agrometeorology in 1961.
- 1951** – Bogumił Krygowski becomes an associate professor of geography at the University of Poznań. He is promoted to full professor in 1957.
- 1951** – A new research journal is published in the city of Toruń, with the Latin title: “*Studia Societatis Scientiarum Torunensis Toruń Polonia. Sectio C (geographia et geologia)*”. Rajmund Galon becomes its editor-in-chief and will remain at this post for many years.
- 1951** – The State Cartographic Publication Company is established. It will take over the production of all publicly available maps in Poland. Its name will change to the Polish Cartographic Publication Company in 1991.
- 1951** – The communist government falsely accuses Tadeusz Żebrowski of being a spy. Żebrowski is the Director of the Center for Regional Geography at the University of Warsaw. In 1952 he is arrested as part of the General Marian Spychalski Conspiracy. The general was arrested for his allegedly right-wing nationalist views. Żebrowski is implicated in the affair by General Józef

Kuropieska who was later sentenced to death in separate court proceedings. The court releases Żebrowski due to insufficient evidence. His record is expunged in 1956 but he is not permitted to return to the University of Warsaw. Żebrowski is hired by the Institute of Geography at the Polish Academy of Science in the 1960s. He was the Director of the Developing World Work Group. In the period 1957– 1961 he served as Poland's ambassador to Japan.

- 1951** – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Tadeusz Bartkowski, University of Poznań, thesis: *Development of the postglacial hydrographic network in Central Wielkopolska*, advisor: A. Zierhoffer; (2) Janusz Paszyński, University of Poznań, thesis: *Atmospheric precipitation in the Odra drainage basin and its relationship to forest cover*, (3) Anna Dylkowa, University of Łódź, thesis: *On structural research methods in glacial morphology*, advisor: S. Z. Różycki; (4) Cecylia Radłowska, University of Łódź, thesis: *Morphology of Prosna Valley*, advisor: J. Dylak (?); (5) Bożena Strzelecka-Modelska, University of Wrocław, thesis: *On toponomastic studies of Długosz*, advisor: J. Wąsowicz (?); (6) Ludmiła Roszko, University of Toruń, thesis: *Terminal moraines in the Western Mazury Lake District*, advisor: R. Galon; (7) Jerzy Kostrowicki, London School of Economics, advisor Laurence Dudley Stamp.
- 1951** – Stanisław Arnold publishes *Historical Geography of Poland*.
- 1951** – Kazimierz Tymieniecki publishes *Polish Lands in Antiquity*.
- 1951** – Karol Bromek publishes *Geography of Transportation*.
- 1951** – Jan Flis publishes *Cartography and Topography (Parts 1 and 2)*.
- 1951** – Jerzy Kostrowicki publishes *Types of cities and settlement networks and Spatial Planning*.
- 1951** – Kazimierz Dziewoński publishes his *Analysis of the location of production*.
- 1951** – Jerzy Kondracki publishes an essay in London: *The development of geography in Poland*.
- 1951** – Rajmund Galon publishes *Geographic networks – a geography textbook*.
- 1951** – Mieczysław Fleszar is the editor-in-chief of *Economic Geography (Vols. 1, 2)*.
- 1951** – Juliusz Jurczyński publishes *Meteorology and Climatology (Parts 1 and 2)*.
- 1951–1952** – Polish universities are reorganized, which leads to the establishment of schools of biology and earth science with departments of geography. Jagiellonian University establishes several Centers for Geography – headed by M. Klimaszewski. An Institute of Geography is established at the University of Warsaw and is headed by S. Leszczycki. In addition, the University of Łódź also establishes several Centers for Geography and Geology – headed by Jan Dylak.

- 1951–1953** – Mieczysław Fleszar serves as Rector of the Academy of Commerce in Poznań.
- 1951–1953** – Jan Flis, a geography lecturer at Jagiellonian University, is persecuted by Poland's communist government.
- 1952** – A Geography Committee is created at the Polish Academy of Science by the Executive Branch of the Polish Academy of Science. In 1960 its name is changed to the Geographic Sciences Committee at the Polish Academy of Science. The first chairman is S. Leszczycki. The following chairmans are: K. Dziewoński, M. Klimaszewski, R. Galon, S. Kozarski, Z. Chojnicki, S. Liszewski, A. Kostrzewski (since 2007). The Executive Branch of the Committee has traditionally served as the National Committee for Collaboration with the International Geographical Union.
- 1952** – The Research Division of the Polish Geographical Society organizes a research conference in Kraków designed to address work on the geomorphological and hydrographic maps of Poland outlined by the First Congress of Polish Science. Several more conferences would address this issue in later years.
- 1952** – The Research Division of the Polish Geographical Society organizes a research conference in Lublin on new research plans in geography (26–27.04).
- 1952** – The Research Division of the Polish Geographical Society and the Institute of Geography at the University of Warsaw as well as the Research Commission on the Early Polish State organize a conference on historical geography (4.10). Keynote lectures are given by Gerard Labuda and Maria Dobrowolska.
- 1952** – The Polish Geographical Society organizes a conference in Toruń on the idea of creating a bibliography of Polish research literature in geography (1.10).
- 1952** – The Geography Committee of the Polish Academy of Sciences and the Polish Geographical Society organize a conference in Łódź concerning the definition of geography, extent of the field of geography, issues in periglacial science, and the state of the field of geomorphology in Poland (1–2. 02).
- 1952** – The following individuals earn doctoral degrees in geography: (1) Stanisław Konieczny, University of Poznań, thesis: *Location of boulders carried by diluvial glaciation in Western Poland*; (2) Henryk Maruszczak, Marie Curie Skłodowska University in Lublin, thesis in geomorphology.
- 1952** – Franciszek Uhorczak proposes to create a land use map based on topographic maps at the scale of 1:100 000. The first land use map will not be made until 1969. The land use map project will be continued by the Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Sciences. In 1980 a land use map is finally produced by the Institute at a scale of

1:500 000 and is called *Poland – Land Use*. The 1980 map uses satellite images.

- 1952** – Bolesław Malisz publishes *Location of industries – general principles*.
- 1952** – A three-volume research work by Karol Bohdanowicz is published post-mortem: *Mineral resources of the world*.
- 1952** – Aleksander Kosiba publishes a textbook: *Introduction to the climatology of Poland*.
- 1952** – Anna Dylkowa publishes her work: *On structural research methods in glacial morphology*.
- 1952** – Mieczysław Klimaszewski publishes *On issues in the Pleistocene of southern Poland*.
- 1952** – Jerzy Kostrowicki publishes *The drivers of urban development and functional types of cities*.
- 1952–1953** – The *Geographical Bulletin of the Polish Geographical Society* is now in publication. The Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Sciences becomes the new editor-in-chief of the *Bulletin* in 1954. In 1955 its name is changed to *Geographic Documentation*.
- 1952–1955** – Antoni Wrzosek serves as Rector of the Wrocław College of Economics, known today as the Wrocław University of Economics.
- 1952–1962** – Regina Danysz-Fleszarowa publishes a five-volume body of research: *Retrospective Bibliography of Polish Geology*. It is an annotated bibliography on the broadly defined earth sciences.

9. *The period after 1952*

- 1953** – The Institute of Geography of the Polish Academy of Sciences is established in Warsaw. S. Leszczycki becomes its director. The name of the Institute will be changed in 1974 to the Institute of Geography and Spatial Organization, and later changed to Stanisław Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization in 1997. Czerwotyński-Uruski Palace served initially as the seat of the Institute. It was shared with the University of Warsaw Department of Geography. The Institute received office space in the building at 51/55 Twarda Street in 1997 and has been there since then. The Institute has published the “Przegląd Geograficzny” (“Geographic Review”) since 1953 and “Geographia Polonica” since 1964, and also several scientific series.
- 1953** – M. Klimaszewski establishes in Kraków the Laboratory of Geomorphology and Hydrology of the Polish Academy of Sciences (acronym: PAS). It is later transformed into the PAS Department of Geomorphology and Hydrology of Mountains and Highlands, which is a part of the Institute of Geography of the Polish Academy of Sciences.
- 1953** – The Laboratory of History of Geography and Cartography of the Polish Academy of Sciences is established in Wrocław. It becomes part of the PAS Institute of Geography. Bolesław Olszewicz becomes its director. The Laboratory formally ceased to exist as a separate unit in 1969, when it joined the Institute of History of Science, Education and Technology – Department of History of Science and Technology of the Polish Academy of Sciences. Józef Babicz, who had served as the director of the Natural Sciences Laboratory, takes control of this unit as well. The Team of History of Cartography was established in 1975 as part of the Institute. Józef Babicz supervised the Team during the period from 1975 to 1997. In the meantime (in 1994), the Institute had changed its name to the PAS Institute of History of Science. Bogusław Krassowski, Jerzy Ostrowski, Stanisław Pietkiewicz, Zbigniew Rzepa, Józef Szaflarski, Edward Schnayder, Wiesława Wernerowa, Zbigniew J. Wójcik, Lucyna Szaniawska, Stanisław Litak and others were associated with this research unit and many of them still are.
- 1953** – S. Leszczycki resigns his position as Chairman of the Polish Geographical Society in conjunction with the creation of the Institute of Geography of the Polish Academy of Sciences. The Society conveyed its library collections

and part of its property to the new Institute. This included three research stations (Mikołajki, Wojcieszów, Hala Gaśienicowa) and its publications including “Przegląd Geograficzny” (“Geographic Review”). As a result, the Polish Geographical Society lost its former character – it ceased its scientific activity, and had to shift its main focus towards popularizing geography and the problems of educational geography. The main publication of the Society became its “Czasopismo Geograficzne” (“Geographic Journal”). This forced reassignment of the assets of the Society to the PAS Institute was the main cause for a gradual loss of the formerly high esteem that the Polish Geographical Society had been held in by the public.

- 1953 – The Polish Geographical Society organizes a conference on the matter of designing research studies for regional development plans. The conference takes place in Kraków.
- 1953 – The Polish Geographical Society and the PAS Geographic Committee organize a conference on the development of cartography in Poland.
- 1953 – A conference takes place in Poznań on the matter of designing a textbook (*Geography of Poland*) and geographic monographs on selected cities. It was organized by the Polish Geographical Society and the PAS Geographic Committee. A first draft of the textbook *Geography of Poland* was worked out. It was edited by S. Leszczycki.
- 1953 – The School of Natural Sciences and Geography of the College of Pedagogy in Kraków is reorganized as the School of Geography and Biology. Three geography departments are established within it.
- 1953 – The Department of Meteorology (now the Department of Meteorology and Climatology of Agriculture) is created within the School of Hydrology, Water Management and Land Improvement of the College of Agriculture in Kraków. Władysław Milata becomes its first chairman.
- 1954 – Eugeniusz Romer dies on January 28 and is buried on February 2 at the Salwator Cemetery in Kraków.
- 1954 – The College of Pedagogy in Kraków starts to offer master’s degree programs in geography.
- 1954 – The Center for Agricultural Meteorology is established at the School of Agriculture of the College of Agriculture in Szczecin. Krzysztof Prawdzic, the founder, became its first director. The name of the Center is changed to the Department of Agrometeorology in 1970. Czesław Koźmiński becomes its director. At present, this unit is known as the Department of Meteorology and Climatology.
- 1954 – Jan Dylik establishes an international periodical called “Biuletyn Peryglacjalny” (“Periglacial Bulletin”) in Łódź, and becomes its first

editor-in-chief. Anna Dylkowa takes over the post of editor after his death (1976–2000). The Scientific Society of Łódź is the publisher. The *Bulletin* served as the official newspaper of the Commission on Periglacial Morphology of the International Geographical Union in the years 1956–1975.

- 1954** – The PAS Institute of Geography starts to publish series “Prace Geograficzne” (“Geographic Papers”). Over 200 volumes have been published since.
- 1954** – The School of Geodesy of the Warsaw University of Technology changes its name to the School of Geodesy and Cartography. Its Center for Cartography includes a Department of Geography.
- 1954** – The PAS Institute of Geography begins to create a national catalogue of cartographic collections in Poland. Marian Łodyński is the project manager.
- 1954** – The Institute of Geography at Jagiellonian University and the Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Sciences organize major conference on issues associated with the geomorphological and hydrographic map of Poland. The conference is held on 15. 08.
- 1954–1961** – The Committee for the Affairs of the Upper Silesian Industrial Region, headquartered in Katowice, is created as a unit reporting directly to the President of the Polish Academy of Sciences. S. Leszczycki becomes its chairman, and ten geography professors become its members.
- 1955** – The *Conference and Lecture Series of the PAS Institute of Geography and the Ministry of Higher Education on the matter of economic geography* takes place in Osieczna near Leszno from Nov. 28 until Dec. 1. The conference plays an important role in the development of this branch of geography. So-called bourgeois world geography was sharply criticized. The great achievements of Polish geography from the period between World War I and World War II were also criticized, especially those in the area of economic geography. Human geography was rejected as a bourgeois science, and there was a view that it should be regarded as an outdated field. Marxist methodology, then used in the Soviet Union, was recommended to be introduced into geography. A classification of the branches of economic geography by economic sector was accepted. Therefore, the field of economic geography would be subdivided into population and settlement geography, industrial geography, geography of agriculture, and geography of transportation. As a consequence of this decision, regional geography was split into two subdisciplines: regional physical geography and regional economic geography. Fortunately, the resolutions of the conference in Osieczna were only implemented to a limited extent. The classification of the sub-fields of economic geography by sector was agreed to. However, the introduction of Marxist research methodology,

which was recommended, was never viewed as mandatory. Instead, Polish geographers willingly used theoretical and methodical studies developed by Western scientists. Today, human geography is once again an official part of the field of geography in Poland.

- 1955** – The Institute of Geography at the Polish Academy of Science begins to publishing series called “Dokumentacja Geograficzna” (“Geographic Documentation”). Several issues are published per year. Today the journal is no longer published.
- 1955** – A journal called “Onomastica” (“Onomastics”), devoted to geographic terminology and personal names, is established. Witold Taszycki becomes its editor-in-chief. The PAS Committee on Linguistics is the journal’s publisher.
- 1955/1956** – A School of Geography is established at the Gdańsk College of Pedagogy.
- 1956** – The Institute of Geography at the Polish Academy of Science begins to publish the *Bibliography of Polish Geography*. This is a continuation of the work of W. Ormicki from before World War II. Approximately 40 volumes are published. Today the *Bibliography* is published online.
- 1957** – The Silesian Institute is reestablished in Opole. Maria Dobrowolska becomes the head of the Demographics Research Group, Stefan Golachowski becomes the head of the Settlement Geography Research Group, and Ludwik Straszewicz heads the Economic Geography Research Group between 1961 and 1965. The Odra River Commission becomes affiliated with the Institute in 1971. The Commission is reorganized in 1975 as the Odra River Commission for Scientific Research.
- 1957** – The Silesian Institute is reestablished in Katowice. It functioned until 1992. Geographers were also members of the Scientific Council at the Silesian Institute. A Geographic Commission is created in 1961 and is headed by J. Szaflarski. The Institute publishes *Upper Silesian geographic materials and studies* and *Studies on the economics of the region*.
- 1957** – The Polish Society of Lovers of the Earth Sciences is established. Its name was changed to the Polish Society of Friends of the Earth Sciences in 1972.
- 1957** – The Society for the Development of Western Lands is established. It is a civic organization, which is a continuation of the Polish Western Union (created in 1934). The Society speaks out on research and popular topics related to the newly acquired western and northern regions of Poland. It organizes many scientific conferences, which also includes geography conferences. It was dissolved in 1970.
- 1957** – The PAS Committee for the Development of Mountain Regions is established. It works via three sections: Carpathian, Sudeten, and Holy Cross Mountains. The Committee publishes *Problems in the Development of Mountain Regions*.

- 1957–1958** – International Geophysical Year. This was an opportunity to organize the Polish Expedition to Spitsbergen. The Expedition started its work already in 1956. It was led by S. Siedlecki. Teams conducted research continuously, often with different members at different times, until 1962. Z. Czeppe, J. Dylík, A. Jahn, A. Kosiba, S. Z. Różycki, S. Siedlecki, S. Baranowski, K. Birkenmajer, and others participated in the research work. The first Polish permanent Arctic Scientific Station was established in 1957 – the Hornsund station in Spitsbergen. The station was named the Stanisław Siedlecki Station in 2007. The 35th PAS Polar Expedition to Spitsbergen was organized in 2012 and 2013.
- 1957–1961** – Polish geographers conduct scientific research in Vietnam. The research is organized within the framework of the International Geophysical Year. J. Paszyński and M. Hess and others participate in the project.
- 1958** – Existing geography departments at the University of Łódź establish a new Geography Institute. The Institute is renamed in 1970 the Institute of Geography. Jan Dylík becomes its first director.
- 1958** – The PAS Committee for the Spatial Organization of Poland is established. Stanisław Leszczycki was the initiator of the Committee and its first chairman until 1980.
- 1958** – The Baltic Institute is reestablished in Gdynia.
- 1958–1965** – Józef Szafarski holds the position of Rector of the College of Economics (now the University of Economics) in Katowice.
- 1958–2005** – The “Zeszyty Naukowe UMK. Geografia” (“Scientific Journal of Nicolaus Copernicus University – Geography”) is published in Toruń. The name of the journal is changed in 1973 to the “Acta Universitatis Nicolai Copernici. Geografia”. Władysław Niewiarowski is the editor for many years.
- 1959** – The first Polish Antarctic Expedition is led by Stefan Zbigniew Różycki. A research station is established in Bunger Oasis. The station is named the Antoni Bolesław Dobrowolski Station in Antarctica. Research is continued at the station in 1966. The tasks worked on at the station were different in different years. It was even closed for a period of time. It reopened in 1979.
- 1959** – The Institute of Geography at the University of Wrocław begins to publish a journal called “Studia Geograficzne” (“Geographic Studies”) as part of the larger “Acta Universitatis Wratislaviensis” (formerly they were scientific journals published together with geologists).
- 1959** – The College of Pedagogy in Kraków begins to publish its “Zeszyty Geograficzne” (“Geographic Fascicles”).
- 1959–2001** – Geographers from Toruń participate in expeditions to Spitsbergen. They organize their own expedition in 1975. It was led by J. Szupryczyński.

A permanent base was established by the expedition in the northwestern part of the island (Kaffioyra Plain). This is the northernmost Polish research station. The University of Toruń organized over 10 scientific expeditions by the end of the 20th century.

- 1960** – “Prace Geograficzne Instytutu Geograficznego UJ” (“Geography Papers of Jagiellonian University Institute of Geography”), part of a series called “Zeszyty Naukowe UJ” (“Scientific Journals of Jagiellonian University”), were published once again.
- 1960** – The former *Papers of the Geography Commission* of the Poznań Society of Friends of Learning (since 1936) were published once again as the *Papers of the Geography and Geology Commission* of the Society.
- 1961** – The 6th Congress of the International Union for Quaternary Research (INQUA) takes place in Poland. It lasts nearly a month, from August 26 to September 20 and was organized to occur in three stages: 1) sightseeing trips prior to the congress, symposia; 2) the congress itself (plenary sessions, commission and task force sessions in Warsaw); 3) grand tour with an itinerary that led from the Baltic Sea to the Tatra Mountains.
- 1961** – Jerzy Gruszka, a Polish cartographer living in Australia, discovers an unknown freshwater lake while doing research in the Gibson Desert. It is later named after him (*Lake Gruszka*).
- 1961–1984** – The Poznań school of geographic methods is established by Zbyszko Chojnicki.
- 1961–1977** – Teams representing various research centers of the Polish Academy of Sciences, Polish universities, and the Polish High Mountain Climbing Club carry out research at the Hornsund Station in Spitsbergen. The organizations share the station by scheduling its use for each organization for certain periods of time only. The station is renovated in 1978. Following modernization, the station operates year-round.
- 1962** – The Center for African Studies is created within the Institute of Geography at the University of Warsaw. It was reorganized in 1975 as the Institute of African Studies, when it also became part of the School of Modern Languages.
- 1962** – Ludmiła Roszko, an associate professor at the Nicholas Copernicus University of Toruń and a renowned geomorphologist, is sentenced by Poland’s Supreme Court to two years in prison (suspended sentence) for running a church organization with secret intentions with respect to the people’s government of Poland. This was a reference to her leadership role at the Institute of Divine Mercy in Toruń. The court proceedings were political in nature and closed the door to her career in science. Roszko had to stop lecturing at the university.

- Her government-provided apartment was taken away and her contacts abroad were limited. The university applied three times to designate her a full professor, but to no avail. Once again, the politics of the era were the key to the end of her scientific career. Roszko's so-called political rehabilitation did not take place until Poland started to make the transition to democracy in 1989.
- 1962–1968** – The largest *Atlas of the World* published in postwar Poland is published. The editor-in-chief is Teodor Naumienko and the publisher is the Topographic Service of the Polish Army. The number of copies published was 200,000.
- 1962–1968** – Alfred Jahn holds the position of Rector of the University of Wrocław. He takes the side of Wrocław University students who organized a sit-in strike in March of 1968. He protects his students from government persecution and does not agree to the expulsion of striking students from the University. He will be persecuted for his stance by the authorities of the People's Republic of Poland later on.
- 1963** – The Polish Geographical Society introduces a new decoration – the Brown Medal of the Polish Geographical Society. It is awarded for outstanding achievement and contributions to the field of geography of Poland as well as other branches of geography. Bolesław Olszewicz was the first to be awarded the medal. He received this distinction in recognition of his 50th anniversary of scientific work.
- 1963** – Olaf Rogalewski organizes the newly established Department of Tourism Management. It is a pioneering research center for spatial planning applied to the development of tourism and related infrastructure. It was created as part of the Main Committee on Physical Culture and Tourism. Rogalewski was able to gather the best and brightest young geographers and researchers of the time. This group included D. Ptaszycka-Jackowska, A. Wyrzykowska, M. Baranowska-Janota, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, Z.T. Werner, M. Drzewiecki, S. Iwicki, A. Jackowski. All of the above researchers would later play an important role in the Polish scientific community with key contributions to science, tourism, and spatial planning.
- 1963/1964** – University of Lublin geography faculty receive new office space at 19 Akademicka Street.
- 1964** – S. Leszczycki becomes Vice-President of the International Geographical Union. He was elected to this post again in 1972. He was the third Pole to hold this position. E. Romer and S. Pawłowski also had held this position in years past.
- 1964** – Poland becomes an official member of the International Cartographic Association. The organization representing Poland is the Institute of Geodesy and Cartography in Warsaw.

- 1964** – The Institute of Geography at the University of Warsaw begins to publish a research journal called “Fotointerpretacja w Geografii” (“Photo Interpretation in Geography”). Later the journal is renamed “Teledetekcja Środowiska” (“Environmental Remote Sensing”). It is currently published by the Polish Geographical Society.
- 1964** – The Institute of Geography of the Polish Academy of Sciences begins to publish a journal in English. It is called “Geographia Polonica”. Piotr Korcelli is its editor-in-chief for many years. Marek Więckowski is the current editor.
- 1964** – The Polish Geographical Society establishes its first specialized commissions on photo interpretation, hydrography, cartography, as well as applied geography. New scientific commissions are created in subsequent years – some become separate organizations. For example, the Commission on Geomorphology, established in 1982, was reorganized in 1991 and became a separate organization known as the Society of Polish Geomorphologists.
- 1964–1972** – M. Klimaszewski holds the position of Rector of Jagiellonian University.
- 1964–1979** – The University of Warsaw continues to publish “Prace i Studia Instytutu Geograficznego UW” (“Papers and Studies of the University of Warsaw Geography Institute”) started before World War II. The publication series is later renamed “Prace i Studia Geograficzne” (“Geography Papers and Studies”).
- 1965** – The 16th International Limnological Congress takes place in Warsaw.
- 1965–1967** – The Polish Geographical Society organizes a sea journey aboard a yacht called the “Brave” to South America, in conjunction with its field research in Chile. T. Wilgat leads the expedition.
- 1965–1972** – M. Klimaszewski holds the position of Deputy Chairman of the Council of State of the People’s Republic of Poland.
- 1966** – A national conference on methodological and theoretical issues in economic geography takes place in Jabłonna. The purpose of the conference is to recapitulate the experiences resulting from the implementation of the resolutions of the geography conference in Osieczna (1955) and to identify new research areas for the future. The classification of the subfields of economic geography by type of economic activity introduced in Osieczna is developed further in Jabłonna. New subdisciplines are identified such as geography of consumption, geography of services, geography of culture, and political geography of the world. The discussion was focused on issues such as: (1) integration in economic geography; (2) quantitative methods, computers and their application to economic geography; (3) method-oriented and theoretical issues of an economic region; (4) theory of economic geography.

Mathematical methods have been in common use in Polish economic geography since the conference in Jabłonna. This was not always warranted by the subject matter. In the final resolution of the conference, special attention was paid to economic and geographic research, training of personnel and educational programs, and publishing.

- 1966** – The Polish Geographical Society begins to publish the “Biuletyn Informacyjny Zarządu Głównego PTG” (“Bulletin of the Executive Board of the Polish Geographical Society”). The *Bulletin* is still published today.
- 1967** – A Commission on Geographic Sciences is created within the PAS Branch in Kraków. The Commission begins to publish a journal called “Folia Geographica” in two separate series: Physical Geography and Economic Geography. The Commission functioned until 2011.
- 1967** – The Golden Badge of the Polish Geographical Society is introduced.
- 1968** – The Polish Geographical Society organizes a scientific expedition to Iceland. Rajmund Galon leads the expedition. The expedition members research the glacier forefield of Skeidarár Glacier.
- 1968–1972** – S. Leszczycki becomes President of the International Geographical Union. He is the first Pole to hold this distinguished position.
- 1969** – The Geography Institute at the University of Warsaw becomes a separate unit at the University, outside of its former home, the School of Biology and Earth Sciences. S. Leszczycki was the Institute’s director until 1970. Jerzy Kondracki became its next director.
- 1969** – The Institute of Geography is established at Nicolas Copernicus University in Toruń. The new Institute takes in all geography departments at the University.
- 1969** – A College of Education is established in Słupsk and later renamed the College of Pedagogy (1974), then Pomorska Academy of Pedagogy (2000–2006), and Pomorska Academy (since 2006). A Department of Geography exists within the School of Mathematical and Natural Sciences. Bernard Czerwiński is the first director. The Department is reorganized in 1986 as a Center for Geography. The Center receives a new building in 1991. It is located in Słupsk at 27 Partyzantów Street. The Institute of Geography of the College of Pedagogy replaces the Center in 1993. Waclaw Florek became its first director. Eugeniusz Rydz was its second director. The Institute was renamed in 2010 the Institute of Geography and Regional Economy of the Pomorska Academy.
- 1969** – A College of Education is established in Kielce – now Jan Kochanowski University in Kielce. A Department of Geography exists within its School of Mathematics and Natural Sciences. The Department of Geography was

merged with the Department of Biology in 1973, thus creating the Institute of Biology and Earth Sciences. The Institute of Geography was created in 1975 as a separate unit. Julian Bartosik was its first director.

- 1969–1979** – Ryszard Domański holds the position of Rector of the Academy of Economics in Poznań.
- 1970** – The Institute of Geography at Jagiellonian University is the new official name that replaces the old name, which was the Geographic Institute at Jagiellonian University.
- 1970** – An Institute of Earth Sciences is created in Lublin. It absorbs existing centers for geography, which were renamed departments. Edward Michna became its first director.
- 1970** – The University of Gdańsk is established. The Institute of Geography is created within the School of Biology and Earth Sciences. It is renamed the School of Biology, Geography and Oceanology in 2005, and later the School of Oceanography and Geography (2008).
- 1970** – The Department of Marine Meteorology and Climatology is established within the School of Marine Fisheries (College of Agriculture in Szczecin). It shuts down in 1985.
- 1970** – The Commission on Quantitative Methods of the International Geographical Union holds a conference in Poznań.
- 1971** – An Institute of Geography is established at the Kraków College of Pedagogy. Jan Flis becomes its first director. The Institute receives modern office space in a building at 2 Podchorążych Street.
- 1971** – The University of Wrocław establishes its own glaciological station in Spitsbergen. It is located in the forefield of Werenskiold Glacier. Stanisław Baranowski is named head and organizer. The station was named after him after his tragic death in 1978.
- 1971–1972** – Kazimierz Dziewoński serves as the President of the Regional Science Association.
- 1972** – The Joint Polish and German Commission on Textbooks (*Deutsch-polnische Schulbuchkommission*) is created under the auspices of UNESCO. The Commission consists of German and Polish geographers and historians. The main goal of the Commission is to work out an agreement that was acceptable to both sides on the matter of the content of geography and history textbooks. The Commission was a platform to have an open discussion on difficult topics of the history and geography of both countries. The Commission celebrated its 40th anniversary in 2012. The Commission included Polish geographers such as Józef Barbag, Maria Czekańska, Irena de

- Dynowska-Balcer, Bronisław Kortus, Witold Kusiński, Jan Rajman, Tadeusz Stryjakiewicz, Andrzej Witkowski, and others. One outcome of the work of the Commission is a joint report called *Poland and Germany – Geography of Neighbors in a New Europe* (eds. E. Buchhofer and B. Kortus, 1995).
- 1972** – The Research Group for the Interpretation of Aerial Photography is created within the Institute of Geodesy and Cartography in Warsaw. It is soon reorganized as the Center for Photo Interpretation. Andrzej Ciołkosz became its director.
- 1972** – The 6th International Congress for Regional Economics takes place in Warsaw.
- 1972** – A large group of Polish geographers travels to Montreal (Canada) to the 22nd Congress of the International Geographical Union. This is quite unusual considering the times in Poland (i.e. communism). The trip is made possible with the help of two Polish Canadian geography professors – Bogdan Zaborski of the University of Montreal and Tadeusz Jost of the University of Ottawa. The professors asked the local Polish community to accommodate the geographers from Poland and they did.
- 1972** – The Institute of Geography at the University of Łódź and the Academic Sailing Club organize a sea journey to Iceland on the yacht *Joseph Conrad*.
- 1972–1977** – Lech Ratajski of the University of Warsaw holds the position of Vice-President of the International Cartographic Association.
- 1973** – The 2nd Polish Congress of Science. Section 4 of the Congress works on topics in earth sciences and mining. A. Jahn is Vice-Chairman of the Section. J. Kondracki is the keynote speaker. S. Leszczycki leads a Geographic Sciences Working Group, which was part of the Section. The Congress resolves that the basic goal of research in the field of the geographic sciences should be a “*systemic analysis of the geographic environment, including the natural environment and the spatial structures of the economy and society as the basis for regional planning and forecasting*” (Kukliński et al., 1974).
- 1973** – A separate Department of Geography is established at the School of Biology and Environmental Protection at Silesian University. It is headed by J. Trembaczowski.
- 1973–1978** – The Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Sciences publishes the *National Atlas of Poland*. It is a major publication, with Stanisław Leszczycki as its editor-in-chief. It is also the first cartographic publication of this type in Central and Eastern Europe.
- 1974** – A new School of Earth Sciences in Sosnowiec is established out of the Environmental Protection unit at Silesian University. An Institute of Geography is also part of this new School and is organized by J. Trembaczowski and J. Szaflarski.

- 1974** – A new journal called “*Questiones Geographicae*” is published in Poznań. Stefan Kozarski is its founder and the first editor.
- 1974** – The Polish Geographical Society and Poland’s Ministry of Academic and Civic Education begin to organize Scholastic Geography Olympiads. In 1991 the scope of the Olympiads is expanded and a new name is selected: Geography and Nautical Olympiad. In 2011 the old name was put into use once again. Anna Dylikowa served as the founder and director of the Olympiads for many years.
- 1974** – A Polar Club starts to function within the Polish Geographical Society. Its membership includes geographers and other scientists with interest in Arctic and Antarctic research. The Club gains the status of the Society’s branch in 1985. Alfred Jahn is the founder and first chairman. The organization starts to publish the “*Biuletyn Polarny*” (“Polar Bulletin”) in 1993.
- 1974–1978** – Geographers from Jagiellonian University organize scientific expeditions to Mongolia – to the Khangai Mountains and the Khentii Mountains, steppes of Central Mongolia, and the Gobi Desert. W. Chełmicki, M. Hess, K. Klimek, T. Niedźwiedź, Z. Olecki, and S. Skiba were among the geographers who participated in the expeditions.
- 1975** – The Center for Meteorology is established at the Maritime Academy in Gdynia (now Center for Meteorology, Navigation and Oceanography). Andrzej A. Marsz is its first chair.
- 1975** – The School of Arts and Sciences at Concordia University in Montreal creates the Bogdan Zaborski Medal in Geography. The Medal is awarded to the most outstanding geography students who graduate from the University.
- 1975** – The 1st Polish Sea Expedition sets out for a journey to Antarctica in December (the ships “*Profesor Siedlecki*” and “*Tazar*”). It reaches its destination in the beginning of 1976. It returns to Poland in May of 1976. The next expedition is organized in 1977. Its goal is to establish a permanent research station of the Polish Academy of Sciences in the South Shetland Islands. The new station is located along Admiralty Bay on King George Island. It is named after Henryk Arctowski – a Polish geographer, geophysicist, and explorer. The head of the first winter expedition is geographer Józef Jersak from the University of Łódź and later Silesian University.
- 1976** – The Center for Processing Aerial and Satellite Photography is created at the Institute of Geodesy and Cartography.
- 1976** – A Department of Karst Geomorphology is established and headed by Marian Pulina at the Institute of Geography at Silesian University. It is the only such department in Poland and Central Europe in general.

- 1976–1980** – A Polish and Mongolian expedition called “Transmongolia” takes place. Its goal was to perform research in physical geography. K. Klimek, K. Pękala, L. Starkel, K. Rotnicki, R. Glazik, and others participated in the expedition.
- 1976–1984** – Jerzy Kostrowicki holds the position of Vice-President of the International Geographical Union.
- 1976** – Jan Trembaczowski of Silesian University begins to publish a journal called “Geographia, studia et dissertationes”. It is still published today.
- 1977** – The Independent Geographic Institute at the University of Warsaw merges with the Institute of African Studies, a part of the School of Modern Languages, thus forming the first in Poland university-level school of geography called the School of Geography and Regional Studies. Zdzisław Mikulski becomes its Dean.
- 1977** – The Kraków chapter of the Polish Society of Earth Sciences organizes a scientific expedition to Afghanistan and the Hindu Kush Mountains. L. Kaszowski and other geographers participate in the expedition. Geographers from the University of Gdańsk, including K. Petelski, also organize an expedition to the eastern Hindu Kush Mountains.
- 1977–1981** – Mieczysław Hess holds the position of Rector of Jagiellonian University.
- 1978** – Geographers from Silesian University organize the first ever polar expedition to Spitsbergen. More than 30 expeditions would follow. The principal expedition organizers were M. Pulina and J. Jania.
- 1978–1984** – Andrzej Ciołkosz holds the position of Vice-President of the International Cartographic Association.
- 1979** – Zdzisław Czeppe creates the Research Group for Documentation of Polar Research at Jagiellonian University’s Institute of Geography. The Group bears his name since 1994. It was separated from the Institute of Geography and included in the Institute of Botany at Jagiellonian University on December 30, 1996. It is today called the Zdzisław Czeppe Department of Polar Research and Documentation.
- 1980** – Expeditions to Spitsbergen resume. Jagiellonian University organizes its own expeditions to Spitsbergen. Expeditions have been organized periodically since then, although the frequency of occurrence has varied. A. Dobija, A. Krawczyk, J. Pociask-Karteczka, S. Skiba, W. Ziąja, and others participate in the expeditions.
- 1980** – Regional cartography becomes a novel production interest at some universities in Poland including Jagiellonian University in Kraków as well as the University of Wrocław. Leading proponents of this novel type of cartographic pursuit include Stanisław Liszewski, Władysław Pawlak, and Kazimierz

Trafas. One of the first regional atlases is published in 1971. Its principal editors were Stefan Żmuda and Kazimierz Królikowski.

- 1980/1981** – Tadeusz Ziętara holds the position of Rector of the Teachers' College in Kraków.
- 1981** – Alfred Jahn becomes Chairman of the PAS Committee on Polar Research.
- 1981** – The Association of Geography Students of the Jagiellonian University holds a convention on the occasion of its jubilee, commemorating 100 years of its existence (November).
- 1981** – The communist authorities introduce martial law in Poland. Opposition activists (mostly “Solidarity” members) are detained or imprisoned. Many geographers join the “Underground Solidarity” movement.
- 1982** – The 11th International Cartographic Conference takes place in August in Warsaw. It is organized by the International Cartographic Association. The conference is held while Poland is still under martial law. This fact had an impact on the organization and progress of the event and on the participation of cartographers from abroad. Over 430 people participated in the conference in spite of the unfavorable circumstances. Foreign guests, who came from 37 countries, accounted for nearly half of the participants.
- 1982** – The journal “Folia Geographica. Acta Universitatis Lodziensis” is published for the first time. Ludwik Straszewicz serves as its first editor.
- 1983** – The Polish National Geographic Conference on “basic methodological problems in the development of Polish Geography” takes place in Rydzyna from June 27 through June 30. The main goal is to determine the state of affairs in the Polish geographic sciences and institutions and compare it to the rest of the world as well as to attempt to formulate a new program for further development.
- 1983** – The Polish Geographical Society organizes the 1st Convention of Polish Geographers in Toruń. Subsequent conventions are held in Łódź (1986) and Poznań (1989).
- 1983** – The Quaternary Research Institute at Adam Mickiewicz University in Poznań organizes its first Polar Expedition to Spitsbergen. Subsequent expeditions have been organized at regular time intervals. Initially, a trapper's hut “Skottehytta” on the coast of Petuniabukta served as a base. The Institute has since built its own base (two cabins) on the coast of Petunia Bay in 2011.
- 1984** – The Department of Geography at the University of Warsaw begins to publish a foreign language journal called “Miscellanea Geographica”. The journal was renamed “Miscellanea Geographica – Regional Studies on Development” starting in 2012. Bolesław Dumanowski was its first editor. Later, the post

of editor was held by Wiktor Grygorenko and Maksymilian Skotnicki. Maciej Jędrusik is the current editor-in-chief.

- 1984** – The Geography Department at the MCS University of Lublin establishes its own research station in Spitsbergen. It is located in the old mining settlement of Calypsobyen.
- 1984–1992** – Leszek Kosiński holds the position of General Secretary and Treasurer of the International Geographical Union.
- 1985** – The Institute of Geography at Jagiellonian University helps organize the Polish Scientific Expedition to the Peruvian Andes. L. Kaszowski and P. Libelt and others take part.
- 1985** – The Institute of Urban Geography and Tourism at the University of Łódź begins to publish a specialized journal called “Turyzm” (“Tourism”). As an international magazine, it begins to be published in two languages, Polish and English, in 2000. Stanisław Liszewski is its first editor-in-chief.
- 1985** – The Polish Geographical Society begins to organize “the best master’s thesis in geography” competitions.
- 1985–1991** – The Institute of Spatial Organization operates within the School of Geography and Regional Studies at the University of Warsaw. Later, it is separated and run independently as the European Institute of Regional and Local Development. The founder is Antoni Kukliński.
- 1986** – The 3rd Polish Congress of Science is held in Warsaw. Geographers write a report: *Main trends in the development of Polish geography*. Zbyszko Chojnicki, Leszek Starkel, and Andrzej Wróbel are the authors of the report, which describes general research conditions, main research objectives, and basic research and organizational problems in physical and socio-economic geography. The program for future development in Polish geography for the next four years is also outlined. The authors call attention to a decreasing social appreciation of geography. This is reflected in both the reduction in the number of hours of geography in school curricula and the sporadic presence of geographic issues in the public forum of discussion. The authors felt compelled to state that the situation of geography should be judged as appalling. The development program for Polish geography was understood by the authors to be a set of guidelines regarding on philosophical and methodological principles and assumptions concerning the subject of geography, research problems, methods and tools for research, and the social and institutional conditions surrounding the implementation of the program itself. The practical dimension of geography was emphasized, expressed in

the application and utilization of geographic knowledge in solving problems of special importance to society (Chojnicki, Starkel, Wróbel 1986).

- 1986** – The city of Kraków hosts the 26th European Congress of the Regional Science Association.
- 1986** – The Institute of Oceanology and Marine Environment Protection is established at the newly founded University of Szczecin. The Institute of Marine Sciences is established in 1990. The Institute functions within the School of Biology and Marine Sciences. Stanisław Musielak is its organizer and first director.
- 1986** – The Institute of Earth Sciences at Maria Curie Skłodowska University in Lublin organizes its first polar expedition to Spitsbergen, with the Bellsund area being the destination. It was led by Kazimierz Pękala. Such expeditions are organized every year.
- 1988** – S. Leszczycki is given the prestigious “Laureat d’Honneur” award by the International Geographical Union in recognition of his outstanding contributions to world geography.
- 1988** – The European Geography Association (EGEA) for students and young geographers is established thanks to the initiative of geography students at universities in Barcelona, Warsaw, and Utrecht. The Association holds meetings on a regular basis – regional meetings and annual meetings. Several annual meetings have also been held in Poland: Warsaw–Zaborów (1989), Kraków (2003), Ustroń (2007), Białystok–Wasilków (2013). A number of regional meetings have also been held in Poland.
- 1989** – The *Global Change Research Centres: scientific problems and concept developments* conference takes place in Warsaw and Jabłonna.
- 1989** – The participants of the IGU International Conference of Geomorphological Working Groups hold meetings in Ciechocinek.
- 1990** – The Center for Urban Geography and Geography of Tourism at the University of Łódź starts to publish a series called the “Konwersatorium Wiedzy o Mieście” (“Urban Knowledge Seminar”).
- 1990** – Following the start of the transformation of the political system in Poland, the democratic government of Prime Minister Tadeusz Mazowiecki abolishes the National Office of the Censor. Papers are published as provided by the authors. Topographic maps at different scales make their way to a wide circle of readers for the first time since World War II.
- 1991** – Stanisław Liszewski becomes Chairman of the Scientific Society of Łódź. He still holds the post today.

- 1991** – Stefan Kozarski establishes the Association of Polish Geomorphologists in Poznań. The Association has been publishing the journal “Landform Analysis” since 1997. The Association also organizes Conventions of Polish Geomorphologists, research workshops, and specialized course series.
- 1992** – Kazimierz Dziewoński is the recipient of a unique award – the Honorary Ring of August Loesch. The ring is awarded to exceptional researchers in the field of regional science. Only two other regional science researchers have received this award before Kazimierz Dziewoński – Walter Isard and Leo Klaassen.
- 1992** – A Department of Economic Geography and Spatial Management is established at the Teachers’ College in Opole (reorganized in 1993 as the University of Opole). The Department is part of the School of Economics. It is reorganized in 2003 as the Center for Economic Geography and Spatial Management. J. Słodczyk became its first Chair.
- 1992** – The Polish Association for Landscape Ecology is established. The basis for its establishment was the former Landscape Ecology Club that had functioned since 1988 within the Polish Geographical Society. Andrzej Richling is its founder and first chairman.
- 1992** – The Polish Society for the Development of Mountain Regions is established. The main purpose of the Society is to support the development of local communities. Many geographers became its members. The Society publishes a journal: “Wiomości Ziemi Górskich” (“Mountain Region News”).
- 1992** – Jerzy Kostrowicki is given the “Laureat d’Honneur” award by the International Geographical Union.
- 1993** – The PAS Institute of Geography and Spatial Organization starts to publish “Geographia Polonica – Global Change: Polish Perspectives”. Leszek Starkel is the editor of the journal. After 2002 the name of the journal is changed to “IGBP Papers on Global Change”.
- 1993** – The 7th Congress of the Association of European Schools of Planning is held in Łódź.
- 1993–1999** – Poland’s Main Office of Geodesy publishes the *Atlas of the Republic of Poland*. Its editor-in-chief is Michał Najgrakowski. It is one of the largest atlases in the world.
- 1994** – The international research journal “European Spatial Research and Policy” is published for the first time by the University of Łódź. Its founder and editor-in-chief is Tadeusz Marszał. The University also starts a new publishing series: *Region and Regionalism*.
- 1994–1996** – Professor Tadeusz Marszał serves as Vice-President of the Association of European Schools of Planning.

- 1995** – The Center for Geography is established at the College of Education in Bydgoszcz. The Center is part of the School of Mathematics, Technology and Natural Sciences. Aleksandra Kowalczyk is its founder and first chair. The Center is reorganized in 2001 as the Institute of Geography, which is part of Casimir the Great University by 2005.
- 1995** – The “Prace Geograficzne Instytutu Geografii UJ” (“Geography Papers of the Jagiellonian University Institute of Geography”) becomes an independent research journal.
- 1995** – The first issue of the journal “Peregrinus Cracoviensis” is published by the Jagiellonian University Institute of Geography. A. Jackowski is its editor. The journal is dedicated to topics in the geography of religion.
- Approx. 1996** – The Conference of Directors of Geographic Academic Organizations is created. A. Richling becomes the first chairman. S. Liszewski, A. Jackowski, J. Łoboda, K. Krzemień, and A. Lisowski are the subsequent chairmen of the organization.
- 1996–2002** – Stanisław Liszewski holds the position of Rector of the University of Łódź.
- 1997** – The Association of Polish Geographers and Friends of Geography is established in Warsaw. The goal of the Association is to popularize geographic knowledge among school children and the youth, including the handicapped.
- 1998–2012** – Jan Drwal holds the position of Chairman of the Scientific Society of Gdańsk.
- 1999** – The Congress of Polish Geography takes place in Kraków (April 22–24). The event is organized to commemorate the 150th anniversary of the establishment of the first center of geographic research at Jagiellonian University and Poland in general. The Congress concludes with a *Message to Polish Society*, which underscores the need for Poland’s government and its citizens to recognize the importance of geography in general education as well as its role in national and regional identity. In essence, the Congress wished to help Polish citizens understand their value in the world after two centuries of political repression.
- 1999** – A memorial medal is created in honor of Jerzy Kondracki. The medal that bears his name is to be awarded for contributions to the School of Geography and Regional Studies at the University of Warsaw. The medal may be awarded to both Polish and foreign geographers.
- 1999** – “National Geographic Polska” begins publication. The magazine is a Polish version of the popular American magazine “National Geographic”. Martyna Wojciechowska is the current editor.
- 1999–2003** – The Department of Geography at the University of Łódź moves into a new office space located in reconstructed industrial buildings. The Department now

- has rooms in three buildings on Kopcińskiego Street (floor area of 5,200 m²) and in one building on Narutowicza Street (floor area of 3,600 m²).
- 1999–2005** – Marian Harasimiuk holds the position of Rector of Maria Curie-Skłodowska University in Lublin.
- 2000** – The Institute of Geography at Jagiellonian University is renamed the Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University.
- Approx. 2000** – The Department of Geography at Jan Kochanowski University in Kielce moves into a new building at 15 Świętokrzyska Street. The entire School of Mathematics and Natural Sciences at Jan Kochanowski University is now located here.
- 2001** – The Department of Geography at the University of Łódź is separated from the School of Biology and Earth Sciences, thus forming a new School of Geographic Sciences.
- 2002** – The “Bulletin of Geography – Socio-Economic Series” begins publication in Toruń. Daniela Szymańska is the editor. “Physical Geography” will begin publication in 2009 (editor Rajmund Przybylak).
- 2002** – The Association of Polish Geomorphologists starts methodology and research workshops abroad. The first destination is Egypt. Other countries are selected at future dates.
- 2003** – The Department of Geography at MCS University in Lublin receives a new building complex on the university campus at 2 cd Kraśnicka Street.
- 2003** – The 14th Conference of the International Society of Climatology takes place in Warsaw. The conference is held in Poland for the first time.
- 2004** – The Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University and the Committee for Geographic Sciences of the Polish Academy of Sciences organize the 1st Forum of Polish Geographers: *Geography on the threshold of the 21st century*. The most recent forum took place in 2013 in Szczecin.
- 2004** – The Geographical Institutes of the University of Poznań move to the Morasko campus. They are now located in the Collegium Geographicum building at 27 Dzięgielowa Street. Other buildings became available in 2006 and 2008.
- 2004** – Professor Leszek Starkel receives the “Gold Founders Medal”, which is one of the highest accolades of the Royal Geographical Society in London. The Queen herself approves the award of these Medals.
- 2005** – The Institute of Geography at Casimir the Great University organizes the 1st Bydgoszcz Physical Geography Expedition to Mongolia. Z. Babiński leads the Expedition.

- 2005** – The Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University receives a new building with a floor area of 5,800 m². It houses exceptionally equipped classrooms, research laboratories, and computer laboratories. It is located at 7 Gronostajowa Street, on the 3rd Campus of the 600th Anniversary of the Revival of Jagiellonian University.
- 2006** – The School of Biology and Earth Sciences at the University of Toruń receives a new building on Lwowska Street. The Institute of Geography occupies office space with a total floor area of 5,500 m².
- 2006** – The Polish Geographical Society becomes listed as a charitable organization. A.T. Jankowski should be credited for this, as he was its Chairman at the time.
- 2006** – The PAS Committee for Geographic Sciences declares the year 2006/2007 as the “Year of Wincenty Pol”. The declaration was made to commemorate the 200th Anniversary of the birth of Wincenty Pol, the founder and chairman of the first in Poland Center for Geography, established in Kraków in 1849. The anniversary would occur in 2007. The Committee was acting in response to a petition by the geographers of Jagiellonian University related to the anniversary. The Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University also organizes a conference on the same subject: *Wincenty Pol as a geographer and sightseer*. The PAS Committee for Geographic Sciences and the UMCS Institute of Earth Sciences are co-organizers of the conference.
- 2007–2008** – Polish geographers take part in the 4th International Polar Year.
- 2008** – The School of Earth Sciences is established at the University of Szczecin.
- 2008** – The journal “Geopolis – Elektroniczne Czasopismo Geograficzne” (“Geopolis – an electronic geographic journal”) begins publication in Poznań. The Institute of Socio-Economic Geography and Spatial Management at Adam Mickiewicz University is its publisher. This is the first geographic journal in Poland that is published exclusively on the Internet.
- 2008** – Leszek Kosiński receives the *Lauréat d’Honneur* award during the 31st Congress of the International Geographical Union (IGU) in Tunisia. He had been the IGU general secretary and treasurer for many years.
- 2009** – At the Moscow work session of the Executive Committee of the International Geographical Union, Poland is asked to organize the IGU Regional Conference in 2014 (Kraków). The suggestion to organize the conference in Poland comes from Professor Jerzy Bański, the Chairman of the Polish Geographical Society at the time. A special Steering Committee is established to manage

the organizational process that consists of eight institutions associated with the field of geography: (1) Polish Geographical Society, (2) Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Sciences in Warsaw, (3) School of Geography and Regional Studies at the University of Warsaw, (4) School of Earth Sciences at the University of Silesia, (5) Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University, (6) Institute of Geography at the Pedagogical University of Kraków, (7) School of Geographic and Geological Sciences at Adam Mickiewicz University in Poznań, (8) School of Geographic Sciences at the University of Łódź. The head of the Steering Committee is Professor Marek Degórski who is also the Director of the Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Sciences in Warsaw. The head of the organizational committee is Dr. hab. Anita Bokwa from the Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University.

- 2010** – The Collegium Geographicum at Adam Mickiewicz University in Poznań is named after its founder – Stanisław Pawłowski. It starts to bear his name on January 6 in order to commemorate the 70th anniversary of his death.
- 2010** – The Association of Polish Climatologists is established. Elwira Żmudzka of the University of Warsaw becomes Chair of the new association.
- 2011** – The Commission on Geography is re-established within the Polish Academy of Arts and Sciences. The Commission previously had functioned within the Academy in the years 1924–1938. Kazimierz Krzemień becomes its Chairman.
- 2011** – The School of Earth Sciences and Spatial Management is established at Maria Curie Skłodowska University. It replaces the MCSU Institute of Earth Sciences.
- 2012** – The School of Earth Sciences is created at Nicolas Copernicus University in Toruń. The faculty of the former Institute of Geography become the School's core faculty.
- 2013** – The Chairman of the International Geographical Union (IGU), Professor Vladimir Kolossov (Russia), and the IGU Executive Secretary, Professor Mike Meadows (Republic of South Africa), visit Kraków on May 28, 2013. The purpose of the visit of the IGU authorities was to review the progress of preparations for the IGU Regional Conference, which will take place on August 18–22, 2014 in Kraków. The conference will be held on the 3rd Campus of the 600th Anniversary of the Revival of Jagiellonian University.

The IGU Regional Conference *Changes, Challenges, Responsibility* is a celebration of the entire Polish geography community. The conference will take place under the honorary patronage of the President of Poland Bronisław

Komorowski. Conference preparations are managed by the Steering Committee headed by Professor Marek Degórski, Director of the Institute of Geography and Spatial Management at the Leszczycki National Academy of Science in Warsaw.

The debate will be assisted by an exhibition at Collegium Maius Hall as well as the Professors' Gardens on the grounds of Jagiellonian University. The title of the exhibition will be: *Development of geographic thought in Poland*. This will be the first exhibition of this type in Poland. The curator of the exhibition is Dr. Małgorzata Taborska from the Jagiellonian University Museum. The co-author of the exhibition is Professor Antoni Jackowski. The conference will be followed by field trips – both regional and thematic. IGU authorities have expressed their pleasure at the state of preparations for the conference. Visiting IGU officials toured the Jagiellonian University campus with Professor Marek Degórski (chairman of the Steering Committee), Professor Tomasz Komornicki, Professor Bolesław Domański, Professor Antoni Jackowski, Associate Professor Marek Drewnik, and Associate Professor Anita Bokwa (members of the Steering Committee).

Рыцинь

Figures

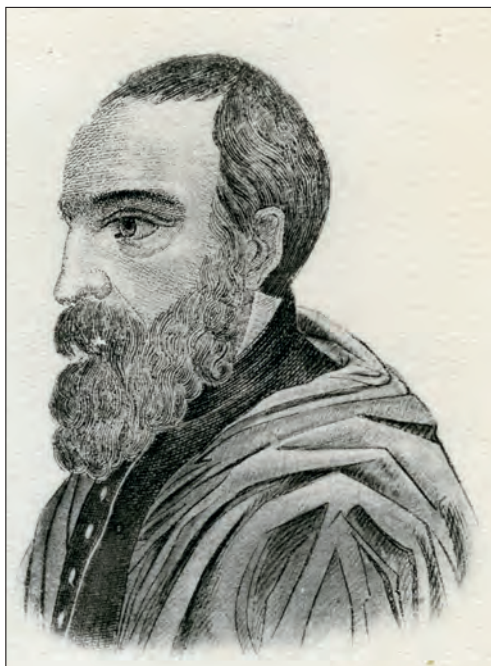

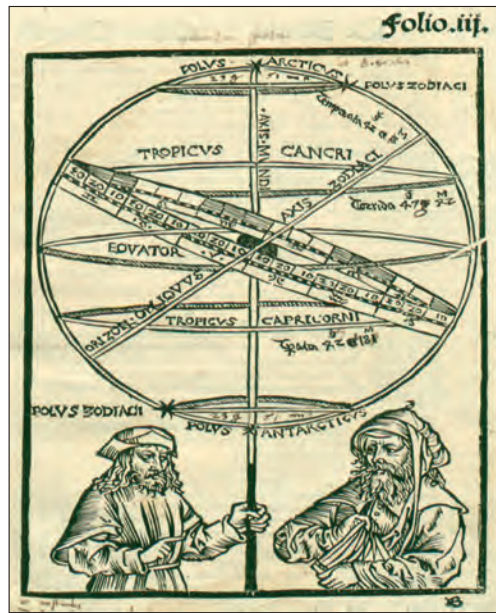
Ryc. 1. Jan Długosz (1415–1480). Uważany jest za „ojca” polskiej geografii, która dzięki niemu narodziła się w Krakowie. Autor dzieła *Chorographia Regni Poloniae* (*Chorografia Królestwa Polskiego*) – pierwszego szczegółowego opisu ziem polskich. (Zbiory Muzeum UJ)

Fig. 1. Jan Długosz (1415 – 1480). He is considered the father of Polish geography, thus making Kraków its birthplace. Długosz is the author of *Chorographia Regni Poloniae* (*Chorography of the Kingdom of Poland*) – the first detailed description of Polish lands. (The collection of the Museum of Jagiellonian University).

Ryc. 2. Jan z Głogowa (1445–1507), filozof, geograf, astronom, przyrodnik. Jako pierwszy w literaturze polskiej wzmiankował o *novus mundus* i odkryciach Vasco da Gamy. Odszedł od geografii astronomicznej na rzecz geografii opisowej.

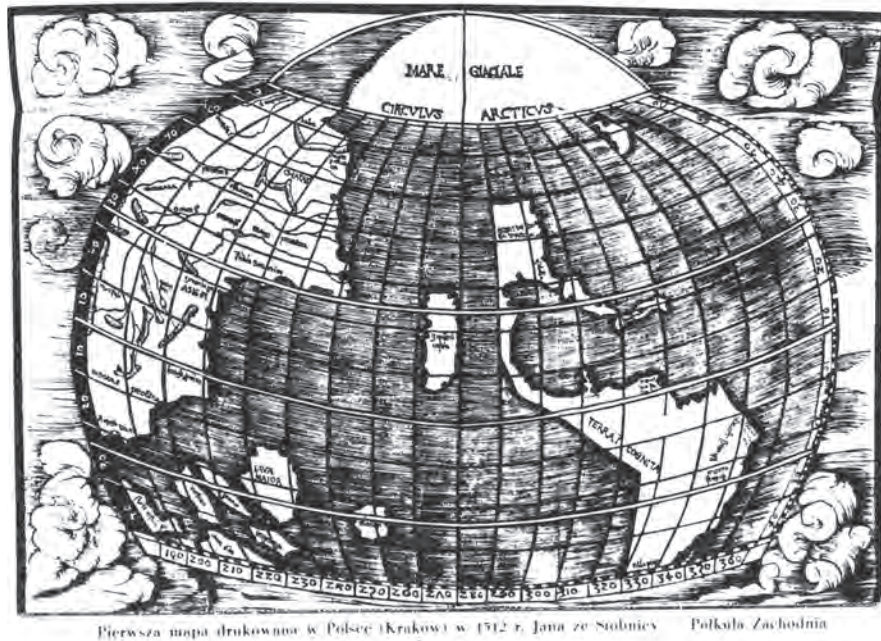
Fig. 2. Jan of Głogów (1445–1507), a philosopher, geographer, astronomer, and natural scientist. He was the first to mention the New World (in Latin: *mundus novus*) and the discoveries of Vasco da Gama in the Polish research literature. He changed his interests from astronomical geography to descriptive geography.

Ryc. 3. Laurentii Corvinus (Wawrzyniec Korwin) (ok. 1465–1527), autor pierwszego podręcznika geografii (*Cosmographia...*, 1496). Ilustracja pt. *Obraz świata*

Fig. 3. Laurentii Corvinus (in Polish: Wawrzyniec Korwin) (circa 1465–1527), the author of the first geography textbook (*Cosmographia...*, 1496). Illustration: *Image of the world*.

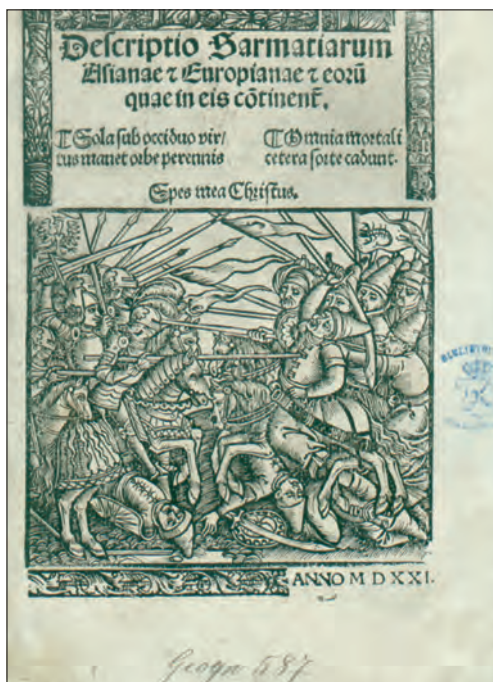

Ryc. 4. Jan ze Stobnicy (ok. 1470–1519 lub 1530), autor *Introductio in Phtolomei Cosmographia ...*, z pierwszą polską mapą, na której jest zaznaczona Ameryka (1512)

Fig. 4. Jan of Stobnica (1470–1519 or 1530), the author of the *Introduction to Ptolomaic Cosmography* (*Introductio in Phtolomei Cosmographia ...*), which contained the first Polish map on which America is marked (1512)

Ryc. 5/ Fig. 5

Ryc. 6/ Fig. 6

Ryc. 5 – 6. Maciej z Miechowa (Miechowita) (ok. 1457–1523), geograf, lekarz, astrolog, bibliofil, wielokrotny rektor Akademii Krakowskiej. Autor pierwszej nowożytnej geografii Europy Środkowej i Wschodniej (*Tractatus de duabus Sarmatiis, Asiana et Europiana*, 1517, wersja polska 1535). Spowodowała ona przewrót w dotychczasowych poglądach dotyczących kształtu geograficznego tej części Europy. W XVI i XVII w. tłumaczone na wiele języków, fragmenty ukazały się też w języku chińskim. Jako jeden z pierwszych autorów podważył ustalenia Ptolemeusza. Uważany za najwybitniejszego polskiego geografa przełomu XV i XVI w. (Zbiory Muzeum UJ)

Figs. 5–6. Maciej of Miechów (a.k.a. Miechowita) (circa 1457–1523), a geographer, physician, astrologer, and bibliophile. He was a multiple-term Rector of the Kraków Academy. The author of the first modern work on the geography of Central and Eastern Europe, called *Tractatus de duabus Sarmatiis, Asiana et Europiana* (*Treatise on the two Sarmatias, Asian and European*), published in 1517, with the first edition in Polish published in 1535). It overturned older views regarding the geographic shape of this part of Europe. This work was translated into many languages in the 16th and 17th centuries. Fragments of it were also published in Chinese. He was one of the first researchers to contradict the validity of Ptolemy's statements. He is considered to be the most outstanding Polish geographer at the turn of the 16th century (The collection of the Museum of Jagiellonian University)

Ryc. 7. Bernard Wapowski (1450 lub 1470–1535), uznany za „ojca” polskiej kartografii. Twórca pierwszej mapy Polski w skali 1:1000 000 (1526). Fragment mapy ukazuje część Wielkopolski

Fig. 7. Bernard Wapowski (1450 or 1470–1535), regarded as the father of Polish cartography. He was the author of the first map of Poland at the scale of 1:1000 000 (1526). The fragment of the map shows a part of Greater Poland

Ryc. 8–9. Marcin Bielski (1495–1575), geograf, autor pierwszej napisanej w języku polskim geografii powszechnej (*Kroniki wszystkiego świata*, 1551). Wprowadził do polskiej literatury nazwisko Krzysztofa Kolumba. Jako pierwszy Polak opisał podróż dookoła Ziemi Ferdynanda Magellana. Ilustracja – fragment mapy drzeworytniczej świata

Ryc. 8/Fig. 8

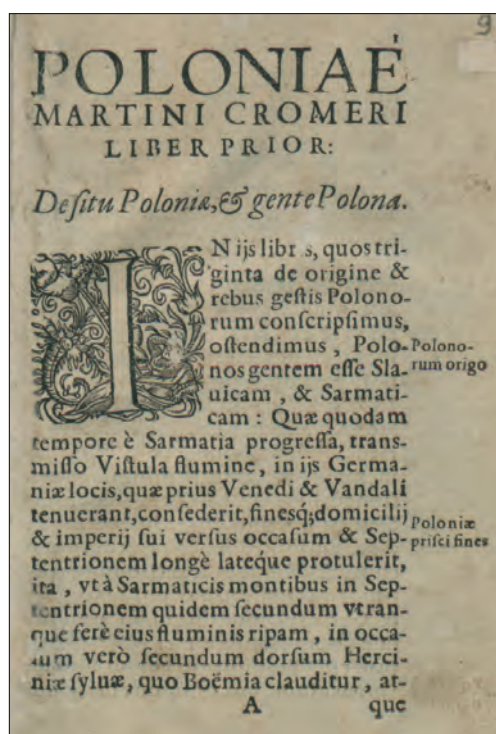
Figs. 8–9. Marcin Bielski (1495–1575), a geographer, the author of the first written in Polish universal geography book titled *The Chronicles of the Whole World* (in Polish: *Kroniki wszystkiego świata*), published in 1551. He introduced the name of Christopher Columbus to the Polish research literature. He was the first Pole to provide a description of Ferdinand Magellan's voyage around the world. The illustration – a fragment of a woodcut map of the world

Ryc. 9/Fig. 9

Ryc. 10/Fig. 10

Ryc. 11/Fig. 11

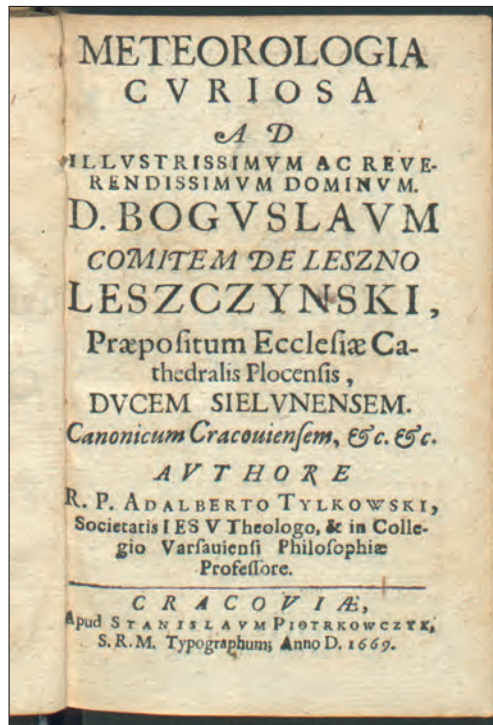
Ryc. 10–11. Marcin Kromer (1512–1589), autor *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et Republica Regni Polonici libri duo* (*Polska czyli o położeniu, ludności, obyczajach, urzędach i sprawach publicznych Królestwa Polskiego księgi dwie*, 1575, 1578). Dzieło to stanowi jeden z najlepszych opisów geograficznych Polski. (Zbiory Muzeum UJ)

Fig. 10–11. Marcin Kromer (1512–1589), the author of *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et Republica Regni Polonici libri duo* (*Poland, that is about its location, population, customs, administration and public affairs of the Kingdom of Poland in two volumes*, 1575, 1578). This work is one of the best geographic descriptions of Poland (The collection of the Museum of Jagiellonian University)

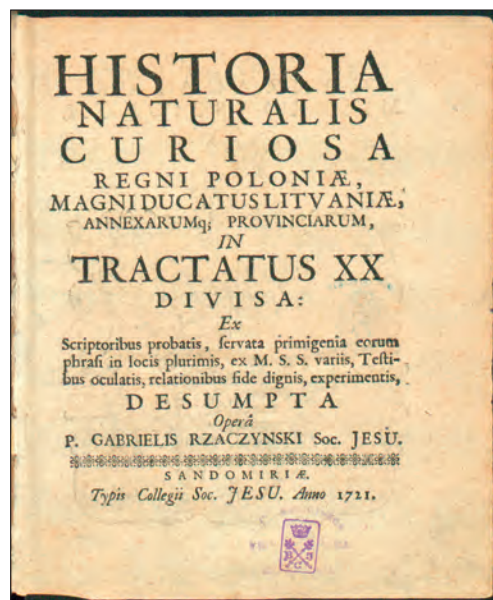
Ryc. 12. Jan Brożek (1585–1652), wybitny matematyk i astronom, pierwszy polski historyk nauki. Prowadził pomiary klimatologiczne, wykładał geografę. W planach miał opracowanie mapy Polski. (Zbiory Muzeum UJ)

Fig. 12. Jan Brożek (1585–1652), an outstanding mathematician and astronomer. He was the first Polish historian of science. He analyzed Poland's climate and performed measurements of its properties. He also lectured geography. He planned to design a map of Poland (The collection of the Museum of Jagiellonian University)

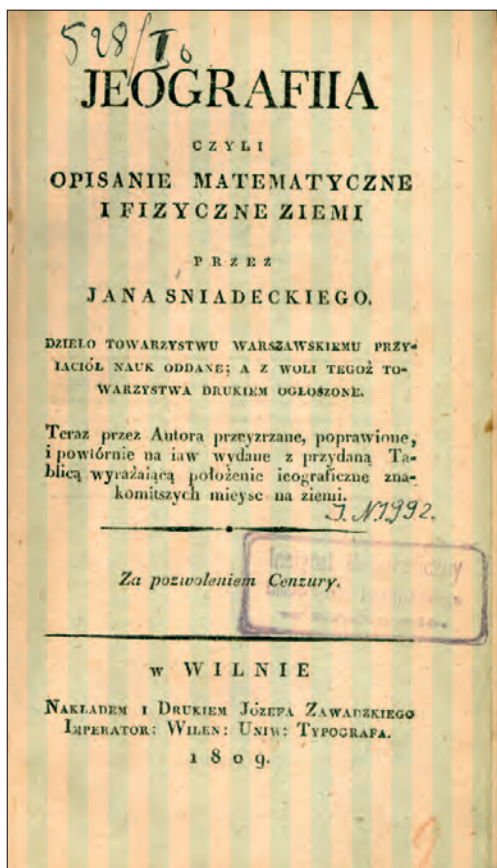
Ryc. 13. Karta tytułowa pracy Wojciecha Tylkowskiego *Meteorologia curiosa*, 1669

Fig. 13. The title page of a work by Wojciech Tylkowski: *Meteorologia curiosa*, 1669

Ryc. 14. Karta tytułowa pracy Gabriela Rzączyńskiego *Historia naturalis curiosa Regni Poloniae, Magniducatus Lituaniae, annexarum, provinciarum in tractatus XX divisa...*, 1721

Fig. 14. The title page of Gabriel Rzączyński's work: *Historia naturalis curiosa Regni Poloniae, Magniducatus Lituaniae, annexarum, provinciarum in tractatus XX divisa...*, published in 1721

Ryc. 16/Fig. 16

Ryc. 15/Fig. 15

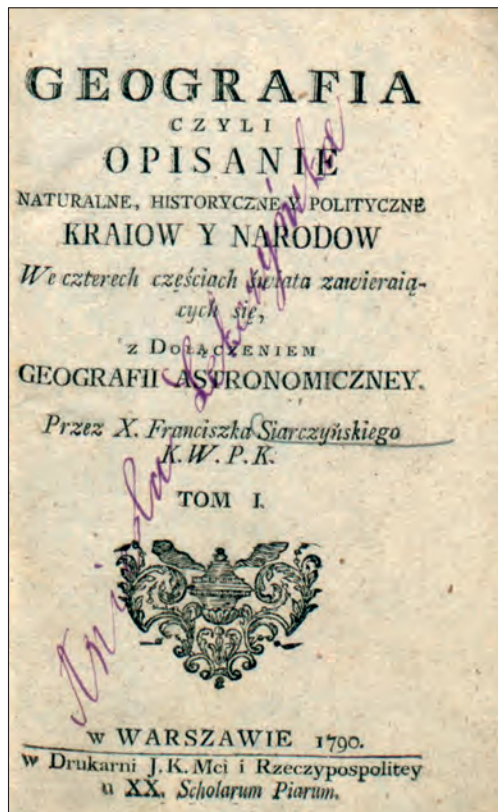
Ryc. 15–16. Jan Śniadecki (1756–1830), profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i rektor Uniwersytetu w Wilnie, założyciel stacji meteorologicznej przy Obserwatorium Astronomicznym w Krakowie (1792). Autor pierwszego oryginalnego podręcznika *Geografia, czyli opisane matematyczne i fizyczne Ziemi* (1804). Był on używany do końca XIX w. Tłumaczony na języki obce. (Zbiory Muzeum UJ)

Figs. 15–16. Jan Śniadecki (1756–1830), a professor at Jagiellonian University and the Rector of the University of Vilnius. He established a meteorological station at the Astronomical Observatory in Kraków (1792). He was the author of a first original textbook: *Geografia, czyli opisane matematyczne i fizyczne Ziemi* (*Geography, the mathematical and physical description of the Earth*), published in 1804. The textbook was used until the end of the 19th century. It was translated into foreign languages (The collection of the Museum of Jagiellonian University)

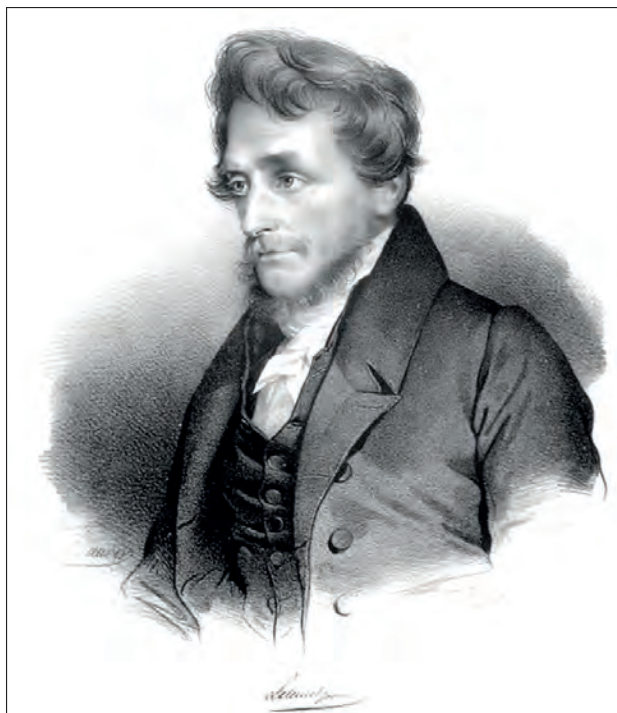
Ryc. 17. Stanisław Staszic (1755–1826), jeden z największych badaczy ziem polskich, prekursor badań terenowych

Fig. 17. Stanisław Staszic (1755–1826), one of the greatest explorers of Polish lands, a pioneer of field research

Ryc. 18. Karta tytułowa pracy Franciszka Siarczyńskiego *Geografia czyli opisane naturalne, historyczne i polityczne krajów i narodów w czterech częściach świata zawierających się, z dołączeniem Geografii astronomicznej*, T. 1, 1790

Fig. 18. The title page of Franciszek Siarczyński's work: *Geografia czyli opisane naturalne, historyczne i polityczne krajów i narodów w czterech częściach świata zawierających się, z dołączeniem Geografii astronomicznej*, (Geography, that is a natural, historical, and political description of countries and nations encompassed in four parts of the World, including Astronomical Geography), V. 1, 1790

Ryc. 19/Fig. 19

Ryc. 19–20. Joachim Lelewel (1786–1861), jeden z największych polskich historyków geografii. Najważniejszym jego dziełem z tego zakresu jest *Géographie de Moyen Age*, opublikowane w Brukseli w pięciu tomach (1852–1857) wraz z atlasem zawierającym reprodukcje starych map, które sam rytował

Figs. 19–20. Joachim Lelewel (1786–1861), one of the greatest Polish historians of geography. His most important work in the field is *Géographie de Moyen Age*, (*Geography of the Middle Ages*), which was published in Brussels in five volumes (1852–1857) along with an atlas containing reproductions of old maps. He made the woodcut maps himself

Ryc. 20/Fig. 20

Ryc. 21/Fig. 21

Ryc. 22/Fig. 22

Ryc. 23/Fig. 23

Ryc. 21–23. Wincenty Pol (1807–1872), geograf i poeta, założyciel pierwszej na ziemiach polskich Katedry Geografii w Uniwersytecie Jagiellońskim (1849). Była to druga na świecie taka placówka po Berlinie (1820). Zainicjował geograficzne badania terenowe w Karpatach, a także obowiązkowe wycieczki dla studentów geografii. Zwany jest „ojcem nowożytnej geografii polskiej”. Katedra Pola działała do 1852 r., zlikwidowana przez władze austriackie za postawę patriotyczną jej kierownika.

Siedziba Katedry Geografii W. Pola mieściła się w Kolegium Fizycznym (obecnie Kołłątaja) przy ul. Św. Anny 6.

Wincenty Pol, *Karta Tatrów*, rękopis mapy z 1850 r. (zbiory Biblioteki Jagiellońskiej)

Figs. 21–23. Wincenty Pol (1807–1872), a geographer, poet, and the founder of the first Geography Department in occupied Poland. The Geography Department was established at Jagiellonian University (1849). This was the second such center of learning in the world, after that in Berlin (1820). He initiated geographic field research in the Carpathian Mountains, and mandatory excursions for geography students. He is called the father of modern Polish geography. Pol's Department functioned until 1852. It was closed by the Austrian authorities for the patriotic views of its chairman.

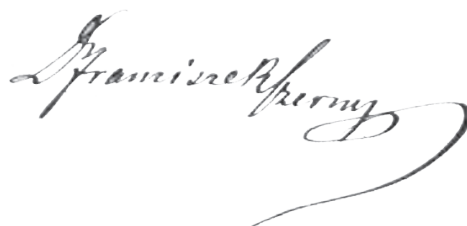
Pol's Geography Department was located at the Collegium Physicum, today called Kołłątaj College, at 6 St. Ann Street (ul. Św. Anny 6).

Wincenty Pol, *Karta Tatrów*, (*Chart of the Tatras*), a manuscript map from 1850. (in the collection of the Jagiellonian Library)

Ryc. 24. Walerian Łoziński (1880–1944), geograf, geomorfolog, geolog, gleboznawca. Profesor UJ. Do międzynarodowej literatury geograficznej wprowadził pojęcie „perylacjał”

Fig. 24. Walerian Łoziński (1880–1944), a geographer, geomorphologist, geologist, and soil science expert. He was a professor at Jagiellonian University. He introduced the term “periglacial” to the international geographic literature

Ryc. 25. Franciszek Czerny-Schwarzenberg (1847–1917), kierownik (1877–1914) reaktywowanej w Uniwersytecie Jagiellońskim Katedry Geografii

Fig. 25. Franciszek Czerny-Schwarzenberg (1847–1917), chairman (1877–1914) of the reestablished Geography Department at Jagiellonian University

L. Sawicki
Dyrektor Inst. Geogr. UJ.

Ryc. 26. Ludomir Sawicki (1884–1928), wybitny geomorfolog i antropogeograf, współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Geograficznego (1918). Twórca nowoczesnego Instytutu Geograficznego UJ (1916) i jego dyrektor. Organizator szeregu wypraw ekspedycyjnych

Fig. 26. Ludomir Sawicki (1884–1928), an outstanding geomorphologist and anthropogeographer, a co-founder of the Polish Geographical Society (1918). He was the founder of the modern Institute of Geography at Jagiellonian University (1916) and its director. He organized numerous research expeditions.

St. Niemcówna

Ryc. 27. Stanisława Niemcówna (1891–1961), bliski współpracownik L. Sawickiego i J. Smoleńskiego. Współtwórca nowoczesnej dydaktyki i metodyki geografii

Fig. 27. Stanisława Niemcówna (1891–1961), a close associate of L. Sawicki and J. Smoleński. She co-developed modern teaching methods for geography classes

Ryc. 28/Fig. 28

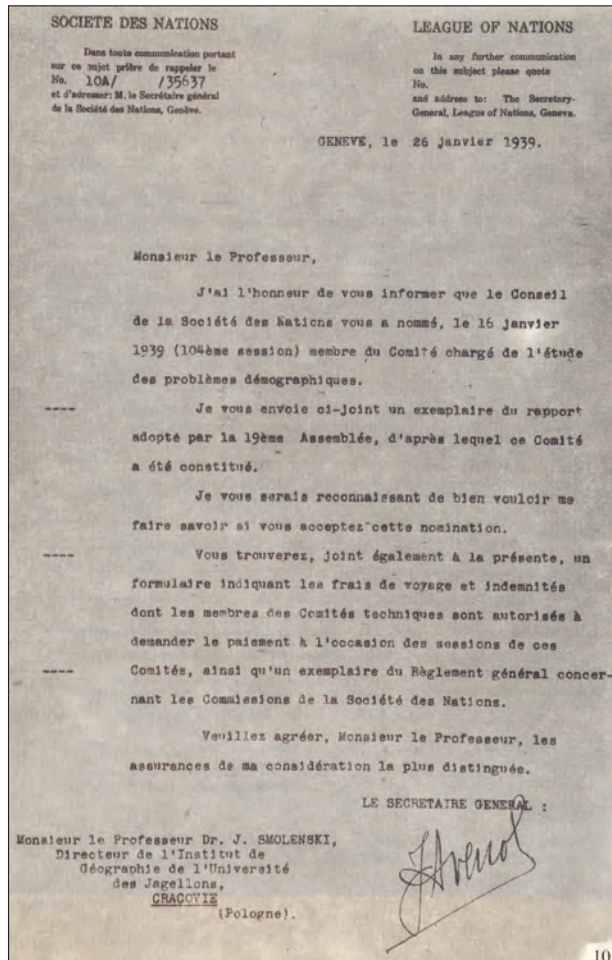
Dr. Jerzy Smoleński

Ryc. 28–31. Jerzy Smoleński (1881–1940), geograf, geomorfolog, antropogeograf, geograf polityczny. Od 1929 r. dyrektor Instytutu Geograficznego UJ. Członek Komitetu Demograficznego Ligi Narodów (od 1937 r.) i jego przewodniczący (1939). Zasłużony dla rozwoju planowania przestrzennego. Aresztowany przez Niemców w ramach *Sonderaktion Krakau* (6 listopada 1939) i wywieziony do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen. Zginął tam 5 stycznia 1940 r.

Powołanie J. Smoleńskiego na kolejną kadencję do Komitetu Demograficznego Ligi Narodów. Doniosłość współpracy

J. Smoleńskiego z Ligą Narodów podkreślała ówczesna prasa krakowska („Ilustrowany Kurier Codzienny” 1937 nr 36).

Jerzy Smoleński, 1938, *Geograficzne podstawy rzeczywistości polskiej* – mapa *Tendencje naporów na granicach Polski*. Strzałki czarne oznaczają kierunki naporu zewnętrznego, białe – naporu wewnętrznego. Przyczyny naporu: E – ekonomiczne, G – geograficzne, H – historyczne, N – narodowościowe, Z – złączenie obszarów polskich zamieszkałych przez Ukraińców i Białorusinów z terenami znajdującymi się poza wschodnimi granicami Polski (Kijów–Mińsk)

Ryc. 29/Fig. 29

Figs. 28–31. Jerzy Smoleński (1881–1940), a geographer, geomorphologist, anthropogeographer, and political geographer. Starting in 1929, he was the director of the Institute of Geography at Jagiellonian University. He became a member of the Demographics Committee of the League of Nations in 1937, and then its chairman (1939). He was an accomplished contributor to the development of spatial planning. He was arrested by the Germans in a special military operation later

designated *Sonderaktion Krakau* on November 6, 1939. He was sent to the Sachsenhausen concentration camp and murdered there on January 5, 1940.

Appointment of J. Smoleński for the next term on the Demographics Committee of the League of Nations. The importance of Smoleński's collaboration with the League of Nations was accentuated by the Kraków press at the time (Illustrated Daily Courier, „Ilustrowany Kurier Codzienny”, 1937 no. 36).

Listowne zamówienia zaliczają się natychmiast. — Na życzenie wysyła się
Urzędowy Plan Gry wraz z przepisami bezpłatnie.
 Konto P K. O. 304.761.

KAF TAL TO SYNONIM SZCZĘŚCIA!

Na marginesie przeludnienia.

**Krakowski geograf prof. dr Smoleński
 naukowym ekspertem Ligi Narodów.**

(Dr A.G.) Uczony polski, Krakowianin, prof. dr Jerzy Smoleński, dyrektor Instytutu Geograficznego U. J. w Krakowie, zaproszony został jako ekspert na międzynarodową konferencję ekspertów naukowych, w sprawie przeludnienia, do Instytutu Intelktualnej Współpracy Narodowej przy Lidze Narodów w Paryżu, w dniu 5 lutego br. — To wyróżnienie krakowskiego uczonego przez instytucję Ligi Narodów zdarza się już po raz drugi, albowiem za pierwszym razem przed rokiem w marcu 1936 r. również odbyła się inka międzynarodowa konferencja w Paryżu, gdzie Polskę też reprezentował prof. dr Jerzy Smoleński.

Wówczas to odbyła się także bardzo ożywiona dyskusja i wymiana zdań, w której nad zagadnieniami demograficznymi obecnie tak aktualnymi, brali udział Da-

vis, Ramon i inni, gdzie też wywody polskiego delegata prof. dra Smoleńskiego przyjęło z wielkim zainteresowaniem. — Zwłaszcza wówczas przed rokiem delegat Włoch wprost entuzjastycznie się wywodził polskiego uczonego, twierdząc, iż Włochy, jako przeludnione, znajdują się w tej samej sytuacji, co Polska.

Zagadnienia przeludnienia są ostatnio tematem naukowych rozważań geografów wszystkich narodów, a w Polsce zagadnieniami temi zajmuje się właśnie prof. dr J. Smoleński, który w dniu 29 stycznia br. na zebraniu fachowym Polskiego Towarzystwa Geografów w Krakowie, w referacie p. t. „Przrost naturalny a przeludnienie” zapoznał słuchaczy z temi sprawami.

Z tych badań, opartych na danych statystycznych okazuje się, iż Polska należy do krajów przeludnionych silnie, podob-

nie jak to dzieje się również w Niemczech, Włoszech i Japonii. Dlatego też Polska ma silną rzeszę Polaków za granicą w formie emigracji, w Stanach Zjednoczonych, Francji i t. d. Z tych względów Niemcy domagają się zwrotu kolonii, Włochy dlatego zdobyły Abisynję, a Japonia Mandżurję.

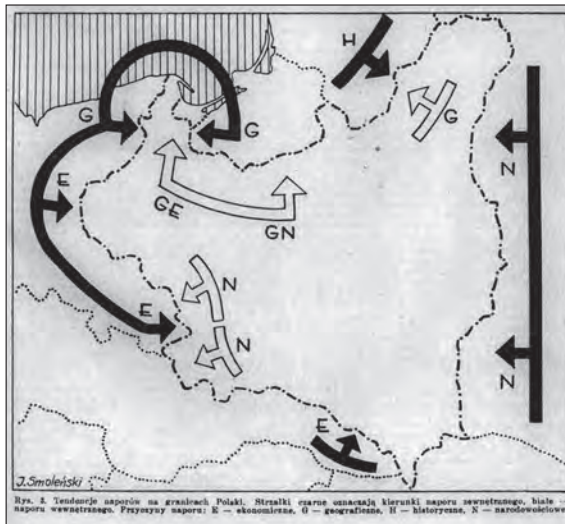
Zagadnienia więc przeludnienia łączą się ściśle z problemami politycznymi życia narodów i w tym celu istnieje właśnie Instytut Intelktualnej Współpracy Narodowej przy Lidze Narodów, by zagadnienia te naukowo badać i rokrocznie zasięgać opinii ekspertów.

Na pierwszym miejscu co do przeludnienia stoi w Europie Holandia, z cyfrą 233, jedno z najmniejszych państw w Europie, ale tam też to przeludnienie jest zdrowszą ważną obciążeniem koloniami, które razem wzięte wraz z morzami wewnątrz, dorównują obszarowi Europy. Dlatego też cała Holandia żyje właściwie ze swych olbrzymich i bogatszych kolonii, nie odczuwając skutków przeludnienia. Geografowie polscy będą się mogli naszerzyć o tem bogactwie Holandji przekonani, biorąc udział w najbliższym międzynarodowym kongresie geografów w r. 1938 w Amsterdamie.

W dniu 2 lutego br. wyjechał polski uczonego do Warszawy, a śladami udaje się wprost do Paryża, zabierając ze sobą bardzo ciekawe dane naukowe.

„BAGATELA” PRZYPOMINA NAJLEPSZE CZASY. Po dłuższych pertraktacjach udało się dyrekcji teatru „Bagatela” pozyskać dla Krakowa znakomity zespół artystów warszawskich, którzy już jutro wystawi ostatni przełajowy koncert literacki p. t. „Różowy walec”. Głównymi wystąpił rzadko widziany w Krakowie Leon Wywiał, w specjalnym monologu satyrycznym o le-

**Od dziś za dwa tygodnie rozpocznie się
 nianienie pierwszej klasy trzdziestki ósmi**

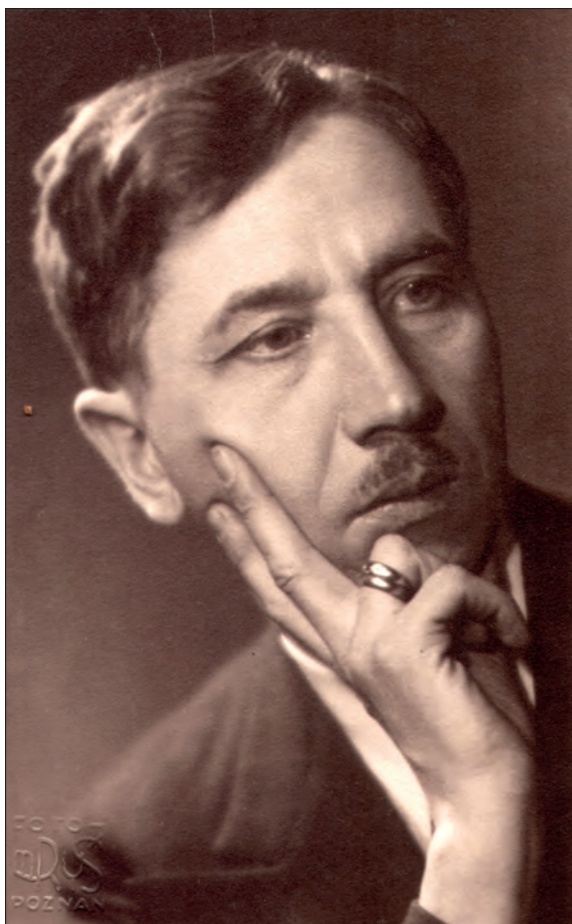

Ryc. 30/Fig. 30

Ryc. 31/Fig. 31

Jerzy Smoleński, 1938, *Geograficzne podstawy rzeczywistości polskiej* (*Geographic basis of Polish reality*) – the map *Tendencje naporów na granicach Polski* is showing *Trends in the pressures on the borders of Poland*. The black arrows denote the directions of the external push or “the drive to invade”; the white

arrows denote the directions of internal pressures. The causes of the push: E – economic, G – geographic, H – historical, N – ethnic, Z – merger of Polish lands inhabited by Ukrainians and Belarusians with territories outside the eastern borders of Poland (Kijów–Mińsk)

Ryc. 32. Walenty Winid (1894–1945), docent UJ, profesor Akademii Handlowej w Krakowie. Prekursor wdrażania metod ilościowych w geografii. Aresztowany przez Niemców w ramach *Sonderaktion Krakau* (6 listopada 1939) i wywieziony do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen. Po powrocie z obozu uczestnik tajnego nauczania. Powtórnie aresztowany zginął w Auschwitz 19 stycznia 1945 r.

Fig. 32 Walenty Winid (1894–1945), an assistant professor at Jagiellonian

University, and also a professor at the Academy of Commerce in Kraków. He was a pioneer of the use of quantitative methods in geography. Winid was arrested by the Germans in a special military operation later designated *Sonderaktion Krakau* (6th of November, 1939) and was sent to the Sachsenhausen concentration camp. After he returned from the camp, he participated in a secret teaching program, also known as underground education. He was arrested again and murdered in Auschwitz on January 19, 1945

Ryc. 33/Fig. 33

Dr Wiktor Ormicki

Ryc. 33–35. Wiktor Rudolf Ormicki (Nussbaum) (1898–1941), geograf, docent UJ, jeden z twórców polskiego regionalizmu i polskiej antropogeografii. Aresztowany przez Niemców w ramach *Sonderaktion Krakau* (6 listopada 1939) i wywieziony do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen. W 1940 r. przetransportowany do obozu w Dachau, gdzie przyznał się do pochodzenia żydowskiego. Przewieziony do najcięższego w III Rzeszy obozu Mauthausen–Gusen. Przez cały okres pobytu w obozach pracował naukowo i prowadził wykłady dla współwięźniów. Zamordowany przez Niemców 17 września 1941 r. Idąc na śmierć

wypowiedział wspaniałe słowa: *Wiem po co mnie wołają [...]. Idę jednak ze spokojem. Idę w tym głębokim przeświadczeniu, że nie ginę na marne, że to wszystko dla Polski.*

Wywiad prasowy z Wiktorem Ormickim po pobiciu go w dniu 28 marca 1928 r. przez bojówki niemieckie w Bytomiu podczas zgromadzenia Polaków związanego z jego wykładem. („Ilustrowany Kurier Codzienny” 1928 nr 90).

Uczestnicy Wołyńskiego Kursu Regionalnego dla nauczycieli zorganizowanego przez Wiktora Ormickiego w lecie 1929 r. (stoi w ostatnim rzędzie czwarty od prawej)

„Kurier Codzienny”
 2 dnia 30. marca 1928. No. 5

„Pod razami gumowych pałek...“ i w wytwornym pałacu p. Calondera.

Wywiad z *otłarą niemieckich „kulturtygerów”*, asyentem
 Uniw. Jag. dr. Wilhelmem Ormickim.

Kraków, 26 marca.
 Głos oburzenia, jaki się odniósł głośnie-
 chem w całej Polsce w sprawie bestjałskiego
 napadu uzbrojonych „Orgaszowców” na bez-
 bronne kobiety i dzieci, przysłuchujące się re-
 ligijemu odczytowi w Bytomiu, skłonił nas
 do zaszeregowania bli-
 szych sąsiadów tej
 masakry, a jej ofiary dr.
 Ormickiego, który po
 przebytych „przebiegach
 leży w bandażach w
 łóżku.

Złe przecucie.

„Granice przejeżdża-
 tem już niejednokrotnie,
 opowiada dr O., ale po
 raz pierwszy zatrzyma-
 ła mnie niemiecka straż
 pograniczna, dłużej, jak
 zwykle, która po obejr-
 zeniu paszportu, prze-
 prowadziła ze mną for-
 malny wywiad na temat
 gdzieś (gdzie, w jakim ce-
 lu, pytam) mnie o na-
 zwiska polskich działa-
 czy na Śląsku (prof.
 Chrzanowskiego i innych)
 czy znam ich, wresz-
 cie po blisko 20-let-
 minutowej indygnacji wypuszczono mnie z wie-
 le znaczącym powiedzeniem: „Glückliche
 Reise!”

Towarzyszył temu zimny blysk oczu i ja-
 kiś sędziwy uśmiech na twarzy strażni-
 ków.

Oparł mnie lekko niesamowity lek. Cze-
 niem, że grozi mi jakieś niebezpieczeństwo, na
 które nie byłam przygotowana.

Ludzie czy zwierzęta.

W sali Pawełczyka w Rozbarku w Bytomiu
 odczyt dobiegł końca. Zasmaczko należało, że
 uroczystość była zorganizowana przez Koło
 rodzicielskie na zakończenie roku szkolnego w

ochronie. Przeważała więc dźwięka gontej lat
 7-mia i towarzyszące jej matki.

Zakończywszy odczyt, ruszyłem z estrady.
 W tej chwili usłyszałem strzał rewolwerowy
 na salę.

Powstał nieopisanym zamęt i popłoch. Ra-

wnocześnie zauważyłem, że wartyknie wejścia
 są obsadzone ludźmi w szarych mundu-
 rach.

Była to t. zw. „Orzola” (Orpoch-Organiza-
 tion Escherich, zmieniona dziś na Landes-
 schützen). Kilkunastu z nich ruszyło się ku
 nam. W rękach mieli specjalne, długie guma-
 we pałki i rewolwery. Koko mnie stał dr Mi-
 chałek i 60-letni starszulek, górnik Rak.

Zbiry kilkunastu uderzeniemi powalili obu
 na ziemię, kopiąc ich w bestjałski sposób ob-
 cętami.

Widziałem, że nie ma tu fartów. Porwałem
 kieszonkę i nie miałem bronie, torowałem sobie
 drogę do wyjścia.

Te stał szereg, który zbliżał mnie kobiet i

dzieci tłukł pałkami na lewo i prawo, gdzie
 popadło.

Widziałem maledźstwa paroletnia na pod-
 łożu, które traktowano w obłądnym strachu. Z
 drugiej strony widziałem wykrzywiona sady-
 stycznym zadowoleniem twarze sprawców.

Na placu bohaterkiego „boju” leżały dwie
 nieprzytomne ofiary.

Był to dr Pawełczyk z potwornie zmasa-
 krowaną twarzą, 60-letni starszulek Rak z roz-
 bitą szczęką, z której krew obficie spływa-
 ła na podłogę.

W oczach stał mi jeszcze ciągle niezapom-
 niany widok katowanych dzieci i kobiet, za-
 częł mi się podwajać i mnożyć, wreszcie wi-
 działem już tylko jakieś czerwone i zielone
 koki i — zemdziałem.

„Gorliwa” pomoc lekarska.

Obudziłem się pod strugami zimnej wody.
 Wrywany kilkakrotnie lekarz, Niemiec, przy-
 był wreszcie po godzinie bez bandażu i opa-
 trunków, mając w kieszeni flaszeczkę jodyny.

Policja oświadczyła z kpinami, że nas jutro
 w powyższej sprawie przesłucha o g. 8-miej.
 O 11-tej oświadczone nam, że są to „osobiste
 nieporozumienia” i wolno nam skazyć do są-
 du, gdy będziemy znać sprawców.

U pogromcy „Roty” p. Calondera.

Wobec wyraźnego solidaryzowania się poli-
 cji ze sprawcami napadu udałem się do pol-
 skiego konsulatu. Tu przyjął mnie bardzo ser-
 decznie (w zastępstwie niobecnego konsula
 dra Szczępańskiego, który w powyższej spr-
 awie pojechał do Katowic), wice-konsul Swir-
 ski, który wraz z żoną rozspiekował się mną
 do godz. 4-tej, t. j. do chwili zapowiedzianej
 wizyty u p. Calondera.

W magnackiej siedzibie.

Automobil stanął przed wyniośłym portie-
 lem Łobże wygalonowani prowadzą. Palmy,
 brzozy, ponure postacie w szal zakątych ry-
 corzy patrzą na nas postęmi szperami zara-
 żonych przybyć.

Stare złociste, pamiętające może czasy Grun-
 waldu.

Ze ścian patrzyły portrety arystokratów, ślęgi-
 nych zapewne czasów Wielkich królestwów.
 Tem powietrzem oddycha, wśród tych pra-
 starych murów żyje p. Calondera.

Z obandażowaną głową i twarzą, starym
 ubraniem stanąłem w towarzystwie konsu-
 la Szczępańskiego przed przedstawicielem
 leda, porządku, sprawiedliwości Górno Ślą-
 ska.

Zimny i wyniośły dyplomata przyjął nas
 sztywno i z wielką rezerwą.

„Ubolewam mocno nad powyższym wypad-
 kiem, posiadam zresztą raporty i zeznania
 w tej materii — rzekł p. C. — których odpi-
 sę leżą w moim biurku, lecz muszę zastrze-
 żyć z naciskiem, że na sądy niemieckie nie
 mam najmniejszego wpływu i że nawet odpi-
 sany wyroków, czy pociągających śledztw
 nie otrzymam, ani też ingerować nie mogę!”

— A jednak jest to krzywdzący dowód nie-
 mieckich gwałtów nad polską bezbronną lud-
 nością — zauważył konsul Szczępański.

— Tak bezsprzecznie, lecz, jak wyświ-
 dłem, kompetencja moja nie sięga tak daleko
 i jestem wobec sądów niemieckich bezsil-
 ny! — zakończył p. Calonder.

Wysłuchany. Audjencja była skłodczona.

Opowiadał mi później konsul, że córka
 jego była na tym tak trzęsieniu zakończonym
 odczytów. Wyjecha pod sam koniec, przed przy-
 byciem bojówki. To, co mnie spotkało pozost-
 ało mi na zawsze w pamięci, a otrzymane
 rany będą dla mnie tylko zabiegami do dalszej
 pracy w imię ochrony praw polskich na tere-
 nie niemieckim — zakończył ze mną rozmow-
 ę dr. Ormicki.

Słynnym uścisnięciem dłoni zeznałem jednego
 z tych Polaków, którzy słowa „Roty” pews-
 dzowie pamięta.

A teraz coś na marginesie:

Wspaniały pałac hr. Donnemarekka pod
 Katowicami został oddany całkowicie do dys-
 pozycji p. Calondera, który uprzednio mie-
 szkał w Katowicach w willi, postawionej mu
 przez rząd polski do dyspozycji, z której jed-
 nak zrezygnował z nader ciekawej przy-
 czyny.

W willi nie było urządzenia gazowego i

Ryc. 34/Fig. 34

Ryc. 35/Fig. 35

Figs. 33–35. Wiktor Rudolf Ormicki (Nussbaum) (1898–1941), a geographer, assistant professor at Jagiellonian University, one of the founders of Polish regional studies and Polish anthropogeography. He was arrested by the Germans in a special military operation later designated *Sonderaktion Krakau* on November 6, 1939, and sent to the Sachsenhausen concentration camp. In 1940, he was transferred to a camp in Dachau, where he admitted he was of Jewish descent. He was then transferred to Mauthausen–Gusen, the toughest camp in the Third Reich. He was engaged in scientific work throughout the whole period spent in the camps. He kept teaching by organizing lectures for his fellow inmates. He was murdered by the Germans on September 17, 1941.

When he was going to his death, he said these great words: *I know why they are calling me [...]. But I am going calmly. I am going with this deep conviction that I am not dying without purpose, that this is all for Poland.*

A press interview with Wiktor Ormicki after he was attacked and beaten on March 28, 1928, by German paramilitary groups in the city of Bytom. The attack took place during a gathering of local Poles who had assembled to listen to his lecture. (*Illustrated Daily Courier*, „*Ilustrowany Kurier Codzienny*”, 1928 no. 90).

Participants of the Regional Studies Course in Wołyń, a course for teachers organized by Wiktor Ormicki in the summer of 1929. (He is standing in the last row, fourth from the right)

Ryc. 36. Dawny budynek Instytutu Geograficznego UJ przy ul. Grodzkiej 64, uzyskany przez L. Sawickiego (1921). Geografia mieściła się tutaj do 2005 r. Wychowało się tu blisko 20 pokoleń polskich geografów. Zdjęcie z końca lat 30. Widoczne godło i napis usunęli Niemcy pod koniec 1939 r.

Fig. 36. The old building of the Geography Institute at Jagiellonian University at 64 Grodzka Street. It was acquired for the Institute by L. Sawicki (1921). The Institute of Geography was located here until 2005. Nearly 20 generations of Polish geographers were educated here. The photo dates back to the late 1930s. The emblem and the inscription, visible here, were removed by the occupying Germans at the end of 1939.

Ryc. 37. Władysław Milata (1911–1954), profesor UJ, meteorolog i klimatolog, wybitny znawca klimatu Tatr

Fig. 37. Władysław Milata (1911–1954), a professor at Jagiellonian University. He was a meteorologist and climatologist, and an outstanding expert on the climate of the Tatra Mountains

Władysław Milata

Antoni

M. Klimaszewski

Ryc. 38. Na rozwój krakowskiej geografii uniwersyteckiej w okresie powojennym rzutowały przede wszystkim dwie osobowości: od prawej – Mieczysław Klimaszewski (1908–1995, geomorfolog, rektor UJ, wieloletni dyrektor Instytutu Geografii UJ) oraz Antoni Wrzosek (1908–1983, współtwórca polskiej antropogeografii, geografii turystyki, planista przestrzenny)

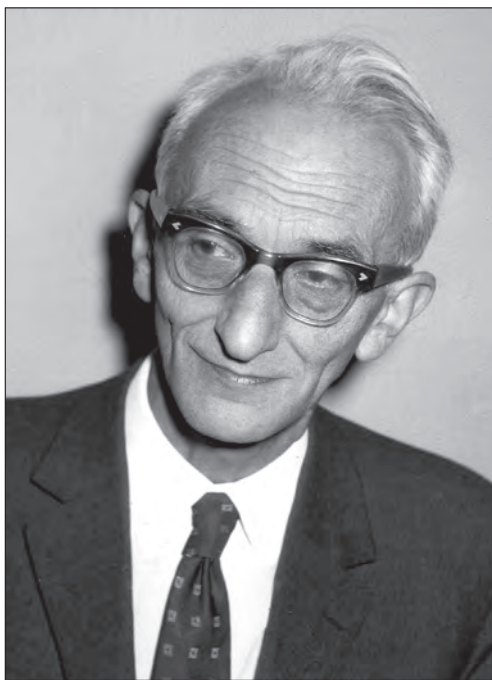
Fig. 38. The development of university-level geography in Kraków during the period after World War II was mostly influenced by two people: from the right – Mieczysław Klimaszewski (1908–1995, a geomorphologist, Rector of Jagiellonian University, and a director of the Jagiellonian University Institute of Geography for many years) and Antoni Wrzosek (1908–1983, a co-founder of Polish anthropogeography and geography of tourism, and a spatial planning expert).

Maria Dobrowolska

Ryc. 39. Maria Dobrowolska (1895–1984), geograf społeczno-gospodarczy, od 1949 r. współtwórca geografii na dzisiejszym Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie

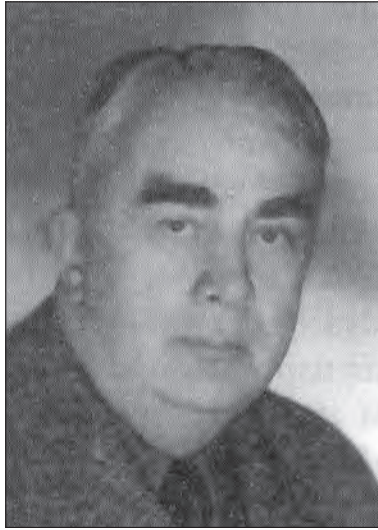
Fig. 39. Maria Dobrowolska (1895–1984), a socio-economic geographer, and starting in 1949, a co-founder of a geography department at a college, which is now called the Pedagogical University of Kraków

Jan Flis

Ryc. 40. Jan Flis (1912–1993), geograf fizyczny, kartograf, dydaktyk geografii, pracownik UJ, profesor Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Fig. 40. Jan Flis (1912–1993), a physical geographer, cartographer, teacher of geography, also an employee of Jagiellonian University and a professor at the Pedagogical University of Kraków.

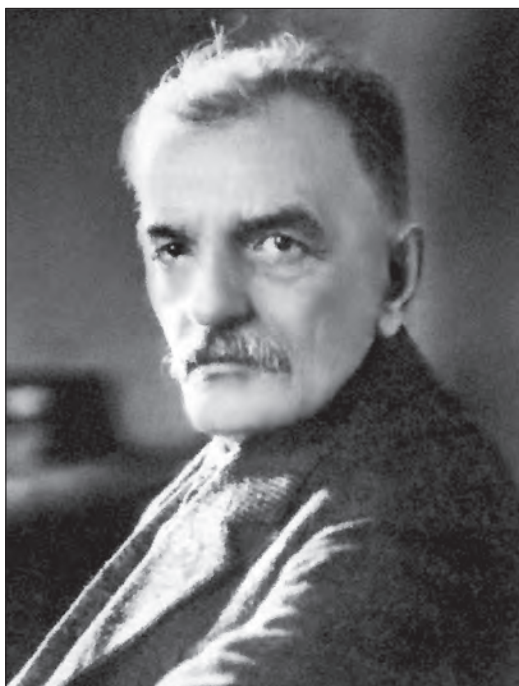
Ryc. 41. Rodion Mochnacki (1898–1981), zasłużony dydaktyk geografii, profesor Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Fig. 41. Rodion Mochnacki (1898–1981), a distinguished teacher of geography, and a professor at the Pedagogical University of Kraków

Ryc. 42. Antoni Rehman (1840–1917), docent UJ w zakresie geografii botanicznej, założyciel drugiej na ziemiach polskich Katedry Geografii na Uniwersytecie Lwowskim (1882)

Fig. 42. Antoni Rehman (1840–1917), an assistant professor at Jagiellonian University specializing in botanical geography, the founder of the second geography department in occupied Poland – the geography department at the University of Lwów (1882)

Ryc. 43/Fig. 43

Ryc. 43–44. Eugeniusz Romer (1871–1954), geograf, światowej sławy najwybitniejszy polski kartograf, twórca polskiej i europejskiej szkoły kartograficznej. Profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, a po wojnie Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii. Wiceprezydent MUG (1929–1938; 1945–1954).

Eugeniusz Romer, *Geograficzno-statystyczny atlas Polski* (1916). Odgrywał on istotną rolę w dyskusjach nad delimitacją granic państwa polskiego po 1918 r. *Atlas* przedstawiał zjawiska w przestrzeni obejmującej granice Polski z 1772 r.

Publikacja budziła silny sprzeciw, zwłaszcza Niemców i Rosjan. Skonfiskowano większą część nakładu. Niemcy oskarżyli Romera o zdradę stanu, wniosek ten popierał nawet Albrecht Penck, dawny profesor Romera. Trzy egzemplarze udało się przesłać na Zachód, z których jeden trafił do Stanów Zjednoczonych. Został on włączony do oficjalnych materiałów amerykańskich na Konferencję Pokojową w Paryżu (1918).

Fig. 43–44. Eugeniusz Romer (1871–1954), a geographer, the most outstanding Polish cartographer, renowned around the world, the founder of the Polish and European school of cartography.

Ryc. 44/Fig. 44

He was a professor at Jan Kazimierz University in Lwów, and after the Second World War at Jagiellonian University. He was also Chairman of the Polish Geographical Society and of the Polish Geography Teachers Association, Vice-president of the IGU (1929–1938; 1945–1954).

Eugeniusz Romer, *Geograficzno-statystyczny atlas Polski (Geographic and Statistical Atlas of Poland, 1916)*. The *Atlas* played an important role in discussions on the identification of the borders of the emerging Polish state after 1918. The *Atlas* described themes

associated with Poland within its borders from 1772. This publication brought about strong opposition, especially from the Germans and the Russians (occupying forces). Most copies of the edition were confiscated. The Germans accused Romer of high treason, and this motion was supported even by Albrecht Penck, Romer's former mentor. Three copies were successfully sent to the West. One copy of the *Atlas* found its way to the United States. It was included in the official set of American documents used during the Versailles Peace Conference (1918)

A. Zierhoffer
Prof. Dr. A. Zierhoffer

Ryc. 45. August Zierhoffer (1893–1969), geograf fizyczny, profesor Uniwersytetów Jana Kazimierza we Lwowie oraz w Poznaniu. Po II wojnie światowej reaktywował poznański ośrodek geograficzny

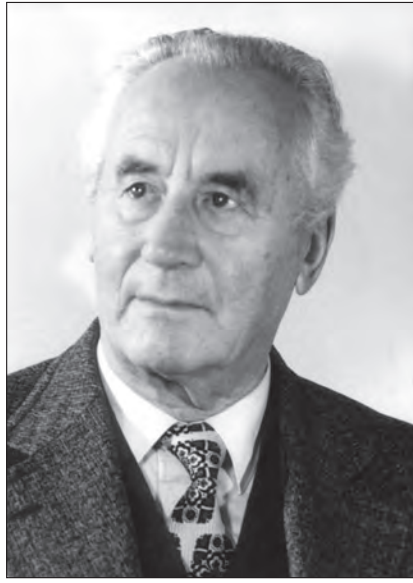
Fig. 45. August Zierhoffer (1893–1969), a physical geographer and professor at Jan Kazimierz University in Lwów and the University of Poznań. After the Second World War, he reinstated university-level geography education in Poznań.

J. Czyżewski

Ryc. 46. Julian Czyżewski (1890–1968), profesor Uniwersytetów Jana Kazimierza we Lwowie i we Wrocławiu. Twórca ośrodka geograficznego na Uniwersytecie Wrocławskim, organizator badań regionalnych na Dolnym Śląsku

Fig. 46. Julian Czyżewski (1890–1968), a professor at Jan Kazimierz University in Lwów and the University of Wrocław. He was the founder of the geography department at the University of Wrocław and an organizer of regional research in Lower Silesia

Alfred Jahn

Ryc. 47. Alfred Jahn (1915–1999), asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, profesor i rektor Uniwersytetu Wrocławskiego, wybitny geomorfolog i polarnik. Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Fig. 47. Alfred Jahn (1915–1999), an assistant at Jan Kazimierz University in Lwów, professor at and Rector of the University of Wrocław, outstanding geomorphologist and explorer of polar regions. He was also chairman of the Polish Geographical Society

Ryc. 48. Aleksander Kosiba (1901–1981), wybitny klimatolog i polarnik, asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i profesor Uniwersytetu Wrocławskiego

Fig. 48. Aleksander Kosiba (1901–1981), an outstanding climatologist, explorer of polar regions, assistant at Jan Kazimierz University in Lwów and professor at the University of Wrocław

Józef Wąsowicz

Ryc. 49. Józef Wąsowicz (1900–1964), geograf i kartograf, pracownik Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, profesor Uniwersytetu Wrocławskiego

Fig. 49. Józef Wąsowicz (1900–1964), a geographer and cartographer, also a member of faculty at Jan Kazimierz University in Lwów, and professor at the University of Wrocław

Ryc. 50. Bolesław Olszewicz (1893–1972), twórca polskiej szkoły historii geografii

Fig. 50. Bolesław Olszewicz (1893–1972), the founder of the Polish school of the history of geography

Ryc. 51. Waclaw Nałkowski (1851–1911), jeden z pierwszych na świecie i w Polsce reformatorów geografii szkolnej, twórca nowoczesnej polskiej geografii opartej na zasadach rozumowania i pogłębłości

Fig. 51. Waclaw Nałkowski (1851–1911), one of the first reformers of academic geography in Poland and in the world, the founder of contemporary Polish geography based on principles of understanding and conceptualization

Ryc. 52. Józef Szaflarski (1908–1989), geomorfolog, kartograf. Profesor UJ, współorganizator geografii na Uniwersytecie Śląskim. W okresie II wojny światowej kierownik tajnego nauczania na UJ w zakresie geografii

Fig. 52. Józef Szaflarski (1908–1989), a geomorphologist and cartographer. He was a professor at Jagiellonian University, and a co-founder of the geography department at Silesian University. During the Second World War, he was the head of underground education at Jagiellonian University in the area of geography

St Lencewicz

Ryc. 53. Stanisław Lencewicz (1889–1944), wybitny geograf fizyczny, twórca geografii na Uniwersytecie Warszawskim. Zamordowany w Powstaniu Warszawskim

Fig. 53. Stanisław Lencewicz (1889–1944), an outstanding physical geographer, the founder of the geography department at the University of Warsaw. He was murdered in the Warsaw Uprising

Jerzy Kondracki

Ryc. 54. Jerzy Kondracki (1908–1998), profesor Uniwersytetu Warszawskiego, geograf fizyczny, twórca regionalizacji fizyczno–geograficznej Polski, wieloletni Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Fig. 54. Jerzy Kondracki (1908–1998), a professor at the University of Warsaw, physical geographer. He was also the author of the physiographic regionalization of Poland. He was chairman of the Polish Geographical Society for many years

Stan Pietkiewicz

Ryc. 55. Stanisław Pietkiewicz (1894–1986), profesor Uniwersytetu Warszawskiego, geograf, kartograf. Twórca ośrodka kartograficznego na UW

Fig. 55. Stanisław Pietkiewicz (1894–1986), a professor at the University of Warsaw, geographer and cartographer. He was the founder of the cartography center at the University of Warsaw

Stanisław Srokowski

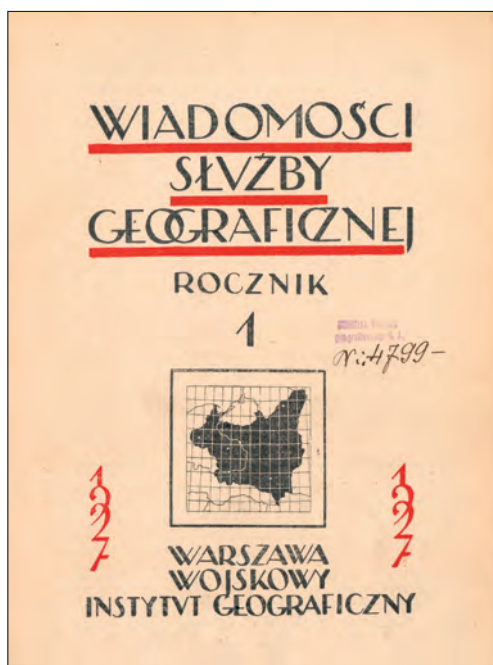
Ryc. 56. Stanisław Srokowski (1872–1950), geograf, dyplomata. Docent UJ, profesor Uniwersytetu Warszawskiego. Pierwszy dyrektor Instytutu Bałtyckiego. Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Fig. 56. Stanisław Srokowski (1872–1950), a geographer and diplomat. He was an assistant professor at Jagiellonian University, and professor at the University of Warsaw. He was the first director of the Baltic Institute. He was also chairman of the Polish Geographical Society

Ryc. 57/Fig. 57

Ryc. 57–58. W 1919 r. w Warszawie powstał Instytut Wojskowo–Geograficzny przemianowany w 1921 r. na Wojskowy Instytut Geograficzny. W dniu 19 lipca 1937 r. Instytut otrzymał nowy budynek przy Alejach Jerozolimskich 91. Projektantem był Antoni Dygat. Obszerny gmach pomieścił biura, pracownie, bibliotekę oraz całą poligrafię. Instytut funkcjonował do 1949 r. Wydawał liczne publikacje, m. in. od 1927 r. naukowe czasopismo „Wiadomości Służby Geograficznej”

Ryc. 58/Fig. 58

Figs. 57–58. The Institute of Military Geography was founded in 1919 in Warsaw. In 1921 its name was changed to Military Geographic Institute. On July 19, 1937, the Institute received a new building at 91 Aleje Jerozolimskie. It was designed by Antoni Dygat. The large edifice housed offices, laboratories, a library, and the entire printing division. The Institute existed until 1949 and produced numerous publications.

One such publication was a scientific magazine called “Wiadomości Służby Geograficznej” (“Geographic Service News”), published since 1927.

S. Leszczycki

Ryc. 59. Stanisław Leszczycki (1907–1996), geograf, profesor UJ, Uniwersytetu Warszawskiego i Polskiej Akademii Nauk. Dyrektor Instytutu Geograficznego UJ (1945–1947). Twórca Studium Turyzmu UJ (1936), w okresie międzywojennym prekursor prac i badań geograficznych dla potrzeb planowania przestrzennego i regionalnego. Aresztowany przez Niemców w ramach *Sonderaktion Krakau* (6 listopada 1939) i wywieziony do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen. W 1940 r. przetransportowany do obozu w Dachau, skąd został zwolniony w 1941 r. Żołnierz Armii Krajowej, uczestnik tajnego nauczania na UJ. W latach 1945–1946 rzeczoznawca w sprawie delimitacji granic Polski. W 1953 r. utworzył w Warszawie Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, który dzisiaj nosi jego imię. Przewodniczący Polskiego

Towarzystwa Geograficznego, Prezydent Międzynarodowej Unii Geograficznej (1968–1972)

Fig. 59. Stanisław Leszczycki (1907–1996), a geographer and professor at Jagiellonian University, University of Warsaw, and the Polish Academy of Sciences. He was a director of the Institute of Geography at Jagiellonian University (1945–1947). He established the Center for the Study of Tourism at Jagiellonian University (1936). During the time period between the First and the Second World Wars, he was a pioneer of geographic research and projects needed for spatial and regional planning. He was arrested by the Germans in a special military operation later designated *Sonderaktion Krakau* on November 6, 1939, and was sent to the Sachsenhausen concentration camp. In 1940 he was transferred to a camp in Dachau. He was released from the camp in 1941. Leszczycki became a soldier of the Polish Home Army, and a participant of underground education at Jagiellonian University during the war. He served as an expert on the demarcation of the borders of Poland in 1945 and 1946. In 1953, he established the Institute for Geography and Spatial Planning of the Polish Academy of Sciences in Warsaw. Today, the Institute bears his name. Leszczycki also served as the Chairman of the Polish Geographical Society and President of the International Geographical Union (1968–1972)

Przewodniczący Komitetu
K. Dziewoński
/Prof.dr Kazimierz Dziewoński/

Ryc. 60. Kazimierz Dziewoński (1910–1994), architekt, urbanista, planista i geograf. Profesor w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN

Fig. 60. Kazimierz Dziewoński (1910–1994), an architect, urban planner, spatial planner and geographer. He was a professor at the Institute of Geography and Spatial Planning of the Polish Academy of Sciences

Jerzy Kostrowicki
Prof.dr Jerzy Kostrowicki
Czł.koresp.PAN

Ryc. 61. Jerzy Kostrowicki (1918–2002), geograf społeczno-gospodarczy, twórca polskiej szkoły geografii rolnictwa. Profesor w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Wiceprezydent MUG (1976–1984).

Fig. 61. Jerzy Kostrowicki (1918–2002), a socio-economic geographer, the founder of the Polish school of geography of agriculture. He was also a professor at the Institute of Geography and Spatial Planning of the Polish Academy of Sciences, Vice-president of the IGU (1976–1984).

Antoni Sujkowski

Ryc. 62. Antoni Sujkowski (1867–1941), geograf ekonomiczny, współtwórca geografii w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Wieloletni Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Fig. 62. Antoni Sujkowski (1867–1941), an economic geographer, co-founder of the geography department at the Warsaw School of Economics. He served as Chairman of the Polish Geographical Society for many years

Jerzy Loth

Ryc. 63. Jerzy Loth (1880–1967), geograf ekonomiczny, współtwórca geografii w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie

Fig. 63. Jerzy Loth (1880–1967), an economic geographer, co-founder of the geography department at the Warsaw School of Economics

S. Pawłowski

Ryc. 64. Stanisław Pawłowski (1882–1940). Twórca poznańskiego ośrodka geograficznego, rektor Uniwersytetu Poznańskiego, Wiceprezydent Międzynarodowej Unii Geograficznej (1938–1939). Wybitny geograf fizyczny, pierwszy opracował rzeźbę polskiego wybrzeża. Twórca geografii krajobrazowej. Przewodniczący Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii. Współtwórca polskiej geografii politycznej. Rozstrzelany przez Niemców 6 stycznia 1940 r. w VII Forcie w Poznaniu

Fig. 64. Stanisław Pawłowski (1882–1940), the founder of the geography department at the University of Poznań, Rector of the University of Poznań, and Vice-president of the IGU (1938–1939). He was an outstanding physical geographer and was the first to work out the relief of the Polish coastline. Pawłowski was an initiator of the field of landscape geography. He served as Chairman of the Polish Geography Teachers Association. Pawłowski was also one of the founders of Polish political geography. He was executed by a German firing squad on January 6, 1940, in Fort No. 7 in Poznań

Stan Berezowski

Ryc. 65. Stanisław Berezowski (1910–1986), geograf społeczno–ekonomiczny, profesor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Fig. 65. Stanisław Berezowski (1910–1986), a socio–economic geographer, professor at the Warsaw School of Economics. He served as Chairman of the Polish Geographical Society

Bogumił Krygowski
(-) prof. dr. B. Krygowski

Ryc. 66. Bogumił Krygowski (1905–1977), geograf i geomorfolog, profesor Uniwersytetu Poznańskiego. Wieloletni dyrektor Instytutu Geografii

Fig. 66. Bogumił Krygowski (1905–1977), a geographer and geomorphologist, professor at the University of Poznań. He was a director of the Institute of Geography for many years

F. Barciński

Ryc. 67. Florian Barciński (1901–1987), geograf gospodarczy, rektor dawnej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny), profesor Uniwersytetu Poznańskiego

Fig. 67. Florian Barciński (1901–1987), an economic geographer, Rector at the former College of Economics in Poznań (now University of Economics) and professor at the University of Poznań

Prof. Dr R. Galon

Ryc. 68. Rajmund Galon (1906–1986), geomorfolog, badacz czwartorzędu, jeden z twórców ośrodka geograficznego w Toruniu. Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Fig. 68. Rajmund Galon (1906–1986), a geomorphologist and researcher of the Quaternary, one of the founders of the geography department at the University of Toruń. He served as Chairman of the Polish Geographical Society.

.Ryc. 69. Mieczysław Limanowski (1876–1948), geolog i geograf. Twórca ośrodka geograficznego na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie (1927). Po wojnie tworzył geografę na Uniwersytecie w Toruniu

Fig. 69. Mieczysław Limanowski (1876–1948), a geologist and geographer. He was the founder of the geography department at Stefan Batory University in Vilnius (1927). After World War II, he established a geography department at the University of Toruń

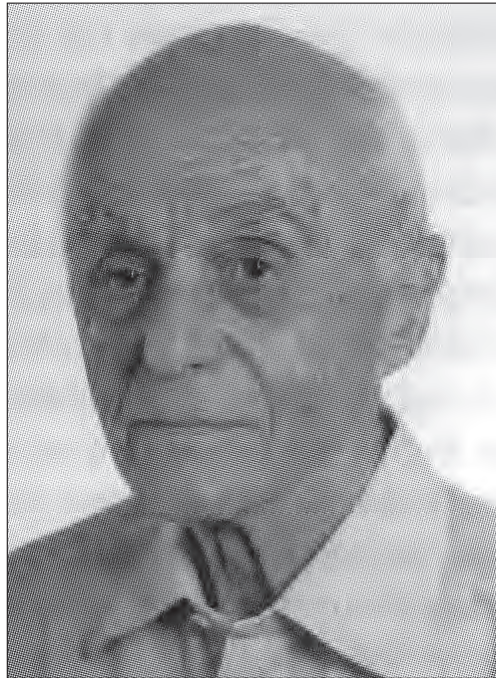
Ryc. 70. Adam Malicki (1907–1981), geograf, pracownik Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Od 1945 r. w Lublinie, gdzie tworzył tamtejszy ośrodek geograficzny. Profesor Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

Fig. 70. Adam Malicki (1907–1981), a geographer, faculty member at Jan Kazimierz University in Lwów. He worked to establish a geography department in Lublin in 1945. Malicki was a professor at Marie Curie Skłodowska University in Lublin

Ryc. 71. Jan Ernst (1909–1993), geograf gospodarczy i artysta muzyk. Asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, profesor Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

Fig. 71. Jan Ernst (1909–1993), an economic geographer and musician. He was an assistant at Jan Kazimierz University in Lwów, and professor at Marie Curie Skłodowska University in Lublin

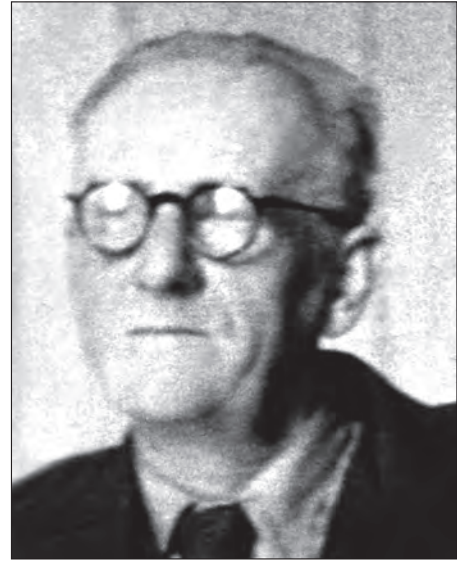
Ryc. 72. Tadeusz Wilgat (1917–2005), geograf i hydrolog. Profesor Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Twórca lubelskiej szkoły badań hydrograficznych i ochrony środowiska

Fig. 72. Tadeusz Wilgat (1917–2005), a geographer and hydrologist. He was a professor at Marie Curie Skłodowska University in Lublin. Wilgat was the founder of the Lublin school of hydrographic research and environmental protection

Ryc. 73. Franciszek Uhorczak (1902–1981), geograf, kartograf. Przed wojną pracownik wielu placówek naukowych i planistycznych Lwowa. Od 1949 r. w Lublinie, profesor Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

Fig. 73. Franciszek Uhorczak (1902–1981), a geographer and cartographer. Before World War II, he was an employee of many centers for science and spatial planning in Lwów. Starting in 1949, he worked in Lublin; he was a professor at Marie Curie Skłodowska University

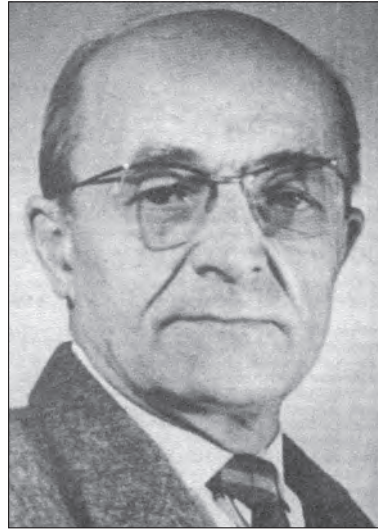
Ryc. 74. Juliusz Jurczyński (1889–1972), geograf. Zasłużony organizator życia geograficznego w Polsce oraz w Łodzi po 1918 r. Położył wielkie zasługi dla utrwalania miejsca geografii w szkole średniej. Współzałożyciel „Czasopisma Geograficznego” i jego pierwszy redaktor (1923–1925). Po wojnie aktywnie uczestniczył w tworzeniu pierwszej katedry geografii na Uniwersytecie Łódzkim

Fig. 74. Juliusz Jurczyński (1889–1972), a geographer. He was a distinguished organizer of the life of the geographic community in Poland and in Łódź after 1918. Jurczyński made a strong effort to introduce geography to Polish high schools. He was a co-founder of “Czasopismo Geograficzne” (“Geographic Journal”) and its first editor-in-chief (1923–1925). After World War II, he helped establish the first geography department at the University of Łódź

Ryc. 75. Stanisław Gorzuchowski (1899–1948), geograf gospodarczy. Przed wojną pracownik Uniwersytetu Warszawskiego, podczas wojny uczestnik tajnego nauczania, od 1 października 1945 r. profesor Uniwersytetu Łódzkiego. W dniu 18 listopada 1946 r. aresztowany przez komunistów za przynależność do konspiracyjnej organizacji „Wolność i Niezawisłość”. Skazany na 5 lat więzienia, zmarł 22 marca 1949 r. w więzieniu we Wronkach

Fig. 75. Stanisław Gorzuchowski (1899–1948), an economic geographer. He was a faculty member of the University of Warsaw before World War II, and during the war, a participant of underground education; starting on October 1, 1945, a professor at the University of Łódź. He was arrested by the Polish communist government on November 18, 1946 for his membership in a secret organization called *Freedom and Independence*. Gorzuchowski was sentenced to five years in prison. He died on March 22, 1949 at Wronki prison

Ryc. 76. Jan Dylík (1905–1973), geograf fizyczny, geomorfolog. Współtwórca łódzkiego ośrodka geograficznego. Profesor Uniwersytetu Łódzkiego, przewodniczący Łódzkiego Towarzystwa Naukowego

Fig. 76. Jan Dylík (1905–1973), a physical geographer and geomorphologist. He helped to establish the geography department in Łódź. He was a professor at the University of Łódź, and chairman of the Łódź Scientific Society.

St. Zych

Ryc. 77. Stanisław Zych (1903–1972), klimatolog, współpracownik Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Twórca łódzkiej szkoły biometeorologii i klimatologii stosowanej. Profesor Uniwersytetu Łódzkiego

Fig. 77. Stanisław Zych (1903–1972), a climatologist, an associate of Jan Kazimierz University in Lwów. He was the founder of the Łódź school of biometeorology and applied climatology. He was a professor at the University of Łódź

Kierownik Katedry
Geografii Ekonomicznej
Ludwik Straszewicz
Prof. dr Ludwik Straszewicz

Ryc. 78. Ludwik Straszewicz (1916–1987), geograf gospodarczy, planista. Stworzył łódzki ośrodek geografii społeczno-ekonomicznej. Profesor Uniwersytetu Łódzkiego

Fig. 78. Ludwik Straszewicz (1916–1987), an economic geographer and spatial planner. He was the founder of the socio-economic geography department in Łódź. He was also a professor at the University of Łódź

Ryc. 79. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł zwany *Sierotką* (1549–1616), znany podróżnik do Palestyny

Fig. 79. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł nicknamed *Sierotka* (“Orphan”) (1549–1616), a famous explorer of Palestine

Ryc. 80. Paweł Edmund Strzelecki (1797–1873), jeden z najwybitniejszych badaczy Australii

Fig. 80. Paweł Edmund Strzelecki (1797–1873), one of the most outstanding researchers and explorers of Australia

Ryc. 81. Ignacy Domeyko (1802–1889),
nieustrudzony i zasłużony badacz Chile

Fig. 81. Ignacy Domeyko (1802–1889),
a tireless and accomplished researcher
working in Chile

Ryc. 82. Jan Stanisław Kubary
(1846–1896), wybitny badacz Oceanii

Fig. 82. Jan Stanisław Kubary (1846–
–1896), an outstanding researcher of
Oceania

Ryc. 83. Aleksander Czekanowski (1833–1876), wybitny badacz północnej Syberii

Fig. 83. Aleksander Czekanowski (1833–1876), an outstanding researcher and explorer of northern Siberia

Ryc. 84. Jan Czerski (1845–1892), zasłużony badacz Syberii

Fig. 84. Jan Czerski (1845–1892), an outstanding researcher and explorer of Siberia

Ryc. 85. Uczestnicy ostatniej wyprawy bałkańskiej Ludomira Sawickiego (1928). Od lewej: Anastas Beszkow (Bułgar), Józef Obrębki, Marian Książkiewicz, Ludomir Sawicki, Jan Szejn (kierowca), Christo Wakarelski (Bułgar). Widoczny słynny samochód ekspedycyjny „Orbis”

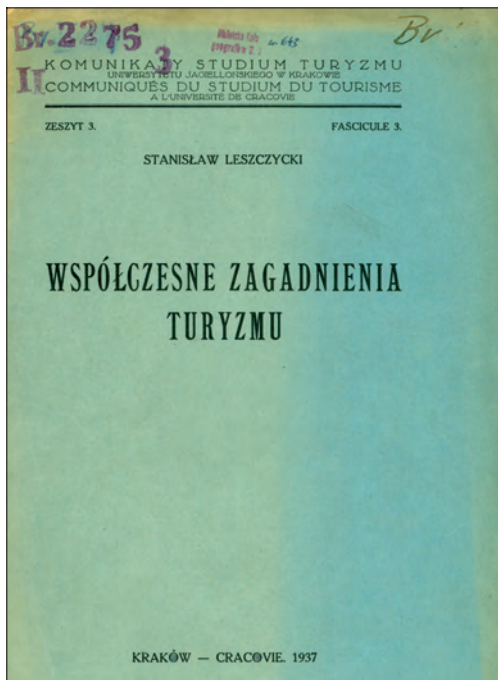
Fig. 85. Participants of the last Balkan expedition organized by Ludomir Sawicki (1928). From the left: Anastas Beszkow (a Bulgarian), Józef Obrębki, Marian Książkiewicz, Ludomir Sawicki, Jan Szejn (a driver), Christo Wakarelski (a Bulgarian). “Orbis”, the famous expeditionary vehicle is seen here

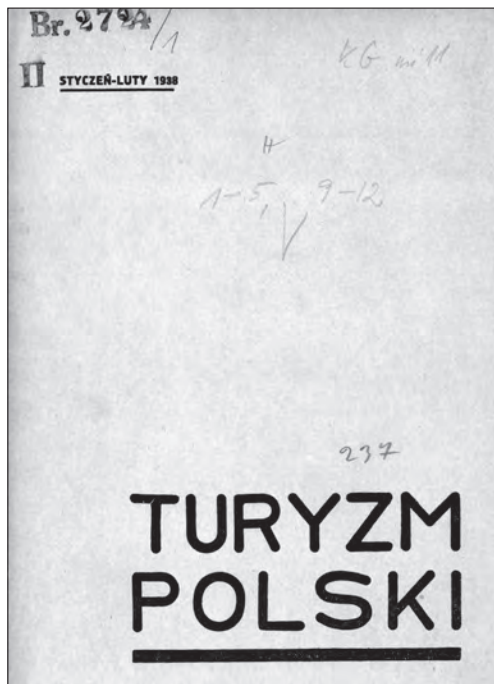
Ryc. 86. Polska ekspedycja polarna na Wyspie Niedźwiedziej, 1932–1933. Od lewej: Stefan Bernadzikiewicz, Stanisław Siedlecki, Konstanty Jodko-Narkiewicz.

Fig. 86. Polish Polar Expedition on Bear Island, 1932–1933. From the left: Stefan Bernadzikiewicz, Stanisław Siedlecki, Konstanty Jodko-Narkiewicz.

NAC sygn. 1-N-975-4

Ryc. 87/Fig. 87

Ryc. 88/Fig. 88

Ryc. 87–89. W maju 1936 r. z inicjatywy Stanisława Leszczyckiego przy Instytucie Geograficznym UJ utworzono Studium Turyzmu UJ. Była to jedna z pierwszych takich placówek badawczych na świecie.

Działania Studium wspierał Dyrektor Instytutu Geograficznego UJ prof. J. Smoleński (pierwszy z lewej, obok S. Leszczyckiego w Pracowni Studium, 1937).

Figs. 87–89. The Tourism Studium at Jagiellonian University was established in May of 1936 as part of the Institute of Geography. This was an initiative of Stanisław Leszczycki. This was one of the first such research centers in the world.

The activities of the Tourism Studium were supported by the Director of the Institute of Geography at Jagiellonian University, Professor J. Smoleński (first from the left, next to S. Leszczycki in the Studium's Laboratory, 1937).

Ryc. 89/Fig. 89

Ryc. 90. Wycieczka studentów geografii UJ w Dolinie Białych Stawów Kieżmarskich w Tatrach (1929). W środku J. Smoleński, drugi z prawej W. Ormicki. (Arch. Nauki PAN i PAU w Krakowie)

Fig. 90. A student trip – Jagiellonian University geography students in the Valley of Kieżmarskie White Ponds in the Tatra Mountains (1929). In the middle J. Smoleński, second from the right W. Ormicki. (From the Archives of Science of the Polish Academy of Sciences and the Polish Academy of Arts and Sciences in Kraków).

Ryc. 91/Fig. 91

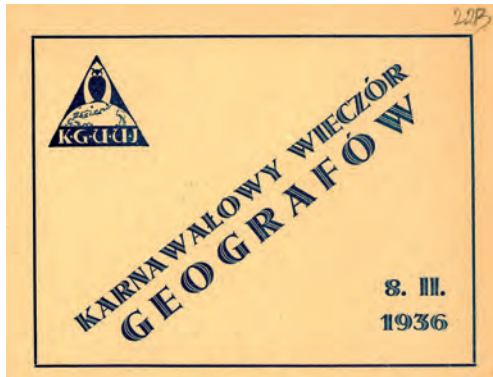

Ryc. 92. Wycieczka autobusowa studentów geografii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie na ulicach Krakowa, ok. 1935 r. W środku (w płaszczu) M. Limanowski. (NAC 1-N-371)

Fig. 92. A student bus tour – geography students from Stefan Batory University in Vilnius on the streets of Kraków, circa 1935. M. Limanowski is in the center (in the coat) (NAC 1-N-371)

Ryc. 91. Wycieczka Koła Geografów UJ w Karpaty Wschodnie (ok. 1930). Kierownikiem wyjazdu był B. Zaborski.

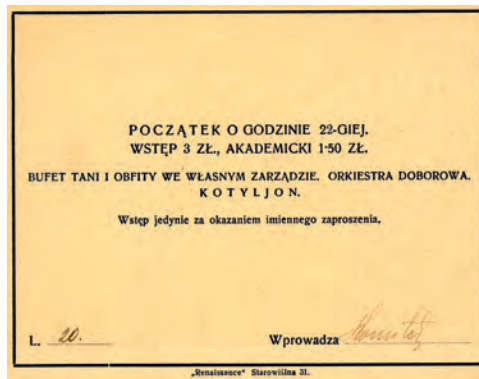
Fig. 91. Members of the Jagiellonian University Geography Society on a trip to the Eastern Carpathian Mountains (circa 1930). B. Zaborski was the trip supervisor

Ryc. 93/Fig. 93

Ryc. 94/Fig. 94

Ryc. 95/Fig. 95

Ryc. 96/Fig. 96

Ryc. 93–96. Zaproszenie na Bal Geografów, Kraków 8 lutego 1936 r. (Arch. PAN, Warszawa)

Fig. 93–96. An invitation to the Geographer's Ball, Kraków, February 8, 1936. (PAN Archives, Warszawa)

Fig. V. Séance inaugurale du Congrès International de Géographie, Varsovie 1934. Au premier plan M. le Président de la République.

Ryc. 97/Fig. 97

Ryc. 98/Fig. 98

TELEGRAMY.

Uroczyste otwarcie międzynarod. kongresu geografów w Warszawie.

(Telefogram od naszego korespondenta.)

Warszawa, 22 kwietnia, 8. 41. (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100) (101) (102) (103) (104) (105) (106) (107) (108) (109) (110) (111) (112) (113) (114) (115) (116) (117) (118) (119) (120) (121) (122) (123) (124) (125) (126) (127) (128) (129) (130) (131) (132) (133) (134) (135) (136) (137) (138) (139) (140) (141) (142) (143) (144) (145) (146) (147) (148) (149) (150) (151) (152) (153) (154) (155) (156) (157) (158) (159) (160) (161) (162) (163) (164) (165) (166) (167) (168) (169) (170) (171) (172) (173) (174) (175) (176) (177) (178) (179) (180) (181) (182) (183) (184) (185) (186) (187) (188) (189) (190) (191) (192) (193) (194) (195) (196) (197) (198) (199) (200) (201) (202) (203) (204) (205) (206) (207) (208) (209) (210) (211) (212) (213) (214) (215) (216) (217) (218) (219) (220) (221) (222) (223) (224) (225) (226) (227) (228) (229) (230) (231) (232) (233) (234) (235) (236) (237) (238) (239) (240) (241) (242) (243) (244) (245) (246) (247) (248) (249) (250) (251) (252) (253) (254) (255) (256) (257) (258) (259) (260) (261) (262) (263) (264) (265) (266) (267) (268) (269) (270) (271) (272) (273) (274) (275) (276) (277) (278) (279) (280) (281) (282) (283) (284) (285) (286) (287) (288) (289) (290) (291) (292) (293) (294) (295) (296) (297) (298) (299) (300) (301) (302) (303) (304) (305) (306) (307) (308) (309) (310) (311) (312) (313) (314) (315) (316) (317) (318) (319) (320) (321) (322) (323) (324) (325) (326) (327) (328) (329) (330) (331) (332) (333) (334) (335) (336) (337) (338) (339) (340) (341) (342) (343) (344) (345) (346) (347) (348) (349) (350) (351) (352) (353) (354) (355) (356) (357) (358) (359) (360) (361) (362) (363) (364) (365) (366) (367) (368) (369) (370) (371) (372) (373) (374) (375) (376) (377) (378) (379) (380) (381) (382) (383) (384) (385) (386) (387) (388) (389) (390) (391) (392) (393) (394) (395) (396) (397) (398) (399) (400) (401) (402) (403) (404) (405) (406) (407) (408) (409) (410) (411) (412) (413) (414) (415) (416) (417) (418) (419) (420) (421) (422) (423) (424) (425) (426) (427) (428) (429) (430) (431) (432) (433) (434) (435) (436) (437) (438) (439) (440) (441) (442) (443) (444) (445) (446) (447) (448) (449) (450) (451) (452) (453) (454) (455) (456) (457) (458) (459) (460) (461) (462) (463) (464) (465) (466) (467) (468) (469) (470) (471) (472) (473) (474) (475) (476) (477) (478) (479) (480) (481) (482) (483) (484) (485) (486) (487) (488) (489) (490) (491) (492) (493) (494) (495) (496) (497) (498) (499) (500) (501) (502) (503) (504) (505) (506) (507) (508) (509) (510) (511) (512) (513) (514) (515) (516) (517) (518) (519) (520) (521) (522) (523) (524) (525) (526) (527) (528) (529) (530) (531) (532) (533) (534) (535) (536) (537) (538) (539) (540) (541) (542) (543) (544) (545) (546) (547) (548) (549) (550) (551) (552) (553) (554) (555) (556) (557) (558) (559) (560) (561) (562) (563) (564) (565) (566) (567) (568) (569) (570) (571) (572) (573) (574) (575) (576) (577) (578) (579) (580) (581) (582) (583) (584) (585) (586) (587) (588) (589) (590) (591) (592) (593) (594) (595) (596) (597) (598) (599) (600) (601) (602) (603) (604) (605) (606) (607) (608) (609) (610) (611) (612) (613) (614) (615) (616) (617) (618) (619) (620) (621) (622) (623) (624) (625) (626) (627) (628) (629) (630) (631) (632) (633) (634) (635) (636) (637) (638) (639) (640) (641) (642) (643) (644) (645) (646) (647) (648) (649) (650) (651) (652) (653) (654) (655) (656) (657) (658) (659) (660) (661) (662) (663) (664) (665) (666) (667) (668) (669) (670) (671) (672) (673) (674) (675) (676) (677) (678) (679) (680) (681) (682) (683) (684) (685) (686) (687) (688) (689) (690) (691) (692) (693) (694) (695) (696) (697) (698) (699) (700) (701) (702) (703) (704) (705) (706) (707) (708) (709) (710) (711) (712) (713) (714) (715) (716) (717) (718) (719) (720) (721) (722) (723) (724) (725) (726) (727) (728) (729) (730) (731) (732) (733) (734) (735) (736) (737) (738) (739) (740) (741) (742) (743) (744) (745) (746) (747) (748) (749) (750) (751) (752) (753) (754) (755) (756) (757) (758) (759) (760) (761) (762) (763) (764) (765) (766) (767) (768) (769) (770) (771) (772) (773) (774) (775) (776) (777) (778) (779) (780) (781) (782) (783) (784) (785) (786) (787) (788) (789) (790) (791) (792) (793) (794) (795) (796) (797) (798) (799) (800) (801) (802) (803) (804) (805) (806) (807) (808) (809) (810) (811) (812) (813) (814) (815) (816) (817) (818) (819) (820) (821) (822) (823) (824) (825) (826) (827) (828) (829) (830) (831) (832) (833) (834) (835) (836) (837) (838) (839) (840) (841) (842) (843) (844) (845) (846) (847) (848) (849) (850) (851) (852) (853) (854) (855) (856) (857) (858) (859) (860) (861) (862) (863) (864) (865) (866) (867) (868) (869) (870) (871) (872) (873) (874) (875) (876) (877) (878) (879) (880) (881) (882) (883) (884) (885) (886) (887) (888) (889) (890) (891) (892) (893) (894) (895) (896) (897) (898) (899) (900) (901) (902) (903) (904) (905) (906) (907) (908) (909) (910) (911) (912) (913) (914) (915) (916) (917) (918) (919) (920) (921) (922) (923) (924) (925) (926) (927) (928) (929) (930) (931) (932) (933) (934) (935) (936) (937) (938) (939) (940) (941) (942) (943) (944) (945) (946) (947) (948) (949) (950) (951) (952) (953) (954) (955) (956) (957) (958) (959) (960) (961) (962) (963) (964) (965) (966) (967) (968) (969) (970) (971) (972) (973) (974) (975) (976) (977) (978) (979) (980) (981) (982) (983) (984) (985) (986) (987) (988) (989) (990) (991) (992) (993) (994) (995) (996) (997) (998) (999) (1000)

Przybył Prezydent Rzeczypospolitej.

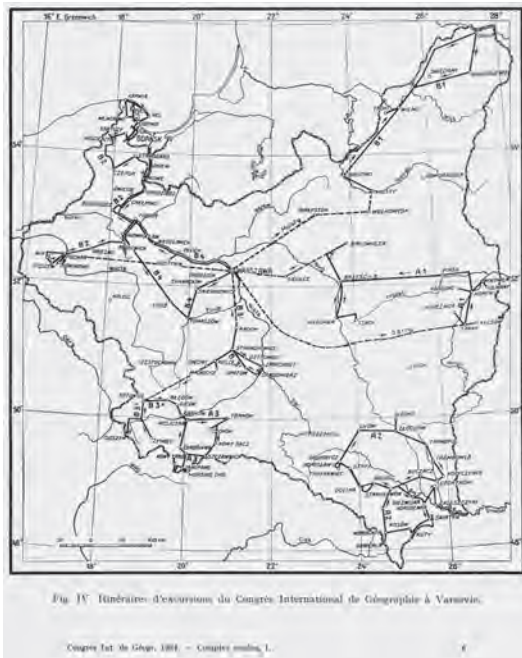
Przemówienia oficjalnych delegatów.

Geografia nauka o podstawowych zagadnieniach życia.

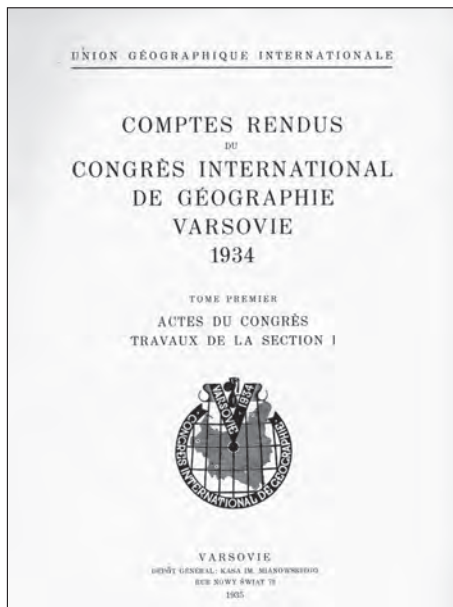
Polska posiada prastare tradycje w nauce geografii.

Osiedla już ziemia, osiedlmy też.

Ryc. 99/Fig. 99

Ryc. 100/Fig. 100

Ryc. 101/Fig. 101

Ryc. 97–101. XIV Kongres Międzynarodowej Unii Geograficznej, Warszawa 23–31 sierpnia 1934 r.

Uroczyste otwarcie w auli Politechniki Warszawskiej. W pierwszym rzędzie Prezydent RP Ignacy Mościcki.

E. Romer otwiera Wystawę Kartograficzną. Siedzi Prezydent RP. Ignacy Mościcki. (NAC).

O Kongresie wiele pisała ówczesna prasa („Ilustrowany Kurier Codzienny” 1934 nr 235).

Trasy wycieczkowe dla uczestników Kongresu prowadziły przez całą Polskę.

Jedno z wydawnictw kongresowych

Fig. 97–101. The 14th Congress of the International Geographical Union, Warsaw, August 23–31, 1934.

Grand opening in the main auditorium of the Warsaw University of Technology. President of the Republic of Poland, Ignacy Mościcki, is in the first row.

E. Romer opens the Cartographic Exhibit. President of the Republic of Poland, Ignacy Mościcki, is seated (NAC).

Much was written about the Congress in the Polish press at the time (Illustrated Daily Courier, 1934 no. 235).

Tour itineraries for the participants of the Congress included visits to a variety of points across Poland.

One of the publications produced by the Congress

Ryc. 102/Fig. 102

Ryc. 102–103. VIII Zjazd Nauczycieli Geografii w Krakowie, 28 maja 1939 r. Przemawia S. Pawłowski, siedzą od lewej: J. Stanoch, Przewodniczący Oddziału Krakowskiego Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii, J. Smoleński, Dyrektor Instytutu Geograficznego UJ. Było to ostatnie wystąpienie publiczne tych osób. Wkrótce wszyscy zostali zamordowani przez Niemców: Pawłowski i Smoleński w 1940 r., Stanoch w 1942 r.

Pawłowski wygłosił referat *Obronność granic Polski*, który stanowił jeden z argumentów Niemców przeciwko polskiemu geografowi („Ilustrowany Kurier Codzienny” 1939 nr 148).

Fig. 102–103. The 8th Convention of Geography Teachers in Kraków, May 28, 1939. S. Pawłowski gives a speech. Seated from the left: J. Stanoch, Chairman of the Kraków chapter of the Polish Geography Teachers Association, and J. Smoleński, Director of the Institute of Geography at Jagiellonian University. This was their last public appearance. All three men were murdered by the occupying German forces soon thereafter: Pawłowski and Smoleński in 1940, and Stanoch in 1942.

Pawłowski gave a speech on the *Ability to defend the borders of Poland*, which became the basis for one of the German accusations against the Polish geographer (“Ilustrowany Kurier Codzienny” – “Illustrated Daily Courier”, 1939 no. 148).

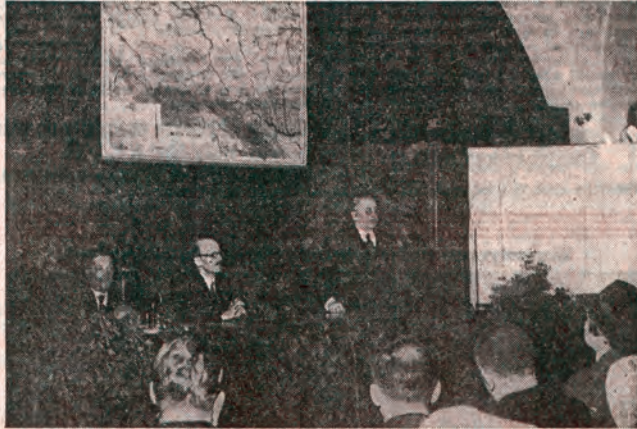
Obronność granic Polski.

Obrady VIII Zjazdu polskich nauczycieli geografii w Krakowie.

(mdd) W dniach Zielonych Świąt odbył się w Krakowie, staraniem Zrzeszenia polskich nauczycieli geografii, zjazd nauczycieli, którzy szerzą wśród młodzieży nie tylko fizyczną znajomość nauki o ziemi o Polsce, ale również miłość dla Ojczyzny. Zjazd odbył się w gmachu Inst. Geograf. pod przewodn. dra **Jerzego Smoleńskiego**.

Czasy współczesne oznaczyły z geografii wiedzę **bardzo popularną**, gdyż dziś każdy obywatel, ze względu na odbywające się przemiany polityczne, zaglądnąć musi częściej do atlasu, aniżeli było to dawniej. Kraj nasz leży na rozdrożu, na krzyżownicy wielkich dróg, od Bałtyku do Morza Czarnego, gdzie historia geografii

ku naszego frontu wschodniego i zachodniego oraz **blota**, których utrzymanie na Polesiu jest luksusem, spowodowanym strategicznymi warunkami. Ilość błot i rozlewisk jest ogromna. Lasy zawsze dotąd broniły Polskę, gdyż były przeszkodą nieprzyjacielskiej penetracji i najlepszym schronem. Niestety, lasy wyczerpano i dziś

W Krakowie odbył się zjazd polskich nauczycieli geografów. Na zdjęciu przemawia prof. uniwersytetu poznańskiego Pawłowski, obok prof. U. J. dr Jerzy Smoleński i prof. Stanoch.

W skład prezydium wchodził: profesorowie dr Stan. Pawłowski (Poznań), Winich (Kraków), Puchnowski (Wilno), Zienhoffer (Lwów), Tarnowski (Poznań), Jaruk (Gdańsk), Jakubna (Bogumín), sekretarze dr Stanarz i dr Jasiński. Po wysłaniu telegramów holdowniczych do Pana Prezydenta R. P., Marszałka Rydz-Śmigłego, prymasa ks dra Hłonda i ministra W. R. i O. P. prof. świetosławskiego, przywitani zjazd im. ministerstwa W. R. i O. P. wizyt. Raf, im. d-cy O. K. plk. Korczyński, im. Kuratorjum krak. wizyt. Chorbacik, im. Kuratorjum poznańskiego wizyt. Tarnawski, im. T. N. S. W., wizyt. Bzowski, im. Krakowa pucz. Kabaciński. Następnie znakomity uczyony prof. poznańskiego uniwersytetu dr. Stanisław Pawłowski wygłosił świetny wykład na temat

„Geografia a obronność państwa“.

Element ludzki jest wечно wibrującym a natomiast stała jest ziemia, w której ludzkość szuka swych podstaw i zdobywa swą siłę. Geografia bada ziemię, jak znaleźć uspięne w niej siły, i jak jej bronić. Geografia istniejąca już od 2000 lat, nie tylko wyjaśnia jej zjawiska fizyczne, ale chce przewidywać. Specjalna dziedzina tej nauki jest **geografia wojskowa**, która metodą badań naukowych pragnie wskazać gdzie tkwią elementy obronne państwa.

wskazała wielką przejściowość zjawisk geograficznych. Do r. 1369, tj. daty Unji lubelskiej, posiadaliśmy jeden **front zachodni**, a później wskutek naszych politycznych stosunków powstał **front wschodni**. Polityka państwowa nasza wibruje od jednego frontu do drugiego w ciągu swoich dziejów.

Najbezpieczniejszym jest nasz front południowy.

zamknięty pasmem Karpat i Tatr, który do ostatnich dni był granicą najbezpieczniejszą.

Na północnym froncie wolską się **nie-samowicie** w cięło Rzeczypospolitej Prusy Wschodnie. Długość naszej granicy równoleżnikowej wschodniej wynosi 300 km, zaś południkowej 400 km.

W Polsce nie posiadamy właściwie ziem centralnych,

wszędzie są Kresy.

I tak ze stolicy państwa do granicy północnej wynosi odległość zaledwie 120 km, w czasie gdy od Lwowa, który fałszywie nazywamy miastem Kresowem, odległość ta wynosi 160 km. Z Poznania 70 km, z Krakowa 70 km, a z Wilna 25 km.

Rzeka Wisła jest wskaźnikiem naszego centrum. Od swych źródeł aż do swego ujścia jest rzeką polską, ujmującą przyjaźnie delta swoją

Gdańsk związany najściślej geograficznie z Polską.

To też geograf polski odczuwa najserdeczniej tragedję Gdańska i jemu to wyrwa się okrzyk „nie damy Gdańsk!“

Natura dała nam elementy obronne, a niemi są rzeki, rozlewające się w kierunku

w imieniu obronności państwa geograf polski żąda stworzenia lasów.

Osiadła ludzkość, rozpraszając się coraz bliżej w Polsce, przyczynia się również do wzmocnienia obronności. Ziemia polska jest **rajem dla budowniczych dróg**, którzy mogą budować je we wszystkich kierunkach, nie znajdując nigdzie większych przeszkód. Również **lotnictwo w Polsce ma naturalną pomoc w postaci ogromnych nizin**, które tworzą naturalne lotniska. Szczęśliwym elementem obronności państwa jest nasz **przyrost naturalny**, przejawiający dynamizm narodu i państwa. Wojna prowadzona jest dziś w masie i wymaga masy wykształconych ludzi. Polska **obfituje w środki wyżywienia**, nie zużyte w sposób celowy wskutek gospodarczej struktury. — Nowo odkryte **kopalnie węgla nad Bugiem** tworzą nową rezerwę na wypadek wojny. Jesteśmy

bardziej zjednoczonym narodem aniżeli Niemcy,

gdyż Kochamy nasz kraj i posiadamy wiarę w zwycięstwo. Nasz potencjał duchowy jest **tak wielki, iż nazwać można nas szczerze narodem żołnierzy**. Musimy myśleć nie tylko o obronie, ale i o ofensywie.

Zajmujący wykład prof. Stanisława Pawłowskiego przerywano kilkakrotnie entuzjastycznymi oklaskami, świadczącymi o gorących uczuciach polskich nauczycieli geografii, którzy w liczbie 350 przyjechali na zjazd. Na zjeździe tym uchwalono doniosłe rezolucje, dotyczące nauczania tego przedmiotu w szkołach.

Odczyt o Śląsku Cieszyńskim, niezwykle interesujący, wygłosił dr Wrzosek.

Uczestnicy zjazdu w druzgi dzień wyjechali w grupach na Śląsk południowy, do Rożnowa i Mościc, oraz do Ojcowca.

Poświęcenie sztandaru Kanłowczyków i Żeligowczyków na Jasnej Górze.

(S) W ub. niedzielę odbyła się na Jasnej Górze piękna uroczystość poświęcenia sztandaru częstochowskiego oddziału Zw. Kanłowczyków i Żeligowczyków. Na uroczystość przybyli przedstawiciele zarządu głównego, okręgu katowickiego oraz liczne poczty sztandarowe z różnych dzielnic kraju oraz miejscowe władze wojskowe i cywilne.

O godz. 10-ej odprawiono piękne nabożeństwo w kaplicy Cudownego Obrazu, w czasie którego O. Alfons Jędrzejewski wygłosił podniosłe kazanie, a przedstawiciele Zw. Kanłowczyków i Żeligowczyków złożyli **wtom** w postaci krzyża kaniewskiego.

Po nabożeństwie uczestnicy udali się w pochodzie do płyty Nieznanego Żołnierza, gdzie złożono wspaniały wieniec. Z kolei odbyła się defilada na placu gen. Pierackiego.

W godzinach popołudniowych uczestnicy zjazdu zebraли się na akademii, w czasie której wygłoszono szereg przemówień.

Ryc. 103/Fig. 103

Ryc. 104. Broszura propagandowa o polskich badaniach naukowych z zakresu politologii, wydana w sierpniu 1939 r. w Berlinie przez nazistowski *Bund Deutscher Osten* (Związek Niemiecki Wschód). Wśród polskich naukowców uznanych za największych wrogów III Rzeszy znaleźli się geografowie: J. Smoleński, A. Wrzosek, S. Pawłowski, E. Romer, S. Srokowski.

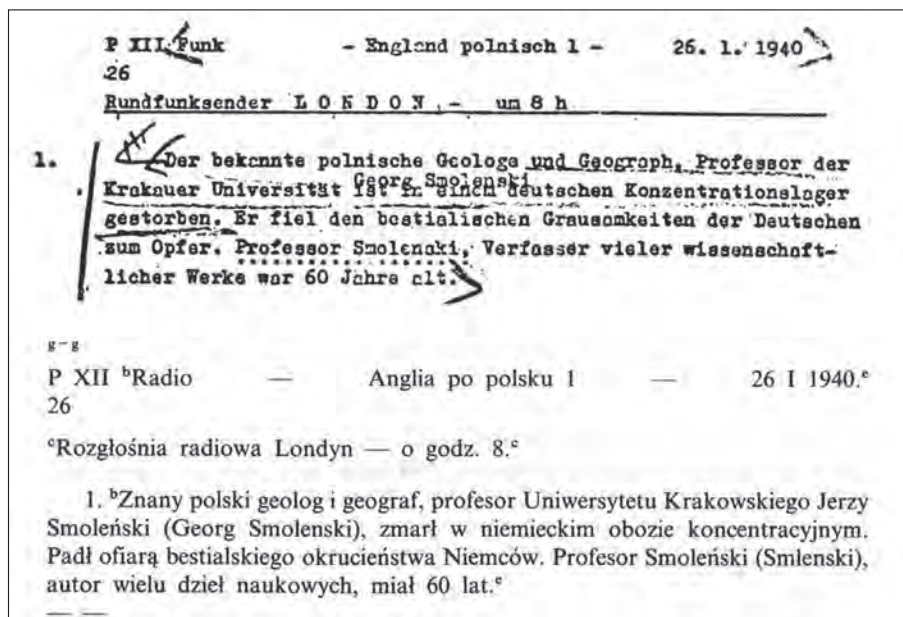
Fig. 104. A propaganda brochure on Polish scientific research in the field of political science, published in August of 1939, by the Nazi *Bund Deutscher Osten* (*German East Association*). The geographers J. Smoleński, A. Wrzosek, S. Pawłowski, E. Romer, and S. Srokowski were among the Polish scientists viewed as the greatest enemies of the Third Reich.

Ryc. 105/Fig. 105

So	Mo	Di	Mi	Do	Fr	Sa	Jan.	febr.	März	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dez.
Schutzhaft-Kartei																		
Name: (bei Frauen auch Geburtsname)																		
K o r b e l																		
Vorname: Stanislaus							In Schutzhaft genommen am 6.11.39											
Geburtsort und -ort: 5.6.82 in Krakau							in Krakau											
Beruf: Lektor U.J.							auf Anordnung der (Behörde, Amtseidgen) Krakau											
Beschäftigt bei:							II D Haft Nr.96											
Familienstand:							Aus der Schutzhaft entlassen am											
Wohnung: Krakau							nach											
Staatsangehörigkeit: Polen							Grund der Schutzhaft (Rückwirkende Begründung):											
Politische Einstellung: Nat. Pole							Aktion gegen Univ. Professoren											
Glaubensbekenntnis:							Stanisław Korbel 18(5)											
G. St. Nr. 50.																		

Ryc. 106/Fig. 106

Ryc. 107/
Fig. 107

Ryc. 105–107. *Sonderaktion Krakau*, 6 listopada 1939 r. Aresztowanie profesorów UJ i innych uczelni krakowskich. Przed Collegium Novum na profesorów czekały samochody ciężarowe (tzw. budy), którymi przewieziono ich do więzienia. (Zbiory Muzeum UJ, mal. M. Wątorski, ok. 1955).

Przykład kartoteki założonej przez gestapo uwięzionym profesorom. (Arch. UJ, KHUW-24).

W archiwach niemieckich zachował się przetłumaczony z angielskiego tekst komunikatu BBC z 26 stycznia 1940 r. o śmierci prof. J. Smoleńskiego. (źródło: Buszko J., Paczyńska I., 1995, *Podstępne uwięzienie profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Górniczej (6 XI 1939 r.). Dokumenty*, Kraków, UJ, s. 234)

Figs. 105–107. *Sonderaktion Krakau*, November 6, 1939. Professors of Jagiellonian University and other Kraków area colleges are arrested. Trucks (so called “wagons”) waited for the professors in front of the building of Collegium Novum. They were taken to be imprisoned. (The collection of the Museum of Jagiellonian University, painted by M. Wątorski, circa 1955).

Sample card file created by the Gestapo for the imprisoned professors. (Jagiellonian University Archives KHUW-24).

The text of the BBC announcement broadcast on January 26, 1940 concerning the death of Professor J. Smoleński; translated from English, was kept in German archives. (Buszko J., Paczyńska I., 1995, *Podstępne uwięzienie profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Górniczej (6 XI 1939 r.). Dokumenty*, Kraków, UJ, p. 234)

Ryc. 108. Kraków, październik 1941 r., Pałac Sztuki. Otwarcie Wystawy *Deutscher Kampf im Osten*, zorganizowanej z okazji drugiej rocznicy utworzenia Generalnej Guberni. Gubernator Hans Frank pokazuje makietę Krakowa, zrabowaną z Instytutu Geograficznego UJ. Po wojnie makietka powróciła do Instytutu. (NAC 2-3478)

Fig. 108. Kraków, October of 1941, Palace of Art. The opening of the *Deutscher Kampf im Osten* exhibition organized for the second anniversary of the establishment of the General Governorate. Governor-General Hans Frank shows the scale model of the city of Kraków stolen from the Institute of Geography at Jagiellonian University. The model was returned to the Institute after the war. (NAC 2-3478)

Ryc. 109. Niemieckie obozy koncentracyjne w okresie III Rzeszy – zaznaczono miejsca męczeństwa polskich geografów

Fig. 109. German concentration camps during the time of the Third Reich – the places of martyrdom of Polish geographers have been marked

Ryc. 110/Fig. 110

Ryc. 111/Fig. 111

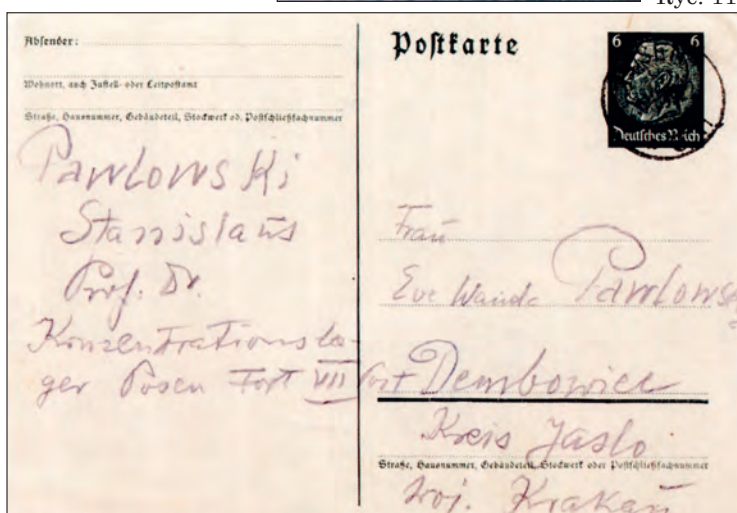
Ryc. 112/Fig. 112

Ryc. 110–112. Geografowie związani z Instytutem Geograficznym UJ zamordowani w KL Auschwitz; Zdzisław Simche (1905–1940, nr obozowy 452 !), Adam Gadomski (1894–1942, nr obozowy 32506), Julian Stanoch (1902–1942, nr obozowy 35743) (Archiwum UJ)

Fig. 110–112. Geographers associated with the Institute of Geography at Jagiellonian University, murdered at KL Auschwitz: Zdzisław Simche (1905–1940, camp number 452!), Adam Gadomski (1894–1942, camp number 32506), Julian Stanoch (1902–1942, camp number 35743) (Jagiellonian University Archives)

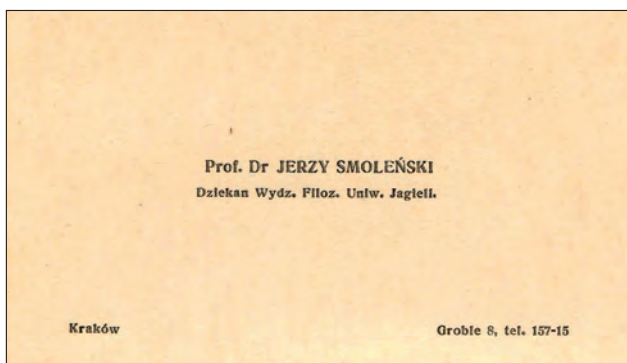
Ryc. 113/Fig. 113

Ryc. 114/Fig. 114

Ryc. 113–114. W Poznaniu na terenie Fortu VII w dniu 6 stycznia 1940 r. został rozstrzelany prof. Stanisław Pawłowski, Wiceprezydent Międzynarodowej Unii Geograficznej, rektor Uniwersytetu Poznańskiego, twórca poznańskiego ośrodka geograficznego. Jedyna karta pocztowa, jaką przesłał S. Pawłowski z Fortu VII. (Materiały A. Kostrzewskiego)

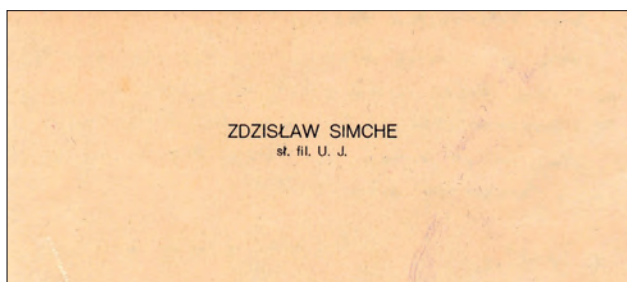
Fig. 113–114. Professor Stanisław Pawłowski, Vice-president of the International Geographical Union, Rector of the University of Poznań, and the founder of the Poznań geography department, was executed by firing squad on January 6, 1940, in Fort 7 in Poznań. The only postcard sent by S. Pawłowski from Fort 7. (Source: A. Kostrzewski)

Ryc. 115/Fig. 115

Ryc. 116/Fig. 116

w

Ryc. 115–117. Wizytówki trzech pokoleń geografów krakowskich, zamordowanych przez Niemców w obozach koncentracyjnych: J. Smoleński 1940, W. Ormicki 1941, Z. Simche 1940

Fig. 115–117. Business cards of three generations of Kraków geographers, murdered by the occupying Germans in concentration camps: J. Smoleński 1940, W. Ormicki 1941, Z. Simche 1940

J. Lewakowski
Ryc. 118/
Fig. 118

E.K. Kremky
Ryc. 119/
Fig. 119

W. Deszczka
Ryc. 120/
Fig. 120

P.J. Smarzyński
Ryc. 121/
Fig. 121

Ryc. 118–121. Niektórzy z geografów polskich zamordowanych przez Sowieców w Katyniu w kwietniu 1940 r.:

- Jerzy Lewakowski (1891–1940), komendant Wojskowego Instytutu Geograficznego,
- Edward Kazimierz Kremky (1909–1940), pracownik Państwowego Instytutu Kultury Wsi w Warszawie,
- Władysław Deszczka (1892–1940), pracownik Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego i Wojskowego Instytutu Geograficznego,
- Piotr Jan Smarzyński (1904–1940), nauczyciel

Fig. 118–121. Some of the Polish geographers murdered by the Soviets in Katyn Forest in April of 1940:

- Jerzy Lewakowski (1891–1940), commander of the Military Geographic Institute,
- Edward Kazimierz Kremky (1909–1940), an employee of the National Institute of Rural Culture in Warsaw,
- Władysław Deszczka (1892–1940), an employee of the Geographic Institute of the University of Poznań and the Military Geographic Institute,
- Piotr Jan Smarzyński (1904–1940), a teacher

Ryc. 122. Michał Janiszewski (1901–1984), geograf i kartograf, przed wojną związany z ośrodkiem lwowskim i E. Romerem. W dniu 29 czerwca 1940 r. deportowany wraz z rodziną przez Sowieców w głąb Rosji. W czerwcu 1943 r. aresztowany i zesłany na Syberię. Do Polski wrócił w 1946 r. Na Syberii pracował m. in. jako geolog w kopalni węgla. (Źródło: K. Harasimiuk, 2012, *Dzieje Instytutu Geograficznego w Uniwersytecie Lwowskim w latach 1883–1939*, Kraków, s. 346)

Fig. 122. Michał Janiszewski (1901–1984), a geographer and cartographer, working in Lwów before World War II, and an associate of E. Romer. He and his entire family were deported by the Soviets on June 29, 1940 to a remote location in Russia. He was arrested in June of 1943 and sent to Siberia. He returned to Poland in 1946. In Siberia he worked as a geologist in a coal mine, and also performed other jobs. (Source: K. Harasimiuk, 2012, *History of the Geography Institute of the University of Lwów in the years 1883–1939*, Kraków, page 346)

Ryc. 123. Kazimierz Kulwieć (1871–1943), pedagog i krajoznawca, współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1906), były redaktor „Ziemi”. We wrześniu 1939 r. deportowany przez Sowieców w głąb archangielskiej tajgi. Zmarł pod Archangielskiem 14 lutego 1943 r.

Fig. 123. Kazimierz Kulwieć (1871–1943), a teacher and tourism expert, co-founder of the Polish Sightseeing Society (1906), former editor of “Ziemia” (“Earth”) magazine. He was deported by the Soviets to a remote location in the taiga near Arkhangelsk in September of 1939. Kulwieć died near Arkhangelsk on February 14, 1943.

Ryc. 124/Fig. 124

Ryc. 124–125. Bogdan Zaborski (1901–1985), jeden z twórców polskiej antropogeografii, przed wojną profesor UJ i Uniwersytetu Warszawskiego, w 1944 r. kierownik Polskiego Instytutu Geograficznego w Londynie, po wojnie profesor uniwersytetów w Ottawie i Montrealu (Kanada)

Szlak ku wolności Bogdana Zaborskiego. W 1939 r. zmobilizowany jako oficer Wojskowego Instytutu Geograficznego, aresztowany przez Sowieców podczas próby przedostania się do Rumunii, zesłany w głąb Rosji. Pod koniec sierpnia 1941 r. (porozumienie Sikorski–Majski) został zwolniony. Pokonując szereg trudności udało mu się przedostać na Zachód. (Źródło: A. Lisowski, 2010,

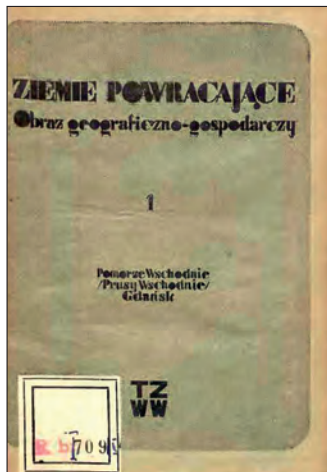

Ryc. 125/Fig. 125

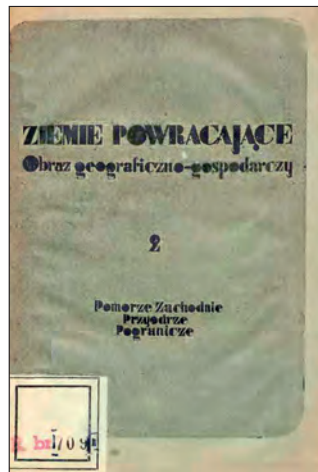
Warszawska geografia i geografowie w okresie II wojny światowej [w:] A. Jackowski, A. Michno, red., *Pamiętamy... Geografia polska w latach II wojny światowej*, Kraków, ryc. 10)

Fig. 124–125. Bogdan Zaborski (1901–1985), one of the founders of Polish anthropogeography, a professor at Jagiellonian University and the University of Warsaw prior to World War II, director of the Polish Geographical Institute in London in 1944, and after the war, a professor at universities in Ottawa and Montreal (Canada).

The path to freedom by Bogdan Zaborski. He was mobilized in 1939 as an officer of the Military Geographic Institute. Zaborski was arrested by the Soviets while attempting to get through to Romania, and was sent to a remote location in Russia. He was released at the end of August of 1941 (Sikorski–Mayski Agreement). Overcoming difficulties, he was able to get through to the West. (Source: A. Lisowski, 2010, *Geographers from Warsaw during World War II*) [in:] A. Jackowski, A. Michno, ed., *We remember... Polish Geography during World War II*, Kraków, Fig. 10)

Ryc. 126/Fig. 126

Ryc. 127/Fig. 127

Ryc. 128/Fig. 128

Ryc. 126–128. Konspiracyjne publikacje geografów, wydane w Warszawie w 1942 i 1943 r. przez Tajne Wojskowe Zakłady Wydawnicze AK. Tytuł serii *Ziemie powracające. Obraz geograficzno-gospodarczy*. :J. Dylík, *Pomorzanie Wschodnie (Prusy Wschodnie). Gdańsk*, M. Czeakańska, *Pomorzanie Zachodnie. Przyodrże. Pogranicze*, A. Wrzosek, *Śląsk*

Fig. 126–128. Underground publications written by geographers, published in Warsaw in 1942 and 1943 by the Secret Military Publishing House of the Polish Home Army. The series of publications was called *The Regained Lands. A geographic and economic outlook*: vol. 1. J. Dylík, *Eastern Pomerania (East Prussia), Gdańsk*; vol. 2. M. Czeakańska, *Western Pomerania, Odra region. Borderland*; vol. 3. A. Wrzosek, *Silesia*

Ryc. 129. Karta tytułowa monografii B. Krassowskiego, 1981, „Schronisko”. *Służba Geograficzna Armii Krajowej*, Warszawa

Fig. 129. Title page of a monograph by B. Krassowski, *Shelter, the Home Army Geographic Service*, Warsaw, 1981

Ryc. 130. Geografowie wojskowi na frontach II wojny światowej (E. Sobczyński, 2000)

Fig. 130. Military geographers on the fronts of the Second World War (E. Sobczyński, 2000)

Sprawozdanie ze rok sch. 1943/44.

W r. sprawozd. ogólnie były dane grupy studentów: a) stacjonary w liczbie 6-7 osób, potem od 9-10 b) troche w liczbie 4-5 osób.

Ad a) grupa stacjonarych obejmowała w zasadzie osoby, które ukończyły przed r. 1938 studia geografii, a więc w szczególności tw. Kowalczyk. Istotną rolę w tym czasie było dawanie im 1) podstawowe wiadomości przedmiotowe w formie pewnych awaryjnych wykładów i dyskusji, 2) utrzymywanie tych kwestii, których dotychczas studiów ich jeszcze nie odbyło, 3) możliwości wygłoszenia prac magisterskich. W tym celu odbyły się 42 zebrania, w których wygłoszono następujące przedmioty:

1. referatium z kartografii i geom. matemat. 4 zebrania
2. wybrane rozdziały z geografii fizycznej 15 zebrania
3. zagadnienia z geografii historycznej 3 zebrania
4. geografia jako nauka 2 zebrania
5. elementy geografii politycznej (kilka razy zebrania)
6. niektóre zagadnienia z antropogeografii

Zebrania były 2-3 godzinne.

Wykłady ad 1-4 prowadził p. S., wykłady 5-6 p. dr. Skrzeciński od tego dnia wykłady były opiewały się pracami magisterskimi studentów w liczbie kilkunastu. Uniwersytecie studentom składowanie egzaminów magisterskich w zakresie geologii, historii i geografii regionalnej 2 osoby oraz filozofii 3 osoby. Samozbyt podano już osobno do wiadomości.

Ad b) grupa troche obejmowała osoby, które jeszcze nie ukończyły studiów na studiach podziemnych. Program ich studiów nie różnił się w zasadzie od programu przedwójnego tego. Studenci ci wykładali następującego wykładu:

1. geografii matematycznej
2. kartografii
3. zagadnień metodol. geografii oraz wprowadzenia do studiów

oaz regionalu (nieodwołany z powstaniem wykładów polt.)

4. klimatologii dla geografów

Obok tego prowadzone były również wykładania kartograficzne (15 ciał)

- 2) preseminarium, na którym każdy z uczestników opracował i wygłosił 4-5 referatów z różnych dziedzin geografii

Pierwszy rok studiów ukończył w całości po zadaniami kolokwium z kartografii i preseminarium 4 osoby, 3 osoby albo nie ukończyły studiów, albo wnoszącej przysięgowej wykładu. Całkowicie pierwszego roku w zakresie zresztą odkończają

Ryc. 131. Sprawozdanie sporządzone w 1944 r. przez J. Szaflarskiego z tajnego nauczania w zakresie geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. (Archiwum UJ, KHUW-5)

Fig. 131. Report prepared in 1944 by J. Szaflarski regarding Jagiellonian University's underground education program in the field of geography (Jagiellonian University Archive, KHUW-5)

Ryc. 132. Kopie zaświadczeń o studiach geograficznych odbytych na Tajnym Uniwersytecie Warszawskim (A. Lisowski, *Warszawska geografia...*, dz. cyt., ryc. 11)

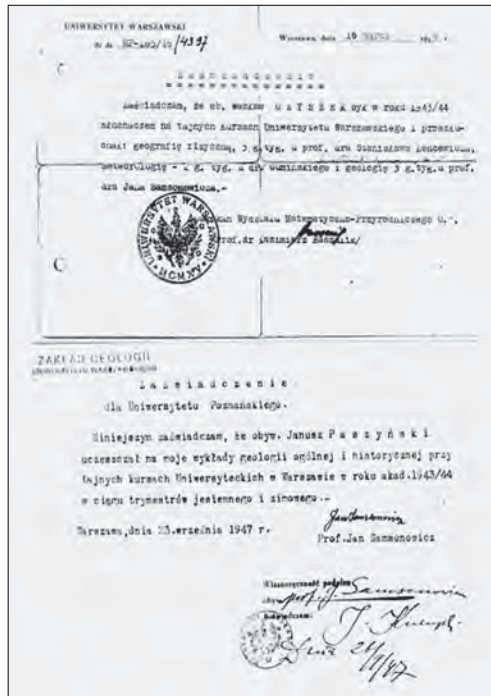

Fig. 132. Copies of certificates of geography studies completed at the Underground University of Warsaw (A. Lisowski, *Geographers from Warsaw...*, op. cit., Fig. 11)

Ryc. 133. Zaświadczenie o zdaniu egzaminów przez słuchacza uniwersyteckiego kursu I roku geografii w Oflagu Woldenberg II C (A. Lisowski, *Warszawska geografia...*, dz. cyt., ryc. 13)

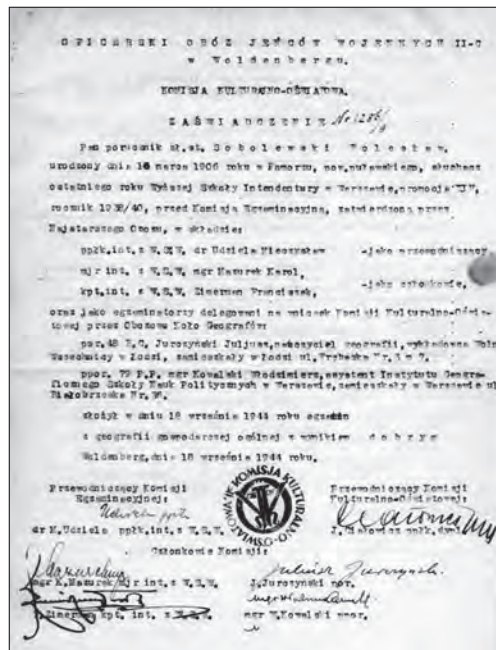

Fig. 133. A certificate of passed examinations for a student of the 1st year of college with a major in geography secretly issued at Oflag II C Woldenberg (A. Lisowski, *Geographers from Warsaw...*, op. cit., Fig. 13)

IGPZ PAN
Jerzy Paszyński
/Prof. dr Janusz Paszyński /

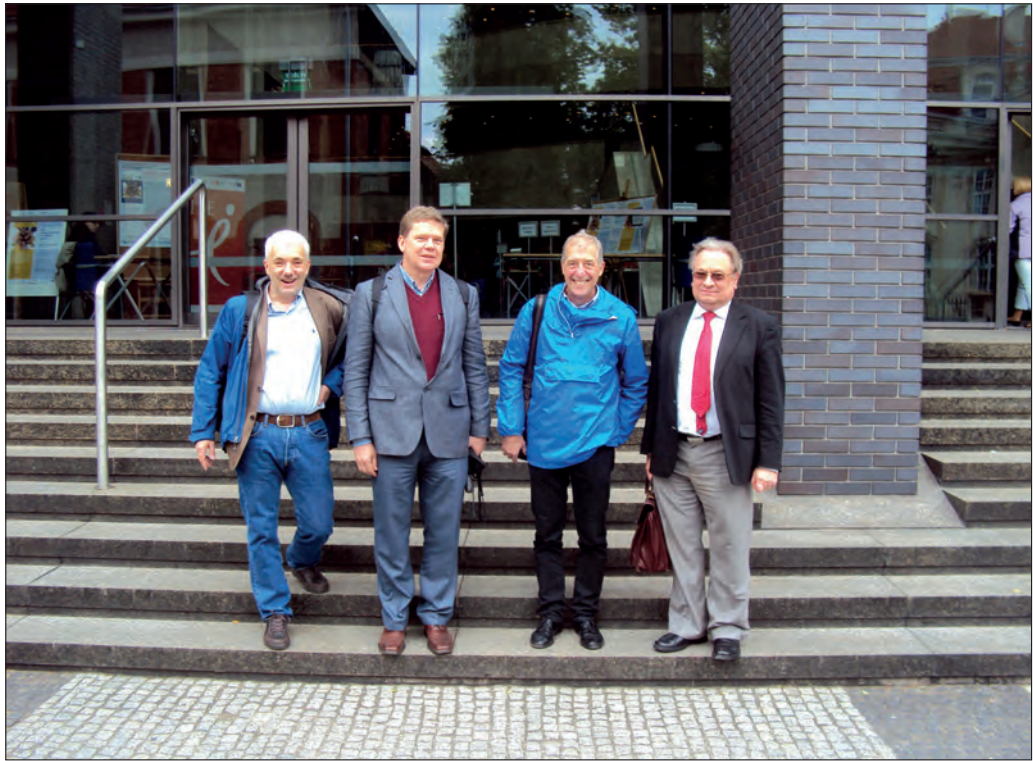
Ryc. 134. Student konspiracyjnych studiów geograficznych w podziemnym Uniwersytecie Warszawskim Jerzy Paszyński (pseudonim „Machnicki”) w czasie walk powstańczych. Po wojnie profesor zwyczajny w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, wybitny klimatolog. Ze zbiorów prywatnych prof. J. Paszyńskiego

Fig. 134. Jerzy Paszyński (pseudonim Machnicki) – secret geography student at the Underground University of Warsaw – during a battle in the Warsaw Uprising. After World War II, Paszyński becomes a full professor at the Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Science; renowned climatologist (Source: Professor J. Paszyński).

Ryc. 135. Delegacja geografów polskich składa wieniec pod Dębem Pamięci w dniu 6 listopada 2009 r., w 70. rocznicę *Sonderaktion Krakau*. Od lewej: A. Kostrzewski, B. Domański, przedstawicielka Koła Geografów UJ, K. Krzemiń, A. Lisowski. (Fot. F. Mróz)

Fig. 135. Delegation of Polish geographers laying a wreath under the Memorial Oak on November 6, 2009, the 70th Anniversary of *Sonderaktion Krakau*. From the left: A. Kostrzewski, B. Domański, representative of the Geography Circle at Jagiellonian University, K. Krzemiń, A. Lisowski. (Photo by F. Mróz)

Ryc. 136. W dniu 28 maja 2013 r. Kraków odwiedził Przewodniczącą Międzynarodowej Unii Geograficznej prof. Vladimir Kolossov (Rosja) oraz Sekretarz Wykonawczy MUG prof. Mike Meadows (Republika Południowej Afryki). Celem wizyty było zapoznanie się władz MUG ze stanem przygotowań do Konferencji Regionalnej, która odbędzie się w sierpniu 2014 r. w Krakowie. Przed Auditorium Maximum UJ stoją od prawej: prof. Marek Degórski, Przewodniczącą Komitetu Sterującego, prof. Mike Meadows, prof. Vladimir Kolossov, prof. Tomasz Komornicki, członek Komitetu Sterującego

Fig. 136. Chairman of the International Geographical Union, Professor Vladimir Kolossov (Russia), and the IGU Executive Secretary, Professor Mike Meadows (Republic of South Africa), visit Kraków on May 28, 2013. The purpose of the visit of the IGU authorities was to review the progress of preparations for the IGU Regional Conference, which will take place in August of 2014 in Kraków. Standing in front of Auditorium Maximum Hall at Jagiellonian University, from the right: Professor Marek Degórski, Chairman of the Steering Committee, Professor Mike Meadows, Professor Vladimir Kolossov, Professor Tomasz Komornicki, member of the Steering Committee.

Ryc. 137. Siedziba Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego przy ul. Krakowskie Przedmieście 30. Jest to XIX-wieczny Pałac Uruskich-Czetwertyńskich. Został spalony podczas Powstania Warszawskiego (1944). W 1947 r. przeszedł w posiadanie UW. Odbudowany w zmienionej formie w latach 1948–1951. Od 1950 r. ma tu swoją siedzibę warszawska geografia. Do 1997 r. mieścił się tu Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Od początku ulokowane jest tutaj Polskie Towarzystwo Geograficzne.

Fig. 137. Main building of the School of Geography and Regional Science at the University of Warsaw located at 30 Krakowskie Przedmieście Street. The 19th century building is also known as the Uruskich-Czetwertyńskich Palace – and it was burned down during the Warsaw Uprising of 1944. Designated a university building in 1947. Rebuilt in different form in the period 1948–1951. Home of the School of Geography since 1950. The Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish

Ryc. 138. Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego (ul. Kopcińskiego 31). W latach 1999–2003 geografia łódzka przeprowadziła się do nowych obiektów, które mieszczą się w zrewitalizowanych dawnych zakładach przemysłowych – przy ul. Kopcińskiego trzy budynki (Collegium Geographicum, łącznie 5200 m²) i przy ul. Narutowicza jeden budynek (3600 m²).

Fig. 138. The School of Geographic Sciences at the University of Łódź – located at 31 Kopcińskiego Street. The School moved to four different buildings between 1999 and 2003. The four buildings are actually renovated industrial buildings – three on Kopcińskiego Street (Collegium Geographicum – 5,200 m² of space) and one on Narutowicza Street (3,600 m²).

Academy of Sciences was also housed in this building until 1997. In addition, the Polish Geographical Society has been housed in this building since the very beginning

Ryc. 139. Siedziba Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2004 r. geografia poznańska przeniosła się na kampus uniwersytecki Mora-sko, obejmując Collegium Geographicum (ul. Dziegiełowa 27). Dalsze obiekty były przejęte w 2006 i 2008 r. W dniu 6 stycznia 2010 r. w 70. rocznicę śmierci Stanisława Pawłowskiego Collegium Geographicum otrzymało imię twórcy geografii w Poznaniu.

Fig. 139. Main building of the School of Geographic and Geological Sciences at Adam Mickiewicz University in Poznań. In 2004 the School moved to the Mora-sko Campus, which includes Collegium Geographicum at 27 Dziegiełowa Street. Additional academic buildings were acquired in 2006 and 2008. The School was assigned the name of its founder, Stanisław Pawłowski, on the 70th anniversary of his death – January 6, 2010.

Ryc. 140. Wydział Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ten nowy obiekt przy ul. Lwowskiej 1 Wydział otrzymał w 2006 r. Geografia zajmuje w nim 5500 m².

Fig. 140. School of Earth Sciences at Nicholas Copernicus University in Toruń housed in a new building at 1 Lwowska Street. The new building was completed in 2006 and provides 5,500 m² of teaching and office space for the Department of Geography.

Ryc. 141. Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 2003 r. geografia lubelska otrzymała nowy zespół budynków na kampusie uniwersyteckim przy ul. Kraśnickiej 2 cd o łącznej powierzchni 4905 m². Dalsze budynki oddawano w następnych latach.

Fig. 141. School of Earth Sciences and Spatial Management at Marie Curie Skłodowska University in Lublin. In 2003 the Department of Geography received new teaching and office space (4,905 m²) on the campus at 2 Kraśnicka Street. Additional academic buildings became available in later years

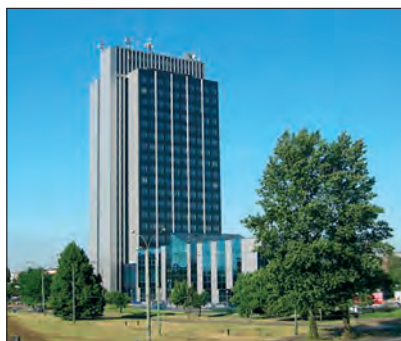
Ryc. 142. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przejęcie nowego obiektu (5800 m²), posiadającego m.in. świetnie wyposażone sale dydaktyczne, laboratoria specjalistyczne i komputerowe miało miejsce w 2005 r. Instytut usytuowany jest na Kampusie 600-lecia Odnowienia UJ, ul. Gronostajowa 7 (Fot. M. Baścik)

Fig. 142. The Institute of Geography and Spatial Management at Jagiellonian University. New building acquired in 2005 featuring 5,800 m² of teaching, laboratory, and office space, which includes lecture halls, specialized laboratories, and computer laboratories. The Institute is located on the Campus of the 600th Anniversary of the Revival of Jagiellonian University (photo by M. Baścik)

Ryc. 143. Obecna siedziba Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN w Warszawie, ul. Twarda 51/55. Nowe pomieszczenia Instytut uzyskał w 1997 r., przenosząc się tutaj z Pałacu Uruskich–Czetwertyńskich oraz z Pałacu Staszica.

Fig. 143. Current headquarters of the Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization at the Polish Academy of Sciences located at 51/55 Twarda Street in Warsaw. The Institute had moved to this building from the Uruskich-Czetwertyńskich Palace and the Staszic Palace in 1997.

Ryc. 144. Siedziba Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w Sosnowcu (od 1973 r.), ul. Będzińska 60.

Fig. 144. Headquarters of the School of Earth Sciences at the University of Silesia in Sosnowiec located at 60 Będzińska Street. The School had moved to this building in 1973.

Ryc. 145. Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, ul. Podchorążych 2. W tym budynku, oddanym do użytku w 1971 r., mieści się Instytut Geografii.

Fig. 145. The Pedagogical University of Kraków located at 2 Podchorążych Street. The building was completed in 1971 and houses the Institute of Geography.

Bibliografia

Bibliography

- Babicz J. (red.), 1973, *Studia z dziejów geografii i kartografii w Polsce*, Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wrocław. „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki”, vol. 87.
- Babicz J., 1995, *Geografia* [w:] Mikulski Z. (red.), *Historia nauki polskiej wiek XX: nauki o Ziemi*, Warszawa, s. 143–193. Inst. Hist. PAN.
- Barycz H., 1957, *Dzieje nauki w Polsce w okresie Odrodzenia*, wyd. 2, popr. i rozszerz., PIW, Warszawa.
- Biesiada R. (red.), 1968, *Polskie Towarzystwo Geograficzne. W pięćdziesiątą rocznicę działalności*, PWN, Warszawa. Polskie Tow. Geograf.
- Buczek K., 1963, *Dzieje kartografii polskiej od XV do XVIII wieku. Zarys analityczno-syntetyczny*, Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wrocław. „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki”, vol. 21.
- Bujak F., 1925, *Studia geograficzno-historyczne*, Gebethner i Wolff, Warszawa.
- Chojnicki Z., Starkel L., Wróbel A., 1986, *Główne kierunki rozwoju polskiej geografii*, „Przegląd Geograficzny” vol. 58, z. 3, s. 369–376.
- Gwardak T., 1977, *Polskie piśmiennictwo kartograficzne (1659–1939)*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław. „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki”, vol. 11.
- Harasimiuk K.A., 2012, *Dzieje Instytutu Geograficznego w Uniwersytecie Lwowskim w latach 1883–1939*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków.
- Izmańłow B., 2004, [*Historia geografii polskiej*] [w:] A. Jackowski (red.), *Encyklopedia szkolna. Geografia*, Wyd. Zielona Sowa, Kraków.
- Jackowski A., 2010, *Etapy rozwoju polskiej geografii* [w:] Liszewski S. (red.), *Obszary metropolitalne we współczesnym środowisku geograficznym. 58. Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Łódź 2010*, Oddz. Łódzki PTG, Wydż. Nauk Geogr. UŁ, Łódź, s. 9–28.

- Jackowski A., Sołjan I., 2009, *Z dziejów geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim (XV–XXI wiek)*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków.
- Jackowski A., Sołjan I., 2010, *Wkład ośrodka krakowskiego w rozwój polskiej geografii*, „Czasopismo Geograficzne”, vol. 81, z. 3, s. 153–171.
- Jackowski A., Liszewski S., Richling A. (red.), 2008, *Historia geografii polskiej*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Jackowski A., Michno A. (red.), 2010, *Pamiętamy... Geografia polska w latach II wojny światowej*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków.
- Komornicki T., Czapiewski K.Ł., (red.), 2008, „Czasopismo Geograficzne”, vol. 79, z 1/2 [zeszyt monotematyczny poświęcony 90. rocznicy powstania PTG].
- Kortus B., 2001, *Z historii rozwoju instytucjonalnego geografii polskiej*, „Czasopismo Geograficzne” vol. 72, z. 3–4, s. 245–258.
- Kortus B., Jackowski A., Krzemień K., (red.), 1999–2000: *Geografia w Uniwersytecie Jagiellońskim 1849–1999*, Instytut Geografii UJ, Kraków: t. 1. *Dzieje Katedry i Instytutu Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego 1849–1999*; t. 2. *Wybitni geografowie Uniwersytetu Jagiellońskiego*; t. 3. *Rozwój i dorobek nauk geograficznych w Uniwersytecie Jagiellońskim*. t. 5. *Nauki geograficzne w poszukiwaniu prawdy o ziemi i człowieku*.
- Kortus B., 2004, *Rola geografii w polskiej myśli zachodniej XX wieku*, „Przegląd Zachodni”, vol. 60, nr. 2, s. 105–129.
- Kozłowska-Szczęśna T., 2004, *Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk. W pięćdziesiątą rocznicę działalności*, PAN, Inst. Geogr. i Przestrz. Zagosp. im. S. Leszczyckiego, Warszawa. „Dokumentacja Geograficzna”, nr 30.
- Kozłowska-Szczęśna T., Kondracki J., Stankowski W. (red.), 1993, *Polskie Towarzystwo Geograficzne. W siedemdziesiątą piątą rocznicę działalności*, Pol. Tow. Geogr. Zarząd Główny, Warszawa–Poznań.
- Kukliński A., Chojnicki Z., Grzeszczak J., Kozarski S., 1974, *Nauki geograficzne i przestrzenne zagospodarowanie kraju. Osiągnięcia i perspektywy rozwoju*, „Przegląd Geograficzny” vol. 46, z. 1, s. 3–28.
- Leszczycki S., 1962, *Rozwój myśli geograficznej* [w:] Malicki A., (red.), *Geografia Powszechna*, vol. 1, PWN, Warszawa, s. 20–56.
- Lisowski A. (red.), 2008, *90 lat geografii w Uniwersytecie Warszawskim*, UW, Wydz. Geografii i Studiów Reg., Warszawa. „Prace i Studia Geograficzne”, vol. 40.
- Liszewski S., 2006, *Historia nauk geograficznych* [w:] *Encyklopedia Szkolna WSiP. Geografia*, Warszawa, s. 7–32.
- Łoboda J., Migoń P. (red.), 2005, *Główne kierunki badań geograficznych ośrodka wrocławskiego*, Uniw. Wrocław., Wyd. GAJT, Wrocław.
- Marciniak M. (red.), 2012, *Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu*, t. 1. *Historia*, t. 2, *Biografie*, UAM, Wydz. Nauk Geogr. i Geol., Pozn. Tow. Przyj. Nauk, Poznań.

- Mikulski Z. (red.), 1995, *Dzieje studiów geograficznych w Uniwersytecie Warszawskim 1918–1993*, UW, Wyd. Studiów Geogr. i Reg., Warszawa. „Prace i Studia Geograficzne”, vol. 16.
- Nowakowski S., 1934, *Geografia jako nauka i dzieje odkryć geograficznych*, Trzaska, Evert, Michalski, Warszawa. „Wielka Geografia Powszechna”, vol. 1.
- Olszewicz B., 1921, *Polska kartografia wojskowa (zarys dziejów)*, Główna Księg. Wojskowa, Warszawa .
- Olszewicz B., 1947, *Lista strat kultury polskiej (I. IX. 1939–I. III. 1946)*, Wyd. S. Arcta, Warszawa.
- Olszewicz B., 1957, *Geografia polska w okresie Odrodzenia*, PIW, PAN. Instytut Geografii, Warszawa. „Prace Geograficzne”, z. 12.
- Olszewicz B., 1967, *Chronologia geografii polskiej* [w:] B. Olszewicz (red.), *Dziewięć wieków geografii polskiej. Wybitni geografowie polscy*, Wiedza Powszechna, Warszawa, s. 487–519.
- Olszewicz B., 1968, *Straty geografii polskiej w czasie wojny i okupacji 1939–1945*, „Czasopismo Geograficzne”, vol. 39, z. 3 s. 355–361.
- Olszewicz B. (red.), 1967, *Dziewięć wieków geografii polskiej. Wybitni geografowie polscy*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Olszewicz B., 1998, *Kartografia polska XIX w. (przegląd chronologiczno-bibliograficzny). Materiały zachowane w Archiwum PAN oraz Instytutu Historii PAN*, vol. 1, Instytut Historii PAN, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Warszawa.
- Pawłowski S., 1928, *Rzut oka na stan i rozwój geografii w Polsce 1875–1925*, „Kosmos”, tom jubileuszowy, s. 117–137.
- Pawłowski S., Romer E., 1964, *Geografia i podróżnictwo* [w:] E. Romer., *Wybór prac*, vol. IV, PWN, Pol. Tow. Geogr., Warszawa, s. 555–615.
- Rachwał T. (red.), 2008, *60 lat geografii*, Instytut Geografii Akad. Ped. im. Komisji Edukacji Narod., Kraków.
- Słabczyński W., Słabczyński T., 1992, *Słownik podróżników polskich*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Sobczyński E., 2000, *Historia służby geograficznej i topograficznej Wojska Polskiego*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa.
- Sobczyński M., 2010, *Rozwój łódzkiego ośrodka geograficznego i jego formy organizacyjne* [w:] S. Liszewski (red.), *Obszary metropolitalne we współczesnym środowisku geograficznym. 58. Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Łódź 2010*, Oddz. Łódzki PTG, Wyd. Nauk Geogr. UŁ, Łódź, s. 29–51.
- Staszewski J., 1966, *Historia nauki o Ziemi w zarysie*, PWN, Warszawa.
- Sześćdziesiąt lat geografii w Uniwersytecie Łódzkim*, 2005, Vol. 1–2, UŁ, Wyd. Nauk Geogr., Łódź.
- Zieliński S., 1932, *Mały słownik pionierów polskich kolonialnych i morskich. Podróżnicy, odkrywcy, zdobywcy, badacze, eksploratorzy, emigranci-pamiętnikarze, działacze i pisarze migracyjni*, Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa.

Indeks nazwisk

Index of Names

- Abancourt d' Koczwarowa Anna 70, 83, 109, 112, 113,
225, 240, 267, 271, 272
- Agrypa Marek (Agrippa Marcus) 19, 173
- Albertus de Polonia → Męciński Wojciech
- Alth Alojzy 45, 199
- Anzelm Polak (Anselm of Poland) 22, 176
- Arciszewski Krzysztof 25, 179
- Arctowski Henryk 47, 58, 62, 69, 73, 78, 80, 97, 151,
201, 213, 217, 224, 228, 234, 237, 254, 313
- Argand Emil 55, 210
- Arnold Stanisław 75, 94, 138, 231, 250, 299
- Arystoteles (Arystoteles, Aristotle) 21, 175
- Babicz Józef 11, 141, 165, 302
- Babiński Aleksander 42, 196
- Babiński Zygmunt 157, 320
- Baer Karol 35, 189
- Bagiński Henryk J. 68, 224
- Bajerlein Józef 78, 234
- Baliński Michał 35, 189
- Banachiewicz Tadeusz 106, 263
- Bański Jerzy 128, 158, 289, 321
- Baranowska-Janota Maria 146, 308
- Baranowski Jan 33, 36, 187, 190
- Baranowski Stanisław 144, 149, 306, 311
- Barbag Józef 133, 134, 149, 294, 295, 312
- Barciński Florian 71, 83, 90, 98, 101, 123, 125, 130, 135,
226, 239, 246, 255, 257, 282, 285, 291, 296, 367
- Barczewski Walenty 56, 211
- Barszczewski Leon 42, 197
- Bartkowski Tadeusz 137, 299
- Bartosik Julian 148, 311
- Barycz Henryk 22, 177
- Baścik Maria 407
- Batorowicz Zdzisław 133, 294
- Benedictus Polonus → Benedykt Polak
- Benedykt Polak 19, 174
- Beniowski Maurycy 27, 181
- Berdau Feliks 39, 194
- Beres Krzysztof 110, 111, 268, 270
- Berezowski Stanisław 82, 88, 111, 124, 128, 129, 133,
134, 238, 244, 269, 283, 289, 294, 295, 366
- Bernadzikiewicz Stefan 88, 95, 97, 99, 245, 251, 254,
256, 376
- Beszkwow Anastas 376

Betleja Tadeusz 68, 110, 223, 268
 Bielawski Aleksander 34, 188
 Bielski Marcin 24, 178, 331
 Bierawski Witold 88, 245
 Biesiada Roman 16, 171
 Bilska-Wodecka Elżbieta 17, 171
 Birkenmajer Krzysztof 144, 306
 Bissaga Teofil 98, 126, 135, 255, 285, 296
 Bobrowicz Jan Nepomucen 36, 190
 Bogdanik Tadeusz 93, 249
 Bogucka Anna 82, 124, 238, 283
 Bohdanowicz Karol 45–48, 57, 115, 139, 199–203, 212, 274, 301
 Bokwa Anita 158, 159, 322, 323
 Bolesław Chrobry, król Polski (King of Poland) 19, 173
 Bonasewicz Andrzej 128, 289
 Bonifacy IX, papież (Pope) 20, 174
 Borecki Stanisław 63, 218
 Borowik Józef 69, 79, 93, 135, 225, 235, 249, 296
 Botero (Botterus) Joannes Benesius 25, 179
 Boym Michał 26, 180
 Breitmeier Władysław 105, 263
 Brinken Jerzy 113, 272
 Bromek Karol 82, 124, 132, 138, 238, 283, 293, 299
 Broniewski Marcin 24, 178
 Brożek Jan 25, 179, 333
 Brückner Edward 50, 205
 Brudzewski Wojciech 21, 175
 Brzeski Tadeusz 101, 258
 Buchhofer Ekkehard 149, 312
 Buczek Karol 11, 63, 83, 91, 93, 101, 111, 119, 129, 165, 218, 240, 247, 250, 258, 270, 277, 290
 Bujak Franciszek 11, 20, 47–49, 51, 67, 70, 83, 165, 174, 201, 203, 204, 207, 222, 225, 239
 Bujak Jakub 99, 256
 Buławski Rajmund 17, 276
 Buniakowski Bronisław Leopold 109, 268
 Burakiewicz Wincenty 105, 262
 Buszko Józef 388
 Bykowski Czesław Jaksa 108, 266
 Bylica Marcin → Marcin z Olkusza
 Bystroń Jan S. 112, 271
 Bzowski Konstanty 64, 219
 Calonder Felix 75, 231
 Centkiewicz Czesław 85, 242
 Cezak Jakub Stefan 70, 105, 226, 262
 Chałubińska Aniela 71, 113, 123, 227, 272, 282
 Chelińska Maria 71, 113, 227, 272
 Chełmicki Józef 35, 189
 Chełmicki Wojciech 150, 313
 Chlebowski Bronisław 43, 197
 Chłapowski Franciszek 45, 200
 Chmielewska-Gieysztorowa Irena 113, 272
 Chodźko Józef 36, 37, 190, 191
 Chojecki Edmund 38, 192
 Chojnicki Zbyszko 138, 145, 153, 300, 307, 316, 317
 Chrostowski Tadeusz 63, 218
 Chrzanowski Ignacy 106, 263, 264
 Cichocka-Petrażycka Zofia 76, 87, 101, 131, 136, 232, 243, 258, 292, 297
 Ciemborowicz Małgorzata 17, 171
 Cienkowski Leon 36, 190
 Cieszkowska Helena 41, 196
 Cieślanka Zofia 116, 275
 Ciołkosz Andrzej 149, 151, 312, 314
 Columbus Christopher → Kolumb Krzysztof
 Cook James 28, 182
 Corvinus Laurentius Novoforensis 21, 175, 328
 Cynceron (Marcus Tullius Cicero) 15, 169
 Czacki Tadeusz 28, 183
 Czaki Florian 27, 181
 Czapiewski Konrad Ł. 16, 171
 Czarnocki Stanisław 83, 240
 Czekalski Józef 62, 70, 71, 83, 97, 112, 125, 130, 217, 226, 239, 254, 271, 285, 290

Czekanowski Aleksander 40, 41, 194, 195, 375
 Czekanowski Jan 51, 112, 206, 271
 Czekańska Maria 79, 86, 93, 98, 113, 118, 127, 130, 149,
 236, 242, 250, 255, 272, 277, 287, 290, 312, 398
 Czeppe Zdzisław 111, 144, 151, 269, 306, 314
 Czermiński Julian 31, 185
 Czerniakowski Ignacy Rafał 40, 194
 Czerny-Schwarzenberg Franciszek 42–45, 53,
 196–200, 208, 340
 Czerny Jan 41, 195, 375
 Czerwiński Bernard 148, 310
 Czort Tadeusz 109, 268
 Czyżewski Julian 70, 78, 81, 86, 96, 101, 111, 112, 114,
 123, 129, 131–133, 225, 234, 237, 243, 253, 258, 269,
 270, 272, 283, 289, 292–294, 355
 Dantyszek Jan 22, 176
 Danysz-Fleszarowa Regina 50, 54, 57, 66, 78, 124, 140,
 205, 209, 212, 221, 222, 234, 283, 284, 301
 Davis William Morris 51, 206
 Dąbrowski Jan 42, 118, 197, 277
 Degórski Marek 10, 17, 158, 159, 164, 171, 322, 323, 404
 Deszczka Władysław 63, 78, 109, 218, 235, 268, 394
 Długosz Jan 20, 21, 78, 138, 174, 174, 234, 299, 327
 Dobija Antoni 151, 314
 Dobrowolska Maria 63, 65, 68, 113, 119, 130, 134, 137,
 139, 143, 218, 220, 224, 271, 277, 291, 295, 298, 300,
 305, 351
 Dobrowolski Antoni Bolesław 47, 55, 56, 97, 144, 201,
 210, 212, 254, 300
 Dobrowolski Kazimierz 118, 277
 Dobrzański Bohdan 135, 296
 Dobrzański Celestyn 64, 219
 Dohnalik Tadeusz 82, 238
 Dokuczajew Wasilij Wasilewicz 46, 200
 Domaniewska Waława 118, 277
 Domaniewski Janusz 64, 219
 Domański Bolesław 159, 323, 403
 Domański Ryszard 148, 311
 Domeyko Ignacy 34, 35, 188, 189, 374
 Dorywalski Mieczysław 102, 113, 136, 260, 271, 297
 Drewnik Marek 17, 159, 171, 323
 Drwal Jan 156, 319
 Drzewiecki Maciej 146, 308
 Dumanowski Bolesław 152, 316
 Dunikowski Emil 45, 53, 200, 208
 Duszyńska Zofia 123, 282
 Dutkiewicz Marian 19, 278
 Dybczyński Tadeusz 109, 267
 Dybowski Benedykt 39, 193
 Dybowski Jan 45, 200
 Dygat Antoni 361
 Dylik Jan 58, 75, 80, 93, 101, 112, 118, 122, 129, 130, 133,
 138, 142, 144, 213, 231, 237, 250, 257, 271, 277, 281,
 282, 289, 290, 294, 299, 303, 306, 371, 398
 Dylikowa Anna 111, 113, 122, 128, 137–139, 142, 150,
 269, 272, 282, 289, 299, 301, 304, 313
 Dynowska-Balcer Irena, de 149, 321
 Dziedzic Franciszek 76, 78, 89, 91, 101, 232, 234, 245,
 247, 258
 Dziewoński Kazimierz 82, 94, 99, 111, 117, 124, 126,
 132, 138, 149, 154, 238, 250, 256, 269, 276, 283, 286,
 293, 299, 300, 311, 318, 363
 Dziewulski Eugeniusz Klemens 44, 198
 Ernst Jan 86, 94, 97, 124, 243, 251, 254, 283, 369
 Fajkosz Wiktor 105, 262
 Figlewicz Zofia 97, 254
 Fleszar Mieczysław 111, 135, 138, 269, 296, 299, 300
 Fleszarowa Regina → Danysz-Fleszarowa Regina
 Flis Jan 82, 92, 101, 111, 136, 138, 149, 238, 249, 258,
 269, 297, 299, 300, 311, 351
 Florek Waław 148, 310
 Forster Jerzy Adam 28, 182
 Frank Hans 102, 117, 120, 121, 259, 275, 280, 389
 Franklin John 42, 197
 Frejlich Józef 53, 209
 Freyd Aleksander 76, 232

Fudakowski Józef 119, 277
 Gadomski Adam 67, 105, 111, 113, 222, 262, 270, 271, 391
 Gadomski Feliks 76, 232
 Gajda Roman 84, 240
 Gajdzik Bonifacy 82, 98, 238, 255
 Gall Anonim (Gallus Anonymus) 19, 173
 Galon Rajmund 70, 78, 82, 85, 90, 96, 98, 102, 113, 116, 123, 124, 126, 128, 137, 138, 147, 225, 235, 238, 242, 243, 246, 252, 255, 260, 271, 274, 282, 283, 286, 288, 298, 299, 300, 310, 367
 Gama Vasco da 22, 176, 327
 Gapys Jolanta 17, 171
 Gaweł Antoni 95, 251
 Gayówna Delfina 118, 277
 Gąsiewicz Stefan 114, 273
 Głazik Ryszard 151, 314
 Gloger Zygmunt 47, 202
 Głodek Józef 124, 283
 Godlewski Wiktor 39, 193
 Goetel Walery 72, 78, 95, 228, 234, 251
 Golachowski Stefan 124, 136, 143, 283, 297, 305
 Gomółka Władysław 129, 290
 Gorczyński Władysław 49, 52, 53, 57, 58, 61, 66, 92, 116, 123, 204, 208, 212-214, 221, 277, 287, 371
 Goryński Jan 22, 176
 Gorzuchowski Stanisław 14, 62, 85, 86, 94, 99, 112, 118, 127, 168, 217, 242, 251, 256, 271, 277, 287, 371
 Gotkiewicz Marian 83, 113, 119, 239, 271, 277
 Grabowski Zygmunt 50, 205
 Grąbczewski Bronisław 44, 199
 Grodek Andrzej 127, 134, 286, 295
 Grodzicki Ludwik 117, 276
 Grodziecki (Grodecki) Waław 24, 178
 Gruszka Jan 111, 270
 Gruszka Jerzy 145, 307
 Grygorenko Wiktor 152, 316
 Grzębski Stanisław 113, 271
 Gumiński Romuald 58, 78, 79, 64, 112, 115, 124, 134, 136, 213, 234, 236, 240, 270, 274, 284, 295, 297
 Gumplowicz Władysław 57, 58, 69, 73, 77, 110, 112, 212, 213, 225, 229, 231, 269, 271
 Gustawicz Bronisław 43, 198
 Gwardak Tadeusz 11, 165
 Halicki Bronisław 97, 254
 Haliczzer Józef → Staszewski Józef
 Harasimiuk Krystyna A. 11, 165, 395
 Harasimiuk Marian 156, 320
 Helwig Marcin 24, 178
 Helm-Pirgo Marian 77, 232
 Henocho Władysław 111, 269
 Henryk III Walezy, król Polski (King of Poland) 24, 178
 Herodot (Herodotus) 19, 173
 Hess Mieczysław 144, 150, 151, 306, 313, 314
 Himmler Heinrich 91, 247
 Hitler Adolf 101, 102, 258, 259
 Hołub-Pacowiczowa Zofia 73, 80, 89, 228, 237, 245
 Hołyński Aleksander Jan Joachim 38, 192
 Hrabyk Piotr 70, 225
 Hryniewiecki Leon 43, 46, 198, 201
 Humboldt Alexander von 32, 34-36, 186, 188-190
 Ibrahim Ibn Jakub (Ibrāhīm ibn Yacqūb) 19, 173
 Ingarden Roman 64, 219
 Innocenty IV, papież (Pope) 19, 174
 Isard Walter 154, 318
 Iwicki Stefan 146, 308
 Izmailów Bogdana 11, 165
 Jabłonowski Aleksander 47, 201
 Jabłonowski Józef Aleksander 27, 181
 Jackowski Antoni 9, 11, 16, 17, 128, 146, 155, 159, 163, 165, 170, 171, 289, 308, 319, 323, 397
 Jacobus Angelus 20, 174
 Jacyk Roman 108, 266
 Jaczewski Leonard 44, 198
 Jaczewski Tadeusz 63, 218

Jadwiga Andegaweńska, święta, król Polski (Saint King of Poland) 20, 174

Jahn Alfred 95, 96, 100, 123, 124, 128, 129, 132, 144, 146, 149, 150, 152, 251, 253, 257, 282–284, 289, 293, 306, 308, 312, 313, 315, 356

Jaksa Bykowski Czesław → Bykowski Czesław Jaksa

Jakubski Antoni 52, 207

Jamiołkowski Waclaw 70, 226

Jamka Rudolf 134, 294

Jan da Pian del Carpine → Joannes de Piano Carpinis

Jan Hollywood → Sacrobosco de Joannes

Jan Polak 20, 174

Jan z Głogowa (Głogowczyk, Głogowita, Glogoviensis, Schelling Jan, Jan of Głogów) 21, 22, 175, 176, 327

Jan ze Stobnicy (Stobniczka, Stobniczanin, Jan of Stobnica) 22, 176, 328

Jania Jacek 151, 314

Janiczek Jan 105, 111, 263, 269

Janikowski Leopold 43, 198

Janiszewski Michał 90, 98, 111, 246, 255, 270, 395

Jankowski Andrzej T. 128, 157, 289, 321

Janocki Jan Daniel 36, 190

Janota Eugeniusz Arnold 38, 192

Janowski Aleksander 48, 50, 203, 206

Jantzen Kazimierz 66, 97, 100, 110, 221, 254, 257, 269

Jańczyk Jan 132, 293

Jarosz Stefan 74, 84, 229, 240

Jasińska Maria 110, 113, 269, 272

Jasiński Jan 110, 268

Jaśkiewicz Jan 28, 182

Jatowt Maksymilian 38, 192

Jedlicki Marian Zygmunt 116, 275

Jegorow Nikołaj Grigoriewicz 40, 195

Jelonek Adam 98, 255

Jelski Konstanty 39, 193

Jersak Józef 151, 313

Jeżowa Kazimiera 79, 91, 235, 247

Jędrusik Maciej 152, 316

Joannes de Piano Carpinis 19, 174

Jodko-Narkiewicz Konstanty → Narkiewicz-Jodko Konstanty

Johannes Poloner → Jan Polak

Jost Tadeusz 149, 312

Jurczyński Juliusz 61, 64–66, 69, 75, 102, 112, 115, 138, 216, 219–222, 224, 231, 231, 260, 271, 273, 299, 370

Kaczorowska Zofia 84, 113, 116, 124, 241, 272, 274, 284

Kamieński-Dłużyk Adam 26, 180, 181

Kamiński Jerzy 111, 112, 269, 271

Kania Władysław 105, 262

Karliński Franciszek 38, 192

Karpiński Adam 99, 256

Karpiński Hilary 27, 181

Kasprzycki Tadeusz 92, 95, 249, 251

Kaszowski Ludwik OSPPE 151, 153, 314, 316

Katra Teofil 114, 272

Katrowa Maria 114, 272

Kawczyński Maksymilian 42, 196

Kazimierz III Wielki, król Polski (King of Poland) 20, 174

Kiełczewska Maria → Kiełczewska-Zaleska Maria

Kiełczewska-Zaleska Maria 70, 79, 83, 84, 89, 98, 123–125, 127, 129, 130, 134, 225, 236, 240, 241, 246, 255, 283, 284, 286, 289, 290, 295

Klaasen Leo 154, 318

Klarner Janusz 99, 256

Klima Franciszek Leszek 113, 272

Klimaszewski Mieczysław 66, 86, 96, 97, 106, 112, 119, 122, 123, 130, 131, 133, 136, 138, 139, 141, 147, 221, 242, 252–254, 264, 270, 277, 281, 283, 291, 292, 294, 295, 297, 299–302, 309, 350

Klimek Kazimierz 150, 151, 313, 314

Kluger Władysław 41, 196

Kłapa Mieczysław 111, 116, 270, 275

Kłobukowski Stanisław 46, 201

Kmicikiewicz Eugeniusz 117, 276

Kobendzina Jadwiga 58, 72, 82, 124, 125, 213, 228, 238, 284

Koc Lucjan 111, 269
 Kokot Józef 117, 276
 Kolankowski Włodzimierz 72, 228
 Kolberg Juliusz 32, 34, 186, 188
 Kolberg Wilhelm 38, 192
 Kolossov Vladimir 158, 322, 404
 Kolumb Krzysztof 24, 25, 178, 331
 Kołłątaj Hugo 28, 35, 182, 183, 189
 Kołodziejczyk Stanisław 109, 268
 Kołodziński Bolesław 39, 193
 Komornicki Tomasz 16, 159, 171, 323, 404
 Komorowicz Maurycy 50, 205
 Komorowski Bronisław, Prezydent RP (President of Poland) 159, 322
 Kon Feliks 45, 200
 Kondracki Jerzy 16, 63, 86, 95, 97, 98, 102, 112, 123, 124, 127, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 148, 149, 156, 171, 218, 243, 252, 254, 255, 260, 271, 282, 284, 287, 289, 291, 293, 295, 297, 299, 310, 312, 319, 359
 Konicówna Stanisława 64, 219
 Konieczny Stanisław 139, 300
 Konstankiewicz Roman 113, 272
 Kończak Stanisław 95, 252
 Kopczyński Feliks 120, 279
 Kopeć Józef 29, 184
 Kopernik Mikołaj (Copernicus Nicolaus) 23, 25, 175, 177
 Korbel Stanisław 65, 68, 73, 104, 112, 113, 221, 223, 229, 261, 262, 270, 271, 387
 Korcelli Piotr 146, 309
 Kornaus Jan 78, 110, 234, 268
 Kortus Bronisław 11, 16, 17, 83, 149, 165, 171, 239, 312
 Korwin Wawrzyniec → Corvinus Laurentius Novoforensis
 Korytko Stanisław 84, 241
 Kosiba Aleksander 84, 88, 95, 96, 112, 113, 123, 129, 134, 139, 144, 241, 245, 251, 252, 270, 272, 283, 289, 295, 301, 306, 356
 Kosiński Leszek 111, 153, 158, 269, 316, 321
 Kossak Juliusz 32, 186
 Kossman Eugeniusz Oskar 84, 91, 240, 248
 Kostrowicki Jerzy 111, 124, 125, 127, 138, 139, 151, 155, 269, 283, 284, 287, 299, 301, 314, 318, 363
 Kostrzewski Andrzej 138, 300, 392, 403
 Koszutski Stanisław 47, 49, 50, 55, 57, 58, 201, 204, 205, 210, 212, 214
 Kościuszko Tadeusz 184
 Kowalczyk Aleksandra 155, 319
 Kowalewski Józef 34, 188
 Kowalski Marian 36, 190
 Kowalski Władysław 102, 112, 260, 271
 Kozarski Stefan 138, 150, 154, 300, 313, 318
 Kozierowski Stanisław 89, 103, 246, 259
 Kozłowska-Szczęsna Teresa 16, 171
 Kozyrewski Jan 27, 181
 Koźmiński Czesław 142, 303
 Krajewski Alfred 68, 224
 Krassowski Bogusław 141, 302, 398
 Krawczyk Adam 151, 314
 Kremky Edward Kazimierz 109, 268, 394
 Kreutzinger Józef 57, 77, 80, 212, 233, 236
 Kromer Marcin 24, 178, 332
 Królikowski Kazimierz 152, 315
 Krygowski Bogumił 84, 98, 113, 129, 131, 137, 241, 271, 289, 291, 298, 366
 Krzemień Kazimierz 6, 17, 155, 158, 171, 319, 322, 403
 Krzywicki Józef 43, 197
 Krzywicki Ludwik 50, 205
 Książkiewicz Marian 376
 Kubary Jan 40, 195, 374
 Kubijowicz Włodzimierz 65, 67, 68, 72, 73, 76, 91, 100, 120, 121, 221, 222, 224, 228, 229, 232, 248, 256, 257, 280
 Kuczyński Stefan 38, 182
 Kudławiec Antoni 110, 268
 Kukliński Antoni 150, 153, 312, 316
 Kulczycki Adam 35, 189

Kulwieć Kazimierz 112, 270, 396
 Kuropatnicki Ewaryst Andrzej 28, 183
 Kuropatnicki Walery 43, 198
 Kuropieska Józef 137, 299
 Kusiński Witold 149, 312
 Kuźniar Czesław 72, 228
 Kwietniewski Władysław 39, 193
 Labuda Gerard 139, 300
 Lach-Łocki Henryk 117, 275
 Legeżyński Stefan 111, 269
 Lehr-Spławiński Tadeusz 103, 261
 Lelakin N. 46, 201
 Lelewel Joachim 30, 32, 33, 37, 38, 184, 186, 187, 191, 192, 337
 Lencewicz Maria 109, 267
 Lencewicz Stanisław 38, 49–51, 55–58, 60, 61, 63–65, 67, 68, 70, 73, 78, 82, 86–88, 90–92, 95, 97, 98, 109, 112, 115, 118, 192, 205, 207, 210, 212, 213, 215, 216, 218–220, 222, 223, 225, 229, 234, 238, 242, 244, 245, 248, 248, 251, 254, 255, 267, 270, 271, 273, 274, 277, 359
 Lepecki Mieczysław Bohdan 76, 232
 Leszczycka Wanda 82, 238
 Leszczycki Stanisław 11, 15, 50, 59, 63, 65, 69, 75, 77, 82, 85, 86, 88, 89, 91, 93–95, 97–100, 104, 106, 111, 112, 114–116, 119, 120, 122–131, 134–136, 138, 141–144, 146, 148, 150, 154, 165, 169, 170, 205, 214, 218, 221, 231, 233, 238, 241, 242, 244, 245, 248, 250–257, 261–263, 270, 273, 274, 277, 279, 281–291, 296, 297, 299, 300, 302, 303, 306, 308, 310, 312, 317, 362, 377
 Lévy Arthur 77, 233
 Lewakowski Jerzy 62, 87, 92, 110, 218, 244, 248, 268, 394
 Lewiński Jan 57, 85, 211, 212, 242
 Lewiński Mieczysław 110, 269
 Libelt Piotr 153, 316
 Limanowski Mieczysław 49, 50, 52, 53, 60, 69, 75, 76, 78, 81, 83, 87, 88, 123, 204, 205, 207, 209, 216, 225, 230, 231, 234, 237, 239, 244, 245, 252, 368, 379
 Lipiński Tymoteusz 35, 189
 Lipnicki Wojciech 111, 269
 Lisicki Roman 38, 192
 Lisowski Andrzej 16, 17, 155, 171, 319, 396, 401, 403
 Liszewski Stanisław 11, 16, 17, 138, 152–155, 165, 170, 171, 300, 315–317, 319
 Litak Stanisław 141, 302
 Litterer Mirosława 124, 283
 Lompa Józef 36, 190
 Lorentski Andrzej 111, 116, 270, 275
 Loth Edward 99, 256
 Loth Jerzy 49, 57, 61–64, 68–70, 73, 76, 78, 81, 87, 90, 112, 126, 127, 131, 135, 136, 204, 212, 216, 217, 219, 224–226, 229, 232, 234, 237, 244, 247, 255, 271, 287, 292, 296, 297, 364
 Lotski Jan 34, 188
 Lubrański Jan, biskup (Bishop) 23, 177
 Ludwik Napoleon Józef Bonaparte, książę (Prince) 38, 192
 Lugeon Maurice 52, 207
 Lux Kazimierz 31, 185
 Łaski Jan 20, 22, 174, 176
 Łaszczyński Andrzej 111, 270
 Łęski Józef 31, 185
 Łoboda Jan 16, 129, 155, 171, 289, 319
 Łodyński Marian 142, 304
 Łomnicki Antoni 49, 73, 108, 204, 229, 266
 Łomniewski Kazimierz 80, 102, 237, 260
 Łoziński Walery 48, 52, 65, 87, 99, 110, 203, 207, 221, 243, 256, 269, 340
 Łubieński Aleksander, Prymas Polski (Primate of Poland) 27, 181
 Łysakiewiczówna Józefa 118, 277
 Łysakowski Władysław 85, 242
 Maciej z Miechowa (Maciej of Miechów) 23, 93, 177, 249, 329
 Maciesza Aleksander 78, 234
 Magellan Ferdynand 24, 178, 331

Majda Tadeusz 33, 187
 Majdanowski Stefan 123, 132, 282, 293
 Majer Józef 38, 193
 Majerski Stanisław 46, 48, 200, 203
 Majski Iwan Michałowicz 111, 270, 396, 397
 Makowski Julian 50, 205
 Makowski Tomasz 25, 179
 Malicki Adam 84, 86, 99, 100, 123–125, 129, 135, 241, 243, 255, 257, 282, 284, 289, 296, 368
 Malinowski Bronisław 55, 210
 Malinowski Ernest 37, 191
 Malisz Bolesław 82, 99, 124, 139, 238, 256, 284, 301
 Maliszewski Edward 57, 61, 70, 212, 216, 226
 Marcin Bylica z Olkusza 23, 177
 Marciniak Marek 16, 171
 Marciniak-Nowak Alicja 17, 171
 Marczykiewicz Franciszek 36, 190
 Mariotti Angelo 104, 262
 Markiewicz Roman 33, 187
 Marsz Andrzej A. 150, 313
 Marszał Tadeusz 155, 318
 Maruszczak Henryk 139, 300
 Marvey S.M. → Jedlicki Marian Zygmunt
 Massalski Władysław 54, 57, 78, 210, 212, 234
 Mateusz z Paryża (Matthew of Paris) 20, 174
 Mazowiecki Tadeusz 154, 317
 Mączak Franciszek 108, 266
 Meadows Mike 158, 322, 404
 Melezin Abraham 123, 282
 Męciński Wojciech 25, 179
 Mękarska Józefa 86, 242
 Mianowski Henryk 122, 281
 Michałowska Jadwiga 118, 277
 Michałowski Piotr 32, 186
 Michna Edward 148, 311
 Michno Anna 11, 165, 397
 Miciński Tadeusz 32, 186
 Mickiewicz Adam 29, 32, 184, 186
 Midowicz Władysław 77, 111, 233, 269
 Miechowita → Maciej z Miechowa
 Mieczysłowski Z. → Piłsudski Józef
 Mieszko I, książę (Prince) 19, 173
 Migacz Józef 108, 266
 Migoń Piotr 16, 129, 171, 289
 Miklaszewski Sławomir 54, 73, 209, 229
 Mikołajski Juliusz 70, 71, 135, 225, 227, 296
 Mikulski Zdzisław 16, 41, 151, 171, 195, 314
 Mikułowski Bogdan 146, 308
 Milata Władysław 69, 82, 94, 95, 111, 122, 124, 133, 135, 142, 224, 238, 251, 252, 269, 281, 284, 293, 296, 303, 349
 Milatowa Stanisława 116, 275
 Mileska Maria Irena 111, 113, 114, 123, 124, 137, 269, 272, 273, 282, 283, 298
 Milewski Edward 50, 205
 Minkiewicz Stanisław 52, 207
 Mirowski Andrzej 24, 178
 Młodziejowski Jerzy 63, 90, 102, 112, 218, 246, 260, 271
 Mochnacki Rodion 68, 113, 223, 271, 352
 Mogilnicki Henryk 88, 245
 Moniak Jan 78, 93, 128, 234, 249, 288
 Morozewicz Józef 46, 48, 52, 201, 203, 207
 Mossoczy Zbigniew 111, 270
 Mościcki Ignacy, Prezydent RP (President of Poland) 87, 244, 381, 383
 Motyliński Kalasanty 42, 196
 Mrazkówna Maria → Dobrowolska Maria
 Mróz Franciszek 403
 Mścisz Michał 68, 76, 113, 223, 232, 271
 Muhammad al Idrisi (al Idrisi, al Edrisi, Edrisi) 19, 173
 Müller Bruno 103, 261
 Musielak Stanisław 153, 317
 Nagórski Jan 55, 210
 Najgrakowski Michał 155, 318
 Nałkowska Anna 49, 51, 57, 110, 118, 204, 206, 212, 269, 278

Nałkowski Wacław 35, 38, 43–46, 48–51, 53–55, 189, 192, 197, 199, 201, 203–206, 208–210, 269, 358
 Napoleon I, cesarz 30
 Narkiewicz-Jodko Konstanty 87, 243, 376
 Naumienko Teodor 124, 126, 133, 146, 168, 284, 286, 294, 308
 Nechay de Felseis Wiktor 70, 90, 91, 110, 225, 247, 268
 Niedźwiecki Adam 111, 269
 Niedźwiedz Tadeusz 150, 313
 Niemcewicz Julian Ursyn 29, 184
 Niemcówna Stanisława 50, 58, 63, 65, 67, 75, 78, 79, 113, 205, 213, 219, 221, 222, 231, 234–236, 271, 341
 Niewiarowski Władysław 144, 306
 Nowak Jan 53, 208
 Nowakowski Stanisław 11, 55, 67, 70, 71, 73, 76, 78, 79, 83, 85, 89, 95, 97, 165, 210, 221, 223, 225, 226, 229, 232, 234, 235, 239, 242, 246, 252, 254
 Nussbaum Wiktor → Ormicki Wiktor
 Ofiarski Marcel 17, 171
 Obregki Józef 376
 Okołowicz Wincenty 123, 282
 Olecki Zygmunt 150, 313
 Olszewicz Bolesław 11, 13, 16, 50, 53, 57, 61, 62, 64, 70, 72, 80, 86, 90, 91, 93, 99, 101, 117, 123, 124, 126, 130, 132, 133, 141, 146, 165, 170, 205, 208, 212, 216, 217, 219, 226, 228, 236, 243, 246, 247, 249, 256, 258, 275, 283, 284, 286, 291, 293, 294, 302, 308, 357
 Olszewski Tadeusz 130, 291
 Opolski Antoni 134, 295
 Opolski Zdzisław 108, 266
 Orkisz Henryk 73, 228
 Orlicz Michał 84, 124, 126, 241, 284, 286
 Ormicka Maria Irena 71, 113, 227, 271
 Ormicki Wiktor 50, 59, 62, 63, 65, 66, 69, 71, 74–76, 78, 80, 82, 84–84, 88, 90, 93, 95–100, 104–107, 115, 134, 143, 205, 214, 217, 218, 221, 224, 225, 227, 230–232, 234, 236, 238, 241, 242, 244–246, 249, 252, 253, 256–258, 261–264, 265, 273, 295, 305, 346–348, 378, 393
 Ortelius Abraham 24, 178
 Ostrowski Jerzy 66, 141, 222, 302
 Pachoński Henryk 54, 209
 Paczyńska Irena 388
 Paliwodzianka Helena 108, 266
 Pankiewicz Jan 35, 189
 Pankiewicz Michał 76, 232
 Paszyński Janusz 111, 124, 137, 144, 269, 284, 299, 306, 402
 Patkowski Aleksander 50, 66, 67, 87, 205, 221, 223, 244
 Pawlak Waldemar 152, 315
 Pawlik Witold 77, 233
 Pawłowska Wanda 108, 267
 Pawłowski Krzysztof 24, 178
 Pawłowski Przemysław 108, 267
 Pawłowski Stanisław 32, 45, 50–56, 58, 59, 61, 63–71, 73–75, 78–80, 82–90, 92, 96–99, 101, 103, 108, 118, 146, 158, 186, 200, 207–211, 213, 214, 216, 218, 221–227, 229–231, 234–239, 241, 243, 244, 246, 248, 249, 252–256, 258, 259, 266, 277, 278, 308, 322, 365, 384–386, 392, 406
 Peiper Stefania 71, 227
 Penck Albrecht 66, 68, 210, 222, 353, 354
 Perthées Karol 28, 29, 182, 183
 Petelski Krzysztof 151, 314
 Pękala Kazimierz 151, 154, 314, 317
 Piekarski Kazimierz 84, 240
 Pietkiewicz Stanisław 63, 76, 78, 80, 92, 112, 114, 115, 118, 120, 123, 124, 126, 130, 131, 135, 141, 218, 232, 234, 237, 249, 270–272, 274, 277, 279, 282, 284–286, 290, 292, 296, 302, 360
 Pietsch Karol 105, 262
 Pilawska Jadwiga 131, 292
 Piłsudski Bronisław 45, 199
 Piłsudski Józef 53, 87, 208, 244
 Piotrowski Edmund → Romer Eugeniusz
 Pius IX, papież (Pope) 39, 193

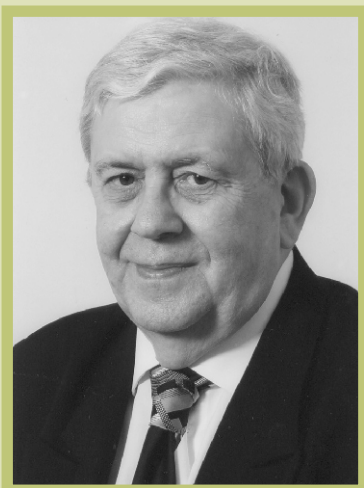
Piwowar Adam 49, 204
 Plater Ludwik 35, 189
 Plater Stanisław 33, 187
 Plinius Secundus Gaius (Starszy) 21, 175
 Plit Florian 128, 289
 Płońska-Zaborska Maria 113, 272
 Pociask-Karteczka Joanna 151, 314
 Pokorny Jerzy 111, 270
 Pokorny Wilhelm 38, 103
 Pol Wincenty 10, 32, 35–41, 58, 65, 67, 157, 164, 186,
 189–196, 213, 220, 222, 321, 338, 339
 Polackówna Maria 67, 70, 109, 112, 113, 222, 226, 267,
 271, 272
 Pomponiusz Mela (Titus Pomponius Mela) 19, 173
 Poniatowski Józef 77, 233
 Poniatowski Stanisław 57, 69, 105, 112, 212, 224, 263, 271
 Ponikowska Anna 110, 269
 Potocki Jan 28, 29, 182, 184
 Prawdzic Krzysztof 142, 303
 Premik Józef 113, 271
 Prószyński Marek 88, 124, 125, 245, 284
 Przybylak Rajmund 156, 320
 Ptaszycka-Jackowska Danuta 17, 146, 171, 308
 Ptaszycki Mieczysław 51, 58, 207, 213
 Ptaszycki Tadeusz 112, 128, 271, 288
 Ptolemeusz Klaudiusz (Ptolemaeus Claudius, Pto-
 lemy) 19–23, 173–177, 329
 Pulina Marian 151, 314
 Putanowicz Józef Alojzy 27, 181
 Rachwał Tomasz 16, 171
 Radlicz-Rühlowa Halina 111, 113, 269, 272
 Radliński Tadeusz 118, 277, 278
 Radłowska Cecylia 138, 299
 Radwański Feliks 28, 183
 Radziwiłł Mikołaj Krzysztof „Sierotka” 22, 25, 176,
 179, 373
 Rajman Jan 149, 312
 Rastawiecki Edward 36, 190
 Ratajski Lech 111, 149, 269, 312
 Rehman Antoni 38, 39, 42, 44, 46, 48, 50, 54, 192, 193,
 196, 198, 200, 201, 203, 205, 209, 352
 Rejchman Bronisław 42, 197
 Rewieńska Wanda 88, 100, 108, 109, 111, 113, 245, 257,
 266, 267, 270, 272
 Rewieńska-Pawelkowska Wanda → Rewieńska Wanda
 Richling Andrzej 11, 16, 155, 165, 170, 318, 319
 Richling-Kondracka Wiesława 111, 113, 118, 132, 269,
 271, 272, 277, 293
 Ritter Karl 32, 186
 Rivoli Józef 41, 62, 72, 196, 217, 228
 Rogalewski Olaf 127, 146, 288, 308
 Rogowski Jan 67, 111, 114, 222, 269, 273
 Romer Edmund 122, 281
 Romer Eugeniusz 32, 38, 45–67, 69–72, 74, 75, 78,
 80, 82–84, 86, 87, 92, 93, 96–101, 115, 118, 120, 122,
 124–130, 132–136, 142, 146, 186, 192, 193, 200, 201,
 203–214, 216–223, 225–228, 230, 232, 234–236, 238,
 239, 241–244, 248, 250, 253–259, 274, 277–279,
 281, 284–291, 293, 294, 296, 297, 303, 308, 353, 354,
 381, 383, 386, 395
 Rosenthal Elmar 40, 195
 Rospond Stanisław 130, 291
 Roszko Ludmiła 113, 123, 138, 145, 146, 272, 282, 299,
 307, 308
 Rotnicki Karol 151, 314
 Rozwadowski Florestan 37, 191
 Różycka Wiesława 113, 272
 Różycki Stefan Zbigniew 83, 88, 111, 114, 116, 119,
 123–125, 138, 144, 239, 245, 269, 273, 274, 278, 282,
 284, 299, 306
 Rudnicki Stefan 51, 206
 Rudzki Maurycy Pius 46, 52, 56, 200, 207, 211
 Rühle Edward 89, 104, 111, 114, 116, 119, 120, 124, 125,
 246, 262, 269, 272, 274, 278, 279, 284, 285
 Rutkowski Andrzej 26, 180
 Rydz Eugeniusz 17, 148, 171, 310

Rydzewski Bronisław 49, 205
 Rylke Maria 105, 263
 Rzączyński Gabriel 27, 181, 334
 Rzepa Zbigniew 141, 302
 Rzewuski Waclaw 32, 186
 Rzędowski Jan 66, 221
 Sacrobosco de Joannes 22, 176
 Samsonowicz Jan 112, 270
 Sapiaha Aleksander 32, 185
 Sarnicki Stanisław 24, 178
 Sawicka Maria 60, 215
 Sawicki Franciszek 108, 266
 Sawicki Ludomir 43, 49-57, 59-75, 77-79, 99, 105,
 197, 204-207, 210-212, 214-228, 230, 234, 235, 256,
 262, 341, 349, 376
 Sawicki Ludwik 97, 254
 Schmuck Adam 80, 137, 237, 298
 Schnayder Edward 141, 302
 Scholl Jakub 105, 262
 Schwarzenberg Franciszek Czerny → Czerny-Schwa-
 rzenberg Franciszek
 Schwatka Fryderyk 42, 197
 Semkowicz Władysław 81, 119, 237, 277
 Sereżyński Hipolit 39, 193
 Siarczyński Franciszek 29, 183, 336
 Siedlecki Michał 50, 64, 67, 106, 205, 219, 222, 263, 264
 Siedlecki Stanisław 85, 88, 95, 144, 242, 245, 251, 306, 376
 Siemiradzki Józef 43, 198
 Sieroszewski Waclaw 48, 203
 Sikorski Władysław 111, 270, 396, 397
 Simche Zdzisław 81, 84, 105, 237, 240, 262, 390, 391, 393
 Skarbak Fryderyk 33, 187
 Skiba Stefan 17, 150, 151, 171, 313, 314
 Skotnicki Maksymilian 152, 316
 Skrzyński Hipoli 36, 190
 Ślabczyński Tadeusz 11, 16, 165, 170
 Ślabczyński Waclaw 11, 16, 165, 170
 Słodczyk Janusz 154, 318
 Słowacki Juliusz 32, 186
 Słowaczyński Andrzej 34, 188
 Słupski Zygmunt Światopełk 51, 206
 Smarzyński Piotr Jan 110, 268, 394
 Smoleńska Helena 106, 264
 Smoleński Jerzy 38, 50, 52, 53, 59-69, 71-75, 77-80,
 82-89, 91-97, 99, 101, 104-106, 118, 134, , 192, 205,
 207, 209, 214-221, 223-225, 227-231, 233, 234,
 236-40, 242-254, 256, 258, 261-264, 277, 295,
 341-344, 377, 378, 385, 386, 388, 393
 Smoleński Stanisław, biskup (Bishop) 106, 264
 Smosarski Władysław 49, 53, 57, 58, 62, 68, 205, 209,
 212, 213, 217, 224
 Sobczyński Eugeniusz 11, 16, 68, 133, 165, 170, 223,
 294, 399
 Sobczyński Marek 16, 171
 Sokołowicz Wincenty 100, 257
 Sokołowski Marian 88, 89, 245, 246
 Soljan Izabela 11, 16, 17, 165, 170, 171
 Sosnowski Paweł 63, 78, 110, 219, 234, 269
 Spychalski Marian 133, 137, 294, 298
 Srokowski Stanisław 50, 57, 59, 62, 64, 65, 69, 70, 78,
 79, 81, 83, 89, 90, 101, 112, 116, 124, 125, 127, 128, 130,
 132, 133, 136, 212, 214, 218, 219, 225, 226, 234, 235,
 237, 240, 245-247, 258, 270, 271, 275, 284, 287, 288,
 291, 292, 294, 297, 360, 386
 Stalin Józef 102, 259
 Stamp Dudley Laurence 138, 299
 Stanisław II August Poniatowski, król Polski
 (King of Poland) 28, 182
 Stankowski Wojciech 16, 128, 171, 289
 Stanoch Julian 99, 105, 111, 113, 256, 262, 270, 271, 385,
 391
 Stanochowa Maria 113, 271
 Starkel Leszek 151, 153, 155, 157, 314, 316, 317, 318, 320
 Starowolski Szymon 25, 180
 Staszewski Józef 11, 30, 87, 94, 101, 128, 165, 184, 243,
 251, 257, 288

Staszic Stanisław 23, 30–32, 54, 177, 184-186, 209, 336
 Staško Józef 78, 113, 234, 271
 Steczkowski Jan Kanty 33, 187
 Stefan Batory, król Polski (King of Poland) 24, 178
 Stein Bartłomiej (Stein Bartholomäus) 22, 176
 Stenz Edward 93, 116, 249, 250, 275
 Stocki Aleksander 70, 226
 Strala (Strzała) Hieronimus 22, 176
 Straszewicz Ludwik 122, 135, 143, 152, 282, 296, 305, 315, 372
 Stryjakiewicz Tadeusz 149, 312
 Strzałka Andrzej z Rudzy 25, 179
 Strzelecka-Modelska Bożena 138, 299
 Strzelecki Paweł Edmund 34, 188, 373
 Suboczowa Maria 125, 134, 284, 295
 Suchodolski Janusz 32, 186
 Sujkowska Idalia 105, 113, 263, 272
 Sujkowski Antoni 50, 51, 57, 58, 61, 64, 69, 71, 72, 78, 79, 87, 112, 205, 206, 212, 213, 216, 219, 225–227, 234, 235, 244, 269, 271, 364
 Sujkowski Zbigniew Leliwa 112, 270
 Sulimierski Filip 39, 43, 193, 197
 Sułkowski Józef 30, 184
 Surowiecki Wawrzyniec 31, 32, 185, 186
 Szafer Władysław 73, 118, 135, 229, 277, 296
 Szaflarski Józef 52, 69, 83, 100, 112, 113, 115, 119, 120, 122, 124-126, 130-132, 141, 144, 150, 207, 224, 239, 257, 270, 271, 274, 277, 281, 284–286, 291, 293, 302, 305, 306, 312, 358, 400
 Szajnocha Władysław 58, 67, 213, 222
 Szaniawska Lucyna 141, 302
 Szarzyńska-Rewska Hanna 98, 255
 Szczepański Władysław 54, 209
 Szolc-Rogoziński Stefan 42–44, 197-199
 Szejn Jan 376
 Sztolcman Jan 42, 196
 Szturm de Sztrem Edward 80, 117, 237, 276
 Szulc Kazimierz 64, 79, 219, 236
 Szumański Mieczysław 119, 278
 Szumański Teofil 66, 72, 79, 111, 222, 228, 236, 269
 Szupryczyński Jan 127, 128, 145, 287, 289, 306
 Szymanowski Wojciech 38, 192
 Szymańska Daniela 156, 320
 Szymański Adam 43, 197
 Szyszło Witold 51, 207
 Śniadecki Jan 23, 28–30, 177, 183, 184, 335
 Świdzki Bolesław 132, 293
 Świącicki Andrzej 26, 180
 Świętochowski Aleksander 46, 201
 Taborska Małgorzata 159, 323
 Tagowska-Klatkowa Halina 111, 269
 Taranowski Mikołaj 97, 108, 111, 113, 254, 266, 270, 272
 Tarnowski Jan 22, 176
 Taszycki Witold 143, 305
 Tatomir Lucjan 40, 41, 194, 196
 Taylor Zbigniew 127, 287
 Teisseyre Henryk 71, 227
 Thugutt Stanisław 57, 212
 Toeplitz-Mrozowska Jadwiga 62, 217
 Tokarski Julian 53, 112, 208, 270
 Tokarski Zbigniew 82, 238
 Tomczek Klemens 43, 198
 Trafas Kazimierz 152, 315
 Trembaczowski Jan 150, 151, 312-314
 Treter Bogdan 89, 245
 Tripplin Teodor 35, 189
 Trybowska Elfryda 111, 270
 Trybowski Czesław 111, 270
 Trzeciński Andrzej 28, 183
 Tylkowski Wojciech 26, 181, 334
 Tymieniecki Kazimierz 138, 299
 Tymowski Tadeusz 50, 205
 Uhorczak Franciszek 66, 82, 84, 86, 96, 124, 126, 139, 221, 238, 241, 243, 252, 253, 284-286, 300, 370
 Ulanowski Bolesław 47, 201

Uldyński Józef 33, 187
 Umiastowski Roman 68, 224
 Varnhagen Francisco Adolfo 35, 189
 Vasco da Gama → Gama Vasco da
 Vetter Daniel 26, 180
 Waciński A. 89
 Waga Antoni 39, 193
 Waga Teodor 27, 181
 Wakarelski Christo 376
 Walczak Wojciech 113, 125, 271, 285
 Wapowski Bernard 22, 23, 84, 176, 177, 240, 330
 Warchałowski Kazimierz 76, 232
 Warszewicz Józef 36, 190
 Wąsowicz Józef 63, 66, 70, 71, 73, 74, 79, 83, 85, 91,
 96, 97, 111, 123, 129, 135, 138, 218, 221, 225, 227, 229,
 235, 236, 239, 241, 248, 252, 254, 269, 283, 289, 296,
 299, 357
 Wątorski Mieczysław 387, 388
 Webb John W. 99, 255
 Wegner Rudolf 77, 233
 Weigt Herkulan 52, 207
 Werner Zbigniew T. 144, 308
 Wernerowa Wiesława 141, 302
 Werniński Henryk → Olszewicz Bolesław
 Węglowski Zygmunt 40, 194
 Wierzbicki Feliks Paweł 36, 190
 Więckowska Helena 124, 125, 284
 Więckowski Marek 146, 309
 Więckowski Michał 102, 112, 124, 260, 271, 283
 Wilczek Rudolf 95, 251
 Wilgat Tadeusz 82, 111, 113, 123, 124, 132, 136, 147, 238,
 270, 272, 282, 284, 293, 297, 309, 369
 Wilhelm II Hohenzollern, cesarz niemiecki, król Prus
 48, 204
 Winid Bogodar 124, 128, 283, 289
 Winid Walenty 69, 70, 76, 81, 91, 94, 96, 98, 104, 105,
 107, 112, 113, 115, 224, 225, 232, 237, 246, 248, 251,
 252, 255, 261-263, 265, 270, 271, 274, 345
 Wisłocki Adam 105, 263
 Wiślicki Józef Mikołaj 37, 191
 Wiśniewski Tadeusz 99, 256
 Wiśniowski Sygurd 39, 193
 Witkowski Andrzej 149, 312
 Władysław II Jagiełło, król Polski (King of Poland) 20,
 174
 Włodek-Sanojcowa Jadwiga 70, 111, 225, 269
 Włodkówna Jadwiga → Włodek-Sanojcowa Jadwiga
 Wojciech z Brudzewa → Brudzewski Wojciech
 Wojciechowska Martyna 156, 319
 Wojciechowski Zygmunt 117, 134, 276, 295
 Wojtowicz Władysław 112, 270
 Woldstedt Paul 106, 264
 Wolski Ludwik 36, 191
 Wołosowicz Konstanty 52, 207
 Wołosowicz Stanisław 108, 266
 Wójcik Zbigniew J. 141, 302
 Wójcik Zdzisław Krasnorada 108, 111, 266, 270
 Wroński Józef Hojne 31, 185
 Wróbel Andrzej 153, 316, 317
 Wrzesiński Wojciech 64, 219
 Wrzosek Antoni 50, 70, 82, 85, 86, 88, 90, 91, 93, 95,
 100, 101, 115, 117-120, 124-126, 130-133, 134, 140,
 205, 225, 238, 242-244, 247, 249, 252, 257, 258, 274,
 276, 277, 284-286, 291-295, 301, 350, 386, 398
 Wuttke Gustaw 78, 113, 118, 234, 272, 277, 278
 Wybicki Józef 31, 185
 Wycech Czesław 120, 279
 Wyrwicz Karol 27, 181
 Wyrzykowska Anna 146, 308
 Wyrzykowski Jerzy 146, 308
 Wysz Piotr, biskup (Bishop) 20, 174
 Zaborski Bogdan 58, 62, 63, 65, 70, 72, 76, 79, 80, 82,
 83, 85, 87-94, 96, 97, 99, 100, 111, 113, 114, 116, 117,
 213, 217, 218, 221, 225, 227, 232, 236, 238, 240, 242,
 243, 246, 247, 249-251, 253, 254, 256, 257, 269, 270,
 272, 273, 275, 276, 312, 313, 379, 396, 397

Zadworna Helena 82, 238
 Zagrajski Sylwester 63, 88, 218, 245
 Zajchowska Stanisława 111, 113, 120, 128, 134, 135, 270, 272, 279, 288, 295, 296
 Zakrzewski Aleksander 37, 38, 191, 192
 Zakrzewski Stanisław 61, 216
 Zaleski Jerzy 111, 127, 128, 270, 287, 288
 Zapalowicz Hugo 45, 199
 Zaremba Józef 82, 89, 102, 112, 124, 132, 134, 136, 238, 246, 260, 271, 284, 293, 295, 297
 Zaremba Piotr 131, 292
 Zarychta Apoloniusz 63, 76, 84, 111, 218, 232, 249, 269
 Zawadzki Antoni 63, 88, 95, 218, 245, 251
 Zdobnicka Maria 111, 269
 Zebrzydowski Mikołaj 22, 176
 Zejszner Ludwik 34, 36, 37, 188, 190, 191
 Zębik Grzegorz 17, 171
 Ziaja Wiesław 151, 314
 Zieliński Stanisław 11, 85, 165, 241
 Zierhoffer August 65, 70, 73, 74, 79, 83, 85–87, 91, 92, 94, 98–100, 111–114, 123, 124, 128, 131, 134, 135, 220, 225, 228, 229, 235, 239, 241, 242, 244, 247, 249–251, 256, 257, 269, 270, 272, 282, 284, 288, 291, 295, 296, 299, 355
 Zierhofferowa Małgorzata 70, 225
 Ziętara Tadeusz 152, 315
 Zinkiewicz Włodzimierz 111, 124, 137, 269, 284, 298
 Zwierzycki Józef 55, 210
 Zych Stanisław 76, 122, 232, 282, 372
 Zygmunt I Stary, król Polski (King of Poland) 23, 177
 Zygmunt II August, król Polski (King of Poland) 24, 178
 Zygmunt III Waza, król polski (King of Poland) 23, 177
 Żabko-Potopowicz Antoni 93, 250
 Żaruk Aleksander 86, 242
 Żebrowski Teofil 34, 38, 188, 193
 Żebrowski Oskar 36, 190
 Żebrowski Tadeusz 102, 112, 124, 137, 260, 271, 283, 298, 299
 Żmuda Stefan 152, 316
 Żmudzka Elwira 158, 322
 Żółtowska Halina 105, 263

Prof. dr hab. Antoni Jackowski, profesor honorowy UJ, doktor *honoris causa* Uniwersytetu w Preszowie (Słowacja), laureat Nagrody Miasta Krakowa (2011) za wybitne osiągnięcia w zakresie geografii turystyki i religii. Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Współtwórca powojennej polskiej szkoły geografii turystyki, twórca szkoły naukowej w zakresie geografii religii. Badacz historii polskiej geografii. Członek wielu organizacji naukowych. Dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi (1993–1999), dyrektor Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ (1991–1994 i 1999–2005). Przedstawiciel Polski w Komisji ds. Europejskich Szlaków Kulturowych Rady Europy (1991–1993), przewodniczący Konferencji Kierowników Uczelnianych Jednostek Geograficznych (2002–2005). W 1994 r. utworzył Zakład Geografii Religii, a w 1995 r. czasopismo z zakresu geografii religii „Peregrinus Cracoviensis” (24 tomy do połowy 2014).

Opublikował ponad 300 prac, w tym 30 książek, m.in.: *Podstawy geografii turystyki* (1978, z J. Warszzyńską), *Zarys geografii pielgrzymek* (1991), *Pielgrzymowanie* (1998, 2004), *Religie świata. Szlaki pielgrzymkowe* (1999,

z I. Sołjan, E. Bilską-Wodecką), *Święta przestrzeń świata. Podstawy geografii religii* (2003), *Jasnogórskie pielgrzymowanie bez granic* (2005), *Historia geografii polskiej* (2008, red. z S. Liszewskim i A. Richlingiem), *Z dziejów geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim (XV–XXI wiek)* (2009, z I. Sołjan), *Pamiętamy... Geografia polska w okresie II wojny światowej* (2010, red. z A. Michno).

Professor Antoni Jackowski, Honorary Professor of the Jagiellonian University, *doctor honoris causa* of the University of Prešov in Slovakia. In 2011 he was awarded the Prize of the City of Kraków for his distinguished work on the geography of tourism and religion. President of the Polish Geographical Society. He was, with Professor Jadwiga Warszzyńska, founder of the Polish post-war school of geography of tourism. Professor created a new geographical discipline in Poland from scratch – a geography of religion. Researcher of the history of Polish geography. He is a member of scientific societies in Poland and abroad. Dean of the Jagiellonian University Faculty of Biology and Earth Sciences (1993–1999) and director of the Jagiellonian University Institute of Geography and Spatial Management (1991–1994, 1999–2005). In the years 1991–1993 Professor represented Poland at the Council of Europe Cultural Routes Committee. The President of the Confederation of the Geographical University Units Directors (2002–2005). In 1994 he created Department of Geography of Religion and in 1995 “Peregrinus Cracoviensis”, unique scientific periodical covers the issues of geography of religion (the total 24 issues were published until the middle of 2014). He published more than 300 scientific works, including 30 books (see Polish version of cv).

